

REGIONALNA DYREKCJA LASÓW PAŃSTWOWYCH
W KATOWICACH

PLAN URZĄDZENIA LASU

DLA NADLEŚNICTWA ŚWIERKLANIEC

na okres od 1 stycznia 2013 r. do 31 grudnia 2022 r.

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

PROGRAM OPRACOWANO W BIURZE URZĄDZANIA LASU I GEODEZJI
LEŚNEJ ODDZIAŁ W BRZEGU

Program zaktualizowała:

.....
mgr inż. Urszula Franczak
dr Anna Wójcicka-Rosińska

Sprawdził:

Zastępca Dyrektora Oddziału

.....
mgr inż. Marek Matyjaszczyk

sekretariat@brzeg.buligl.pl
www.brzeg.buligl.pl

Akceptuje:

Dyrektor Oddziału

.....
mgr inż. Janusz Bańkowski

BRZEG 2012

Kierownik projektu: dr Dariusz Rosiński

Współpraca: mgr inż. Katarzyna Drozd

Fauna: mgr Marek Stajszczyk, Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w
Brzegu

Fotografie: Nadleśnictwo Świerklaniec (fot. nr 1, 2, 8)

Anna Wójcicka-Rosińska (fot. nr 3)

Marek Snowarski; www.grzyby.pl (fot. nr 4)

Stanisław Grzesiczak (fot. nr 5)

Waldemar Bena (fot. nr 6, 7)

Marek Matyjaszczyk (fot. nr 9)

SPIS TREŚCI

I.	WSTĘP	9
II.	CELE PROGRAMU	11
III.	OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA NADLEŚNICTWA	12
III.1.	Informacje podstawowe	12
III.2.	Położenie	13
III.2.1.	Położenie według podziału administracyjnego kraju	13
III.2.2.	Regionalizacja fizycznogeograficzna	14
III.2.3.	Regionalizacja przyrodniczo-leśna	15
III.2.4.	Regionalizacja geobotaniczna	16
III.3.	Nadleśnictwo Świerklaniec w strukturach korytarzy ekologicznych	16
III.4.	Struktura użytkowania ziemi wg gmin	17
III.5.	Charakterystyka ogólna kompleksów leśnych	18
III.6.	Porównanie wybranych cech drzewostanów w ramach grup funkcji lasu	18
III.7.	Miejsce i rola nadleśnictwa w przestrzeni przyrodniczo-leśnej regionu	19
III.8.	Klimat	19
III.9.	Geologia i geomorfologia	24
III.10.	Warunki hydrologiczne	25
III.10.1.	Wody powierzchniowe	25
III.10.2.	Wody podziemne	27
III.11.	Gleby	27
IV.	FORMY OCHRONY PRZYRODY	30
IV.1.	Obszary chronionego krajobrazu	30
IV.1.1.	Proponowane obszary chronionego krajobrazu	30
IV.2.	Pomniki przyrody	31
IV.2.1.	Pomniki przyrody istniejące	32
IV.2.2.	Pomniki przyrody proponowane	35
IV.3.	Obszary Natura 2000	39
IV.3.1.	Obszary mające Znaczenie dla Wspólnoty	39
IV.3.1.1.	OZW Podziemia Tarnogórsko-Bytomskie PLH240003	39
IV.3.1.2.	OZW Bagno Bruch koło Pyrzowic PLH240035	41
IV.3.2.	Obszary Specjalnej Ochrony	43
IV.4.	Stanowiska dokumentacyjne	43
IV.4.1.	Stanowiska dokumentacyjne proponowane	43
IV.5.	Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	43
IV.5.1.	Istniejące zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	43
IV.5.2.	Proponowane zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	45
IV.6.	Użytki ekologiczne	46
IV.6.1.	Użytki ekologiczne istniejące na gruntach w zarządzie nadleśnictwa	46
IV.6.2.	Użytki ekologiczne istniejące poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa	46
IV.6.3.	Użytki ekologiczne proponowane	47
IV.7.	Ochrona gatunkowa roślin	49
IV.8.	Ochrona gatunkowa grzybów	57
IV.9.	Ochrona gatunkowa zwierząt	58
IV.9.1.	Ssaki	59
IV.9.1.1.	Zagrożenia i zalecenia ochronne dla najcenniejszych gatunków ssaków (gatunki z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej)	64
IV.9.2.	Ptaki	70
IV.9.2.1.	Strefy ochronne ptaków	106

IV.9.2.2.	Zagrożenia i zalecenia ochronne dla najcenniejszych gatunków ptaków (gatunki leśne z załącznika I Dyrektywy Ptasiej).....	108
IV.9.3.	Płazy i gady	109
IV.9.3.1.	Zagrożenia i zalecenia ochronne dla najcenniejszych gatunków płazów (gatunki z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej).....	113
IV.9.4.	Ryby i smoczkouste	115
IV.9.5.	Bezkęgowce	117
IV.9.5.1.	Zagrożenia i zalecenia ochronne dla najcenniejszych gatunków bezkręgowców związanych z siedliskami leśnymi (gatunki z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej).....	124
V.	WALORY PRZYRODNICZO–LEŚNE	126
V.1.	Roślinność potencjalna	126
V.2.	Siedliska przyrodnicze - występowanie i zalecenia ochronne	128
V.2.1.	Siedliska leśne	129
V.2.2.	Siedliska nieleśne	133
V.3.	Program małej retencji	136
V.4.	Zadrzewienia i zakrzaczenia na terenach zarządzanych przez nadleśnictwo występujące w formie powierzchniowej i cenne punktowe	138
V.5.	Obszary o szczególnych walorach przyrodniczych	146
V.6.	Obiekty i miejsca o wartości historycznej i kulturowej	151
V.7.	Charakterystyka drzewostanów w aspekcie typologii urzędzeniowej	152
V.7.1.	Siedliskowe typy lasu	152
V.7.2.	Bogactwo gatunkowe i struktura pionowa drzewostanów	153
V.7.3.	Pochodzenie drzewostanów	156
V.7.4.	Zgodność składu gatunkowego z siedliskami	158
V.8.	Formy degeneracji ekosystemów leśnych.....	161
V.8.1.	Borowacenie.....	161
V.8.2.	Neofityzacja.....	162
VI.	ZAGROŻENIA.....	164
VI.1.	Stan zdrowotny lasów	164
VI.2.	Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego	165
VI.2.1.	Zakłady przemysłowe uciążliwe dla środowiska	167
VI.2.2.	Strefy zagrożenia przemysłowego.....	168
VI.3.	Planowane przedsięwzięcia zabezpieczające lasy przed negatywnym oddziaływaniem przyszłych inwestycji	168
VI.4.	Stan i kształtowanie się stosunków wodnych	170
VI.4.1.	Stan czystości wód powierzchniowych i podziemnych	170
VI.4.2.	Stan gospodarki wodno-ściekowej na terenie gmin	171
VI.5.	Poziom zanieczyszczeń gleb	178
VI.6.	Gospodarka odpadami na terenie gmin	179
VI.6.1.	Selektywna zbiórka odpadów	180
VI.6.1.	Odpady ściekowe	180
VI.6.2.	Proces unieszkodliwiania odpadów	181
VI.6.3.	Prognoza ilości odpadów	181
VI.6.4.	Założenia i cele gospodarki odpadami	182
VI.7.	Zagrożenia biotyczne	183
VI.7.1.	Choroby grzybowe	184
VI.7.2.	Szkodniki owadzie	184
VI.7.3.	Szkody powodowane przez zwierzynę płąwą	185
VI.7.4.	Szkody powodowane przez zwierzynę drobną	185
VI.8.	Zagrożenia abiotyczne	185
VI.8.1.	Pożary.....	186

VI.8.2.	Czynniki klimatyczne	187
VI.8.2.1.	Wiatr	187
VI.8.2.2.	Wyładowania atmosferyczne	188
VI.8.2.3.	Opady i osady atmosferyczne.....	188
VI.8.3.	Czynniki antropogeniczne	189
VII.	WYTYCZNE DO ORGANIZACJI GOSPODARSTWA LEŚNEGO, REGULACJI ZASOBÓW ORAZ WYKONYWANIA PRAC LEŚNYCH	191
VII.1.	Ogólne założenia prowadzenia gospodarki leśnej.....	191
VII.2.	Regulacja użytkowania rębego	191
VII.2.1.	Gospodarstwo specjalne	192
VII.2.2.	Gospodarstwo lasów ochronnych.....	192
VII.3.	Obręby siedliskowe	192
VII.4.	Wytyczne w sprawie poprawy stanu środowiska przyrodniczego w trakcie wykonywania prac leśnych.....	193
VIII.	PLAN DZIAŁAŃ - ZESTAWIENIE PRAC OBJĘTYCH PROGRAMEM OCHRONY PRZYRODY	195
VIII.1.	Kształtowanie stosunków wodnych	195
VIII.2.	Kształtowanie strefy ekotonowej	195
VIII.3.	Kształtowanie granicy polno – leśnej	196
VIII.4.	Ochrona różnorodności biologicznej.....	197
VIII.4.1.	Szczegółowe zagadnienia w zakresie ochrony bioróżnorodności	197
VIII.4.2.	Ochrona fauny kręgowców – zalecenia	198
VIII.4.3.	Ochrona fauny bezkręgowców – zalecenia.....	199
VIII.4.4.	Ochrona cennych roślin naczyniowych – zalecenia	200
VIII.4.5.	Ochrona siedlisk hydrogeniczných – zalecenia	201
VIII.5.	Ochrona przeciwpożarowa	202
VIII.6.	Promocja i edukacja ekologiczna.....	203
VIII.7.	Rozwój turystyki i rekreacji.....	205
IX.	LITERATURA	207

SPIS TABEL

Tabela 1.	Szczegółowy podział Nadleśnictwa Świerklaniec na jednostki podrzędne	12
Tabela 2.	Szczegółowy podział gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świerklaniec wg regionalizacji fizycznogeograficznej Polski (Kondracki, 2009)	14
Tabela 3.	Struktura powierzchni Nadleśnictwa Świerklaniec wg regionalizacji przyrodniczo-leśnej (opracowanie SGGW, 2008)	16
Tabela 4.	Zestawienie powierzchni gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świerklaniec w gminach.	17
Tabela 5.	Liczba i wielkość kompleksów leśnych w zarządzie Nadleśnictwa Świerklaniec.....	18
Tabela 6.	Wybrane cechy drzewostanów w ramach grup funkcji lasu w zarządzie Nadleśnictwa Świerklaniec.....	18
Tabela 7.	Porównanie wybranych cech taksacyjnych drzewostanów Nadleśnictwa Świerklaniec	19
Tabela 8.	Średnie miesięczne wartości temperatury powietrza 2 m n.p.g. [°C] w Świerklańcu (1951-2005)	20
Tabela 9.	Średnie miesięczne wartości sumy opadów atmosferycznych [mm] w Świerklańcu (1951-2005)	22
Tabela 10.	Wykaz pomników przyrody na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świerklaniec	32
Tabela 11.	Wykaz pomników przyrody poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Świerklaniec	35
Tabela 12.	Wykaz proponowanych pomników przyrody w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec.....	36
Tabela 13.	Siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Podziemia Tarnogórsko-Bytomskie PLH240003 (źródło: aktualny SDF obszaru z 02.2008 r.)	41
Tabela 14.	Ssaki wymienione w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Podziemia Tarnogórsko-Bytomskie PLH240003 (źródło: aktualny SDF obszaru z 02.2008 r.).....	41
Tabela 15.	Wykaz gruntów leśnych w zarządzie Nadleśnictwa Świerklaniec w zasięgu granic OZW Bagno Bruch koło Pyrzowic PLH240035	42
Tabela 16.	Siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Bagno Bruch koło Pyrzowic PLH240035 (źródło: aktualny SDF obszaru z 03.2009 r.)	42
Tabela 17.	Wykaz zagrożonych i chronionych gatunków roślin stwierdzonych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec	49
Tabela 18.	Wykaz zagrożonych i chronionych gatunków grzybów stwierdzonych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec	57
Tabela 19.	Wykaz chronionych gatunków ssaków w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec.....	59
Tabela 20.	Wykaz gatunków ptaków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świerklaniec oraz pozostałym obszarze nadleśnictwa	70
Tabela 21.	Ornitofauna zbiornika Kozłowa Góra (Świerklaniec).....	91
Tabela 22.	Wykaz chronionych gatunków płazów i gadów w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec.....	110
Tabela 23.	Wykaz chronionych i cennych gatunków ryb i smoczkoustych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec	116
Tabela 24.	Wykaz chronionych i cennych gatunków bezkręgowców w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec	117

Tabela 25.	Dominujące zespoły roślinności potencjalnej w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec oraz odpowiadające im typy siedliskowe lasu.....	127
Tabela 26.	Wykaz chronionych typów siedlisk przyrodniczych odnotowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świerklaniec.....	128
Tabela 27.	Zbiornicze zestawienie projektowanych obiektów małej retencji na terenie Nadleśnictwa Świerklaniec.....	137
Tabela 28.	Zestawienie tabelaryczne wybranych zadrzewień występujących w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec	138
Tabela 29.	Wykaz obiektów historycznych i kulturowych na gruntach Nadleśnictwa Świerklaniec	151
Tabela 30.	Struktura powierzchniowa typów siedliskowych lasu w Nadleśnictwie Świerklaniec ..	153
Tabela 31.	Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m ³] drzewostanów wg grup wiekowych i bogactwa gatunkowego	153
Tabela 32.	Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m ³] drzewostanów wg grup wiekowych i struktury	155
Tabela 33.	Zestawienie powierzchni [ha] wg rodzajów i pochodzenia drzewostanów oraz grup wiekowych.....	156
Tabela 34.	Zestawienie powierzchni wg zgodności składu gatunkowego drzewostanów z siedliskiem.....	159
Tabela 35.	Zestawienie powierzchni [ha] według form degeneracji lasu – borowacenie	161
Tabela 36.	Wykaz gatunków obcych występujących w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec.....	162
Tabela 37.	Zmiany w procentach [%] emisji zanieczyszczeń w strefach Nadleśnictwa Świerklaniec w 2009 roku, w porównaniu do 2008 roku. (źródło: WIOŚ)	165
Tabela 38.	Wyniki pomiarów stężeń dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, benzenu i pyłu z przykładowych stacji powiatowych leżących w granicach i poza terytorium Nadleśnictwa Świerklaniec (źródło: WIOŚ)	166
Tabela 39.	Zestawienie ilości wytworzonych i oczyszczonych ścieków w oczyszczalniach omawianych gmin w zasięgu Nadleśnictwa Świerklaniec (źródło: WIOŚ).....	176
Tabela 40.	Przykładowa gospodarka osadami ściekowymi wytworzonymi w oczyszczalniach ścieków w 2009 roku na terenie powiatów w zasięgu granic Nadleśnictwa Świerklaniec (wg. GUS „Stan i ochrona środowiska” 2006 rok)	180
Tabela 41.	Prognozowane zmiany ilościowe odpadów na terenie powiatów w zasięgu Nadleśnictwa Świerklaniec.....	182
Tabela 42.	Zestawienie uszkodzeń biotycznych drzewostanów w nadleśnictwie Świerklaniec	184
Tabela 43.	Zestawienie uszkodzeń biotycznych drzewostanów w nadleśnictwie Świerklaniec	186
Tabela 44.	Pożary lasów nadleśnictwa Świerklaniec w minionym okresie gospodarczym.....	187
Tabela 45.	Zestawienie powierzchniowe i procentowe gospodarstw w ramach obrębów.....	192
Tabela 46.	Jednostki regulacji użytkowania rębego i długookresowego planowania hodowlanego (gospodarstwa siedliskowe)	193

SPIS RYCIN

Rycina. 1.	Średnia roczna temperatura powietrza (°C) w Nadleśnictwie Świerklaniec (1951-2005)	21
Rycina. 2.	Średnia roczna suma opadu atmosferycznego (mm) w Nadleśnictwie Świerklaniec (1951-2005)	23
Rycina. 3.	Diagram klimatyczny dla stacji Świerklaniec (1951-2005).....	24

SPIS FOTOGRAFII

Fotografia. 1.	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Pasieki” (fot. Nadleśnictwo Świerklaniec)	44
Fotografia. 2.	Użytek ekologiczny „Bagno koło Mikołeski” (fot. Nadleśnictwo Świerklaniec).....	46
Fotografia. 3.	Kosaciec syberyjski <i>Iris sibirica</i> (fot. A. WR).....	56
Fotografia. 4.	Ozorek dębowy <i>Fistulina hepatica</i> (fot. M. Snowarski,; www.grzyby.pl).....	58
Fotografia. 5.	Szmaciak gałęzisty <i>Sparassis crispa</i> (fot. S. Grzesiczak).....	58
Fotografia. 6.	Mopek <i>Barbastella barbastellus</i> (fot. W. Bena)	65
Fotografia. 7.	Nocek duży <i>Myotis myotis</i> (fot. W. Bena)	66
Fotografia. 8.	Obiekt małej retencji w leśnictwie Miasteczko (fot. Nadleśnictwo Świerklaniec)	136
Fotografia. 9.	Tereny wokół Huty Cynku „Miasteczko Śląskie (fot. M. Matyjaszczyk).....	168

I. WSTĘP

Las jest najstarszym ekosystemem o szeroko zróżnicowanej strukturze ekologicznej, stanowiącej dynamicznie odnawiające się źródło zasobów przyrodniczych. W życiu człowieka pełni on wielorakie funkcje, z których na przestrzeni dziejów na pierwszy plan wysuwała się zawsze funkcja gospodarcza, rozumiana wyłącznie, jako intensywne eksploatacja zasobów drzewnych lasu. Dopiero od połowy XIX w. świadomość społeczeństwa dotycząca roli ekosystemów leśnych w nowoczesnym państwie zaczęła się rozwijać w kierunku pozaprodukcyjnych możliwości wykorzystania lasu.

W dzisiejszych czasach, przy zdecydowanym wzroście znaczenia funkcji pozagospodarczych lasu, racjonalna gospodarka leśna prowadzi do zapewnienia trwałości lasów i ciągłości dostarczania surowców drzewnych, do zwiększania lesistości oraz utrzymania bogactwa rodzimej przyrody. Nowoczesne leśnictwo, w sposób harmonijny, współgra z zadaniami wynikającymi ze statutowych obowiązków z systemem ochrony przyrody i kształtowaniem środowiska naturalnego.

Obecnie w podstawowej jednostce gospodarczej Lasów Państwowych – nadleśnictwie ochrona przyrody realizowana jest w ramach systemu ochrony przyrody i kształtowania środowiska naturalnego w Lasach Państwowych, który jest pochodną wykonywania wybranych zadań z zakresu ochrony przyrody, racjonalnego kształtowania środowiska przyrodniczego, oczekiwań społecznych oraz potrzeb i możliwości gospodarczych kraju.

System ochrony przyrody i kształtowania środowiska naturalnego w Lasach Państwowych realizowany jest poprzez określanie funkcji wiodących lasów zgodnie z formami ochrony przyrody wymienionymi w art. 6, pkt. 1, ust. 2-9 Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2004 nr 92 poz. 880; tekst ujednoczony - Dz.U. 2009 nr 151 poz. 1220 z późn. zmianami), którymi są: rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe; oraz zgodnie z kategoriami lasów ochronnych wyszczególnionymi w art. 15 ustawy o lasach tj. lasami, które:

- 1) chronią glebę przed zmywaniem lub wyjąłowieniem, powstrzymują usuwanie się ziemi, obrywanie się skał lub lawin;
- 2) chronią zasoby wód powierzchniowych i podziemnych, regulują stosunki hydrologiczne w zlewni oraz na obszarach wododziałów;
- 3) ograniczają powstawanie lub rozprzestrzenianie się lotnych piasków;
- 4) są trwale uszkodzone na skutek działalności przemysłu;
- 5) stanowią drzewostany nasienne lub ostoje zwierząt i stanowiska roślin podlegających

- 6) ochronie gatunkowej;
- 7) mają szczególne znaczenie przyrodniczo-naukowe lub dla obronności i bezpieczeństwa Państwa;
- 8) są położone:
  - a) w granicach administracyjnych miast i w odległości do 10 km od granic administracyjnych miast liczących ponad 50 tys. mieszkańców,
  - b) w strefach ochronnych uzdrowisk i obszarów ochrony uzdrowiskowej w rozumieniu ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (Dz. U. Nr 167, poz. 1399, z 2007 r. Nr 133, poz. 921 oraz z 2009 r. Nr 62, poz. 504),
  - c) w strefie górnej granicy lasów.

W programie szeroko wykorzystano materiały i informacje z poprzedniego Programu ochrony przyrody dla Nadleśnictwa Świerklaniec, stanowiącego część planu urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Świerklaniec na okres od 01.01.2003 r. do 31.12.2012 r. W obecnej wersji programu zaktualizowano akty prawne, adresy leśne oraz wykaz form ochrony przyrody. Zaktualizowano i uzupełniono wykaz roślin, grzybów i zwierząt podlegających ochronie gatunkowej, a także szereg informacji dotyczących charakterystyki walorów przyrodniczo-leśnych nadleśnictwa, zagrożeń i planowanych działań w zakresie ochrony przyrody.

W Programie wykorzystano wyniki inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczych gmin, WZS 2008, inwentaryzację przyrodniczą siedlisk oraz gatunków flory i fauny Lasów Państwowych z 2007 roku, informacje i materiały sporządzone przez pracowników Nadleśnictwa Świerklaniec oraz dane pochodzące z publikacji naukowych.

Niniejsze opracowanie zostało zaprezentowane na posiedzeniu Komisji Założeń Planu (KZP), a wynik jego aktualizacji na Naradzie Techniczno-Gospodarczej (NTG).

II. CELE PROGRAMU

Program ochrony przyrody w nadleśnictwie sporządzany jest w celu:

1. Poprawy warunków ochrony i w miarę możliwości wzbogacania zasobów przyrodniczych ekosystemów leśnych, a w szczególności zachowania różnorodności biologicznej na wszystkich poziomach organizacji (genowym, gatunkowym, populacyjnym, ekosystemowym i krajobrazowym),
2. Zinwentaryzowania i zobrazowania walorów przyrodniczych nadleśnictwa,
3. Ukazania zagrożeń przyrody nadleśnictwa (głównie ekosystemów leśnych) na tle regionu i kraju,
4. Ustalenia hierarchii grup funkcji poszczególnych (całych lub części) kompleksów leśnych,
5. Wskazania kolejnych obiektów do objęcia szczególnymi formami ochrony i wstępnego określenia przedmiotów oraz celów i metod ich ochrony,
6. Sprawowania ochrony przyrody poprzez doskonalenie gospodarki leśnej i pełne wykorzystanie prac glebowo-siedliskowych,
7. Preferowania technologii prac leśnych przyjaznych dla środowiska przyrodniczego,
8. Uświadomienia wszystkim grupom społeczeństwa obecnych i potencjalnych zagrożeń lasów oraz środowiska przyrodniczego,
9. Umożliwienia w przyszłości wykonania szeregu analiz porównawczych dotyczących zmian stanu lasów i środowiska przyrodniczego,
10. Ochrony zabytków kultury materialnej w lasach,
11. Opracowania propozycji do planów zagospodarowania przestrzennego,
12. Zebrania informacji dotyczących szeroko pojętych aspektów ochrony przyrody na terenie zasięgu nadleśnictwa, z podaniem materiałów źródłowych w jednym opracowaniu.

III. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA NADLEŚNICTWA

III.1. INFORMACJE PODSTAWOWE

Nadleśnictwo Świerklaniec położone jest pomiędzy 18°49' a 19°09' długości geograficznej wschodniej i 50°23' a 50°35' szerokości geograficznej północnej. Jest ono jedną z 38 jednostek administracyjnych wchodzących w skład Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Katowicach. Składa się z 3 obrębów: Brynica, Żyglinek i Świerklaniec, podzielonych na 12 leśnictw. Ich łączna powierzchnia wynosi 18424,32 ha. Siedziba nadleśnictwa mieści się w miejscowości Świerklaniec przy ul. Oświęcimskiej 19.

Tabela 1. Szczegółowy podział Nadleśnictwa Świerklaniec na jednostki podrzędne

Nr	Leśnictwo	Oddziały	Pow. [ha]
I Obręb: Brynica			
01	Cynków	1-10, 29-35, 42-49, 68-76, 97-120, 141-154, 176-183, 206	1896,7
02	Kolonia Woźnicka	12-28, 37-41, 50-67, 77-88, 121-133	1631,38
03	Mieczysko	155-167, 185-196, 207-218, 228-238, 248-254, 261-263, 266-268	1653,56
04	Imielów	89-96, 134-140, 168-175, 197-205, 219-227, 239-247, 255-260, 264-265	1660,48
Razem obręb:			6842,12
II Obręb: Żyglinek			
05	Truszczyca	18-22, 39-47, 58-65, 86-94, 112-120, 134-141, 159-163	1410,58
06	Jędrysek	23-26, 48-53, 66-72, 95-101, 121-127, 142-148, 164-170, 183-185	1309,55
07	Lubocz	1-14, 27-33, 54-57, 73-79, 102-107, 128-132	1234,02
08	Mikołeska	15-17, 34-38, 80-85, 108-111, 133-133, 149-158, 171-182, 186-191	1411,13
Razem obręb:			5365,28
III Obręb: Świerklaniec			
09	Świerklaniec	84-85, 110-115, 137-147, 149-154, 157-189	1640,30
10	Miasteczko	1-5, 16-20, 31-35, 45-52, 62-71, 86-98, 116-128, 148-148, 155	1552,26
11	Pniowiec	6-15, 21-30, 36-44, 53-61, 72-83, 99-109, 133-136	1689,6
12	Wymysłów	190-190, 192-232, 234-249	1351,41
Razem obręb:			6233,57

Nadleśnictwo Świerklaniec graniczy z następującymi jednostkami administracyjnymi Lasów Państwowych:

- od północy z Nadleśnictwem Koszęcin;
- od północnego wschodu z Nadleśnictwem Złoty Potok;
- od wschodu z Nadleśnictwem Siewierz;
- od południa z Nadleśnictwem Katowice;
- od zachodu z Nadleśnictwem Brynek.

III.2. POŁOŻENIE

III.2.1. POŁOŻENIE WEDŁUG PODZIAŁU ADMINISTRACYJNEGO KRAJU

Pod względem przynależności administracyjnej całe Nadleśnictwo Świerklaniec znajduje się w zasięgu województwa śląskiego. Położone jest na terenie następujących jednostek administracyjnych:

Województwo śląskie:

Powiat będziński:

gmina: Bobrowniki

gmina: Psary

Powiat lubliniecki:

gmina: Koszęcin

gmina: Woźniki

Powiat myszkowski:

gmina: Koziegłowy

Powiat tarnogórski:

gmina: Kalety

gmina: Miasteczko Śląskie

gmina: Tarnowskie Góry

gmina: Ożarowice

gmina: Świerklaniec

gmina: Tworóg

Powiat miasto Piekary Śląskie

gmina: M. Piekary Śląskie

III.2.2. REGIONALIZACJA FIZYCNOGEOGRAFICZNA

Pod względem podziału fizycznogeograficznego tereny w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec położone są w następujących jednostkach fizycznogeograficznych Polski (Kondracki, 2009):

- Obszar: Europa Zachodnia
 Podobszar: Pozaalpejska Europa Zachodnia (3)
 Strefa: Lasów Mieszanych
 Prowincja: Niż Środkowoeuropejski (31)
 Podprowincja: Niziny Wielkopolsko-Śląskie (318)
     Makroregion: Nizina Śląska (318.5)
         Mezoregion: Równina Opolska (318.57)
 Prowincja: Wyżyny Polskie (34)
 Podprowincja: Wyżyna Śląsko-Krakowska (341)
     Makroregion: Wyżyna Śląska (341.1)
         Mezoregion: Garb Tarnogórski (341.12)
         Mezoregion: Wyżyna Katowicka (341.13) – poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
     Makroregion: Wyżyna Woźnicko-Wieluńska (341.2)
         Mezoregion: Próg Woźnicki (341.23) – poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa

Tabela 2. Szczegółowy podział gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świerklaniec wg regionalizacji fizycznogeograficznej Polski (Kondracki, 2009)

Obręb leśny	Makroregion	Mezoregion	Oddział
Brynica	Nizina Śląska (318.5)	Równina Opolska	1-10 ;12-35 ;37-67 ;69-96 ;104-140 ;151-175 ;181-183 ;185-205 ;207-227 ;231-247 ;250-265 ;
	Wyżyna Śląska (341.1)	Garb Tarnogórski	42 ;68 ;97-103 ;107-114 ;141-150 ;176-180 ;206 ;228-230 ;248-249 ;266-268 ;
Żyglinek	Nizina Śląska (318.5)	Równina Opolska	1-191 ;
Świerklaniec	Wyżyna Śląska (341.1)	Równina Opolska	1-74 ;84-91 ;93-94 ;96 ;110-120 ;
		Garb Tarnogórski	75-83 ;92 ;95 ;97-109 ;121-249 ;

Mezoregion Równina Opolska zajmuje część prawego dorzecza Odry na południe od Stobrawy i na północ od Garbu Tarnogórskiego na Wyżynie Śląskiej. Powierzchnię terenu nachylona jest nieznacznie w kierunku Odry. Dominuje tu krajobraz równin peryglacjalnych, który pokrywają głównie zwydmione piaski porośnięte przez Lasy Lublinieckie. Obszar

dorzecza Małej Panwi jest pokryty głównie piaskami rzecznyymi terasów akumulacyjnych i urozmaicony obszarami wydmyowymi.

Mezoregion Garb Tarnogórski jest rozczłonkowaną płytą wapienia muszlowego, wznoszącego się i opadającego progiem tektoniczno-denudacyjnym ku wyżynie Katowickiej. Na wschodzie, na skałach triasowych i dolnojurajskich zalega płyta wapieni górnej jury, na północy występuje subsekwentne obniżenie, wypreparowane w ilastych skałach górnego triasu. W budowie Garbu Tarnogórskiego bierze udział dolomit kruszconośny, zawierający gniazda rud ołowiu i cynku a także srebra i kadmu, stąd w Miasteczku Śląskim w obrębie Świerklaniec funkcjonuje Huta Cynku.

Mezoregion Wyżyna Katowicka jest środkową częścią Wyżyny Śląskiej na podłożu węglonośnych skał Karbońskich. Zalegają na nich dolomity i wapień środkowego triasu, które od północy i wschodu tworzą wzniesienia Garbu Tarnogórskiego. W ukształtowaniu powierzchni wyróżnia się m.in. Płaskowyż Bytomsko-Katowicki, przez który przechodzi dział wód Odry i Wisły. Jest to region, który w największym stopniu został zmieniony przez górnictwo i przemysł. Obejmuje on południowy fragment w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa, poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa.

Mezoregion Próg Woźnicki to monoklinalny pas wzniesień zbudowany ze skał górnotriasowych, głównie piaskowców i zlepieńców. Od południa sąsiaduje z Równiną Opolską nad Małą Panwią. Na południowym wschodzie oddziela dorzecze górnej Warty od dorzecza Czarnej Przemszy. Należy do niego niewielki skrawek terenów rolniczych przy północno-wschodniej granicy nadleśnictwa, poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa.

III.2.3. REGIONALIZACJA PRZYRODNICZO-LEŚNA

Lasy Nadleśnictwa Świerklaniec według uszczegółowionej regionalizacji przyrodniczo-leśnej Trampler (opracowanie SGGW, 2008) położone są w następujących jednostkach:

Kraina: Śląska (V)

Mezoregion: Lasy Lublinieckie (V-20)

Kraina: Małopolska (VI)

Mezoregion: Wyżyna Woźnicko-Wieluńska (VI-15)

Mezoregion: Górnos Śląski (VI-16)

Tabela 3. Struktura powierzchni Nadleśnictwa Świerklaniec wg regionalizacji przyrodniczo-leśnej (opracowanie SGGW, 2008)

Obręb leśny	Kraina	Mezoregion	Oddział
Brynica	Śląska	Lasów Lublinieckich	1-10 ;12-35 ;37-183 ;185-268 ;
Żyglinek	Śląska	Lasów Lublinieckich	1-191 ;
Świerklaniec	Śląska	Lasów Lublinieckich	1-128 ;133 ;134-155 ;157-167 ;177-189 ;192-197 ;199-205 ;207-228 ;
	Małopolska	Górnośląski	168-176 ;190 ;198 ;206 ;229-232 ;234-249 ;

III.2.4. REGIONALIZACJA GEOBOTANICZNA

Według regionalizacji geobotanicznej Polski Matuszkiewicza (2008) terytorium Nadleśnictwa Świerklaniec leży w zasięgu następujących jednostek geobotanicznych:

Prowincja Środkowoeuropejska

Podprowincja Środkowoeuropejska Właściwa

B Dział Brandenbursko-Wielkopolski

B.5. Kraina Dolnośląska

B.5.3. Okręg Borów Stobrawskich, Turawskich i Niemodlińskich

B.5.3.f. Podokręg Miotkowski

C Dział Wyżyn Południowopolskich

C.3. Kraina Górnośląska

C.3.2. Okręg Rybnicko-Kędzierzyński

C.3.1.a. Podokręg Zabrzeńsko – Tarnogórski

C.3.1.b. Podokręg Siewierski

C.3.1.c. Podokręg Lubliniecko - Zawierciański

C.3.1.e. Podokręg Będziński

C.3.1.n. Podokręg Bytomsko - Mysłowicki

III.3. NADLEŚNICTWO ŚWIERKLANIEC W STRUKTURACH KORYTARZY EKOLOGICZNYCH

Korytarz ekologiczny, jako krajobrazowa struktura liniowa odrębna od otoczenia, stała się ważnym narzędziem ochrony przyrody i powinna być traktowana jako element uzupełniający system obszarów chronionych. W połowie lat 90-tych XX w. wykorzystując kryteria środowiskowe opracowano sieć ekologiczną ECONET-POLSKA. Jest ona wieloprzestrzennym systemem obszarów węzłowych najlepiej zachowanych pod względem przyrodniczym i reprezentatywnych dla różnych regionów przyrodniczych kraju, wzajemnie

ze sobą powiązanych korytarzami ekologicznymi, które zapewniają ciągłość więzi przyrodniczych w obrębie tego systemu.” (Liro, 1995). Zgodnie z tą koncepcją lasy Nadleśnictwa Świerklaniec znajdują się w obrębie krajowego korytarza ekologicznego obejmującego swym zasięgiem dolinę Małej Panwi przy północnej granicy nadleśnictwa. Korytarz ten łączy swym zasięgiem międzynarodowy obszar węzłowy Jury Krakowsko-Częstochowskiej z krajowym obszarem węzłowym w dolinie Małej Panwi.

Koncepcję sieci ECONET- POLSKA uwzględniono również w ramach projektu korytarzy ekologicznych łączących europejską sieć NATURA 2000 w Polsce (Jędrzejewski i in., 2005). W ramach projektu wyznaczono ciągłą sieć obejmującą wszystkie ważne obszary przyrodnicze (parki narodowe i krajobrazowe, obszary Natura 2000, rezerваты przyrody, obszary chronionego krajobrazu oraz inne tereny dobrze zachowane pod względem przyrodniczym), jak i korytarze ekologiczne łączące te obszary w jedną całość. Zgodnie z tą koncepcją przez lasy w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec przebiega główny korytarz Południowo-Centralny (KPdC) łączący Roztocze z Borami Dolnośląskimi, będący międzynarodowym szlakiem migracji wilka i rysia.

III.4. STRUKTURA UŻYTKOWANIA ZIEMI WG GMIN

Tabela 4. Zestawienie powierzchni gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świerklaniec w gminach

Lp.	Gmina	Powierzchnia [ha]			
		Grunty leśne zalesione i niezalesione*	Związane z gosp. leśną*	Grunty nieleśne*	Ogółem
1	Bobrowniki	1008,64	37,76	4,48	1050,88
2	Psary	38,59	0,99	1,54	41,12
3	Koszęcin	608,23	19,74	15,14	643,11
4	Woźniki	1421,78	34,26	46,75	1502,79
5	Koziegłowy	1106,22	23,34	22,22	1151,78
6	Kalety	2709,75	98,74	84,12	2892,61
7	Miasteczko Śląskie	5192,29	186,81	87,65	5466,75
8	Tarnowskie Góry	2322,19	69,66	68,23	2460,08
9	Ożarowice	0,10	–	2,28	2,38
10	Świerklaniec	1943,38	93,66	139,10	2176,14
11	Tworóg	797,15	28,03	5,41	830,59
12	M. Piekary Śląskie	208,42	7,37	6,95	222,74

III.5. CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA KOMPLEKSÓW LEŚNYCH

Tabela 5. Liczba i wielkość kompleksów leśnych w zarządzie Nadleśnictwa Świerklaniec

Wielkość kompleksu	Obręb Brynica		Obręb Żyglinek		Obręb Świerklaniec		Nadleśnictwo	
	Ilość kompleksów/ powierzchnia [ha]		Ilość kompleksów/ powierzchnia [ha]		Ilość kompleksów/ powierzchnia [ha]		Ilość kompleksów/ powierzchnia [ha]	
<1.00	2	0,05	4	2,01	8	4,32	11	4,95
1.01-5.00	1	1,17			3	7,74	5	10,34
5.01-20.00	2	25,18	1	16,95	2	26,54	5	68,68
20.01-100.00					2	90,98	2	90,98
100.01-200.00					3	448,02	3	448,02
200.01-500.00								
500.01-2000.00	1	1871,38			1	787,07	2	2658,45
>2000.00	1	4944,07	1	5329,36	1	4869,82	1	15143,24

III.6. PORÓWNANIE WYBRANYCH CECH DRZEWOSTANÓW W RAMACH GRUP FUNKCJI LASU

Tabela 6. Wybrane cechy drzewostanów w ramach grup funkcji lasu w zarządzie Nadleśnictwa Świerklaniec

Obiekt, nazwa: rezerwatu, obrębu, nadleśnictwa	Grupa funkcji	Przeciętny wiek	Przeciętny zapas [m ³ /ha]	Średni przyrost [m ³ /ha]	Udział gatunków liściastych [%]	Udział gatunków iglastych [%]
Obręb Brynica	lasy ochronne	63	265	6	14,3	85,7
ogółem obręb		62	260	6	14,6	85,4
Obręb Żyglinek	lasy ochronne	56	202	7	27,2	72,8
ogółem obręb		55	200	7	27,4	72,6
Obręb Świerklaniec	lasy ochronne	60	216	6	32,9	67,1
ogółem obręb		59	214	6	33,6	66,4
Nadleśnictwo Świerklaniec	lasy ochronne	60	230	6	24,2	75,8
ogółem nadleśnictwo		59	227	6	24,6	75,4

III.7. MIEJSCE I ROLA NADLEŚNICTWA W PRZESTRZENI PRZYRODNICZO-LEŚNEJ REGIONU

Tabela 7. Porównanie wybranych cech taksacyjnych drzewostanów Nadleśnictwa Świerklaniec

Jednostka (stan na 1.01.2011)	Średni wiek (lata)	Przeciętny zapas (m ³ /ha)	Przeciętny przyrost (m ³ /ha/rok)	Udział siedlisk borowych (%)	Udział gatunków iglastych (%)
Obręb Brynica	62	260	6	85,3	85,6
Obręb Żyglinek	55	200	7	77,4	73,5
Obręb Świerklaniec	59	214	6	72,3	66,2
Nadleśnictwo	59	227	6	78,7	75,6
RDLP Katowice*	59	238	brak danych	brak danych	76,3
Lasy Państwowe*	62	254	brak danych	brak danych	76,8

*Wyniki aktualizacji stanu powierzchni leśnej i zasobów drzewnych w Lasach Państwowych na dzień 1 stycznia 2011 r.

III.8. KLIMAT

Charakterystykę klimatyczną Nadleśnictwa Świerklaniec oparto na analizie wieloletnich pomiarów meteorologicznych w stacji Świerklaniec ($\gamma=50^{\circ}26'$ N, $\lambda=18^{\circ}57'$ E, H=284 m n.p.m.) zlokalizowanej w centralnej części omawianego obszaru. Z uwagi na ograniczoną dostępność do danych źródłowych serię pomiarów temperatury powietrza i opadu atmosferycznego ze stacji Świerklaniec estymowano dla wybranych okresów z wielolecia (1951-2005) w oparciu o serię pomiarów z Opolu na bazie informacji zawartych w rocznikach meteorologicznych IMGW. Duża zgodność fragmentów porównawczych serii danych z tych stacji umożliwiła uzupełnienie luk i opracowanie jednorodnych ciągów wielkości parametrów meteorologicznych będących podstawą niniejszego opracowania.

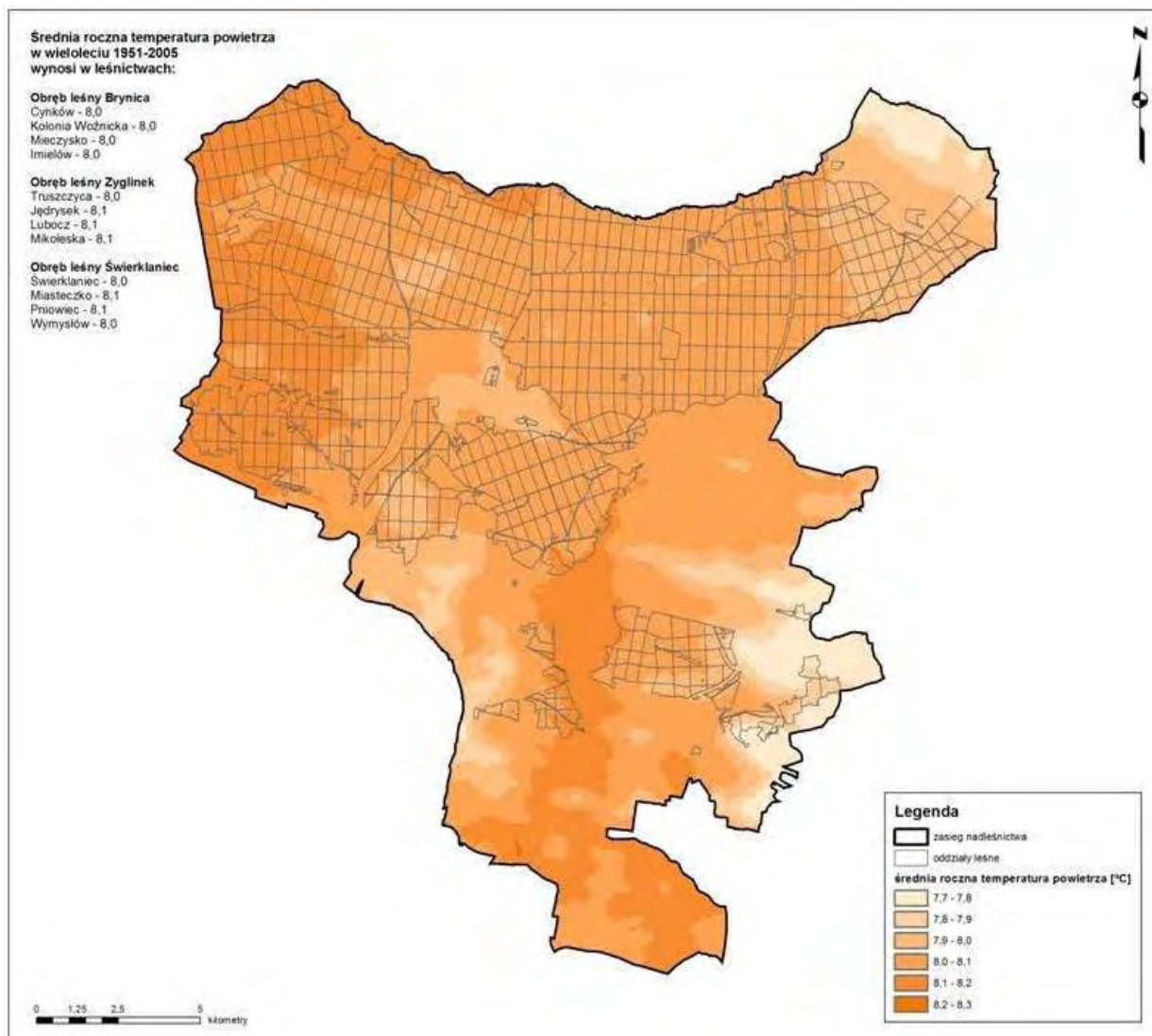
Zróznicowanie rzeźby terenu i wysokości nad poziomem morza w Nadleśnictwie Świerklaniec ma niewielki wpływ na panujący tam klimat, który kształtowany jest głównie przez wielkoskalowe procesy cyrkulacyjne związane z obiegiem ciepła i wilgoci w atmosferze. Czynniki geograficzne uwidaczniają się głównie w kształtowaniu pogody w specyficznych warunkach synoptycznych, choć wpływają oczywiście w bezpośredni sposób na wzrost rocznej sumy opadu atmosferycznego i spadek średniej rocznej temperatury powietrza wraz z wysokością. Pogodę w regionie kształtują całoroczne ośrodki baryczne Niż Islandzki i Wyż Azorski, a także sezonowy Wyż Azjatycki oraz wyże powstające nad Europą Północną. W ciągu roku dominują wilgotne masy powietrza polarno-

morskiego (46%), podczas gdy powietrze polarno-kontynentalne stanowi przeciętnie 38%. Sytuacje z napływem chłodnych mas arktycznych stanowią tylko 10% dni w roku. Wysoki udział mas polarno-morskich sprawia, że klimat jest dość ciepły i łagodny. Ciśnienie atmosferyczne jest wyrównane przez cały rok z wyraźnie zaznaczonym maksimum w zimie. Klimat przejściowy Polski odznacza się dużą częstością przemieszczających się frontów atmosferycznych, co wpływa na ogromną zmienność pogody z dnia na dzień. Przechodzeniu frontu chłodnego (przeciętnie 126 dni w roku) najczęściej towarzyszy wzrost prędkości wiatru i gwałtowny opad atmosferyczny. Front ciepły (65 dni) oznacza zazwyczaj długotrwałe pogorszenie pogody, deszcz ciągły o zmiennej intensywności.

W zasięgu działania Nadleśnictwa Świerklaniec średnia wieloletnia temperatura powietrza praktycznie nie wykazuje różnic przestrzennych i zmienia się w przedziale od 8,0°C w leśnictwach Cynków, Kolonia Woźnicka, Mieczysko, Imielów (obręb Brynica), Truszczyca (obręb Żyglinek), Świerklaniec i Wymysłów (obręb Świerklaniec) do 8,1°C w leśnictwach Jędrysek, Lubocz, Mikołeska (obręb Żyglinek), Miasteczko i Pniowiec (obręb Świerklaniec). Przeciętnie cały obszar nadleśnictwa charakteryzuje temperatura 8,1°C, która jest taka sama jak średnia wieloletnia w stacji Świerklaniec. Dane z tej stacji wskazują, że najcieplejszym miesiącem jest lipiec (wieloletnia średnia miesięczna temperatura powietrza wynosi 17,7°C), zaś najchłodniejszym styczeń (-1,9°C). Wpływ lokalnej rzeźby terenu na przestrzenne zmiany temperatury praktycznie nie jest obserwowany i ogranicza się do jej niewielkiego zróżnicowania następującego wraz z wysokością. Wielkość zmienności średniej rocznej temperatury powietrza pomiędzy obszarami leśnymi o zróżnicowanej wysokości nad poziomem morza wynosi tylko około 0,1°C, co świadczy o bardzo jednolitych warunkach termicznych całego obszaru i jest jednocześnie odpowiedzią na brak wyraźnego zróżnicowania wysokości na poziomie morza w Nadleśnictwie Świerklaniec.

Tabela 8. Średnie miesięczne wartości temperatury powietrza 2 m n.p.g. [°C] w Świerklańcu (1951-2005)

Świerklaniec	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	rok	IV-IX
1951-1960	-2,3	-2,8	1,2	7,1	12,6	16,6	18,1	17,4	12,8	8,5	3,3	0,9	7,8	14,1
1961-1970	-4,0	-2,1	1,2	8,3	12,4	16,6	17,2	16,6	13,4	9,1	4,0	-2,4	7,5	14,1
1971-1980	-1,9	-0,3	3,0	6,8	12,7	15,7	16,8	16,9	12,5	7,8	3,4	0,6	7,8	13,6
1981-1990	-0,5	-0,9	3,6	8,4	13,9	15,7	17,7	17,9	13,7	10,0	3,5	0,8	8,6	14,5
1991-2000	-0,9	0,0	3,1	8,7	13,4	16,6	18,4	18,3	13,4	8,9	3,3	-0,4	8,6	14,8
1996-2005	-1,8	-0,2	2,6	8,7	14,4	16,8	18,2	18,3	13,1	9,3	4,0	-0,8	8,6	14,9
1951-2005	-1,9	-1,2	2,5	7,9	13,1	16,3	17,7	17,5	13,1	8,9	3,6	-0,2	8,1	14,3

Rycina. 1. Średnia roczna temperatura powietrza (°C) w Nadleśnictwie Świerklaniec (1951-2005)

W wieloleciu 1951-2005 najchłodniejszą dekadą w stacji Świerklaniec był okres 1961-1970 (wieloletnia średnia roczna temperatura powietrza wynosiła 7,5°C), a najcieplejszą lata 1981-1990 i 1991-2000 (8,6°C).

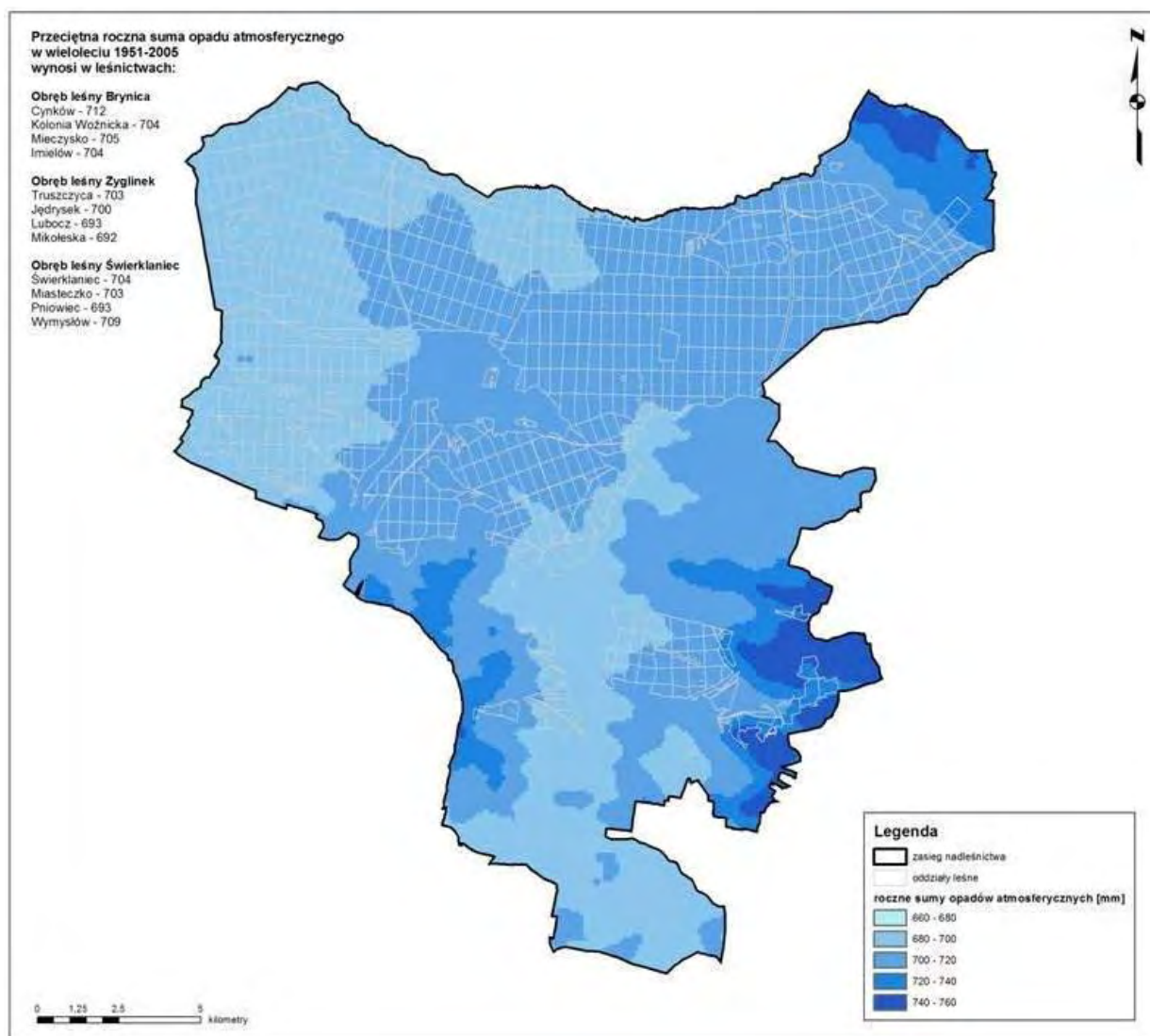
Średnia wieloletnia (1951-2005) suma opadu atmosferycznego w stacji Świerklaniec wynosi 756 mm. Z uwagi jednak na jej dość dużą zmienność w przestrzeni nie można traktować jej jako wartości reprezentatywnej dla obszaru całego Nadleśnictwa Świerklaniec. Dlatego dopiero wykorzystanie technik GIS, pozwala na oszacowanie wzrostu sum opadu atmosferycznego postępujących wraz z wysokością nad poziomem morza. W zasięgu działania Nadleśnictwa Świerklaniec obszarem o najwyższych przeciętnych rocznych sumach opadu atmosferycznego jest leśnictwo Cynków (obręb Brynica) (712 mm), zaś leśnictwami w których notowane są najniższe sumy opadu są leśnictwa Lubocz i Mikołeska (obręb Żyglinek) oraz leśnictwo Pniowiec (obręb Świerklaniec). W tych leśnictwach suma roczna opadu atmosferycznego wynosi około 692 mm. Przeprowadzona analiza rozkładu

przestrzennego sum opadu atmosferycznego pozwoliła na określenie przeciętnej jej wielkości w leśnej części nadleśnictwa na 702 mm. Należy przy tym zwrócić uwagę na dużą zmienność tej wielkości z rok na rok wynoszącą od 60 do 130% przeciętnej rocznej sumy opadu w latach 1951-2005. W stacji Świerklaniec najwyższą średnią sumę opadu wynoszącą 812 mm zanotowano w dziesięcioleciu 1971-1980, gdy dekadę 1951-1960 cechowała wartość 702 mm. W przebiegu rocznym tego parametru wyraźnie wyróżnia się letnie maksimum i zimowe minimum. W wieloleciu 1951-2005 miesiącem o najwyższej sumie miesięcznej był lipiec (134 mm) o najniższej luty (35 mm). Na obszarze Nadleśnictwa Świerklaniec w okresie bardzo łagodnej zimy notuje się pokrywę śnieżną o średniej grubości od 5 do 15 cm zalegającą łącznie około 50 dni w roku.

Tabela 9. Średnie miesięczne wartości sumy opadów atmosferycznych [mm] w Świerklańcu (1951-2005)

Świerklaniec	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	rok	IV-IX
1951-1960	44	31	41	55	58	80	145	71	55	35	39	49	702	464
1961-1970	43	42	56	47	77	99	133	98	42	42	68	44	790	495
1971-1980	48	37	41	69	59	99	144	88	76	51	52	49	812	536
1981-1990	42	31	42	47	63	95	101	114	65	32	40	58	732	486
1991-2000	29	32	54	54	49	95	142	75	77	39	54	42	740	491
1996-2005	38	37	52	51	57	96	173	73	70	41	50	44	782	520
1951-2005	42	35	46	55	61	93	134	89	63	39	50	49	756	495

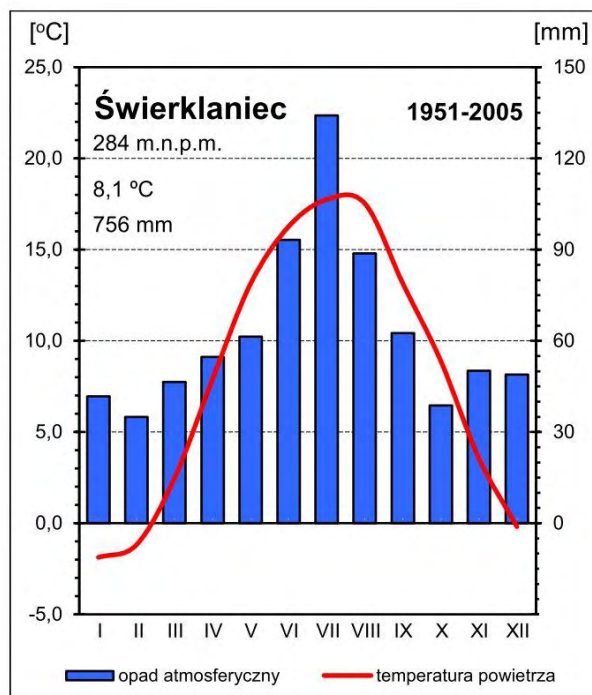
Na okres wegetacyjny w Nadleśnictwie Świerklaniec przypada przeciętnie około 65% rocznej sumy opadu atmosferycznego (dane ze stacji Świerklaniec), jednak w poszczególnych latach wielkość ta może się wahać od 50 do nawet 80%. W tym okresie w stacji Świerklaniec średnia temperatura powietrza zmienia się od ok. 8°C w kwietniu do ok. 18°C w lipcu. Przeciętnie w trakcie okresu wegetacyjnego w latach 1951-2005 wynosiła ona 14,3°C.

Rycina. 2. Średnia roczna suma opadu atmosferycznego (mm) w Nadleśnictwie Świerklaniec (1951-2005)

Na okres wegetacyjny w Nadleśnictwie Świerklaniec przypada przeciętnie około 65% rocznej sumy opadu atmosferycznego (dane ze stacji Świerklaniec), jednak w poszczególnych latach wielkość ta może się wahać od 50 do nawet 80%. W tym okresie w stacji Świerklaniec średnia temperatura powietrza zmienia się od ok. 8°C w kwietniu do ok. 18°C w lipcu. Przeciętnie w trakcie okresu wegetacyjnego w latach 1951-2005 wynosiła ona 14,3°C.

Warunki klimatyczne Nadleśnictwa Świerklaniec z uwagi na wysokie sumy opadu atmosferycznego oraz bardzo dobre warunki termiczne można zaliczyć do bardzo korzystnych dla wzrostu i hodowli lasu. Znaczący wpływ na wielkość sum opadu ma wysokość nad poziomem morza, jednak nigdzie nie notuje się ograniczeń w dostawie wody z atmosfery spowodowanych lokalną topografią.

Rycina. 3. Diagram klimatyczny dla stacji Świerklaniec (1951-2005)

III.9. GEOLOGIA I GEOMORFOLOGIA

Obszar Nadleśnictwa Świerklaniec mieści się w zasięgu monokliny śląsko-krakowskiej i zapadliska górnośląskiego. Na głębokości ok. 5 km rozciąga się fundament krystaliczny będący fragmentem skorupy kontynentalnej, na którym leżą sporadycznie zachowane utwory prekambry, osady dewońskie i kambryjskie. Wyżej zalegają sfałdowane utwory karbonu, węglonośne piaskowce, mułowce i iłowce. Po okresie fałdowań hercyńskich obszar Garbu Tarnogórskiego uległ obniżeniu tektonicznemu i podlegał procesom sedymentacji trwających prawdopodobnie do górnego trzeciorzędu, w wyniku których powstał długi, ok. 130 km permski rów Sławkowa. Nad karbonem zachowały się klasyczne, lądowe utwory pstrego piaskowca, węglanowe – morskie osady retu oraz osady ilasto-mułkowe z wkładkami piaskowców i wapieni. Utwory triasu i jury zalegają niezgodnie na starszym podłożu, tworząc monoklinę śląsko-krakowską, charakteryzującą się nachyleniem warstw skalnych pod kątem kilku stopni ku północnemu-wschodowi. Osady te zostały zredukowane w czasie orogenezy alpejskiej, w wyniku której doszło do dolomityzacji i okruszczenia śląskiej formacji węglanowej triasu. W warstwie dolomitu kruszczonego znajdują się gniazda rud ołowiu i cynku, a także srebra i kadmu. Era czwartorzędu to zlodowacenia, dzięki którym na powierzchni powstały utwory rzeczno-lodowcowe, lodowcowe i morenowe. Po zakończeniu okresu zlodowaceń nie miały już miejsca tak gwałtowne i istotne przeobrażenia rzeźby terenu, natomiast nasileniu uległy procesy

przemian fizykochemicznych wierzchniej warstwy skorupy ziemskiej. Krajobraz Nadleśnictwa Świerklaniec w znaczącym stopniu został ukształtowany przez działalność człowieka, głównie górnictwo, hutnictwo oraz eksploatacji piasku i kamienia. Niektóre wyrobiska zostały zalane wodą tworząc zbiorniki wodne różnej wielkości.

Obszar nadleśnictwa pod względem rzeźby terenu jest mało urozmaicony, cechuje się nieznacznymi deniwelacjami rzędu 90 m. Tereny obrębu Brynica, Żyglinek oraz większej części obrębu Świerklaniec mają charakter nizinny z lokalnymi pagórkami Garbu Tarnogórskiego. Charakter wyżynno-pagórkowaty ma część południowa obrębu Świerklaniec (leśnictwa Świerklaniec i Wymysłów). Najniżej położone tereny nadleśnictwa znajdują się w dolinie Małej Panwi na terenie leśnictwa Lubocz (264 m n.p.m. – w oddz. 1-6). Najwyżej położone tereny nadleśnictwa znajdują się w leśnictwie Wymysłów (G. Buczyzna 377 m n.p.m. – przy oddz. 231). Między Garbem Tarnogórskim a Progiem Woźnickim położona jest dolina Małej Panwi. W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec znajduje się jej środkowy odcinek. Jest to obszar o dość płaskiej, monotonnej, miejscami zwydmionej powierzchni, rozwinięty na osadach retyku.

III.10. WARUNKI HYDROLOGICZNE

III.10.1. WODY POWIERZCHNIOWE

Zgodnie z podziałem hydrograficznym Polski (2007) w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec występują następujące jednostki hydrograficzne:

- I Odra
    - II Mała Panew
      - III Stoła
        - IV Dębница
          - Bielawa
            - Graniczna Woda
              - V Dopływ spod Mikołeski
  - III Dopływ w Bruśku
    - Dopływ spod Jurnej
    - Zacharowski Rów
    - Łana
-
- I Wisła
    - III Brynica
      - IV Rów z Dąbrówki Wielkiej
        - V Rów Wschodni

- IV Jaworznik
- Rów z Orła Białego
- Szarlejka
- Rów Świerklaniecki
- Dopływ spod Siemoni
- Potok spod Nakła
- Potok Ożarówicki
- V Rów z Siedlisk
- IV Dopływ spod Żyglinek

Lasy nadleśnictwa usytuowane są w zlewisku Bałtyku. Przez jego obszar na linii wzniesień w rejonie wsi Lasowice i Żyglin przebiega granica wododziału pomiędzy zlewniami Odry i Wisły. Główną rzeką dorzecza Odry jest Mała Panew, prawobrzeżny dopływ Odry, która biegnie wzdłuż północnej granicy nadleśnictwa, zaś główną rzeką dorzecza Wisły jest Brynica, która przepływa na terenie nadleśnictwa z północy na południe i poza jego granicami wpada do rzeki Przemszy.

Mała Panew wypływa we wsi Gacki, na południowy wschód od miasta Woźniki na wysokości 354 m n.p.m. W górnym swym biegu płynie ona przez skrasowiałe wapienie, a następnie już na terenie nadleśnictwa w obrębie Brynica płynie przez piaszczyste porośnięte lasem obszary. W miejscach, gdzie występują utwory triasowe, Mała Panew płynie w głęboko wcięty w terenie korycie. Miejscami tworzy szerokie rozlewiska, a na gruntach wsi Miotek tworzy zalew. Spadki w jej górnym biegu są niewielkie. Rozpiętość wahań stanów wody Małej Panwi wynosi maksymalnie około 3,0 m.

Brynica stanowi prawy dopływ Przemszy będącej lewostronnym dopływem Wisły. Swoje źródła ma w okolicach Huty Szklanej na wysokości 340 m. n.p.m. u podnóża triasowych wzgórz. Deniwelacje w obszarze źródłiskowym wynoszą 50-60 m, zaś w środkowej i dolnej części dorzecza około 10-20 m.

Na terenie nadleśnictwa znajduje się szereg zbiorników wodnych przeważnie sztucznego pochodzenia na wyrobiskach piasku podsadzkowego. Największy zbiornik - Kozłowa Góra (Świerklaniec) powstał przez wybudowanie zapory na Brynicy. Jego powierzchnia wynosi ok. 550 ha. Kolejnym pod względem wielkości jest jezioro Chechło – Nakło, powstałe przez zalanie wyrobiska po kopalni piasku w szerokiej, wysłanej piaskami dolinie. Powierzchnia jeziora to ok. 93 ha. Pozostałe zbiorniki wodne to m.in. Rogoźnik, Zielona, Pniowiec oraz szereg mniejszych.

III.10.2. WODY PODZIEMNE

Nadleśnictwo Świerklaniec znajduje się w zasięgu występowania pięciu głównych zbiorników wód podziemnych (PIG), których wody należą do obszaru wód podziemnych o wysokiej wartości (klasa B):

1. GZWP 327 Lubliniec Myszków: jest to zbiornik triasowy o powierzchni całkowitej 2111,4 km², którego szacowane zasoby dyspozycyjne wynoszą 81,1 mln m³/rok, a pobór wody to około 47 mln m³/rok. Średnia głębokość ujęć wynosi 135 m. Jest
2. GZWP 328 Dolina kopalna rzeki Mała Panew: jest to zbiornik czwartorzędowy o powierzchni całkowitej 158 km², którego szacowane zasoby dyspozycyjne wynoszą 7,4 mln m³/rok, a pobór wody to mniej niż 1 mln m³/rok. Średnia głębokość ujęć wynosi 60 m.
3. GZPW 329 Zbiornik Bytom: jest to zbiornik triasowy o powierzchni całkowitej 130 km², którego szacowane zasoby dyspozycyjne wynoszą 22,8 mln m³/rok, a pobór wody to około 22,8 mln m³/rok. Średnia głębokość ujęć wynosi 60 m.
4. GZWP 330 Gliwice: jest to zbiornik triasowy o powierzchni całkowitej 392 km², którego szacowane zasoby dyspozycyjne wynoszą 39,3 mln m³/rok, a pobór wody to około 29 mln m³/rok.
5. GZWP 454 Olkusz-Zawiercie: jest to zbiornik triasowy o powierzchni całkowitej 1033 km², którego szacowane zasoby dyspozycyjne wynoszą 146 mln m³/rok, a pobór wody to około 130 mln m³/rok. Średnia głębokość ujęć wynosi 100 m.

W obrębie GZWP Lubliniec Myszków zlokalizowana jest strefa ochrony pośredniej wewnętrznej i zewnętrznej ustanowiona przez Wojewodę Śląskiego dla ujęcia wód w rejonie Miasteczka Śląskiego. Ujęcie Bibiela składa się z 22 studni głębinowych, z czego 11 studni jest czynnych i jest wykorzystywane przez Górnośląskie Przedsiębiorstwo Wodociągów w Katowicach. Ujęcie to wywołało na przyległym terenie wysychanie stawów i bagnisk, a także obniżenie poziomu wód gruntowych w lasach Nadleśnictwa Świerklaniec. Widoczne to jest w leśnictwach Polski Las, Kolonia Woźnicka, Mieczysko i Imielów.

III.11. GLEBY

Budowa geologiczna oraz różnorodności form rzeźby terenu, a także zmienność warunków hydrologicznych znalazła swoje odzwierciedlenie w zróżnicowaniu warunków glebowych na terenie Nadleśnictwa Świerklaniec. Wyróżniono i opisano 17 typów gleb, w skład, których weszło 43 podtypy spośród 91 ujętych w obowiązującej aktualnie klasyfikacji gleb leśnych. Gleby na terenie nadleśnictwa wykazują duże zróżnicowanie i zmienność nawet w obrębie jednego podtypu. Ich cechą charakterystyczną są silne zmiany właściwości

chemicznych zwłaszcza wierzchnich warstw gleby, na znacznej powierzchni. Jest to wynikiem głównie zanieczyszczeń przemysłowych (II, III i IV strefa uszkodzeń przemysłowych). Do głównych podtypów gleb na terenie nadleśnictwa należą: gleby bielicowe właściwe, gleby glejobielicowe właściwe, gleby rdzawe bielicowane, gleby glejobielicowe murszaste, gleby gruntowoglejowe właściwe. Stanowią one ponad 60% wszystkich gleb nadleśnictwa. Dość często występują również: gleby rdzawe właściwe, gleby murszaste i gleby industrioziemne i urbanoziemne o niewykształconym profilu oraz gleby murszowate właściwe. Pozostałe podtypy mają mniejszy udział.

Nadleśnictwo Świerklaniec posiada specjalistyczne opracowanie glebowo-siedliskowe sporządzone przez Pracownię Glebowo–Siedliskową Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Krakowie wg stanu na 1.01.2007 r. Szczegółowy opis gleb leśnych zawarty jest w w/w opracowaniu.

Zgodnie z „Klasyfikacją gleb leśnych Polski” (CILP 2000), w toku prac siedliskowych w Nadleśnictwie Świerklaniec wyróżniono następujące typy i podtypy gleb:

Typ 4. Arenosole (AR)

Podtyp 4.2. Arenosole właściwe (ARw)

Podtyp 4.3. Arenosole bielicowane (ARb)

Typ 6. Rędziny (R)

Podtyp 6.5. Rędziny właściwe (Rw)

Podtyp 6.7. Rędziny brunatne (Rbr)

Typ 7. Pararędziny (PR)

Podtyp 7.3. Pararędziny brunatne (PRbr)

Typ 9. Czarne ziemie (CZ)

Podtyp 9.1. Czarne ziemie murszaste (CZms)

Podtyp 9.2. Czarne ziemie właściwe (CZw)

Typ 10. Gleby brunatne (BR)

Podtyp 10.1. Gleby brunatne właściwe (BRw)

Podtyp 10.4. Gleby brunatne kwaśne (BRk)

Typ 12. Gleby rdzawe (RD)

Podtyp 12.1. Gleby rdzawe właściwe (RDw)

Podtyp 12.2. Gleby rdzawe brunatne (RDbr)

Podtyp 12.3. Gleby rdzawe bielicowe (RDb)

Typ 13. Gleby ochrowe (OC)

Typ 14. Gleby bielicowe (B)

Podtyp 14.1. Gleby bielicowe właściwe (Bw)

Podtyp 14.2. Bielice właściwe (Blw)

Podtyp 14.3. Gleby glejobielicowe właściwe (Bgw)

- Podtyp 14.4. Gleby glejobielicowe murszaste (Bgms)
- Podtyp 14.5. Gleby glejobielicowe torfiaste (Bgts)
- Podtyp 14.6. Glejobielice właściwe (Blgw)
- Typ 15. Gleby gruntowoglejowe (G)
  - Podtyp 15.1. Gleby gruntowoglejowe właściwe (Gw)
  - Podtyp 15.2. Gleby gruntowoglejowe próchniczne (Gp)
  - Podtyp 15.4. Gleby gruntowoglejowe torfowe (Gt)
  - Podtyp 15.5. Gleby gruntowoglejowe torfiaste (Gts)
  - Podtyp 15.6. Gleby gruntowoglejowe murszowe (Gm)
  - Podtyp 15.7. Gleby gruntowoglejowe murszaste (Gms)
  - Podtyp 15.8. Gleby gruntowoglejowe mułowe (Gmł)
- Typ 16. Gleby opadowoglejowe (OG)
  - Podtyp 16.1. Gleby opadowoglejowe właściwe (OGw)
  - Podtyp 16.2. Gleby opadowoglejowe bielcowane (OGb)
  - Podtyp 16.6. Gleby amfiglejowe (OGam)
- Typ 17. Gleby mułowe (Mł)
  - Podtyp 17.1. Gleby mułowe właściwe (Młw)
  - Podtyp 17.2. Gleby torfowo-mułowe (Młt)
- Typ 18. Gleby torfowe (T)
  - Podtyp 18.1. Gleby torfowe torfowisk niskich (Tn)
  - Podtyp 18.2. Gleby torfowe torfowisk przejściowych (Tp)
  - Podtyp 18.3. Gleby torfowe torfowisk wysokich (Tw)
- Typ 19. Gleby murszowe (M)
  - Podtyp 19.1. Gleby torfowo-murszowe (Mt)
  - Podtyp 19.2. Gleby mułowo-murszowe (Mmł)
  - Podtyp 19.4. Gleby namurszowe (Mn)
- Typ 20. Gleby murszowate (MR)
  - Podtyp 20.1. Gleby mineralno-murszowe (MRm)
  - Podtyp 20.2. Gleby murszowate właściwe (MRw)
  - Podtyp 20.3. Gleby murszaste (MRms)
- Typ 21. Mady rzeczne (MD)
  - Podtyp 21.2. Mady rzeczne właściwe (MDw)
- Typ 23. Gleby deluwialne (D)
  - Podtyp 23.2. Gleby deluwialne właściwe (Dw)
- Typ 25. Gleby industrioziemne i urbanoziemne (AU)
  - Podtyp 25.1. Gleby industrioziemne i urbanoziemne o niewykształconym profilu (AUi)

IV. FORMY OCHRONY PRZYRODY

Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku ustanowiła następujące formy ochrony przyrody:

- parki narodowe,
- rezerваты przyrody,
- parki krajobrazowe,
- obszary chronionego krajobrazu,
- obszary Natura 2000,
- pomniki przyrody,
- stanowiska dokumentacyjne,
- użytki ekologiczne,
- zespoły przyrodniczo-krajobrazowe,
- ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec występują dwa obszary Natura 2000, 20 pomników przyrody, jeden zespół przyrodniczo-krajobrazowy oraz trzy użytki ekologiczne. Nie występują: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, stanowiska dokumentacyjne, jednakże istnieją propozycje utworzenia szeregu form ochrony mające swoje źródło w inwentaryzacjach przyrodniczych gmin.

IV.1. OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec nie występują obszary chronionego krajobrazu, jednak istnieje szereg propozycji powołania tej formy ochrony na cennych przyrodniczo terenach.

IV.1.1. PROPONOWANE OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

Na terenie gminy Bobrowniki wyróżniono obszary o wysokich walorach krajobrazowych do objęcia ochroną w formie obszaru chronionego krajobrazu. Są to okolice jeziora Rogoźnickiego wraz z Górą Buczyna oraz obręby Myszkowice, Siemonia i Twardowice obejmujące mozaikę lasów mieszanych (głównie sosnowych, z domieszką brzozy, dębu i olszy), zieleni urządzonej, pól uprawnych, czyżni oraz wzniesień wapiennych z murawami kserotermicznymi. Na terenie muraw kserotermicznych stwierdzono występowanie chronionych gatunków roślin, takich jak: dziewięciśń bezłodygowy, rojnik, zawilec wielokwiatowy, kruszczyk rdzawoczerwony, goryczka krzyżowa, goryczka orzęsiona. Brzegi zbiorników wodnych porastają podmokłe lasy olchowe i brzożowe, zarośla wierzbowe,

zbiorowiska szuwarowe: szuwar trzcinowy i pałkowy oraz roślin wodnych pływających. Spotykane są tu pospolite ptaki wodne, takie jak łabędzie, kaczki krzyżówki, perkozy dwuczube. Okoliczne tereny pól uprawnych oraz zadrzewień i zakrzaczeń śródpolnych są siedliskiem wielu gatunków ptaków związanych z obszarami rolniczymi, takich jak gąsiorek, trznadel czy świergotek polny. Na Górze Buczyzna (377m n.p.m.) - wzniesieniu zlokalizowanym w zachodniej części wskazanego obszaru, występują leje krasowe tzw. „Rudne Doły”. Jest to geostanowisko województwa śląskiego charakteryzujące się dużymi wartościami naukowo-dydaktycznymi i turystyczno-krajoznawczymi (*Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Bobrowniki, 2011*).

Na terenie gminy Koziegłowy proponuje się objąć ochroną w formie obszaru chronionego krajobrazu dolinę Małej Panwi, przebiegającą północno-wschodnią częścią nadleśnictwa przez tereny leśne oraz rolnicze. Dolina ta wchodzi w skład systemu ekologicznego o charakterze krajowym (*Program Ochrony Środowiska dla Gminy i Miasta Koziegłowy na lata 2008-2011*).

W gminie Świerklaniec do ochrony w formie obszaru chronionego krajobrazu proponowane są okolice zbiornika Kozłowa Góra (Świerklaniec), gdzie szata roślinna i zróżnicowanie fauny jeziora i jego okolic jest bardzo duże. W obrębie omawianego zbiornika wykształciły się strefy roślinności wodnej, szuwarowej, roślinności o charakterze łąkowym oraz leśnym i zaroślowym. Na wschodnim brzegu zbiornika możemy spotkać zadrzewienia z robiną akacjową oraz brzozą brodawkowatą. Roślinność zbiornika Kozłowa Góra posiada charakter i układ typowy dla zbiornika eutroficznego. Charakterystycznymi gatunkami są hydrofity, m. in. rdestnica pływająca oraz zespół rdestu ziemnowodnego. Roślinność łąkowa reprezentowana jest przez zbiorowiska trzcinika piaskowego, mające postać zwartych łąków. Roślinność leśna i zaroślowa tego terenu reprezentowana jest przez nadrzeczne łągi. We wschodniej części obszaru przeważają lasy o charakterze olsów (Jaguś, Rzętała 2003).

IV.2. POMNIKI PRZYRODY

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec występuje 20 pomników przyrody, z czego 15 zlokalizowanych jest na gruntach w zarządzie nadleśnictwa.

IV.2.1. POMNIKI PRZYRODY ISTNIEJĄCE

Tabela 10. Wykaz pomników przyrody na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świerklaniec

Lp.	Akt prawny	Nr rejestru wojewódzkiego	Położenie		Gatunek	Uwagi
			Leśnictwo, pododdz.	Gmina/Obr. ew.		
1	Orzeczenie RL 13b/28/55 PWRN w Stalinogrodzie z dnia 11.06.1955 r. o uznaniu za pomnik przyrody	1154	L. Mieczysko 254 j	Miasteczko Śląskie / Bibiela	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	obwód: 395 cm; wysokość: 25 m
2	Orzeczenie RL 13b/28/55 PWRN w Stalinogrodzie z dnia 11.06.1955 r. o uznaniu za pomnik przyrody	1155	L. Mieczysko 253 a,d	Miasteczko Śląskie / Bibiela	Grupa 5 drzew: dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	obwody w cm: 405, 348, 400, 555, 385; wysokość: 27 m
3	Orzeczenie RL 13b/28/55 PWRN w Stalinogrodzie z dnia 11.06.1955 r. o uznaniu za pomnik przyrody / Rozporządzenie nr 37/06 Wojewody Śląskiego z dnia 6 lipca 2006 r. (Dz. Urz. Województwa Śląskiego z dnia 17 lipca 2006r. Nr 81 poz. 2297)	1156	L. Mieczysko 254 y	Miasteczko Śląskie / Bibiela	Grupa 10 drzew: lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> (obecnie 8 okazów)	obwody w cm: 280, 360, 305, 170, 305, 270, 310, 320 wysokości: 26-28 m
4	Orzeczenie RL 13b/42/55 PWRN w Stalinogrodzie z dnia 19.11.1955r. / Rozporządzenie nr 4/96 z dn. 06.02.1996r. Wojewody Częstochowskiego (Dz. Urz. nr 2/96, poz. 5)	1270	L. Truszczyca 22 p,r	Kalety / Kalety	Grupa 7 drzew: dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> (obecnie 5 okazów)	obwody w cm: 490, 381, 462, 380, 348, 361, 460 ; wysokości w m: 14, 26, 28, 25, 26, 27, 28
5	Decyzja nr 00083 PWRN w Stalinogrodzie z dnia 19.11.1955r. znak R.L.13b/42/55 /Rozporządzenie nr 4/96 z dn. 06.02.1996r. Wojewody Częstochowskiego (Dz. Urz. nr 2/96, poz. 5)	1271	L. Truszczyca 22 n	Kalety / Kalety	Grupa 6 drzew: dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	obwody: 330-600 cm

Lp.	Akt prawny	Nr rejestru wojewódzkiego	Położenie		Gatunek	Uwagi
			Leśnictwo, pododdz.	Gmina/Obr. ew.		
6	Decyzja nr 00083 PWRN w Stalinogrodzie z dnia 19.11.1955r. znak R.L.13b/42/55 /Rozporządzenie nr 4/96 z dn. 06.02.1996r. Wojewody Częstochowskiego (Dz. Urz. nr 2/96, poz. 5)	1272	L. Jędrysek 23 f, prywatny grunt	Kalety / Kalety	Grupa 3 drzew: sosna zwyczajna <i>Pinus sylvestris</i>	obwody w cm: 205, 268, 325
7	Decyzja nr 00083 PWRN w Stalinogrodzie z dnia 19.11.1955r. znak R.L.13b/42/55 / Rozporządzenie nr 4/96 z dn. 06.02.1996r. Wojewody Częstochowskiego (Dz. Urz. nr 2/96, poz. 5)	1273	L. Truszczyca 22 ax	Kalety / Kalety	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	obwód: 610 cm
8	Decyzja nr 00113 PWRN w Katowicach z dnia 27.06.1957r. znak L.O.13b/13/57 /Rozporządzenie nr 4/96 z dn. 06.02.1996r. Wojewody Częstochowskiego (Dz. Urz. nr 2/96, poz. 5)	1274	L. Jędrysek 23 d	Kalety / Kalety	Głaz narzutowy	Granit, obwód: 530cm wymiary: 180x175x70cm
9	Decyzja nr 273 PWRN w Katowicach z dnia 07.08.1963r. znak RL-OP-b/33/63 /Rozporządzenie nr 4/96 z dn. 06.02.1996r. Wojewody Częstochowskiego (Dz. Urz. nr 2/96, poz. 5)	1275	L. Truszczyca 22 h	Kalety / Kalety	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	obwód: 346 cm; wysokość: 26 m

Lp.	Akt prawny	Nr rejestru wojewódzkiego	Położenie		Gatunek	Uwagi
			Leśnictwo, pododdz.	Gmina/Obr. ew.		
10	Rozporządzenie nr 24/98 Wojewody Częstochowskiego z dnia 17.12.1998r. (Dz. U. Nr 24, poz. 259)	1279	L. Lubocz 29 c	Kalety / Kalety	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	obwód: 353 cm
11	Rozporządzenie nr 42/89 Wojewody Częstochowskiego z dnia 12.12.1989r. – (Dz.U. nr 24 poz. 259) /Rozporządzenie nr 4/96 z dn. 06.02.1996r. Wojewody Częstochowskiego (Dz. U. nr 2/96, poz. 5)	1276	L. Truszczyca 22 n L. Jędrysek 23 d, f, m, p, fx; 24 c;	Kalety / Kalety	Aleja 40 drzew: dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	obwód: 320-620 cm
12	Rozporządzenie nr 01/2004 Wojewody Śląskiego z dnia 06 stycznia 2004 (Dz. Urz. z dnia 07 stycznia 2004 nr 1 poz. 8)	1281	L. Jędrysek 127 b	Kalety / Kalety	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i> „Cis Donnersmarcka”	obwód: 214 cm wys.: 16 m wiek: ok. 500 lat
13	Rozporządzenie Nr 34/98 Wojewody Katowickiego z dnia 07.12.1998r.	956	L. Mikołeska 190 i	Tarnowskie Góry / Pniowiec	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	obwód: 419 cm; dz.ewid. 190/4; Rośnie na brzegu małego stawu obok drogi z Pniowca do Mikołeski
14	Rozporządzenie Nr 34/98 Wojewody Katowickiego z dnia 07.12.1998r.	957	L. Mikołeska 190 g	Tarnowskie Góry / Pniowiec	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	obwód: 352 cm; dz.ewid. 190/3; przy dawnym rezerwacie przyrody "Dęby Boruszowskie"
15	Uchwała Nr XIV/119/2007 Rady Gminy Tworóg z dnia 3 września 2007 r.		L. Mikołeska 38 i	Tworóg / Mikołeska	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	obw.: 540 cm wys.: 30 m

Tabela 11. Wykaz pomników przyrody poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Świerklaniec

Lp.	Akt prawny	Nr rej. wojewódzkiego RDOŚ	Położenie	Gatunek	Uwagi (własność)
			Gmina/Obr. ew.		
1	Orzeczenie nr 00092 PWRN w Katowicach z dnia 06.07.1962r. znak RL-OP/b/11/62	574	Bobrowniki / Siemonia	Grupa wielogatunkowa 4 drzew: lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> i lipa szerokolistna <i>Tilia platyphyllos</i>	dz.ewid. nr 432/4 Siemonia, ul. Szkolna, przy kościele
2	Uchwała nr LI/401/10 Rady Miejskiej w Miasteczku Śląskim z dnia 29 września 2010 r.	1157	Miasteczko Śląskie / Bibiela	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	obwód: 260 cm wysokość: 20 m Bibiela, ul. Starowiejska 8
3	Uchwała nr LI/401/10 Rady Miejskiej w Miasteczku Śląskim z dnia 29 września 2010 r.	1158	Miasteczko Śląskie / Bibiela	Dąb czerwony <i>Quercus rubra</i>	obwód: 320 cm wysokość: 30 m Mieczysko, koło budynku dawnego nadleśnictwa
4	Uchwała nr LI/401/10 Rady Miejskiej w Miasteczku Śląskim z dnia 29 września 2010 r.	1159	Miasteczko Śląskie / Miasteczko Śląskie	Klon zwyczajny <i>Acer platanoides</i>	obwód: 300 cm wysokość: 30 m Miasteczko Śląskie, cmentarz przy ul. Norwida
5	Rozporządzenie nr 38/97 Wojewody Katowickiego z dnia 27 lutego 1997r. (Dz. Urz. nr 6, poz. 51)	1282	Świerklaniec / Nakło	Aleja 83 drzew: lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> (obecnie 82 szt.)	obwody: 150-390 cm wysokości: 9-32,5 m Nakło Śląskie, ul. Lipowa

IV.2.2. POMNIKI PRZYRODY PROPONOWANE

Informacje na temat projektowanych pomników przyrody pochodzą z wykazu poprzedniej wersji programu ochrony przyrody dla Nadleśnictwa Świerklaniec, danych inwentaryzacyjnych urządzania lasu oraz programów ochrony środowiska gmin znajdujących się w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa.

Tabela 12. Wykaz proponowanych pomników przyrody w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec

Lp.	Gatunek/rodzaj	Położenie		Uwagi
		Leśnictwo, pododdział	Gmina/Obr. ew.	
Propozycje nadleśnictwa				
1	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	L. Polski Las 77 b	Woźniki	
2	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	L. Mieczysko 254 j	Miasteczko Śląskie	
3	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> — grupa 3 drzew	L. Imielów 247 b	Miasteczko Śląskie	
4	Dąb czerwony <i>Quercus rubra</i> — grupa 5 drzew	L. Mieczysko 254 l	Miasteczko Śląskie	
5	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	L. Nakło 176 g	Świerklaniec	
Propozycje gmin				
1	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>		Miasteczko Śląskie	Bibiela, ul. Starowiejska 1 obwód: 490 cm
2	Długosz królewski <i>Osmunda regalis</i> — stanowisko		Miasteczko Śląskie	Żyglinek— koło leśniczówki Szyndras
3	Brzoza brodawkowata <i>Betula pendula</i> — grupa 5 drzew		Miasteczko Śląskie	Pasieki obwód: 200 cm
4	Brzoza brodawkowata <i>Betula pendula</i>		Miasteczko Śląskie	Bibiela, Pańskie Pola obwód: 265 cm
5	Sosna zwyczajna <i>Pinus sylvestris</i>		Miasteczko Śląskie	Bibiela, Pańskie Pola obwód: 270 cm
6	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>		Miasteczko Śląskie	Bibiela, Pańskie Pola obwód: 360 cm
7	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>		Miasteczko Śląskie	Bibiela, Pańskie Pola obwód: 310 cm
8	Dąb czerwony <i>Quercus rubra</i> — grupa 5 drzew		Miasteczko Śląskie	Bibiela, Mieczysko, koło budynku dawnego nadleśnictwa obwód: 300 cm
9	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> — grupa 3 drzew		Miasteczko Śląskie	Żyglinek, Imielów obwód: 300 cm
10	Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>		Miasteczko Śląskie	park kościelny obwód: 341 cm

Lp.	Gatunek/rodzaj	Położenie		Uwagi
		Leśnictwo, pododdział	Gmina/Obr. ew.	
11	Klon zwyczajny <i>Acer platanoides</i>		Miasteczko Śląskie	park kościelny obwód: 268 cm
12	Klon zwyczajny <i>Acer platanoides</i>		Miasteczko Śląskie	park kościelny obwód: 244 cm
13	Klon zwyczajny <i>Acer platanoides</i>		Miasteczko Śląskie	park kościelny obwód: 265 cm
14	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>		Miasteczko Śląskie	ul. Dworcowa obwód: 280 cm
15	Brzoza brodawkowata <i>Betula pendula</i>		Miasteczko Śląskie	park przy ul. Rubinowej obwód: 180 cm
16	Olsza czarna <i>Alnus glutinosa</i>		Miasteczko Śląskie	park przy ul. Rubinowej obwód: 248 cm
17	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> — okaz o dwóch pniach		Miasteczko Śląskie	park przy ul. Rubinowej obwód: 210 + 153 cm
18	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>		Miasteczko Śląskie	park przy ul. Rubinowej obwód: 303 cm
19	Kasztanowiec zwyczajny <i>Aesculus hippocastanum</i>		Miasteczko Śląskie	park przy ul. Rubinowej obwód: 304 cm
20	Grab pospolity <i>Carpinus betulus</i>		Miasteczko Śląskie	ul. Dębina obwód: 190 cm
21	Grab pospolity <i>Carpinus betulus</i>		Miasteczko Śląskie	ul. Dębina obwód: 214 cm
22	Klon zwyczajny <i>Acer platanoides</i>		Miasteczko Śląskie	ul. Dębina obwód: 233 cm
23	Klon zwyczajny <i>Acer platanoides</i>		Miasteczko Śląskie	ul. Dębina obwód: 237 cm
24	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>		Miasteczko Śląskie	ul. Dębina obwód: 278 cm
25	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> — okaz o dwóch pniach		Miasteczko Śląskie	ul. Dębina obwód: 133 + 189 cm
26	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> — okaz o dwóch pniach		Miasteczko Śląskie	ul. Dębina obwód: 225 + 131 cm
27	Klon zwyczajny <i>Acer platanoides</i>		Miasteczko Śląskie	cmentarz, ul. Norwida obwód: 244 cm

Lp.	Gatunek/rodzaj	Położenie		Uwagi
		Leśnictwo, pododdział	Gmina/Obr. ew.	
28	Kasztanowiec zwyczajny <i>Aesculus hippocastanum</i>		Bobrowniki	Wymysłów
29	Wiąz szypułkowy <i>Ulmus laevis</i>		Bobrowniki	Wymysłów
30	Aleja 127 dębów szypułkowych <i>Quercus robur</i>	L. Truszczyca	Kalety	rząd drzew rosnących wzdłuż drogi leśnej prowadzącej od parkingu w kierunku zachodnim na skarpie terasy nadzalewowej Małej Panwi, oddziały 24g-22s
31	Aleja 72 dębów szypułkowych <i>Quercus robur</i>	L. Truszczyca	Kalety	odchodzi od zabytkowej alei obok posesji przy ul. Dębowej 2, stąd zwartym ok. 375-metrowym rzędem drzew prowadzi wśród bezleśnych obszarów z oddz. 23 f-k do leśnego oddziału 49a
32	Aleja 28 dębów szypułkowych <i>Quercus robur</i>	L. Truszczyca	Kalety	Aleja ta odchodzi od zabytkowej alei, obok posesji przy ul. Dębowej 24, skąd biegnie na południe obok rowu odwadniającego, w wydzielonym pododdziale leśnym 22 t
33	Aleja 72 dębów szypułkowych <i>Quercus robur</i>	L. Truszczyca	Kalety	Aleja ta biegnie obok polno-leśnej drogi gruntowej, od siedziby leśnictwa Truszczyca przy ul. Dębowej 28, w oddziale leśnym 22 o, na południe do gajówki i oddz. 46 g, h
34	Głaz narzutowy	L. Truszczyca 23 d	Kalety	głaz narzutowy znajdujący się od roku 1970 (Skalski 1995) wśród najstarszych drzew pomnikowych w alei dębów na brzegu parkingu w oddz. 23 d
35	Grupa 9 dębów szypułkowych <i>Quercus robur</i>	L. Truszczyca	Kalety	Grupa pomnikowych dębów szypułkowych <i>Quercus robur</i> na terenie siedziby leśn. Truszczyca, oddz. 22 p-x-o. Propozycja powiększenia grupy drzew pomnikowych z 6 do 9 okazów
36	Sosna zwyczajna <i>Pinus sylvestris</i> - grupa 5 okazów	L. Truszczyca	Kalety	Grupa pomnikowych drzew sosny pospolitej <i>Pinus sylvestris</i> rosnących wśród pomnikowej alei dębów w Kaletach-Truszczyca, na obszarze leśn. Truszczyca oddz. 23. Propozycja powiększenia grupy drzew pomnikowych z 3 do 5 okazów.
37	Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>		Świerklaniec	Nakło Śląskie, Ul. Leśna 1
38	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>		Świerklaniec	Nakło Śląskie, Ul. Leśna 1

Lp.	Gatunek/rodzaj	Położenie		Uwagi
		Leśnictwo, pododdział	Gmina/Obr. ew.	
39	Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>		Świerklaniec	Nakło Śląskie, Ul. Leśna 1
40	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>		Świerklaniec	Nakło Śląskie, Zespół Szkół Rolniczych (park)
41	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>		Świerklaniec	Nakło Śląskie, Zespół Szkół Rolniczych (park)
42	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i> L.)		Świerklaniec	Nakło Śląskie, Zespół Szkół Rolniczych (park)
43	Wiąz szypułkowy <i>Ulmus laevis</i>		Świerklaniec	Nakło Śląskie, Zespół Szkół Rolniczych (park)
44	Jawor Acer <i>pseudoplatanus</i>		Świerklaniec	Świerklaniec-Ostróżnica, Ul. Ostróżnica
45	Olsza czarna <i>Alnus glutinosa</i>		Świerklaniec	Świerklaniec-Ostróżnica, oddz. 181/182
46	Świerk pospolity <i>Picea abies</i>		Świerklaniec	Świerklaniec-Ostróżnica, oddz. 181/182

IV.3. OBSZARY NATURA 2000

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec zlokalizowane są 2 obszary mające znaczenie dla Wspólnoty (OZW) sieci Natura 2000.

Uwaga! Przy sporządzaniu wykazu gruntów leśnych w zarządzie Nadleśnictwa Świerklaniec znajdujących się w zasięgu granic obszarów Natura 2000 przyjęto, że do danej ostoi zalicza się wszystkie wydzielania leśne zlokalizowane w jej zasięgu, których granice pokrywają się w całości lub w części z daną ostoją. Dla wydzielen leśnych pokrywających się w części z obszarem Natura 2000 przy zaliczaniu do niego nie stosowano kryterium powierzchniowego. W zamian zastosowano kryterium odległości granicy obszaru Natura 2000 od granicy wydzielenia. Jako minimalną wielkość przyjęto odległość 5 metrów zakładając, że podczas wektoryzacji granic ostoi Natura 2000 dopuszczalna odchyłka mogłaby wynosić +/- 1mm na mapie w skali 1:5000 (mapa gospodarcza).

IV.3.1. OBSZARY MAJĄCE ZNACZENIE DLA WSPÓLNOTY

IV.3.1.1. OZW PODZIEMIA TARNOGÓRSKO-BYTOMSKIE PLH240003

Typ ostoi: B (OZW – obszar mający znaczenie dla Wspólnoty zaakceptowany decyzją Komisji Europejskiej)

Powierzchnia wg SDF obszaru: 3 490,8 ha

Obszar poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa

Obszar obejmuje podziemne wyrobiska po eksploatacji kruszców metali ciężkich. Jest to jeden z największych systemów podziemnych na świecie – wyrobiska powstawały od XII do XX wieku i liczą obecnie ponad 300 km chodników oraz liczne komory i wybierki. Podziemia obejmują 5 sztolni odwadniających, liczne szyby i odsłonięcia w kamieniołomach. W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec znajduje się tylko niewielki obszar, poza gruntami będącymi w zarządzie nadleśnictwa. Obszar został wyznaczony dla ochrony nocka dużego *Myotis myotis* (kod: 1324), a także siedliska przyrodniczego żyzne buczyny *Dentario glandulosae-Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion* (kod: 9130). Stanowi on prawdopodobnie drugie co do wielkości zimowisko nietoperzy w Polsce. Na terenie ostoi stwierdzono występowanie 8 gatunków nietoperzy: mroczka późnego *Eptesicus serotinus*, nocka Brandta *Myotis brandtii*, nocka dużego *Myotis myotis*, nocka Natterera *Myotis nattereri*, nocka rudego *Myotis daubentonii*, nocka wąsatka *Myotis mystacinus*, gacka brunatnego *Plecotus auritus* i gacka szarego *Plecotus austriacus*, z czego jeden – nocek duży *Myotis myotis*, wymieniony jest w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. Liczebność zimujących w podziemiach nietoperzy wynosi przynajmniej kilkanaście tysięcy osobników. Obiekt zasiedlany jest przez nietoperze także w okresie letnim (aktualny SDF obszaru z 02.2008 r.).

Zidentyfikowane zagrożenia dla utrzymania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zwierząt w odniesieniu do nocka dużego *Myotis myotis* to: niepokojenie zwierząt w okresie zimowym; zasypywanie otworów wentylacyjnych (wlotowych do podziemi); zawały i osuwiska mogące powodować zniszczenie systemu istniejących korytarzy podziemnych lub ich fragmentację poprzez częściowe odcięcie; zasypywanie otworów wlotowych; przekształcanie obszarów sąsiedztwa otworów wlotowych stwarzających dogodne warunki do rozwoju fauny bezkręgowców, stanowiących podstawową bazę żerową bytujących w tym rejonie nietoperzy; niekontrolowana penetracja podziemi. W odniesieniu do siedliska żyznych buczyn *Dentario glandulosae-Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion* zagrożenia to: brak odnowienia naturalnego buka; niewłaściwy skład gatunkowy w wyniku intensywnego wzrostu podrostu jaworowego; ograniczenie różnorodności flory i fauny związane ze zmniejszeniem ilości martwego drewna; nadmierny ruch turystyczny; zaśmiecanie terenu (aktualny SDF obszaru z 02.2008 r.).

Poniżej w zestawieniach tabelarycznych zaprezentowano informacje dotyczące przedmiotów ochrony, których źródłem był aktualny Standardowy Formularz Danych z lutego 2008 r. dostępny na stronach <http://natura2000.gdos.gov.pl/> (data dostępu: 04.07.2012r.). Obecnie trwają prace nad sporządzeniem planu zadań ochronnych dla tego obszaru, dlatego lista przedmiotów ochrony tej ostoi może ulec zmianom w wyniku weryfikacji.

Tabela 13. Siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Podziemia Tarnogórsko-Bytomskie PLH240003 (źródło: aktualny SDF obszaru z 02.2008 r.)

Kod siedliska	Nazwa siedliska	% pokrycia	Ocena ogólna	Adres leśny (opisane fragmentarycznie)	Adres leśny (opisane powierzchniowo)
9130	Żyzne buczyny <i>Dentario glandulosae</i> – <i>Fagenion</i> , <i>Galio odorati</i> – <i>Fagenion</i>	1,00	C	poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa	poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa

Tabela 14. Ssaki wymienione w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Podziemia Tarnogórsko-Bytomskie PLH240003 (źródło: aktualny SDF obszaru z 02.2008 r.)

Kod gatunku	Nazwa gatunku	Stan populacji w OZW	Ocena ogólna	Adres leśny
1324	Nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Zimująca: 3000	B	poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa

IV.3.1.2. OZW BAGNO BRUCH KOŁO PYRZOWIC PLH240035

Typ ostoi: B (OZW – obszar mający znaczenie dla Wspólnoty zaakceptowany decyzją Komisji Europejskiej)

Powierzchnia wg SDF obszaru: 38,9 ha

Suma powierzchni wydziałów leśnych i nieleśnych numerowanych zaliczonych do obszaru Natura 2000 zgodnie z przyjętą metodyką: 38,44 ha

Obszar znajduje się w głębi dużego kompleksu Lasów Lublinieckich, w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec, w całości na gruntach będących w zarządzie nadleśnictwa. Większość terenu zajmują fitocenozy młodocianej postaci boru bagiennego, w średnio zaawansowanym stadium sukcesji, które w strefie przybrzeżnej obniżenia wraz ze wznoszeniem się terenu przechodzą w wilgotny bór trzęślicowy, a dalej i wyżej - w wilgotną, dobrze wykształconą postać suboceanicznego boru świeżego. W centrum obszaru, w najniższej położonych miejscach mających postać długich krzyżujących się „pasów” o szerokości 4-6 m, a miejscami do 30-40 m i długości ponad 200 m, występują dobrze wykształcone fitocenozy torfowiska przejściowego i wysokiego. W ich środkowej części stwierdzono typowe pło – mało stabilne trzęsawisko. W wielu miejscach woda stagnuje tu na

powierzchni. W obrębie „pasów” i na ich obrzeżach, będących prawdopodobnie pozostałościami po dawnej eksploatacji torfu, występują również niewielkie zespoły turzycowisk (SDF obszaru).

Zbiorowiska torfowiskowe i szuwarowe w granicach „pasów” są wyraźnie wyodrębnione, natomiast w pozostałej części granice pomiędzy poszczególnymi zbiorowiskami są niewyraźne i rozmyte. Za najcenniejsze walory przyrodnicze Bagna Bruch należy uznać dobry stan wykształcenia siedlisk i zbiorowisk torfowiskowych boru bagiennego, masowy udział gatunków typowych dla nich, a zwłaszcza gatunków chronionych, jak rosziczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia* (wiele tysięcy okazów) i rzadkich, np. modrzewnica zwyczajna *Andromeda polifolia* i przygiętka biała *Rhynchospora alba*.

Torfowisko jest zagrożone przez nadmierne zarastanie krzewami i drzewami, co jest wynikiem naturalnej sukcesji w kierunku boru bagiennego, a w dalszym etapie do wilgotnych borów sosnowych. Temu niekorzystnemu procesowi sprzyja istniejąca sieć rowów odwadniających - prowadzą one do zmniejszenia uwilgotnienia i degradacji siedlisk. Także szkodliwe, choć niewspółmiernie mniejsze znaczenie ma rozdeptywanie powierzchni torfowiska i jego zaśmiecanie.

Na dzień 1 stycznia 2013 r. nie opracowano planu zadań ochronnych dla obszaru OZW Bagno Bruch koło Pyrzowic. Poniższe zestawienia przedmiotów ochrony zostały sporządzone na podstawie zaktualizowanego Standardowego Formularza Danych z 03.2009 r. dostępnego na stronach <http://natura2000.gdos.gov.pl/> (data dostępu: 04.07.2012r.).

Tabela 15. Wykaz gruntów leśnych w zarządzie Nadleśnictwa Świerklaniec w zasięgu granic OZW Bagno Bruch koło Pyrzowic PLH240035

Nazwa obrębu	Adres leśny	Pow. [ha]
Brynica	79 d-f;80 d;123 a,h;124 a;	38,44

Tabela 16. Siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Bagno Bruch koło Pyrzowic PLH240035 (źródło: aktualny SDF obszaru z 03.2009 r.)

Kod siedliska	Nazwa siedliska	% pokrycia	Ocena ogólna	Adres leśny (opisane fragmentarycznie)	Adres leśny (opisane powierzchniowo)
7110	Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)	4,50	C	Obr. 1: 80 d;	–

Kod siedliska	Nazwa siedliska	% pokrycia	Ocena ogólna	Adres leśny (opisane fragmentarycznie)	Adres leśny (opisane powierzchniowo)
7140	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzerio-Caricetea</i>)	11,60	C	Obr. 1: 79 f;80 d;123 h;124 a;	–
91D0	Bory i lasy bagienne	72,20	C	–	Obr. 1: 79 d-g;80 d;123 a,h;124 a;

IV.3.2. OBSZARY SPECJALNEJ OCHRONY

Obszar Nadleśnictwa Świerklaniec znajduje się poza zasięgiem obszarów specjalnej ochrony ptaków.

IV.4. STANOWISKA DOKUMENTACYJNE

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec nie występują stanowiska dokumentacyjne, jednak istnieją propozycje powołania tej formy ochrony przyrody.

IV.4.1. STANOWISKA DOKUMENTACYJNE PROPONOWANE

Proponowane stanowisko dokumentacyjne „Kamieniołom w Rogoźniku” w gminie Bobrowniki. Zachodnia i północna ściana wyrobiska to teren o wysokich walorach krajobrazowych i edukacyjnych. Teren obfituje w skamieniałości triasowych małży, ślimaków, ramienionogów, szczątki liliowców, a także kręgowców (*Program ochrony środowiska i .plan gospodarki odpadami w gminie Bobrowniki, 2004*).

Proponowane stanowisko dokumentacyjne „Cejmanowe Doły”. Zachowanie powstałych w wyniku działalności człowieka odsłoneń skały macierzystej — wapieni i dolomitów (*Program ochrony środowiska gminy Świerklaniec, 2002*).

IV.5. ZESPOŁY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE

IV.5.1. ISTNIEJĄCE ZESPOŁY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Pasieki” utworzony został uchwałą nr LI/403/10 Rady Miejskiej w Miasteczku Śląskim z dnia 29 września 2010 r. w sprawie ustanowienia zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Pasieki”. Położony w gminie Miasteczko Śląskie w kompleksie lasów obrębu Brynica pozostających w zarządzie Nadleśnictwa Świerklaniec obejmuje tereny wydzieleń 168 h, 169 h,f, 170 d, 197 b,c oraz

198 a na części działek ewidencyjnych nr 11, 20, 45/10 oraz 19, 21, 30-32, o powierzchni 10 ha. Nadzór nad obszarem sprawuje Burmistrz Miasta.

Przedmiotem ochrony są zbiorowiska borowe oraz zbiorowiska roślin wodnych z udziałem rzadkich elementów flory i fauny na terenie o atrakcyjnej krajobrazowo rzeźbie, powstałej w wyniku dawnej działalności górniczej (warpie). Do walorów obszaru należą fragmenty naturalnych i półnaturalnych wodnych, łąkowych i łągowych zbiorowisk roślinnych z rzadkimi gatunkami roślin i bogatą fauną płazów. Występują tu m.in. grzybień białe, kruszczyk szerokolistny i przyłaszczka pospolita.

Fotografia. 1. Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Pasieki” (fot. Nadleśnictwo Świerklaniec)

Celem ochrony jest zachowanie ekosystemu będącego siedliskiem i ostoją chronionych i zagrożonych wyginięciem gatunków roślin i zwierząt. Wyznaczony przez akt powołujący zakres ochrony czynnej obejmuje:

- utrzymanie i ochronę ekosystemu wodnego, a w szczególności naturalnych wysięków ze zbiorników wodnych i rowów;
- zachowanie istniejących zakrzewień i zadrzewień;
- tworzenie zielno-krzewistych stref buforowych wokół zbiorników;
- utrzymanie istniejących mikrośrodków oraz rodzimej dla tego miejsca fauny i flory;
- utrzymanie i odtwarzanie zbiorowiska roślinności nadbrzeżnej i wodnej;

- ograniczanie rozwoju roślinności inwazyjnej, zwłaszcza gatunków obcych geograficznie;
- ochrona występujących gatunków bezkręgowców, płazów, gadów oraz ptaków zalatujących i wykorzystujących ten obszar jako tereny lęgowe;
- utrzymanie wartości przyrodniczych i kulturowych oraz walorów krajobrazowych dla celów edukacyjnych, turystycznych i rekreacyjno-wypoczynkowych;
- zachowanie bogatej różnorodności biologicznej, unikatowej dla tego ekosystemu.

IV.5.2. PROPONOWANE ZESPOŁY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE

Proponowany zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dolina Potoku Jaworznik” obejmujący dopływy potoku Jaworznik położony w południowej części gminy Bobrowniki, na granicy sołectw Bobrowniki i Rogoźnik oraz w gminie Psary. Rozciągają się tu obszary źródliskowe i kompleksy łąkowe z siecią rowów melioracyjnych, które stanowią dogodnie siedlisko dla takich gatunków ptaków jak pliszka żółta i świergotek łąkowy. Jest to fragment krajobrazu naturalno-kulturowego zasługujący na ochronę ze względu na swoje walory widokowe i estetyczne, a także przyrodnicze, stanowiący ponadlokalny korytarz ekologiczny (*Program ochrony środowiska i plan gospodarki odpadami w gminie Bobrowniki, 2004*).

Proponowany zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Świerklaniecki ZPK” – obejmuje odcinek doliny Brynicy w gminie Miasteczko Śląskie i Świerklaniec, gdzie koryto rzeki zbliżone jest do naturalnego. Występuje tu duże zróżnicowanie zbiorowisk roślinnych wraz z bogatą florą i fauną. Proponowanym celem ochrony jest zachowanie zróżnicowania zbiorowisk roślinnych leśnych, wodnych, torfowiskowych i szuwarowych oraz historycznego układu zabytkowego parku (*Program ochrony środowiska gminy Świerklaniec, 2002*).

Proponowany zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Jezioro Chechło-Nakło”. Celem ochrony jest zachowanie warunków umożliwiających przebieg naturalnych procesów sukcesyjnych w rejonie oligotroficznego zbiornika wodnego o pochodzeniu antropogenicznym (*Program ochrony środowiska gminy Świerklaniec, 2002*).

Proponowany zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Zadrzewione wzgórza w Orzechu”. Proponowanym celem ochrony jest zachowanie walorów krajobrazowych wzniesień w okolicach Orzecha (*Program ochrony środowiska gminy Świerklaniec, 2002*).

Proponowany zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Truszczyca” w gminie Kalety. Obejmuje dwa szpalery dorodnych dębów – aleje objęte ochroną w formie pomników przyrody z udziałem rzadkich elementów flory i fauny (*Program ochrony środowiska gminy Kalety, 2003*).

IV.6. UŻYTKI EKOLOGICZNE

IV.6.1. UŻYTKI EKOLOGICZNE ISTNIEJĄCE NA GRUNTACH W ZARZĄDZIE NADLEŚNICTWA

Użytek ekologiczny „Bagno koło Mikołeski” utworzony został rozporządzeniem Wojewody Śląskiego nr 28/2001 z dnia 29 października 2001r. (Dz. Urz. Woj. Śląskiego nr 87/2001 poz. 2282) w sprawie uznania za użytek ekologiczny torfowiska przejściowego „Bagno koło Mikołeski” w gminie Tworóg. Obejmuje on torfowisko przejściowe z regionalnie rzadkimi i ustępującymi gatunkami roślin o powierzchni 7,80 ha, położone w oddziałach 15 o, p oraz 16 f leśnictwa Mikołeska.

Fotografia. 2. Użytek ekologiczny „Bagno koło Mikołeski” (fot. Nadleśnictwo Świerklaniec)

IV.6.2. UŻYTKI EKOLOGICZNE ISTNIEJĄCE POZA GRUNTAMI W ZARZĄDZIE NADLEŚNICTWA

Użytek ekologiczny „Księża Góra” utworzony Uchwałą Nr X/151/11 Rady Miasta Piekary Śląskie z dnia 29 września 2011 roku w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego pod nazwą „Księża Góra”. Obejmuje części działek 109/25 /R IVb/ i 163/25 /RIVb/ należących Skarbu Państwa i gminy Piekary Śląskie o powierzchni 6,3 ha. Jest to obszar wyrobisk skalnych z odsłoniętymi środkowotriasowymi skałami węglanowymi, głównie

dolomitami i marglami. Na powierzchni skał rozwinęły się inicjalne zbiorowiska roślinne, z dominacją gatunków kserotermicznych. Występują stanowiska gatunków roślin chronionych: dziewięcisiła bezłodygowego *Carlina acaulis* i wilżyny ciernistej *Ononis spinosa*.

Użytek ekologiczny „Gierzyna” utworzony Uchwałą Nr LI/402/10 Burmistrza Miasta Miasteczko Śląskie z dnia 29 września 2010 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego „Gierzyna”. Użytek o powierzchni 10,25 ha położony jest w Miasteczku Śląskim na działce ewidencyjnej nr 322/168 w obrębie Miasteczko Śląskie, której właścicielem jest Gmina Miasteczko Śląskie. Obszar i położenie użytku określają mapy, stanowiące załącznik graficzny do uchwały. Jest to kompleks pięciu oligotroficznych, naturalnych zbiorników wodnych wraz z otaczającą je roślinnością, w skład której wchodzi wiele rzadkich gatunków roślin a także z dość bogatą fauną płazów, żyjących nad ich brzegami i objętych ochroną. Spotkać tu można: gnidosza rozestanego *Pedicularis sylvatica*, siedmiopalecznika błotnego *Comarum palustre*, tojeść bukietową *Lysimachia thyrsiflora*, żabę trawną *Rana temporaria*, żabę wodną *Rana esculenta*, żabę jeziorkową *Rana lessonae*, bażanta *Phasianus colchicus*, kaczkę krzyżówkę *Anas platyrhynchos*.

IV.6.3. UŻYTKI EKOLOGICZNE PROPONOWANE

Proponowane dwa użytki ekologiczne w gminie Bobrowniki w okolicach Połynia dla ochrony obszaru źródłiskowego potoku Jaworzniak przy wschodniej granicy gminy w sąsiedztwie jeziora Rogoźnickiego. Źródła występują na naturalnym zakończeniu warstwy wodonośnej o charakterze szczelinowo-krasowym. Dwa największe zlokalizowane są tuż przy drodze biegnącej południową stroną zbiornika (miejsce poboru wody przez miejscowe osoby i równocześnie punkt pomiarowy wydajności źródeł) oraz na cieku dopływającym do zbiornika z południowego-wschodu. Woda jest lekko zmineralizowana, bogata w takie minerały jak: wapń, magnez i żelazo, bezpośrednio zdatna do picia, o czym świadczy obecność organizmów biowskaźnikowych jak kielż zdrojowy czy wypławek czarny. Wpływ często następuje w tzw. misach źródłanych, z których największa ma średnicę prawie 1 m i charakteryzuje go tzw. pulsowanie piasku, którego przyczyną jest piasek zatykający ujście szczeliny. Źródła mają różną wydajność (do kilkudziesięciu litrów na sekundę), niektóre okresowo – zwłaszcza latem całkowicie wysychają (*Program ochrony środowiska i .plan gospodarki odpadami w gminie Bobrowniki, 2004*).

Proponowany użytek ekologiczny obejmujący południowy stok Góry Dziewiczej w Myszkowicach. Przedmiotem ochrony mają być występujące tam murawy kserotermiczne.

Ponadto przy zachodniej granicy gminy w obrębie Wymysłów znajduje się obszar wilgotnych łąk nad rzeką Brynicą proponowanych do objęcia ochroną w formie użytku ekologicznego w celu utrzymania korytarza ekologicznego nad rzeką Brynicą. Teren ten ma również znaczenie ze względu na obecność awifauny zalatującej z w sąsiedniego zbiornika

Kozłowa Góra (Świerklaniec), będącego ostoją ptactwa wodnego o znaczeniu krajowym i międzynarodowym (*Program ochrony środowiska i .plan gospodarki odpadami w gminie Bobrowniki*, 2004).

Proponowany użytek ekologiczny „Kocie Górki” w gminie Piekary Śląskie. Obszar ten posiada niezwykle w skali miasta walory krajobrazowe, będące jedyną w swoim rodzaju mozaiką wilgotnych siedlisk otwartych i zadrzewionych, jak i muraw kserotermicznych. Występuje tu szereg chronionych gatunków roślin, m.in. kruszczyk szerokolistny, kruszczyk rdzawoczerwony, buławnik wielokwiatowy, goryczka krzyżowa, dziewięciśń bezłodygowy, orlik pospolity, kalina koralowa; płazów, m.in. ujęte w Dyrektywie Siedliskowej: rzekotka drzewna i kumak nizinny; oraz ptaków, m.in. gąsiorek – gatunek ujęty w Dyrektywie Ptasiej (Szczepańczyk, 2007).

Proponowany użytek ekologiczny „Bekasowa Łąka” w gminie Piekary Śląskie. Obejmuje najcenniejszy obszar starorzecza Brynicy, z wykształconymi zbiorowiskami szuwarów właściwych i wielkoturzycowych. Jest to obszar gniazdowania i żerowania chronionych ptaków, między innymi ujętych w Dyrektywie Ptasiej: derkacza, gąsiorka i podróżniczka; oraz zmniejszających swą liczebność w Europie kszycy, krwawodzioba, czajki. Ponadto jest to miejsce rozrodu wielu, również rzadkich, płazów chronionych – występują tu ujęte w Dyrektywie Siedliskowej: żaba trawna, żaba moczarowa, żaby z grupy zielonych, rzekotka drzewna, kumak nizinny, grzebiuszka ziemna, traszka grzebieniasta (Szczepańczyk, 2007).

Proponowany użytek ekologiczny „Staw Żyglinek” w Żyglinku obejmuje zbiornik wodny pochodzenia antropogenicznego, z naturalnym układem roślinności i bogatą fauną płazów. Występują tu między innymi: lilia złotogłów, przetacznik błotny, ropucha szara, ropucha zielona, żaba moczarowa, pliszka siwa, kos, sikora bogatka. Staw położony przy północnym krańcu miejscowości posiada duże znaczenie dydaktyczne, które może być wykorzystane przez lokalne szkoły. Z uwagi na zmieniające się warunki zewnętrzne (drastyczne obniżenie poziomu wody i niekorzystne oddziaływanie Huty Cynku), przed ewentualnym ustanowieniem użytku ekologicznego „Staw Żyglinek” należałoby przeprowadzić badania kontrolne, potwierdzające lub wykluczające zachowanie walorów przyrodniczych, dla których proponowano objęcie stawu ochroną prawną (*Program ochrony środowiska gminy Miasteczko Śląskie*, 2002).

Proponowany użytek ekologiczny „Starorzecza Bizja” – położony w dolinie Brynicy w gminie Świerklaniec. Celem ochrony jest zachowanie roślinności terenów podmokłych w Dolinie Brynicy (*Program ochrony środowiska gminy Świerklaniec*, 2002).

Proponowany użytek ekologiczny „Wyspa na Jeziorze Nakło-Chechło”. Proponowany z uwagi na dogodne warunki dla niezakłóconego rozwoju awifauny (*Program ochrony środowiska gminy Świerklaniec*, 2002).

Proponowany użytek ekologiczny „Łęgi olszowe i rozlewiska”. Zachowanie, w niektórych przypadkach przywrócenie do stanu zbliżonego do naturalnego ekosystemów na siedliskach podmokłych (*Program ochrony środowiska gminy Świerklaniec*, 2002).

Proponowany użytek ekologiczny „Warpie w rejonie Chachelskiej Góry”. Charakterystyczna, antropogeniczna rzeźba terenu, powstała wskutek dawnego górnictwa metali nieżelaznych (*Program ochrony środowiska gminy Świerklaniec*, 2002).

Proponowany użytek ekologiczny Stawy w gminie Kalety - zbiornik wodny pochodzenia antropogenicznego, z naturalnym układem roślinności i bogatą fauną płazów o znaczeniu dydaktycznym (*Program ochrony środowiska gminy Kalety*, 2003).

Proponowany użytek ekologiczny Zielony w gminie Kalety - kompleks oligotroficznych, naturalnych zbiorników wodnych wraz z otaczającą roślinnością, w skład której wchodzi wiele rzadkich gatunków roślin (*Program ochrony środowiska gminy Kalety*, 2003).

IV.7. OCHRONA GATUNKOWA ROŚLIN

Na podstawie danych pochodzących z inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczych gmin w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec, a także danych z inwentaryzacji przyrodniczej Lasów Państwowych z 2007 roku oraz danych własnych nadleśnictwa stwierdzono występowanie 90-ciu gatunków roślin chronionych i zagrożonych w skali kraju oraz regionu.

Tabela 17. Wykaz zagrożonych i chronionych gatunków roślin stwierdzonych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochronny (prawo krajowe, N2000)	Polska Czerwona Księga	Polska Czerwona Lista	Czerwona lista roślin naczyniowych Górnego Śląska	Adres leśny
1	Bagno zwyczajna	<i>Ledum palustre</i>	Ochrona ścisła			V	Obr. 1: 79 b; 109 f; 178 c; 193 d; Obr. 2: 15 o;
2	Barwinek pospolity	<i>Vinca minor</i>	Ochrona częściowa				Obr. 3: 82 a;
3	Bluszcz pospolity	<i>Hedera helix</i>	Ochrona częściowa				Obr. 1: 238 a; Obr. 3: 223 j;
4	Bobrek trójlistkowy	<i>Menyanthes trifoliata</i>	Ochrona częściowa			R	Obr. 1: 31 h;

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochronny (prawo krajowe, N2000)	Polska Czerwona Księga	Polska Czerwona Lista	Czerwona lista roślin naczyniowych Górnego Śląska	Adres leśny
5	Buławnik wielkokwiatowy	<i>Cephalanthe ra damasonium</i>	Ochrona ścisła		V	E	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
6	Centuria pospolita	<i>Centaurium erythraea</i>	Ochrona ścisła			R	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
7	Ciemnężycza zielona	<i>Veratrum lobelianum</i>	Ochrona ścisła			R	Obr. 1: 34 h; Obr. 3: 222 a;
8	Cis pospolity	<i>Taxus baccata</i>	Ochrona ścisła	VU		E	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
9	Czermień błotna	<i>Calla palustris</i>	–			R	Obr. 2: 157 g;
10	Czerniec gronkowy	<i>Actaea spicata</i>	–			R	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
11	Długosz królewski	<i>Osmunda regalis</i>	Ochrona ścisła		V	E	Obr. 1: 128 i;204 l; Obr. 3: 215 c;216 a;
12	Dziewięciornik błotny	<i>Parnassia palustris</i>	–			R	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
13	Dziewięcśl bezłodygowy	<i>Carlina acaulis</i>	Ochrona ścisła			R	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
14	Gęsiówka Hallera	<i>Cardaminopsis halleri</i>	–			R	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
15	Gnidosz rozestłany	<i>Pedicularis sylvatica</i>	Ochrona ścisła			V	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
16	Goryczka krzyżowa	<i>Gentiana cruciata</i>	Ochrona ścisła			V	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
17	Goryczka orzęsiona	<i>Gentianella ciliata</i>	Ochrona ścisła			E	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
18	Goryczka wąskolistna	<i>Gentiana pneumonanthe</i>	Ochrona ścisła		V	V	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
19	Goryczuszka Wettsteina	<i>Gentianella germanica</i>	Ochrona ścisła			E	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
20	Goździk piaskowy	<i>Dianthus arenarius</i>	Ochrona ścisła			EX	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochronny (prawo krajowe, N2000)	Polska Czerwona Księga	Polska Czerwona Lista	Czerwona lista roślin naczyniowych Górnego Śląska	Adres leśny
21	Goździk postrzępiony	<i>Dianthus plumarius</i>	Ochrona ścisła				Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
22	Grąźel żółty	<i>Nuphar lutea</i>	Ochrona częściowa			R	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
23	Gruszkówka jednostronna	<i>Orthilia secunda</i>	–			R	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
24	Gruszczyka średnia	<i>Pyrola media</i>	–		R	EX	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
25	Grzybienie białe	<i>Nymphaea alba</i>	Ochrona częściowa			V	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
26	Jarzmianka większa	<i>Astrantia major</i>	–			R	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
27	Kalina koralowa	<i>Viburnum opulus</i>	Ochrona częściowa				Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
28	Kocanki piaskowe	<i>Helichrysum arenarium</i>	Ochrona częściowa			E	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
29	Kokoryczka okółkowa	<i>Polygonatum verticillatum</i>	–			R	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
30	Konwalia majowa	<i>Convallaria majalis</i>	Ochrona częściowa				Obr. 1: 77 b;197 f;200 f;238 a; Obr. 3: 83 b-c,k;153 b;175 c;216 i;
31	Kopytnik pospolity	<i>Asarum europaeum</i>	Ochrona częściowa				Obr. 3: 207 g;229 b;
32	Kosaciec syberyjski	<i>Iris sibirica</i>	Ochrona ścisła		V	E	Obr. 1: 67 i;91 d;
33	Kosatka kielichowa	<i>Tofieldia calyculata</i>	Ochrona ścisła		[V]	V	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
34	Kruszczyk błotny	<i>Epipactis palustris</i>	Ochrona ścisła		V	V	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
35	Kruszczyk rdzawoczerwony	<i>Epipactis atrorubens</i>	Ochrona ścisła			V	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochronny (prawo krajowe, N2000)	Polska Czerwona Księga	Polska Czerwona Lista	Czerwona lista roślin naczyniowych Górnego Śląska	Adres leśny
36	Kruszczyk szerokolistny	<i>Epipactis helleborine</i>	Ochrona ścisła			R	Obr. 2: 38 g; Obr. 3: 56 b;61 h;
37	Kruszyna pospolita	<i>Frangula alnus</i>	Ochrona częściowa				Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
38	Kukułka Fuchsa	<i>Dactylorhiza fuchsii</i>	–		V	E	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
39	Kukułka plamista	<i>Dactylorhiza maculata</i>	Ochrona ścisła		V	E	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
40	Kukułka szerokolistna	<i>Dactylorhiza majalis</i>	Ochrona ścisła			V	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
41	Lepięźnik biały	<i>Petasites albus</i>	–			R	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
42	Lilia złotogłów	<i>Lilium martagon</i>	Ochrona ścisła			R	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
43	Listera jajowata	<i>Listera ovata</i>	Ochrona ścisła			R	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
44	Mieczyk dachówkowaty	<i>Gladiolus imbricatus</i>	Ochrona ścisła			V	Obr. 1: 17 b;55 f-g; Obr. 2: 30 b;31 b;
45	Modrzewnica zwyczajna	<i>Andromeda polifolia</i>	–			E	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
46	Nadwodnik sześciopęcikowy	<i>Elatine hexandra</i>	Ochrona ścisła	VU	V	E	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
47	Naparstnica zwyczajna	<i>Digitalis grandiflora</i>	Ochrona ścisła				Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
48	Obuwik pospolity	<i>Cypripedium calceolus</i>	Ochrona ścisła	VU	V	E	Obr. 3: 248 a;
49	Okreźnica bagienna	<i>Hottonia palustris</i>	–			V	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
50	Orlik pospolity	<i>Aquilegia vulgaris</i>	Ochrona ścisła			R	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
51	Ostnica Jana	<i>Stipa joannis</i>	Ochrona ścisła	VU	V		Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochronny (prawo krajowe, N2000)	Polska Czerwona Księga	Polska Czerwona Lista	Czerwona lista roślin naczyniowych Górnego Śląska	Adres leśny
52	Ostnica piaskowa	<i>Stipa borysthenica</i>	Ochrona ścisła	CR	V		Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
53	Pełnik europejski	<i>Trollius europeus</i>	Ochrona ścisła			V	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
54	Pierwiosnek lekarski	<i>Primula veris</i>	Ochrona częściowa			R	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
55	Pióropusznik strusi	<i>Matteuccia struthiopteris</i>	Ochrona ścisła				Obr. 3: 223 o;239 i;
56	Pływacz drobny	<i>Utricularia minor</i>	Ochrona ścisła		V	V	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
57	Pływacz zwyczajny	<i>Utricularia vulgaris</i>	Ochrona ścisła				Obr. 3: 218 f;
58	Pomocnik baldaszkowy	<i>Chimaphila umbellata</i>	Ochrona ścisła				Obr. 3: 224 i;236 a;
59	Posłonek rozestłany	<i>Helianthemum nummularium</i>	–			EX?	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
60	Powojnik prosty	<i>Clematis recta</i>	Ochrona ścisła				Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa. Gatunek poza naturalnym zasięgiem. Prawdopodobnie introdukowany lub błąd w oznaczeniu.
61	Przetacznik błotny	<i>Veronica scutellata</i>	–			V	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
62	Przygielka biała	<i>Rhynchospora alba</i>	–			V	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
63	Przylaszczka pospolita	<i>Hepatica nobilis</i>	Ochrona ścisła				Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
64	Przywrotnik prawie nagi	<i>Alchemilla glabra</i>	–		[V]		Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
65	Rojownik pospolity	<i>Jovibarba sobolifera</i>	Ochrona ścisła			V	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochronny (prawo krajowe, N2000)	Polska Czerwona Księga	Polska Czerwona Lista	Czerwona lista roślin naczyniowych Górnego Śląska	Adres leśny
66	Rosiczka okrągłolistna	<i>Drosera rotundifolia</i>	Ochrona ścisła			V	Obr. 1: 79 d-f; 80 d; 100 f, i-j; 109 f; 123 a, h; 124 a; Obr. 2: 16 f; 111 i;
67	Siedmiopalecznik błotny	<i>Comarum palustre</i>	–			V	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
68	Starzec kędzierzawy	<i>Senecio rivularis</i>	–			V	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
69	Śnieżyczka przebiśnieg	<i>Galanthus nivalis</i>	Ochrona ścisła			V	Obr. 2: 46 a;
70	Tojeść bukietowa	<i>Lysimachia thysiflora</i>	–			R	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
71	Turzyca darniowa	<i>Carex cespitosa</i>	–			E	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
72	Turzyca Davalla	<i>Carex davalliana</i>	Ochrona ścisła		V	V	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
73	Turzyca Hartmana	<i>Carex hartmanii</i>	–			R	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
74	Turzyca sztywna	<i>Carex elata</i>	–			R	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
75	Turzyca tunikowa	<i>Carex appropinquata</i>	–			R	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
76	Wawrzynek wilczelyko	<i>Daphne mezereum</i>	Ochrona ścisła			V	Obr. 1: 17 b, j; 18 g; 31 g; 35 s; 50 g; 62 f; 63 g, j; 92 b; 101 a; 135 f; 169 f; 170 b; 172 i; 200 k; Obr. 2: 38 g; 58 g; 59 d; 72 a; 127 b; Obr. 3: 9 h; 158 i-j; 177 c; 181 i;
77	Wąkrota zwyczajna	<i>Hydrocotyle vulgaris</i>	–			V	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
78	Wełnianka pochwowata	<i>Eriophorum vaginatum</i>	–			V	Obr. 1: 109 f; 178 c;

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochronny (prawo krajowe, N2000)	Polska Czerwona Księga	Polska Czerwona Lista	Czerwona lista roślin naczyniowych Górnego Śląska	Adres leśny
79	Widłak goździsty	<i>Lycopodium clavatum</i>	Ochrona ścisła			R	Obr. 1: 5 b;6 a;21 f;25 g;32 g;65 d;70 d;79 b;84 c,f,h;85 a;100 f,i-j;109 f;110 a;131 c;137 f;141 g;142 c;143 a;150 d;177 c;178 c; Obr. 2: 58 d;59 a; Obr. 3: 65 g;
80	Widłak jałowcowaty	<i>Lycopodium annotinum</i>	Ochrona ścisła			V	Obr. 3: 236 a;
81	Wilżyna ciernista	<i>Ononis spinosa</i>	Ochrona częściowa			R	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
82	Włosienicznik krążkolistny	<i>Batrachium circinatum</i>	Ochrona ścisła			V	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
83	Włosienicznik wodny	<i>Batrachium aquatile</i>	Ochrona ścisła				Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
84	Wyblin jednoslisnty	<i>Malaxis monophyllos</i>	Ochrona ścisła	LR	V	E	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
85	Wyka długożagielkowa	<i>Vicia tenuifolia</i>	–			V	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
86	Zawilec wielokwiatowy	<i>Anemone sylvestris</i>	Ochrona ścisła			V	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
87	Zimowit jesienny	<i>Colchicum autumnale</i>	Ochrona ścisła			V	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
88	Żabiściek pływający	<i>Hydrocharis morsus-ranae</i>	–			V	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
89	Żmijowiec czerwony	<i>Echium russicum</i>	Ochrona ścisła	CR	E		Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa. Gatunek poza naturalnym zasięgiem. Prawdopodobnie introdukowany lub błąd w oznaczeniu.

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochronny (prawo krajowe, N2000)	Polska Czerwona Księga	Polska Czerwona Lista	Czerwona lista roślin naczyniowych Górnego Śląska	Adres leśny
90	Żurawina błotna	<i>Oxycoccus palustris</i>	–			V	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa

Prawo krajowe (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 stycznia 2012r.. w sprawie ochrony gatunkowej roślin; Dziennik Ustaw 2012 nr 0, Poz.81);

Kategoria zagrożenia wg Czerwonej Listy Roślin i Grzybów Polski (Zarzycki i in. 2006): E – gatunki wymierające, krytycznie zagrożone; V- gatunki narażone; R – gatunki rzadkie, potencjalnie zagrożone.

Kategoria zagrożenia wg Polskiej Czerwonej Księgi Roślin (Kaźmierczakowa i in. 2001): VU - gatunki narażone; CR – gatunki krytycznie zagrożone; EN – gatunki zagrożone

Kategoria zagrożenia wg Czerwonej Listy Roślin Naczyniowych Górnego Śląska (Parusel i in. 1996): Ex – wymarłe i prawdopodobnie wymarłe; E – wymierające; V – narażone; R – rzadkie; I – o nie określonym zagrożeniu.

Fotografia. 3. Kosaciec syberyjski *Iris sibirica* (fot. A. WR)

Gatunki chronionych roślin zinwentaryzowane na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świerklaniec zostały podzielone na kilka grup „ryzyka”, w zależności od potencjalnych bezpośrednich skutków zniszczenia stanowiska gatunku lub jego części w wyniku prowadzonych prac leśnych. Poszczególne poziomy ryzyka grupują gatunki w zależności od ich siedliska, zdolności regeneracyjnych, częstości występowania na danym terenie i liczebności populacji. Ponadto wzięto pod uwagę planowane w miejscach występowania

zinwentaryzowanych gatunków zabiegi gospodarcze. W miejscach, gdzie wydzielenia leśne z chronionymi gatunkami mają przypisany „brak wskazań”, nie przewiduje się żadnego oddziaływania Planu Urządzenia Lasu. W tej sytuacji podział na grupy wygląda następująco:

IV.8. OCHRONA GATUNKOWA GRZYBÓW

Na podstawie danych pochodzących z inwentaryzacji przyrodniczych gmin, danych własnych nadleśnictwa oraz danych zebranych podczas prac urządzeniowych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa stwierdzono występowanie pięciu gatunków grzybów chronionych i zagrożonych w skali kraju i regionu.

Tabela 18. Wykaz zagrożonych i chronionych gatunków grzybów stwierdzonych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochronny	Polska Czerwona Lista Grzybów 2006	Czerwona Lista Grzybów Wielkoowocnikowych Górnego Śląska	Adres leśny
1	Ozorek dębowy	<i>Fistulina hepatica</i>	Ochrona ścisła	R	V	Obr. 1: 27a
2	Purchawica olbrzymia	<i>Langermannia gigantea</i>	Ochrona ścisła		NT	brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk
3	Smarz jadalny	<i>Morchella esculenta</i>	Ochrona ścisła	R	R	brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk
4	Szmaciak gałęzisty	<i>Sparassis crispa</i>	Ochrona ścisła	R	R	brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk
5	Żagwica listkowata	<i>Grifola frondosa</i>	Ochrona ścisła	V	V	brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk

Prawo krajowe - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących grzybów objętych ochroną (Dz.U. 2004 nr 168 poz. 1765).

Kategoria zagrożenia dla grzybów wielkoowocnikowych wg Czerwonej Listy Roślin i Grzybów Polski (Zarzycki i in. 2006): Ex – gatunki wymarłe i zaginione; E – gatunki wymierające; V – gatunki narażone na wyginięcie; R - gatunki rzadkie; I – gatunki o nieokreślonym zagrożeniu.

Kategoria zagrożenia wg Czerwonej listy grzybów wielkoowocnikowych Górnego Śląska (Wojewoda I in. 1999): EX – gatunki wymarłe i zaginione; E – gatunki wymierające; V – gatunki narażone; R – gatunki rzadkie; I – gatunki o nieokreślonym zagrożeniu; NT – gatunki niezagrożone.

Fotografia. 4. Ozorek dębowy *Fistulina hepatica* (fot. M. Snowarski,; www.grzyby.pl)

Fotografia. 5. Szmaciak gałęzisty *Sparassis crispa* (fot. S. Grzesiczak)

IV.9. OCHRONA GATUNKOWA ZWIERZĄT

IV.9.1. SSAKI

Na podstawie danych pochodzących z inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczych gmin w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec, a także danych z inwentaryzacji przyrodniczej Lasów Państwowych z 2007 roku oraz danych własnych nadleśnictwa stwierdzono występowanie 30-tu gatunków ssaków chronionych i zagrożonych w skali kraju i regionu. Wśród nich największą grupę stanowią nietoperze (17 gatunków).

Oprócz gatunków chronionych zamieszczonych w tabeli poniżej, w nadleśnictwie występuje szereg gatunków pospolitych, w tym łownych. Należą do nich: borsuk *Meles meles*, dzik *Sus scrofa*, jeleń europejski *Cervus elaphus*, królik *Oryctolagus cuniculus*, kuna domowa *Martes foina*, kuna leśna *Martes martes*, lis *Vulpes vulpes*, norka amerykańska *Mustela vison*, sarna *Capreolus capreolus*, tchórz *Putorius putorius* i zając szarak *Lepus europaeus*.

Tabela 19. Wykaz chronionych gatunków ssaków w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
NIETOPERZE				
1	Borowiaczek <i>Nyctalus leisleri</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – VU PCzK – VU DS – zał. IV Czerwona lista IUCN – LC – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: W odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Preferuje drzewostany liściaste obfitujące w drzewa dziuplaste – lasy i parki. Zasiedla szczeliny w starych drzewach, rzadziej dziuple. Okres rozrodczy: od IV – V samice tworzą kolonie. W VI rodzą się 2 młode. Gody VIII – IX.
2	Borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i>	PL – ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa - stare lasy i parki, także budynki z wykruszeniami, szczelinami.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
3	Gacek brunatny <i>Plecotus auritus</i>	PL – ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Bory, lasy i peryferyjne parki z budkami i dziuplami. Okres rozrodczy: od IV – V samice tworzą kolonie na strychach i w szczelinach. W VI – VII rodzą się 1-2 młode. Kolonie rozpraszają się od IX do X. Gody od lata do wiosny.
4	Gacek szary <i>Plecotus austriacus</i>	PL – ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Gatunek synantropijny, żerowiska to mozaika siedlisk polnych i leśnych. Okres rozrodczy: od IV – V samice tworzą kolonie na strychach i w jaskiniach. W VI – początku VII rodzi się 1 młode. Kolonie rozpraszają się od IX do X. Gody IX – X.
5	Karlik drobny <i>Pipistrellus pygmaeus</i>	PL – ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Gat. synantropijny, związany z wodami płynącymi i stojącymi. Liczniejszy w części nizinnej. Okres rozrodczy: od IV – V samice tworzą kolonie. W VI rodzą się 1-2 młode. Kolonie rozpraszają się w VIII. Gody w VII – X.
6	Karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i>	PL – ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Gatunek synantropijny, poluje głównie nad wodami, ale też w osiedlach i terenach otwartych. Okres rozrodczy: od IV – V samice tworzą kolonie. W VI rodzą się 1-2 młode. Kolonie rozpraszają się w VIII. Gody VII – X.
7	Karlik większy <i>Pipistrellus nathusii</i>	PL – ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Preferuje tereny zalesione, obfitujące w wody płynące i stojące. Okres rozrodczy: od IV – V samice tworzą kolonie. W VI rodzą się 1-2 młode. Kolonie rozpraszają się od VII. Gody VII – IX.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
8	Mopek <i>Barbastella barbastellus</i> kod: 1308	PL - ochrona ścisła PCzL – DD DS – zał. II i IV Czerwona lista IUCN – NT	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Szczegółowy opis poniżej tabeli
9	Mroczek posrebrzany <i>Vespertilio murinus</i>	PL – ochrona ścisła PCzL– LC PCzK– LC DS – zał. IV Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: prawdopodobnie tylko migrant lub gatunek zimujący na terenie nadleśnictwa. Zasiedla m. in. lasy, ale preferuje sąsiedztwo terenów otwartych oraz różnego typu wód. Okres rozrodczy: od V samice tworzą kolonie. W VI – VII rodzą się 1-2 młode. Kolonie rozpraszają się od VIII do IX. Gody IX – XII.
10	Mroczek późny <i>Eptesicus serotinus</i>	PL – ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: gatunek synantropijny, w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa.
11	Nocek duży <i>Myotis myotis</i> kod: 1324	PL - ochrona ścisła DS – zał. II i IV Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Szczegółowy opis poniżej tabeli.
12	Nocek Bechsteina <i>Myotis bechsteinii</i> kod: 1323	PL - ochrona ścisła PCzL– NT PCzK– NT DS – zał. II i IV Czerwona lista IUCN – NT	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Szczegółowy opis poniżej tabeli
13	Nocek Natterera <i>Myotis nattereri</i>	PL - ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: preferuje tereny zalesione i mozaikę polno – leśną. Zasiedla m. in. dziuple drzew. Okres rozrodczy: od IV do VI samice tworzą kolonie. Na przełomie VI – VII rodzi się 1 młode. Młode stają się samodzielne w końcu VII – VIII. Kolonie rozpraszają się IX - X. Gody od X do wiosny, też na zimowisku.
14	Nocek Brandta <i>Myotis brandtii</i>	PL – ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: głównie zalesione tereny nizinne, zasiedla m. in. dziuple i szczeliny drzew. Okres rozrodczy: od IV – V samice tworzą kolonie. Od połowy VI do VII rodzi się 1 młode. Usamodzielniają się pod koniec VII i w VIII. Kolonie rozpraszają się od końca VII przez VIII. Gody VIII – X.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
15	Nocek wąsatek <i>Myotis mystacinus</i>	PL – ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: częstszy na terenach wyżynnych i górskich, niż na nizinach, głównie siedliska synantropijne. Okres rozrodczy: od IV – V samice tworzą kolonie. W VI – pocz. VII rodzi się 1 młode. Jest ono samodzielne po 1,5 miesiąca. Kolonie rozpraszają się od VII do IX. Gody VIII – XII.
16	Nocek rudy <i>Myotis daubentonii</i>	PL – ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: preferuje okolice obfitujące w wody płynące i stojące, zarówno w krajobrazie zalesionym, jak i otwartym. Kryjówki to głównie dziuple drzew, też pod odstającą korą. Okres rozrodczy: Samice tworzą kolonie. W VI rodzi się 1-2 młode. Młode rozpraszają się od VIII. Gody VIII – IV.
17	Nocek łydkowloty <i>Myotis dasycneme</i> kod: 1318	PL - ochrona ścisła PCzL – EN PCzK - EN DS – zał. II i IV Czerwona lista IUCN – NT	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Szczegółowy opis poniżej tabeli
GRYZONIE				
18	Bóbr europejski <i>Castor fiber</i> kod: 1337	PL – ochrona częściowa DS – zał. II, IV, V Czerwona lista IUCN – LC	Obr. 1: 1 f;2 d;31 d-h;32 a,c-f;206 l,n; Obr. 3: 144 d-f;145 f;146 h;164 f,h,j;165 c,f-g;177 c;181 a;182 r;	Szczegółowy opis poniżej tabeli
19	Orzesznica <i>Muscardinus avellanarius</i>	PL - ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Zasiedla głównie obrzeża drzewostanów liściastych i mieszanych. Zagrożenia: nadmierne przeredzenie drzewostanu, usuwanie podszytu.
20	Popielica <i>Glis glis</i>	PL - ochrona ścisła PCzL – NT PCzK – NT Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: prawdopodobne. Preferuje starsze drzewostany o silnym zwarciu – gatunek przemieszczający się głównie po gałęziach koron drzew, np. buczyny. Wymaga nieeksploatowanych ostępów o powierzchni minimum 20 – 25 ha. Możliwość potencjalnego występowania, np. obręb Żyglinek, oddz. 142 c = Db 159.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
21	Wiewiórka <i>Sciurus vulgaris</i>	PL - ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: bory i lasy w starszych klasach wiekowych (powyżej 70 - 80 lat) oraz większe parki.
DRAPIEŻNE				
22	Gronostaj <i>Mustela erminea</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Tereny zadrzewione i otwarte, także obrzeża osiedli. Preferuje doliny rzeczne.
23	Łasica <i>Mustela nivalis</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: Tereny zadrzewione i otwarte, także obrzeża osiedli.
24	Wydra europejska <i>Lutra lutra</i> kod: 1355	PL – ochrona częściowa DS – zał. II i IV Czerwona lista IUCN – NT	Obr. 1: 31 d; Obr. 2: 23 a; Obr. 3: 56 a;	Szczegółowy opis poniżej tabeli
OWADOŻERNE				
25	Jeż wschodni <i>Erinaceus concolor</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa - głównie lasów i borów, także zieleń w osiedlach ludzkich.
26	Kret <i>Talpa europaea</i>	PL - ochrona częściowa Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa - głównie tereny bezleśne, ale także luźne drzewostany, zwłaszcza liściaste.
27	Ryjówka aksamitna <i>Sorex araneus</i>	PL - ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa - wszelkie typy drzewostanów, rzadsza w borach. Duże parki i zadrzewione cmentarze.
28	Ryjówka malutka <i>Sorex minutus</i>	PL - ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa - głównie lasy liściaste i mieszane, preferuje siedliska wilgotne i podmokłe.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
29	Rzęsorek rzeczek <i>Neomys fodiens</i>	PL - ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa - głównie brzegi rzek i strumieni, osłonięte drzewami i krzewami, zalane olsy, podmokłe polany. Pospolity, lecz niezbyt liczny.
30	Zębiełek karliczek <i>Crocidura suaveolens</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa - tereny otwarte i częściowo pokryte krzewami i luźnymi zadrzewieniami.

PL – Prawo krajowe (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 października 2011r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt; Dziennik Ustaw Nr 237, Poz.1419);

PCzL / PCzK – Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce – Zbigniew Głowaciński (Kraków 2002) / Polska Czerwona Księga Zwierząt. Kręgowce – Zbigniew Głowaciński (Warszawa 2001). Stosowane skróty kategorii zagrożenia: EXP – gatunki zanikłe lub prawdopodobnie zanikłe w Polsce; CR – gatunki skrajnie zagrożone; EN – gatunki bardzo wysokiego ryzyka, silnie zagrożone; VU – gatunki wysokiego ryzyka, narażone na wyginięcie; NT – gatunki niższego ryzyka, ale bliskie zagrożenia; LC – gatunki na razie niezagrożone; DD – o statusie słabo rozpoznanym i zagrożeniu stwierdzonym, ale bliżej nieokreślonym.

DS – Dyrektywa Siedliskowa - Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory. Załączniki: II – Gatunki roślin i zwierząt ważne dla Wspólnoty, których ochrona wymaga wyznaczenia specjalnych obszarów ochrony; IV – Gatunki roślin i zwierząt ważnych dla Wspólnoty, które wymagają ścisłej ochrony; V - Gatunki zwierząt i roślin ważnych dla Wspólnoty, których pozyskiwanie ze stanu dzikiego i eksploatacja może podlegać działaniom w zakresie zarządzania.

Czerwona Lista IUCN – IUCN Red List of Threatened Species. Version 2011.2 v.3.1. Stosowane skróty kategorii zagrożenia: CR – gatunki skrajnie zagrożone; EN - gatunki silnie zagrożone; VU - gatunki wysokiego ryzyka; NT - gatunki bliskie zagrożenia; LC - gatunki najmniejszej troski; DD – niedostatecznie rozpoznane.

IV.9.1.1. ZAGROŻENIA I ZALECENIA OCHRONNE DLA NAJCENNIJSZYCH GATUNKÓW SSAKÓW (GATUNKI Z ZAŁĄCZNIKA II DYREKTYWY SIEDLISKOWEJ)

Uwaga! Zagrożenia i zalecenia opisane dla poszczególnych gatunków zwierząt chronionych mają charakter ogólny i nie odnoszą się wyłącznie do gospodarki leśnej, ale również do innych czynników działających w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa. Nie wszystkie opisane zagrożenia występują aktualnie w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec, a tym bardziej na gruntach w jego zarządzie. Ich obecność na liście zagrożeń wynika z potencjalnej możliwości ich wystąpienia na tym terenie.

(KOD 1308) MOPEK *BARBASTELLA BARBASTELLUS*

Według Lesińskiego i Kowalskiego (2004) gatunek występujący na całym Śląsku. Związany ściśle ze starymi drzewostanami liściastymi i mieszanymi, w których żeruje, a w mniejszym stopniu znajduje ukrycie (dziuple) (Lesiński i Kowalski 2004). Samice mopka

od końca marca tworzą kolonie. Na przełomie czerwca i lipca w koloniach rodzą się młode. Kolonie rozpraszają się od drugiej połowy września. Gody mopka trwają od VIII/IX do zimy.

Fotografia. 6. Mopok *Barbastella barbastellus* (fot. W. Bena)

Zagrożenia potencjalne dla gatunku:

- Dewastacja zimowych kryjówek. Może ona polegać m.in. na paleniu ognisk i składowaniu śmieci;
- Niepokojenie i płoszenie zimujących nietoperzy;
- Niepokojenie mopków w koloniach rozrodczych;
- Usuwanie starych, zamierających drzew (dotyczy zwłaszcza rodzimych gatunków dębów i buków). Mopki preferują drzewa z odstającą korą i spękanyimi pniami (gatunek rzadko zasiedla dziuple);
- Remonty starych domów (np. leśniczówek), w których znajdują się kolonie rozrodcze (są one zlokalizowane najczęściej w okiennicach).

Zalecenia ochronne:

- Ograniczenie działalności gospodarczej w otoczeniu znanych zimowisk;
- Oszczędzanie drzew dziuplastych (głównie dębów i drzew liściastych) w trakcie prac zrębowych;
- Utrzymywanie mozaikowości środowiska leśnego;
- Preferowanie biologicznych metod ochrony lasu;
- Sprawdzanie starych leśniczówek i drewnianych budynków w lasach przed remontami;

- Stosowanie w budynkach zlokalizowanych w lesie nietoksycznych środków ochrony drewna;
- Zakładanie budek lęgowych w drzewostanach młodszych klas wieku. Budki powinny imitować odstającą korę drzew (płaskie skrzynki szczelinowe o wymiarach 80 x 60 cm z wlotem od dołu);
- Na południowych ścianach budynków w lasach zamiast skrzynek można mocować drewniane płyty, pozostawiając między płytą a ścianą szczelinę (do 3 cm);
- W miejscach szczególnie często odwiedzanych przez gatunek wykonywanie zabiegów rębnych w starych drzewostanach liściastych w okresie od jesieni do wiosny.

(KOD 1324) NOCEK DUŻY *MYOTIS MYOTIS*

Gatunek występujący na terenach leśnych, które wykorzystuje jako żerowiska. Preferuje tereny urozmaicone, gdzie występuje mozaika starodrzewów liściastych i mieszanych (siedliska: 9110, 9130, 9170, 91F0) oraz naturalnie płynących, nieuregulowanych cieków wodnych. Kolonie rozrodcze nocek duży tworzy głównie na strychach i w jaskiniach od kwietnia do maja. Krótco potem w koloniach rodzą się młode. Kolonie rozpraszają się od końca sierpnia do października. Gody trwają w tym samym czasie.

Fotografia. 7. Nocek duży *Myotis myotis* (fot. W. Bena)

Zagrożenia potencjalne dla gatunku:

- Dewastacja zimowych kryjówek;
- Niepokojenie i płoszenie zimujących nietoperzy (od października do kwietnia);
- Chemiczne zwalczanie szkodliwych owadów leśnych (opryski pestycydami);
- Tworzenie gęstych monokultur świerkowych ograniczających bazę pokarmową nocka dużego (biegaczowate, świerszcze, pasikoniki).

Zalecenia ochronne:

- Ograniczenie działalności gospodarczej w otoczeniu znanych zimowisk;
- Preferowanie gospodarki przerębowej w znanych rejonach występowania;
- Przed remontami domów i leśniczówek sprawdzać, czy nie są one zasiedlone przez nietoperze;
- W miejscach szczególnie często odwiedzanych przez gatunek wykonywanie zabiegów rębnych w starych drzewostanach liściastych w okresie od jesieni do wiosny.

(KOD 1323) NOCEK BECHSTEINA *MYOTIS BECHSTEINII*

Gatunek od wiosny do jesieni związany ze starymi lasami (głównie buczyny i grądy). W tym okresie jego kryjówkami są dziuple. Nieodzowne jest więc pozostawianie zarówno pojedynczych starych drzew dziuplastych (np. buków w drzewostanach mieszanych ze świerkiem), jak i litych drzewostanów liściastych w starszych klasach wiekowych (siedliska: 9110, 9130, 9170). Samice nocka Bechsteina tworzą kolonie od kwietnia do maja. Na przełomie kolejnych dwóch miesięcy w koloniach rodzą się młode. Nowe pokolenie opuszcza kolonie w sierpniu. Gody trwają od późnego lata/jesieni do wiosny, m.in. na zimowisku.

Zagrożenia potencjalne dla gatunku:

- Dewastacja zimowych kryjówek (palenie ognisk, składowaniu śmieci i trujących substancji, itp.);
- Niepokojenie i płoszenie zimujących nietoperzy;
- Usuwanie starych, dziuplastych drzew;
- Chemiczne zwalczanie szkodliwych owadów leśnych (opryski pestycydami);
- Melioracje (osuszanie mokradeł);
- Izolacja małych populacji;

Zalecenia ochronne:

- Ograniczenie działalności gospodarczej w otoczeniu znanych zimowisk (pozostawienie drzew);
- Oszczędzanie drzew dziuplastych (dot. głównie drzew liściastych) w trakcie prac zrębowych;

- Preferowanie gospodarki przerębowej w znanych rejonach występowania;
- Kształtowanie granicy polno-leśnej w taki sposób, aby była jak najbardziej urozmaicona;
- Otoczyć opieką śródleśne oczka, stawy i inne zbiorniki wodne;
- Zakładanie budek lęgowych: drewnianych (typ Issel) i trocino-betonowych (typ Schwegler). Budki rozwieszać blisko granicy z terenami otwartymi, wzdłuż linii oddziałowych, przecinek itp. Skrzynki należy zawieszać na wysokości 3-7 m w miejscach nasłonecznionych (wystawa południowa) i osłoniętych od wiatru.

(KOD 1318) NOCEK ŁYDKOWŁOSY *MYOTIS DASYCNEME*

Gatunek ściśle związany ze starymi drzewostanami, obfitującymi w dziuple, w których posiada kryjówki. Preferuje okolice obfitujące w wody płynące i stojące, zarówno w krajobrazie zalesionym, jak i otwartym, najczęściej żeruje nad wodą. Od marca samice nocka łydkowłosego tworzą kolonie. W czerwcu w koloniach rodzą się młode. Kolonie rozpraszają się na początku sierpnia. Gody trwają od IX do zimy.

Zagrożenia potencjalne dla gatunku:

- Terminy remontu obiektów stanowiących schronienia gatunku przypadające na okres, kiedy w kryjówce są nietoperze (wiosna-lato), niezależnie od rodzaju podjętych działań;
- Stosowanie środków ochrony drewna (owado- i grzybobójczych) toksycznych dla ssaków, np. na bazie chlorowanych węglowodorów (lindan, PCP, hylotox);
- Szczelne zamykanie wylotów z kryjówki (szczelin, okienek, itp.) po remoncie oraz inne zmiany architektury budynku uniemożliwiające powrót nietoperzy w następnym roku;
- Celowe tępienie i płoszenie – wynikające z uciążliwości tych zwierząt dla użytkowników obiektów (gromadzące się odchody, przykry zapach),

Zalecenia ochronne:

- Przed remontami domów i leśniczówek sprawdzać, czy nie są one zasiedlone przez nietoperze;
- Otoczyć opieką śródleśne oczka, stawy i inne zbiorniki wodne;
- Chronić otwarte wody powierzchniowe przed zanieczyszczeniami chemicznymi i organicznymi.

(KOD 1337) BÓBR EUROPEJSKI *CASTOR FIBER*

Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa, np. na Brynicy i Małej Panwi oraz ich dopływach. Preferuje brzegi wód płynących i stojących

z zadrzewieniami na brzegach, zwłaszcza wierzbami i topolami, głównie osiką. Największa aktywność żerowa tj. ścinanie drzew następuje jesienią. Do gatunków drzew preferowanych przez gatunek należą: topole i wierzby, poza tym brzozy, dęby i jesiony. Okres rozrodczy bobrów przypada na okres od IV do VIII (głównie V i VI). Gody gatunek odbywa od XII do V, szczyt w I.

Zagrożenia potencjalne dla gatunku:

- Kłusownictwo;
- Pozyskiwanie drzew (wierzba, brzoza) stanowiących bazę żerową;
- Sieć transportowa;
- Niszczanie tam, żeremi i nor;
- Niepokojenie przez ludzi;
- Regulowanie koryt rzecznych.

Zalecenia ochronne dla gatunku:

- Pozostawianie wzdłuż cieków gatunków drzew i krzewów preferowanych w diecie bobra (wierzba, topola, osika, brzoza);
- Ochrona żeremi bobrowych.

(KOD 1355) WYDRA *LUTRA LUTRA*

Gatunek zasiedlający dużą część większych cieków w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa (M. Stajszczyk – obserwacje własne). Preferuje wody w sąsiedztwie i otoczeniu terenów zadrzewionych. Aktywna przez cały rok. Wymaga obecności drzew i krzewów na mało penetrowanych przez ludzi odcinkach rzek i wód stojących.

Zagrożenia potencjalne dla gatunku:

- Kłusownictwo;
- Sieć transportowa;
- Budowa nowych dróg i wzmożony ruch samochodowy;
- Zanieczyszczenia wód;
- Melioracje i osuszanie;
- Regulowanie koryt rzecznych.

Zalecenia ochronne:

- W trakcie remontu i budowy dróg oraz mostów zadbać o bezpieczne przejścia dla wydr;
- Wprowadzać drzewa i krzewy przy brzegach strumieni i rzek, które pozbawione są jakiegokolwiek roślinności;
- Przy zbiornikach wodnych nie stosować nawozów sztucznych i pestycydów;

- Chronić stawy bobrowe, gdyż wydra znajduje na nich dogodny warunki do bytowania (ograniczamy w ten sposób szkody na stawach hodowlanych);
- W trakcie prac leśnych w wydzieleniach bezpośrednio sąsiadujących z ciekami wodnymi, przy których potwierdzono występowanie gatunku, wskazane jest zachowanie odpowiedniej odległości od koryta w okresie od marca do sierpnia.

IV.9.2. PTAKI

Z informacji zawartych w materiałach z inwentaryzacji gmin w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec wynika, że na obszarze tym obserwuje się ponad 200 gatunków ptaków, z czego zdecydowana większość objęta jest ochroną prawną. Największą grupę stanowią gatunki związane z siedliskami wodnymi, wodno-błotnymi i trzcinowiskami (84 gatunki). Wiele z nich pojawia się w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa jedynie w okresie migracji lub zalatuje z sąsiednich terenów. Drugą pod względem wielkości grupę reprezentują gatunki związane z otwartymi terenami łąk, pól, śródpolnych zadrzewień i osiedli ludzkich (59 gatunków). Podobnie liczna jest grupa gatunków związanych z terenami leśnymi i strefą ekotonową lasu (60 gatunków).

Tabela 20. Wykaz gatunków ptaków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świerklaniec oraz pozostałym obszarze nadleśnictwa

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
Ptaki terenów otwartych, śródpolnych zadrzewień i osiedli ludzkich				
1	Białorzotka <i>Oenanthe oenanthe</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Tereny ruderalne (miejsca budów, składowiska materiałów i surowców budowlanych, piaskownie i żwirownie) oraz większe zręby zupełne i wczesne uprawy leśne (1-szy rok)
2	Błotniak łąkowy <i>Circus pygargus</i> A084	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrujący. Obserwowany w IV – V i VII - IX. Agrocenozy.
3	Błotniak zbożowy <i>Circus cyaneus</i> A082	PL – ochrona ścisła PCzL – VU PCzK – VU DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Przelotny i zimujący, tereny otwarte, także przyłesne, zwłaszcza zręby zupełne i uprawy.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
4	Bocian biały <i>Ciconia ciconia</i> A031	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy w osiedlach ludzkich, także w bezpośrednim sąsiedztwie lasów i borów. Żeruje również na przyleśnych i śródleśnych terenach otwartych (podleśne łąki, polany). Lęgi od IV do VII, czasami do VIII.
5	Czajka <i>Vanellus vanellus</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Wilgotne i podmokłe tereny o niskiej runi, zwłaszcza kośne łąki i pastwiska oraz pola uprawne o wilgotnej glebie, też zastoiska śródpolne.
6	Czczotka <i>Carduelis flammea</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – LC PCzK – LC Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant i zimująca.
7	Derkacz <i>Crex crex</i> A122	PL – ochrona ścisła PCzL – DD DP – zał. I KB – zał. II Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Trwałe użytki zielone (łąki i ugory) i inne tereny trawiaste, lokalnie pola uprawne na wilgotnych glebach. Lęgi od VI do VII, rzadko do VIII.
8	Droździk <i>Turdus iliacus</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant (III-IV oraz IX-XI), sporadycznie zimujący. Zadrzewienia liściaste i mieszane oraz większe kępy krzewów, np. głogów w krajobrazie otwartym. Także obrzeża osiedli ludzkich.
9	Dudek <i>Upupa epops</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – DD Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Starsze drzewostany, gł. na obrzeżach, w sąsiedztwie terenów łąkowych i pastwisk.
10	Dymówka <i>Hirundo rustica</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Osiedla ludzkie, głównie wioski, zwłaszcza obory i stajnie z prowadzoną hodowlą bydła i koni.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
11	Dzięcioł zielony <i>Picus viridis</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Głównie parki i większe zadrzewienia w osiedlach ludzkich, rzadziej skraje lasów liściastych.
12	Dziwonia <i>Carpodacus erythrinus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Kępy drzew i krzewów, gł. w sąsiedztwie wód, zwłaszcza w dolinach rzecznych i nad wodami stojącymi.
14	Gąsiorek Lanius collurio A338	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Kępy krzewów i niskich drzew w krajobrazie otwartym i w strefie ekotonu. Także w uprawach leśnych. Lęgi V – VII, jeszcze w VIII karmienie młodych. Wskazane pozostawianie lub nasadzenie kęp krzewów (głóg, róża, tarnina) na zrębach i w strefie ekotonu.
15	Gawron <i>Corvus frugilegus</i>	PL – ochrona częściowa DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy, głównie w osiedlach ludzkich – parki, cmentarze, aleje oraz w zadrzewieniach śródpolnych.
16	Jarzębatka Sylvia nisoria A307	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Kępy krzewów i niskich drzew w krajobrazie otwartym i w strefie ekotonu. Lęgi V – VII, jeszcze w VIII karmienie młodych. Wskazane pozostawianie lub nasadzenie kęp krzewów (głóg, róża, tarnina) na zrębach i w strefie ekotonu.
17	Jerzyk <i>Apus apus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Gatunek synantropijny, zeruje nad lasami i borami oraz uprawami i młodnikami, także nad śródleśnymi wodami. Wyjątkowo lęgi w lasach i borach, przy obecności wysokich drzew z dziuplami.
18	Kapturka <i>Sylvia atricapilla</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Wszelkiego typu zadrzewienia liściaste i mieszane (w borach brak), również w zieleni wysokiej osiedli ludzkich.
19	Kłaskawka <i>Saxicola rubicola</i>	PL – ochrona ścisła P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Tereny otwarte, np. pobocza dróg, składowiska gruzu, obrzeża wykopów – piasku i żwiru, też zręby zupełne przylegające do terenów otwartych.
20	Kopciuszek <i>Phoenicurus ochruros</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Budynki i środowiska ruderalne.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
21	Kulczyk <i>Serinus serinus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Zieleń wysoka osiedli ludzkich, aleje śródpolne.
22	Kwiczół <i>Turdus pilaris</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Obrzeża wszelkiego typu zadrzewień liściastych i mieszanych, w borach rzadki, też w zieleni wysokiej osiedli ludzkich (parki, cmentarze), zwłaszcza części peryferyjnych.
23	Łozówka <i>Acrocephalus palustris</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Wysoka roślinność zielna, np. kępy pokrzyw, nawłoci, itp., w krajobrazie otwartym.
24	Makolągwa <i>Carduelis cannabina</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Obrzeża wszelkiego typu zadrzewień liściastych i mieszanych, w borach rzadki, też w zieleni osiedli ludzkich (parki, cmentarze, podwórkowe i ogrodowe kępy krzewów i żywopłoty), zwłaszcza części peryferyjnych.
25	Mazurek <i>Passer montanus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Obrzeża wszelkiego typu zadrzewień liściastych i mieszanych, w borach rzadki, też w zieleni osiedli ludzkich (parki, cmentarze, podwórkowe i ogrodowe kępy drzew. Chętnie gniazduje w budkach lęgowych.
26	Myszołów <i>Buteo buteo</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wszelkiego typu zadrzewienia liściaste i mieszane i iglaste, sporadycznie w peryferyjnych częściach rozległej zieleni wysokiej osiedli ludzkich (parki). Średnio liczny ptak lęgowy Śląska.
27	Myszołów włochaty <i>Buteo lagopus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant i zimujący, rozległe tereny otwarte.
28	Oknówka <i>Delichon urbicum</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Osiedla ludzkie – gniazda na zewnątrz budynków (głównie przy oknach, pod balkonami, gzymsami), też na budowach poza osiedlami ludzkimi, np. na jazach.
29	Ortolan <i>Emberiza hortulana</i> A379	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Obrzeża wszelkiego typu zadrzewień liściastych i mieszanych, aleje śródpolne. Lęgi V – VII.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obwód, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
30	Piegża <i>Sylvia curruca</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Zieleń osiedli ludzkich i terenów otwartych – kępy krzewów i żywopłoty oraz zieleńce, także strefa ekotonu.
31	Pleszka <i>Phoenicurus phoenicurus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Luźne i nasłonecznione drzewostany liściaste i mieszane. Osiedla ludzkie – parki, cmentarze, aleje, wysoka zieleń przydomowa. Chętnie starsze ogrody działkowe.
32	Pliszka siwa <i>Motacilla alba</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Sąsiedztwo wód płynących i stojących, z partiami niepokrytego roślinnością terenu, np. mosty, nabrzeża, drogi i torowiska. Także tereny zurbanizowane – place, środowiska ruderalne, rozległe płaskie dachy na halach i magazynach.
33	Pliszka żółta <i>Motacilla flava</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Trwałe użytki zielone (łąki i ugory), torfowiska niskie oraz pola (np. rzepak) i plantacje, np. truskawki.
34	Płomykówka <i>Tyto alba</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Gatunek synantropijny. Opuszczone i mało odwiedzane przez ludzi części zabudowań, np. strychy, wieże kościelne, w krajobrazie otwartym. Żeruje w krajobrazie otwartym.
35	Pokląskwa <i>Saxicola rubetra</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Trwałe użytki zielone (łąki i ugory), przesuszane torfowiska oraz rzadko zachwaszczone pola.
36	Potrzeszcz <i>Miliaria calandra</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Pola i trwałe użytki zielone z „chwastami” i krzewami lub małymi drzewkami na miedzach i poboczach dróg.
37	Przepiórka <i>Coturnix coturnix</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – DD DP – zał. IIB KB – zał. II Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Tereny otwarte, głównie agrocenozy.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
38	Pustułka <i>Falco tinnunculus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. W osiedlach ludzkich we wnękach budynków i innych obiektach murowanych (kominy). Opuszczone gniazda srok, wron w zadrzewieniach śródpolnych i kępach drzew.
39	Sierpówka <i>Streptopelia decaocto</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Osiedla ludzkie oraz luźna zadrzewienia w ich sąsiedztwie. Czasami we wnętrzu większych kompleksów leśnych, z dala od siedzib ludzkich.
40	Skowronek <i>Alauda arvensis</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Tereny otwarte o niskiej runi – pola uprawne, pastwiska, kośne łąki, ugory o niskie roślinności. Także na większych polanach śródleśnych.
41	Słowik rdzawy <i>Luscinia megarhynchos</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Kępy krzewów i drzew liściastych w krajobrazie otwartym, zadrzewienia śródpolne i nadrzeczne oraz w osiedlach ludzkich. Czasami w strefie ekotonu.
42	Sokół wędrowny <i>Falco peregrinus</i> A103	PL – ochrona ścisła PCzL – CR PCzK – CR DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant i zimujący. Tereny otwarte, brzegi wód, czasami osiedla ludzkie.
43	Śpiewak <i>Turdus philomelos</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wszelkie zadrzewienia, nawet kępy drzew i krzewów w agrocenozach.
44	Srokosz <i>Lanius excubitor</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Tereny otwarte z krzewami lub/i drzewami na miedzach i poboczach dróg.
45	Świergotek łąkowy <i>Anthus pratensis</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wilgotne i podtopione łąki i pastwiska, torfowiska.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
46	Świerszczak <i>Locustella naevia</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Ugory i niekoszone łąki oraz torfowiska. Także na obrzeżach miast.
47	Szczygieł <i>Carduelis carduelis</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wszelka zieleń osiedli ludzkich i brzegów lasów oraz zadrzewień śródpolnych. W borach brak. Nieodzowna obecność ugorów, miedz i innych tzw. „nieużytków”.
48	Szpak <i>Sturnus vulgaris</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wymagana obecności dziupli lub budek. Gniazduje też w zakamarkach budynków.
49	Uszatka <i>Asio otus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Preferuje skraje lasów, parki oraz śródpolne zadrzewienia z przewagą drzew iglastych, także w osiedlach ludzkich. Osiała.
50	Wróbel <i>Passer domesticus</i>	PL - ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Osiedla ludzkie, żeruje czasami w polach, kilkaset metrów od osad.
51	Wrona <i>Corvus cornix</i>	PL – ochrona częściowa P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Skraje zadrzewień w krajobrazie otwartym.
Ptaki terenów wodnych, wodno-błotnych i trzcinowisk				
52	Bączek <i>Ixobrychus minutus</i> A022	PL – ochrona ścisła PCzL – VU PCzK – VU DP – zał. I KB – zał. II Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Zasiedla wody stojące z szuwarami i kępami krzewów, głównie wierzb. Lęgi V – VIII.
53	Bąk <i>Botaurus stellaris</i> A021	PL – ochrona ścisła PCzL – LC PCzK – LC DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy i przelotny. Szuwary nadwodne i trzcinowiska. Lęgi IV – VII.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obwód, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
54	Bekas kszczyk <i>Gallinago gallinago</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIA i IIIB Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wszelkie tereny podmokłe i rozleglejsze zastoiska (też bobrowe – <i>Castor fiber</i>) z niewysoką roślinnością zielną, także podmokłe polany śródleśne i bagniste zręby i uprawy.
55	Bielaczek <i>Mergellus albellus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant (X – III) i zimujący.
56	Błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> A081	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Szuwary nadwodne wód stojących i wolno płynących. Żeruje głównie na terenach otwartych, agrocenozy. Lęgi w szuwarach od IV do VII.
57	Brodziczek piskliwy <i>Actitis hypoleucos</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrujący. Błotniste, piaszczyste i kamieniste brzegi wód, czasami zalane grunty orne. Dawniej lęgowy na piaszczystych i żwirowych wysepkach w nurcie rzek, obecnie możliwe lęgi na akwenach piaszczystych i żwirowych.
58	Brodziczek śniady <i>Tringa erythropus</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrujący. Błotniste i piaszczyste brzegi wód, zalane i podtopione pola, łąki i pastwiska, torfowiska.
59	Brzęczka <i>Locustella luscinioides</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Trzcinowiska i szuwary nad wodami stojącymi i wolno płynącymi.
60	Brzegówka <i>Riparia riparia</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa w naturalnych i sztucznych skarpach i obrywach, zwłaszcza nad rzekami i w piaszczystych.
61	Czapla biała <i>Casmerodius albus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Nielęgowa. Notowana co roku, głównie na stawach rybnych.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
62	Czapla siwa <i>Ardea cinerea</i>	PL – ochrona częściowa Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Niełęgowa. Obserwowana przez cały rok, ale brak stwierdzeń lęgów na terytorium nadleśnictwa. Czasami odwiedza wody w osiedlach ludzkich.
63	Gęgawa <i>Anser anser</i>	PL – ochrona częściowa DP – zał. IIA i IIIB Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Prawdopodobnie lęgowa na zbiorniku Kozłowa Góra (Świerklaniec), skąd wylatuje na żerowiska. Żeruje na łąkach i pastwiskach oraz oziminach. Też migrant.
64	Gęś białoczelna <i>Anser albifrons</i>	PL – gat. łowny DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant i gatunek zimujący (od IX / X do IV / V), żeruje na oziminach i łąkach.
65	Gęś zbożowa <i>Anser fabalis</i>	PL – gat. łowny DP – zał. IIA Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant i gatunek zimujący (od IX do IV).
66	Kokoszka <i>Gallinula chloropus</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wszelkie akwenty wód stojących i wolno płynących, także niewielkie powierzchniowo, z szuwarem lub krzewami, np. <i>Salix</i> sp.
67	Kormoran czarny <i>Phalacrocorax carbo</i>	PL – ochrona częściowa Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Niełęgowy, obserwowany przez cały rok na Małej Panwi, a od wiosny do jesieni na większych wodach stojących.
68	Krwawodziób <i>Tringa totanus</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant. Błotniste i piaszczyste brzegi wód, zalane i podtopione pola, łąki i pastwiska, torfowiska.
69	Kulik wielki <i>Numenius arquata</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – VU PCzK – VU DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – NT SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant. Błotniste i piaszczyste brzegi wód, zalane i podtopione pola, łąki i pastwiska, torfowiska.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
70	Łabędź krzykliwy <i>Cygnus cygnus</i> A038	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant i gatunek zimujący, głównie nad Małą Panwią i na stawach. Lęgi od IV do VIII.
71	Łabędź niemy <i>Cygnus olor</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy - wszelkie akweny wód stojących i wolno płynących, także niewielkie powierzchniowo, z szuwarem lub krzewami, np. <i>Salix</i> ssp.
72	Łęczak <i>Tringa glareola</i> A166	PL – ochrona ścisła PCzK – CR DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant. Błotniste i piaszczyste brzegi wód, zalane i podtopione pola, łąki i pastwiska, torfowiska.
73	Łyska <i>Fulica atra</i>	PL – gat. łowny DP – zał. IIA i IIIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Wody stojące, wyjątkowo większe wody wolno płynące. Gatunek zanikający w związku z obecnością norki amerykańskiej <i>Mustela vison</i> (Stajszczyk 2010b).
74	Mewa białogłowa <i>Larus cachinnans</i>	PL – ochrona częściowa DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Niełęgowa. Przez cały rok żeruje na polach i składowiskach odpadów oraz na zbiornikach wodnych.
75	Mewa siwa <i>Larus canus</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Niełęgowa. Koczujące ptaki widywane od wiosny do końca jesieni.
76	Nurogęs <i>Mergus merganser</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Prawdopodobnie lęgowy nad Małą Panwią. Obserwowany też na wodach stojących. Gniazda w dziuplach po dzięciole czarnym, głównie w dębach i olchach. Lęgi od III do VI.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obwód, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
77	Perkoz dwuczuby <i>Podiceps cristatus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wody stojące powyżej 2 – 2,5 ha powierzchni. Preferuje akweny z wykształconą roślinnością wodną, np. trzcinowiska i inne zespoły szuwarowe (oczeret, pałka), mannowiska.
78	Perkozek <i>Tachybaptus ruficollis</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wody stojące oraz leniwie płynące, z dobrze wykształconą roślinnością wodną, np. zespoły szuwarowe (trzcin, oczeret, pałka), mannowska, płyty rdestu ziemnowodnego.
79	Pliszka górska <i>Motacilla cinerea</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Drzewostany, zwłaszcza liściaste i mieszane, ocieniające cieki wodne o charakterze górskim i wyżynnym.
80	Potrzos <i>Emberiza schoeniclus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Trzcinowiska i kępy krzewów na obrzeżach wód stojących i leniwie płynących, zakrzewione torfowiska.
81	Remiz <i>Remiz pendulinus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Zadrzewienia łęgowe nad wodami i w ich sąsiedztwie, zwłaszcza z brzożami i wierzbami.
82	Rokitniczka <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Płyty i smugi wynurzanej roślinności wodnej i bagiennej, o strukturze mozaikowej, np. przemieszany szuwar pałkowy z mannowiskiem i suchszymi partiami trawiastymi i suchymi badyłami „chwastów” na groblach stawowych. Obrzeża wód, zabagnione łąki i obszary torfowiskowe.
83	Samotnik <i>Tringa ochropus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wszelkie podtopione i zalane drzewostany i ich obrzeża. Migrant, próby zimowania. Brzegi wód, także na terenach zadrzewionych. Jego biotopem są m. in. rozlewiska wykreowane przez bobra.
84	Sieweczka rzeczna <i>Charadrius dubius</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Piaszczyste i żwirowe, rzadziej błotniste wyspy i brzegi wód, wymokliska śródpolne, spuszczone stawy i osadniki. Czasami tereny ruderalne z kałużami wody, również rozległe zrzęby wypełne z kałużami.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
85	Siewka złota <i>Pluvialis apricaria</i> A140	PL – ochrona ścisła PCzL – EX PCzK – EXP DP – zał. I i IIB i IIIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant. Zaorane pola uprawne, nagie / mulista brzegi wód, spuszczone stawy rybne.
86	Śmieszka <i>Larus ridibundus</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa na zbiorniku Kozłowa Góra (Świerklaniec), a w okolicy żerująca. W okresie połęgowym często żerująca na polach i składowiskach odpadów komunalnych. Częsta w okresie połęgowym (VII – III) nad wszelkimi większymi wodami.
87	Trzciniak <i>Acrocephalus arundinaceus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Trzcinowiska oraz szuwary trzcinowo – pałkowe, nad wodami stojącymi i wolno płynącymi.
88	Trzcinniczek <i>Acrocephalus scirpaceus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Trzcinowiska oraz szuwary trzcinowo – pałkowe, nad wodami stojącymi i wolno płynącymi.
89	Wodnik <i>Rallus aquaticus</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Szuwary na brzegach wód płynących i stojących, także rozlewiska wykreowane przez bobra.
90	Zausznik <i>Podiceps nigricollis</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant, czasami obserwowany w okresie lęgowym.
91	Zielonka <i>Porzana parva</i> A120	PL – ochrona ścisła PCzL – NT PCzK – NT DP – zał. I KB – zał. II Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Prawdopodobnie lęgowa. Szuwary trzcinowe i pałkowe nad wodami stojącymi i wolno płynącymi. Lęgi od V do VII / VIII.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
92	Zimorodek <i>Alcedo atthis</i> A229	PL – ochrona ścisła DP - zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Strome i podmyte brzegi wód, głównie płynących w otoczeniu lub sąsiedztwie co najmniej grup drzew. Lęgi od IV do VIII. Ochrona gatunku poza regulacją i konserwacją cieków, to: - pozostawianie drzew i krzewów na ciekami; - pozostawianie leżących w wodzie drzew i ich części (pni, konarów).
93	Zniczek <i>Regulus ignicapilla</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Bory mieszane oraz kępy świerka lub jodły w drzewostanach liściastych i mieszanych. Peryferyjne większe parki.
94	Żuraw <i>Grus grus</i> A127	PL – ochrona ścisła DP - zał. I KB – zał. II Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Podmokłe i zalane tereny otwarte, zakrzaczone i zadrzewione, w tym zalewiska bobra. Również w sąsiedztwie osad ludzkich. Żeruje m. in. na polach. Także migrant i zimujący. Lęgi III – VII. Ochrona gatunku – podmokłe drzewostany chronić przed odwodnieniem oraz tolerować bobra <i>Castor fiber</i> i nie niszczyć jego spiętrzeń.
Ptaki terenów leśnych				
95	Bielik <i>Haliaeetus albicilla</i> A075	PL – ochrona ścisła PCzL – LC PCzK – LC DP - zał. I KB – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy, migrujący i zimujący. Lęgi w starszych drzewostanach, żeruje gł. nad wodami (ryby, ptaki wodne). Zjada też padlinę. Lęgi II – VI / VII.
96	Bocian czarny <i>Ciconia nigra</i> A030	PL – ochrona ścisła DP - zał. I KB – zał. II Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Różnego typu starsze zadrzewienia, najchętniej wilgotnych i bagiennych. Gniazda lokuje najczęściej na dębach. Żeruje gł. nad wodami, często pod okapem drzew. Lęgi IV – VII.
97	Bogatka <i>Parus major</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Wszelkie typy zadrzewień, od drągowin (lęgi w budkach) po starodrzewia. Także kępy krzewów z grupami drzew. W osiedlach wszelkie miejsca z kępami drzew.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
98	Czarnogłówka <i>Parus montanus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Wilgotne i podmokłe drzewostany mieszane, nawet dość młode (powyżej 35 – 40 lat).
99	Czubatka <i>Parus cristatus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Starsze wiekowo bory sosnowe, mieszane i świerkowe, także z jodłą.
100	Dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i> A236	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wszelkie typy starszych drzewostanów, powyżej 80 lat, też w dużych starych peryferyjnych parkach. Lęgi od IV do VI. Wyjątkowo ważny gatunek na terenach zalesionych – tzw. umbrella species = gatunek parasolowy, decydujący o istnieniu populacji innych gatunków, m. in. kaczki gągoła, gołębia siniaka, sów – puszczyka i włośchatki, kraski oraz nietoperzy i wielu innych gatunków, w tym licznych bezkręgowców,
101	Dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wszelkie typy drzewostanów powyżej 40 – 50 lat. Obecna gospodarka leśna nie zagraża temu gatunkowi.
102	Dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i> A238	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Starsze (powyżej 90 lat) drzewostany liściaste, zwłaszcza z dębami <i>Quercus</i> sp., Także stare peryferyjne parki miejskie. Toleruje rozluźnienie drzewostanów. Lęgi IV – V do VI.
103	Dzięcioł zielonosiwy <i>Picus canus</i> A234	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Starsze lasy liściaste i mieszane, rzadziej bory mieszane. Też w dużych parkach i zadrzewionych cmentarzach. Lęgi od IV / V do VI. Ochrona gatunku polega na pozostawianiu martwych i zamierających drzew liściastych oraz wywrotów i wiatrolomów (gat. liść.). Pozostawiać na obrzeżach lasów smug starodrzewi, izolujących drzewostany od terenów otwartych. Toleruje lekkie rozluźnienie drzewostanów.
104	Dzięciołek <i>Dendrocopos minor</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Drzewostany liściaste i mieszane, zwłaszcza lęgowe, też parki i zadrzewione cmentarze. Obecna gospodarka leśna nie zagraża temu gatunkowi, ale wskazane jest pozostawianie drzew liściastych o miękkim drewnie, głównie topól (zwłaszcza osika) i wierzb.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
105	Gajówka <i>Sylvia borin</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Lasy liściaste i mieszane, częsta w grądach.
106	Gil <i>Pyrrhula pyrrhula</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wilgotne bory sosnowe z podrostem świerka lub jodły, rzadziej lasy mieszane ze świerkiem i jodłą.
107	Grubodziób <i>Coccothraustes coccothraustes</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Lasy i bory mieszane. Unika olsów i borów sosnowych.
108	Grzywacz <i>Columba palumbus</i>	PL – gatunek łowny DP – zał. IIA i IIIA Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wszelkie drzewostany, ale w borach sosnowych rzadki. Żeruje na polach.
109	Jastrząb <i>Accipiter gentilis</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wszelkie typy drzewostanów powyżej 40 – 50 lat, zwłaszcza wilgotne i podmokłe.
110	Kobuz <i>Falco subbuteo</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Starsze drzewostany, bory sosnowe, zwłaszcza z gniazdami kruka, w których chętnie odbywa lęgi.
111	Kos <i>Turdus merula</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wszelkiego typu zadrzewienia liściaste i mieszane, w borach rzadki, również w zieleni wysokiej osiedli ludzkich (parki, cmentarze).
112	Kowalik <i>Sitta europaea</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Lasy i bory mieszane, wszelkiego typu zadrzewienia liściaste i mieszane, również w zieleni wysokiej osiedli ludzkich (parki, cmentarze).

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obwód, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
113	Krętogłów <i>Jynx torquilla</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wszelkie zadrzewienia liściaste i mieszane, w borach i w zieleni wysokiej osiedli rzadki.
114	Krogulec <i>Accipiter nisus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy – głównie młodniki i drągowiny (liściaste i iglaste), parki tylko peryferyjne i rozległe.
115	Kruk <i>Corvus corax</i>	PL – ochrona częściowa Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wszelkiego typu zadrzewienia liściaste i iglaste, rzadki, rzadko w zieleni wysokiej peryferyjnych części osiedli ludzkich.
116	Krzyżodziób świerkowy <i>Loxia curvirostra</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Prawdopodobnie lęgowy. Bory sosnowe z udziałem świerka.
117	Kukułka <i>Cuculus canorus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Wszelkiego typu zadrzewienia liściaste i mieszane, w borach rzadka, też w zieleni wysokiej peryferii osiedli ludzkich (parki, cmentarze).
118	Lelek <i>Caprimulgus europaeus</i> A224	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Bory sosnowe, zwłaszcza suche i świeże, z płacami nagiego gruntu, też wrzosowiska. Preferuje mozaikę starych sośnin, zrębów, upraw i młodników. Lęgi od V / VI do VII / VIII.
119	Lerka <i>Lullula arborea</i> A246	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Tereny otwarte w borach sosnowych i na ich obrzeżach, zwłaszcza suche i świeże, z płacami nagiego gruntu, m. in. wrzosowiska. Lęgi od IV do VII / VIII.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
120	Modraszka <i>Parus caeruleus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Wszelkiego typu zadrzewienia liściaste i mieszane, w borach rzadka, też w zieleni wysokiej osiedli ludzkich (parki, cmentarze), też w centrach miast.
121	Muchołówka białoszyja <i>Ficedula albicollis</i> A321	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Starsze drzewostany liściaste i mieszane (powyżej 70 – 80 lat). Chętnie gniazduje w budkach. Lęgi V – VII.
122	Muchołówka mała <i>Ficedula parva</i> A320	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Preferuje starsze drzewostany (powyżej 70 – 80 lat) – buczyny i grądy z dużym udziałem grabu. Lęgi V – VII.
123	Muchołówka szara <i>Muscicapa striata</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Starsze drzewostany liściaste i mieszane, również osiedla ludzkie – parki, cmentarze, aleje, wysoka zieleń przydomowa.
124	Muchołówka żałobna <i>Ficedula hypoleuca</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Starsze drzewostany liściaste, mieszane i iglaste, rzadko większe zadrzewienia śródpolne i osiedla ludzkie – parki, cmentarze. Chętnie gniazduje w budkach.
125	Mysikrólik <i>Regulus regulus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Bory świerkowe, jodłowe oraz sosnowe na siedliskach wilgotnych z udziałem świerka.
126	Orlik krzykliwy <i>Aquila pomarina</i> A089	PL – ochrona ścisła PCzL – LC PCzK – LC DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Prawdopodobnie lęgowy – obserwowany wiosną. Preferuje wilgotne i podtopione drzewostany w sąsiedztwie polan i agrocenoz, zwłaszcza użytków łąkowych, pastwisk.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obwód, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
127	Orzechówka <i>Nucifraga caryocatactes</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Prawdopodobnie lęgowa. Iglaste i mieszane drzewostany, lęgi (III - VII) często w młodnikach i drągowinach.
128	Paszkot <i>Turdus viscivorus</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Gatunek leśny - wszelkiego typu starsze drzewostany liściaste, mieszane i iglaste (w borach z sosną najliczniej). Zimą ściśle związany z obecnością jemioli, spotykany wtedy także w rozległej zieleni wysokiej osiedli ludzkich (parki, cmentarze, aleje topolowe).
129	Pelzacz leśny <i>Certhia familiaris</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wszelkiego typu zadrzewienia liściaste i mieszane i iglaste, sporadycznie w peryferyjnych częściach rozległej zieleni wysokiej osiedli ludzkich (parki).
130	Pelzacz ogrodowy <i>Certhia brachydactyla</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Starsza wysoka zieleń osiedli ludzkich (parki i zadrzewione cmentarze) oraz skraje starszych i luźnych drzewostanów liściastych i mieszanych, zwłaszcza w dolinach rzecznych.
131	Pieczuszek <i>Phylloscopus trochilus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Młode klasy wiekowe drzewostanów liściastych i mieszanych – starsze uprawy, a szczególnie młodniki i drągowiny, zwłaszcza po rozluźnieniu w/w drzewostanów. Także zarośla i strefa ekotonu na skraju lasu.
132	Pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Lasy i bory mieszane, głównie w średnich i starszych klasach wiekowych. Także parki i zadrzewione cmentarze oraz zadrzewienia śródpolne.
133	Pokrzywnica <i>Prunella modularis</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Młode klasy wiekowe drzewostanów liściastych, mieszanych i iglastych – starsze uprawy, młodniki i drągowiny. Także większe peryferyjne parki oraz zadrzewienia śródpolne.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obwód, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
134	Puszczyk <i>Strix aluco</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Dziuple w lasach liściastych i mieszanych, rzadziej w borach mieszanych. W osiedlach ludzkich parki i cmentarze z dziuplastymi drzewami oraz opuszczone budynki (strychy, kominy). Ochrona gatunku – pozostawianie starych drzew dziuplastych z osłoną kilku innych w bezpośrednim sąsiedztwie.
135	Raniuszek <i>Aegithalos caudatus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Drzewostany liściaste i mieszane, skraje osiedli ludzkich –peryferyjne parki, zaniedbane cmentarze. Zadrzewienia śródpolne.
136	Rudzik <i>Erithacus rubecula</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Lasy liściaste i mieszane, rzadziej w borach mieszanych. W osiedlach ludzkich peryferyjne parki i zaniedbane cmentarze. Większe zadrzewienia śródpolne.
137	Sikora uboga <i>Parus palustris</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Lasy liściaste i mieszane, rzadko w borach mieszanych. W osiedlach ludzkich peryferyjne parki i zaniedbane cmentarze. Większe zadrzewienia śródpolne.
138	Siniak <i>Columba oenas</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy, w dziuplach. Stare dziuplaste drzewostany liściaste, mieszane i iglaste. Związany z dzięciołem czarnym = dziuple. Łęgi od III / IV do VII / VIII.
139	Słonka <i>Scolopax rusticola</i>	PL – łowna PCzL – DD DP – zał. IIA i IIIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Wilgotne i podtopione drzewostany liściaste i mieszane, rzadziej iglaste. Migrant, próby zimowania. Brzegi wód, także na terenach zadrzewionych. Jej biotopem są m. in. rozlewiska wykreowane przez bobra.
140	Sosnówka <i>Parus ater</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Bory w średnich i starszych klasach wiekowych.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
141	Sójka <i>Garrulus glandarius</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Lasy liściaste i mieszane, rzadko w borach mieszanych. W osiedlach ludzkich peryferyjne parki i zaniedbane cmentarze. Większe zadrzewienia śródpolne.
142	Sóweczka <i>Glaucidium passerinum</i> A217	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Lokalizacja znana – dane wrażliwe	Osiadła. Bory świerkowe i sosnowo – świerkowe, także z jodła oraz bory mieszane. Drzewostany powyżej 80 - 100 lat.
143	Strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Lasy łęgowe nad brzegami wód płynących i stojących. Preferuje siedliska wilgotne.
144	Strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Lasy wszelkich typów (preferuje łągi) i bory mieszane. Zwłaszcza gęste z wykrotami. Także większe peryferyjne i zaniedbane parki oraz zadrzewienia śródpolne.
145	Świstunka leśna <i>Phylloscopus sibilatrix</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Lasy liściaste i mieszane, rzadziej bory mieszane i peryferyjne parki.
146	Trzmiełojad <i>Pernis apivorus</i> A072	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Lasy i bory mieszane w starszych klasach wiekowych, a w sąsiedztwie tereny otwarte z trwałymi użytkami zielonymi, miedzami, polany śródleśne. Łęgi V / VI – VII / VIII.
147	Turkawka <i>Streptopelia turtur</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – DD DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Lasy i bory. Preferuje drzewostany w wieku 25 – 50 lat. Także większe zadrzewienia śródpolne.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obszary, oddziały (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
148	Wilga <i>Oriolus oriolus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Lasy i bory mieszane. Peryferyjne parki i większe zadrzewienia śródpolne.
149	Włochatka <i>Aegolius funereus</i> A223	PL – ochrona ścisła PCzL – LC PCzK – LC DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Osiadła. Stwierdzona 2 maja 2005 r. w leśnictwie Cynków – 1 samiec (Gwóźdź i Kmieć, w : KF 2006) . Nocą z 21 na 22 kwietnia 2006, wykryto 9 samców na terenie powiatu Tarnowskie Góry (Beuch i in., KF 2007). Osiadła. Bory świerkowe i sosnowo – świerkowe, także z jodła oraz bory mieszane. Drzewostany powyżej 80 - 100 lat. Toleruje lekkie rozluźnienie drzewostanu.
150	Zaganiacz <i>Hippolais icterina</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Drzewostany liściaste i mieszane, zwłaszcza prześwietlone, z kępami krzewów, także wyższa zieleń śródmiejska.
151	Zięba <i>Fringilla coelebs</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Wszelkie typy zadrzewień, od młodników / drągowin po starodrzewia. Także kępy krzewów z grupami drzew. W osiedlach wszelkie miejsca z kępami drzew.
Ptaki strefy ekotonowej lasu				
152	Cierniówka <i>Sylvia communis</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Kępy krzewów i niskich drzew w krajobrazie otwartym i w strefie ekotonu. Także w uprawach leśnych.
153	Dzwoniec <i>Carduelis chloris</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Obrzeża lasów liściastych i mieszanych, zwłaszcza zieleń wysoka wsi i miast oraz zadrzewienia śródpolne.
154	Świergotek drzewny <i>Anthus trivialis</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Obrzeża lasów i borów oraz polany, zręby i uprawy w głębi drzewostanów. Także luźne, widne lasy (dąbrowy) i bory sosnowe.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obszary, oddziały (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
155	Trznadel <i>Emberiza citrinella</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowe. Obrzeża lasów i borów oraz polany, zręby i uprawy w głębi drzewostanów. Także zadrzewienia i aleje w krajobrazie otwartym.

PL – Prawo krajowe (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 października 2011r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt; Dziennik Ustaw Nr 237, Poz.1419);

PCzL / PCzK – Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce – Zbigniew Głowaciński (Kraków 2002) / Polska Czerwona Księga Zwierząt. Kręgowce – Zbigniew Głowaciński (Warszawa 2001). Stosowane skróty kategorii zagrożenia: EXP – gatunki zanikłe lub prawdopodobnie zanikłe w Polsce; CR – gatunki skrajnie zagrożone; EN – gatunki bardzo wysokiego ryzyka, silnie zagrożone; VU – gatunki wysokiego ryzyka, narażone na wyginięcie; NT – gatunki niższego ryzyka, ale bliskie zagrożenia; LC – gatunki na razie nie zagrożone; DD – o statusie słabo rozpoznanym i zagrożeniu stwierdzonym, ale bliżej nieokreślonym.

DP – Dyrektywa Ptasia - Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa - wcześniej dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa. Załączniki : I – Gatunki objęte szczególną ochroną; II – Gatunki, na które wolno polować; IIA - na które wolno polować wszędzie; IIB - na które wolno polować tylko w krajach, w których stwierdzono ich występowanie; III – Gatunki, w przypadku których jest dozwolony obrót: IIIA - gatunki, w przypadku których wszelkie ograniczenia obrotu nie dotyczą legalnie pozyskanych ptaków; IIIB - gatunki, w przypadku których niektóre ograniczenia obrotu mogą zostać zawieszane przez poszczególne kraje.

Czerwona Lista IUCN – IUCN Red List of Threatened Species. Version 2011.2 v.3.1. Stosowane skróty kategorii zagrożenia: CR – gatunki skrajnie zagrożone; EN - gatunki silnie zagrożone; VU - gatunki wysokiego ryzyka; NT - gatunki bliskie zagrożenia; LC - gatunki najmniejszej troski; DD – niedostatecznie rozpoznane.

Nazwy łacińskie podane za: http://www.komisjafaunistyczna.pl/kf-pl/kfw_p3_lista.htm

Ze względu na walory przyrodnicze zbiornika Kozłowa Góra (Świerklaniec) stanowiącego ostoję CORINE biotopes jego ornitofaunę wyróżniono i opisano osobno.

Tabela 21. Ornitofauna zbiornika Kozłowa Góra (Świerklaniec)

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obszary, oddziały (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
1	Bączek <i>Ixobrychus minutus</i> A022	PL – ochrona ścisła PCzL – VU PCzK – VU DP – zał. I KB – zał. II Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Obecnie obserwowany rzadko, po lęgach. Wody stojące z szuwarami i kępami krzewów, głównie wierzb. Lęgi V – VIII.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
2	Bąk <i>Botaurus stellaris</i> A021	PL – ochrona ścisła PCzL – LC PCzK – LC DP – zał. I KB – zał. II Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy i przelotny. Szuwary i trzcinowiska. Lęgi IV – VII.
3	Batalion <i>Philomachus pugnax</i> A151	PL – ochrona ścisła PCzL – EN PCzK – EN DP – zał. I i IIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant. Błotniste i piaszczyste brzegi wód, pływiczny. Ostatnia obserwacja: 120 osobników w 2002 r.
4	Bekas kszczyk <i>Gallinago gallinago</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIA i IIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Lęgi IV-VII. Wszelkie tereny podmokłe i rozleglejsze zastoiska z niewysoką roślinnością zielną, także podmokłe polany śródleśne i bagniste zręby i uprawy. Ostatnia obserwacja: 4 pary w 2004 r.
5	Bekasik <i>Lymnocyptes minimus</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – CR PCzK – CR DP – zał. IIA i IIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalotujący. Obrzeża wód, nawet płytkie rowy odwadniające.
6	Biegus krzywodzioby <i>Calidris ferruginea</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalotujący. Podczas wędrówek zatrzymuje się nad błotnistymi i piaszczystymi brzegami jezior, zbiorników zaporowych i stawów hodowlanych. Przelot wiosenny IV-V, jesienny VII-X. Ostatnia obserwacja: po 1 os. w sierpniu 1993, maju 1999 i sierpniu 2003 r.
7	Biegus malutki <i>Calidris minuta</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalotujący. Żeruje na otwartych brzegach stawów i mieliznach oraz pływicznych. Przylot: IV-V, odlot: VIII-X
8	Biegus mały <i>Calidris temminckii</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalotujący. Żeruje na otwartych brzegach stawów i mulistych mieliznach oraz pływicznych. Ostatnia obserwacja: w sierpniu 1993, lipcu 1996 i maju 1999 r.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
9	Biegus rdzawy <i>Calidris canutus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalotujący. Błotniste i piaszczyste brzegi jezior, zbiorników zaporowych i stawów hodowlanych Ostatnia obserwacja: sierpień 2003 r.
10	Biegus zmienny <i>Calidris alpina</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – EN PCzK – EN Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant. Żeruje na otwartych brzegach i mieliznach.
11	Bielaczek <i>Mergellus albellus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant i zimujący. Do 3 osobników.
12	Bielik <i>Haliaeetus albicilla</i> A075	PL – ochrona ścisła PCzL – LC PCzK – LC DP - zał. I Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Spotykany cały rok - migrujący i zimujący oraz zalotujący na żer w okresie lęgowym. Lęgi w starszych drzewostanach, żeruje głównie nad wodami. Zjada też padlinę.
13	Błotniak łąkowy <i>Circus pygargus</i> A084	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrujący. Obserwowany w IV – V i VII - IX. Ostatnie obserwacje: w 2004 r.
14	Błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> A081	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Regularnie spotykany od IV do IX.
15	Błotniak zbożowy <i>Circus cyaneus</i> A082	PL – ochrona ścisła PCzL – VU PCzK – VU DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Przelotny, tylko migracja jesienna.
16	Bocian biały <i>Ciconia ciconia</i> A031	PL – ochrona ścisła DP – zał. I KB – zał. II Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy w okolicznych osiedlach ludzkich, do 3 par. Żeruje również nad zbiornikiem Kozłowa Góra (Świerklaniec).

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
17	Bocian czarny <i>Ciconia nigra</i> A030	PL – ochrona ścisła DP - zał. I Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant i pojawiający się na żerowisko nad zbiornikiem Kozłowa Góra (Świerklaniec). Ostatnia obserwacja: w sierpniu 2003 r. 5 osobników.
18	Brodziczek piskliwy <i>Actitis hypoleucos</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Ostatnie obserwacje: w 1988, 1990 i 1992 r. po 1 parze. Migrant. Ostatnie obserwacje: 20 os. w sierpniu 2003 r. Żeruje na odsłoniętych brzegach.
19	Brodziczek śniady <i>Tringa erythropus</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant. Błotniste i piaszczyste brzegi wód, zalane i podtopione pola, łąki i pastwiska, torfowiska. Ostatnie obserwacje: 11 os. w sierpniu 2003 r.
20	Brzęczka <i>Locustella luscinioides</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Do 4 par. Trzcinowiska i szuwały.
21	Brzegówka <i>Riparia riparia</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa okazjonalnie w sąsiedztwie zbiornika Kozłowa Góra (Świerklaniec), w naturalnych i sztucznych skarpacech i obrywach. Regularnie żerująca w okresie lęgowym.
22	Cyraneczka <i>Anas crecca</i>	PL – łowna DP – zał. IIA i IIIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Do 5-ciu par w latach 80. XX w., a pojedyncze w latach 90. XX w. Migrant (do 220 os.). Preferuje płytkie wody stojące w otoczeniu terenów zadrzewionych.
23	Cyranka <i>Anas querquedula</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIA Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa i migrant. Ostatnie obserwacje: w 2004 r. 3 pary lęgowe.
24	Czajka <i>Vanellus vanellus</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa i migrująca. Ostatnie obserwacje: w 2004 r. tylko 2 pary lęgowe. Wilgotne i podmokłe tereny o niskiej runi, zwłaszcza kośne łąki i pastwiska oraz pola uprawne o wilgotnej glebie, też zastoiska śródpolne.
25	Czapla biała <i>Casmerodius albus</i>	PL - ochrona ścisła KB – zał. II Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Pojawiająca się od wiosny do jesieni.
26	Czapla nadobna <i>Egretta garzetta</i> A026	PL - ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalotująca. Ostatnie obserwacje: w lipcu 2002 r. 1 osobnik

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
27	Czapla purpurowa <i>Ardea purpurea</i> A029	PL – ochrona ścisła PCzK – LC PCzL – LC DP – zał. I KB – zał. II Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalotująca. Ostatnia obserwacja: 1985 r. – 1 osobnik.
28	Czapla siwa <i>Ardea cinerea</i>	PL – ochrona częściowa Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Nielęgowa. Obserwowana przez cały rok, ale brak stwierdzeń lęgów.
29	Czapla ślepowron <i>Nycticorax nycticorax</i> A023	PL - ochrona ścisła PCzL - LC PCzK – LC DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalotująca. Ostatnie obserwacje: w marcu i maju 2002 r. do 2 osobników.
30	Czernica <i>Aythya fuligula</i>	PL – gat. łowny od 15.VIII do 21.XII DP – zał. IIA i IIIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa i migrant. Ostatnie obserwacje: w 2004 r. minimum 10 – 11 par. Lęgi V–VI.
31	Derkacz <i>Crex crex</i> A122	PL – ochrona ścisła PCzL – DD DP – zał. I KB – zał. II Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Prawdopodobnie lęgowy w otoczeniu zbiornika Kozłowa Góra (Świerklaniec). Obserwowane 1–2 terytorialne samce. Trwałe użytki zielone (łąki i ugory) i inne tereny trawiaste, lokalnie pola uprawne na wilgotnych glebach.
32	Dubelt <i>Gallinago media</i> A154	PL - ochrona ścisła PCzL - VU DP – zał. I Czerwona lista IUCN – NT	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalotujący. Wilgotne łąki, turzycowiska. Ostatnie obserwacje: maj 1975 i 1994 r. – po 1 osobniku.
33	Dymówka <i>Hirundo rustica</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa w sąsiedztwie zbiornika Kozłowa Góra (Świerklaniec), żeruje nad zbiornikiem.
34	Dziwonia <i>Carpodacus erythrinus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Do 2 terytorialnych samców. Kępy drzew i krzewów, głównie w sąsiedztwie wód, zwłaszcza w dolinach rzecznych.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
35	Gągoł <i>Bucephala clangula</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant (do 30 osobników) i zimujący (do 8 osobników).
36	Gęgawa <i>Anser anser</i>	PL – ochrona częściowa DP – zał. IIA i IIIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Możliwe lęgi na wyspach. Żeruje w sąsiedztwie zbiornika Kozłowa Góra (Świerklaniec) na łąkach i pastwiskach oraz oziminach. Migrant, do 85 osobników.
37	Gęś białoczelna <i>Anser albifrons</i>	PL – gat. łowny DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant i zimująca. Żeruje na oziminach i łąkach.
38	Gęś zbożowa <i>Anser fabalis</i>	PL – gat. łowny DP – zał. IIA Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant i zimująca. Żeruje głównie na oziminach.
39	Głowienka <i>Aythya ferina</i>	PL – gat. łowny DP – zał. IIA i IIIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Ostatnie obserwacje: w 2004 r. 5 par. Migrująca, maksymalnie 175 osobników.
40	Jastrząb <i>Accipiter gentilis</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Poluje nad zbiornikiem Kozłowa Góra (Świerklaniec).
41	Jerzyk <i>Apus apus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Gatunek synantropijny, ale żeruje nad otwartym lustrem wody.
42	Kamusznik <i>Arenaria interpres</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalotujący. Ostatnie obserwacje: maj 1992 r. – 1 osobnik. Błotniste brzegi i płycizny.
43	Kobuz <i>Falco subbuteo</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalotuje na żer. Starsze drzewostany, np. bory sosnowe, zwłaszcza z gniazdami kruka, w których chętnie odbywa lęgi.
44	Kokoszka <i>Gallinula chloropus</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Ostatnie obserwacje: w 2005 r. 10 par. Wszelkie akweny wód stojących i wolno płynących, także niewielkie powierzchniowo, z szuwarem lub krzewami, np. <i>Salix</i> sp.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
45	Kormoran czarny <i>Phalacrocorax carbo</i>	PL – ochrona częściowa Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Nielęgowy, obserwowany przez cały rok od wiosny do jesieni, rzadko zimą. Stada do 140 osobników.
46	Krakwa <i>Anas strepera</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIA Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Ostatnie obserwacje: w 2004 r. 2 pary. Migrant, do 14 osobników.
47	Kropiatka Porzana porzana A119	PL – ochrona ścisła PCzL – DD DP – zał. I KB – zał. II Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Turzycowiska i mannowiska, podtopione łąki i ugory. Ostatnie obserwacje: w 1997 r. aż 11 terytoriów. Migrant.
48	Krwawodziób <i>Tringa totanus</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy i migrant. Ostatnie obserwacje: w latach 2002 – 2004 do 3 par. Błotniste i piaszczyste brzegi wód, zalane i podtopione pola, łąki i pastwiska.
49	Krzyżówka <i>Anas platyrhynchos</i>	PL – gat. łowny od 15.VIII do 21.XII DP – zał. IIA i IIIA Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa (do 22 par), migrująca i zimująca.
50	Kulik mniejszy <i>Numenius phaeopus</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant. Zwykle widywany w niewielkich grupach, często w towarzystwie kulików wielkich. Ostatnie obserwacje: w latach 1997 – 2004 r.
51	Kulik wielki <i>Numenius arquata</i>	PL – ochrona ścisła PCzL - VU PCzK – VU DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – NT	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant. Błotniste i piaszczyste brzegi wód. Ostatnie obserwacje: 11 osobników w sierpniu 2002 r.
52	Kwokacz <i>Tringa nebularia</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant. Błotniste i piaszczyste brzegi. Ostatnie obserwacje: w sierpniu 2003 r. – 30 osobników.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
53	Łabędź czarnodzioby <i>Cygnus columbianus</i> A037	PL – ściśle chroniony, DP – zał. I, KB – zał. II	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalatujący. Ostatnie obserwacje: 26 XI 2004 – 4 dorosłe osobniki.
54	Łabędź krzykliwy <i>Cygnus cygnus</i> A038	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant i zimujący. Bagniste brzegi płytkich jezior i stawów hodowlanych z bujnymi szuwarami, zarastające starorzecza, bagna i mokradła. Obserwowany od 1995 do 2004 r. Stada maksymalnie do 10 osobników.
55	Łabędź niemy <i>Cygnus olor</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy (w 2004 r. – 7 par), migrant i zimujący. Wszelkie akweny wód stojących i wolno płynących, także niewielkie powierzchniowo, z szuwarem lub krzewami, np. <i>Salix</i> ssp.
56	Łęczak <i>Tringa glareola</i> A166	PL – ochrona ścisła PCzK – CR DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant. Błotniste i piaszczyste brzegi wód, zalane i podtopione pola, łąki i pastwiska, torfowiska. Ostatnie obserwacje: w lipcu 2002 r. – 170 osobników.
57	Lodowiec <i>Gavia immer</i> A003	PL – ochrona ścisła DP – zał. I KB – zał. II Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalatujący. Ostatnie obserwacje: 1 osobnik XI 2002 r.
58	Lodówka <i>Clangula hyemalis</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalatująca. Ostatnie obserwacje: XI 2001 – 1 samiec.
59	Łyska <i>Fulica atra</i>	PL – gat. łowny DP – zał. IIA i IIIB KB – zał. II Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa (w 2004 r. – 21 par), migrująca i zimująca. Wody stojące, wyjątkowo większe wody wolno płynące. Gatunek zanikający w związku z obecnością norki amerykańskiej <i>Mustela vison</i> (Stajszczyk 2010b).
60	Mewa białogłowa <i>Larus cachinnans</i>	PL – ochrona częściowa DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Nielęgowa, obserwowana przez cały rok. Ostatnie obserwacje: w grudniu 2004 r. – 290 osobników

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
61	Mewa czarnogłowa <i>Larus melanocephalus</i> A176	PL – ochrona ścisła DP – zał. I KB – zał. II Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa . Po raz pierwszy parę z gniazdem zlokalizowano w maju 1994 r. Też migrująca (III-IV i VII-X).
62	Mewa mała <i>Larus minutus</i> A177	PL – ochrona ścisła PCzL – LC PCzK – LC DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant (IV-V i VII-XI), do 6 osobników.
63	Mewa siwa <i>Larus canus</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Nielęgowa. Od marca do grudnia funkcjonuje noclegowisko Ostatnie obserwacje: w listopadzie 2004 r. około 3,5 tys. osobników.
64	Mewa srebrzysta <i>Larus argentatus</i>	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalutująca, głównie zimą.
65	Mewa żółtonoga <i>Larus fuscus</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant. Ostatnie obserwacje: pojedyncze osobniki w latach 1997 – 2003.
66	Myszołów wochaty <i>Buteo lagopus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant i zimujący. Rozległe tereny otwarte przy zbiorniku Kozłowa Góra (Świerklaniec).
67	Nur czarnoszyi <i>Gavia arctica</i> A002	PL – ochrona ścisła PCzK – EX DP – zał. I KB – zał. II Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant jesienią, do 10 osobników. Sporadycznie zimujący. Nielicznie przelotny, zwykle pojedynczo lub w małych grupach, rzadko w większych stadach.
68	Nur rdzawoszyi <i>Gavia stellata</i> A001	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant jesienią, do 10 osobników. Sporadycznie zimujący. Bardzo Nielicznie przelotny, zwykle pojedynczo, rzadziej w małych grupach, zawsze mniej liczny niż nur czarnoszyi.
69	Nurogęs <i>Mergus merganser</i>	PL – ochrona częściowa DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant (do 22 ptaków) i rzadko zimujący.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
70	Ogorzałka <i>Aythya marila</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB i IIIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalutująca. Ostatnie obserwacje: X 2003 r. – 6 osobników.
71	Oknówka <i>Delichon urbicum</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalutuje z okolicznych osiedli ludzkich na żerowisko.
72	Perkoz dwuczuby <i>Podiceps cristatus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy (w 2004 r. – do 23 par) i migrant (do 90 osobników). Preferuje akweny z wykształconą roślinnością wodną.
73	Perkoz rdzawoszyi <i>Podiceps grisegena</i>	PL – ochrona ścisła KB – zał. II Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy (w 2004 r. - 2 pary) i migrant (do 90 osobników). Migrant – pojedyncze osobniki. Wody stojące od ok. 0,5 – 1,5 ha powierzchni, z obficie wykształconą tzw. miękką wynurzoną roślinnością wodną, np. mannowska, płyty rdestu ziemnowodnego, osoki aloesowej.
74	Perkozek <i>Tachybaptus ruficollis</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Liczba par uzależniona od poziomu wody, np. w 2004 r. do 4 par. Migrant i zimujący. Wody stojące oraz leniwie płynące, z dobrze wykształconą roślinnością wodną, np. zespoły szuwarowe (trzcina, oczeret, pałka), mannowska, płyty rdestu ziemnowodnego.
75	Piaskowiec <i>Calidris alba</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalutujący. Ostatnie obserwacje: VIII 1996 r. – 2 osobniki. Żeruje na piaszczystych i mulistych plażach jezior i zbiorników zaporowych.
76	Płaskonos <i>Anas clypeata</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIA i IIIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy, lecz nie co roku. Zazwyczaj 1 para. Migrujący, głównie jesienią, maksymalnie 15 osobników. Preferuje rozległe płaskie doliny rzek lub większe torfowiska niskie i przejściowe, ale czasem zadawała się niewielkimi obszarami łąkowymi i torfowiskowymi, a nawet sąsiedztwem niewielkich zbiorników wodnych.
77	Płatkonóg szydłodzioby <i>Phalaropus lobatus</i>	PL – ściśle chroniony, DP – zał. I, KB – zał. III	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalutujący. Ostatnie obserwacje: IX 1992 r. – 1 osobnik.
78	Pliszka cytrynowa <i>Motacilla citreola</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Ostatnie obserwacje: w 1999 r. – 2 pary, a w 2000 r. kilka obserwacji samców.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
79	Podgorzałka <i>Aythya nyroca</i> A060	PL – ochrona ścisła PCzL – EN PCzK – EN DP – zał. I Czerwona lista IUCN – NT	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Dawniej łąkowa: w czerwcu 1983 r. samica z piskletami. Obecnie zalatująca. Ostatnie obserwacje: X 1982, IV 1983, VIII 2003 r.
80	Podróżniczek <i>Luscinia svecica</i> A272	PL – ochrona ścisła PCzL – NT PCzK – NT DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Prawdopodobnie łąkowy. Zarastające zbiorniki wodne, szuwały, lasy bagienne. Ostatnie obserwacje: w kwietniu 2004 r. 2 śpiewające samce.
81	Potrzos <i>Emberiza schoeniclus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Łąkowy. W 2004 r. stwierdzono 34 pary. Trzcinowiska i kępy krzewów na obrzeżach wód stojących i leniwie płynących, zakrzewione torfowiska.
82	Remiz <i>Remiz pendulinus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Łąkowy (2 pary) i migrant. Zadrzewienia łąkowe nad wodami i w ich sąsiedztwie, zwłaszcza z brzożami i wierzbami.
83	Rokitniczka <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Łąkowy. W 2004 r. około 22 – 23 pary. Płaty i smugi wynurzonej roślinności wodnej i bagiennej, o strukturze mozaikowej, np. przemieszany szuwar pałkowy z mannowiskiem i suchszymi partiami trawiastymi i suchymi badyłami „chwastów” na groblach stawowych. Obrzeża wód, zabagnione łąki i obszary torfowiskowe.
84	Rożeniec <i>Anas acuta</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – EN PCzK – EN DP – zał. IIA i IIIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant – wiosna i jesienią, maksymalnie 11 osobników. Płytkie zbiorniki wodne i otwarte tereny zalewowe w rozległych dolinach rzecznych.
85	Rybitwa białoskrzydła <i>Chlidonias leucopterus</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – NT PCzK – NT KB – zał. II Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant, obserwacje z migracji wiosennej (w maju), do 10 osobników.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
86	Rybitwa białowąsa <i>Chlidonias hybridus</i> A196	PL – ochrona ścisła PCzL – LC PCzK – LC DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa: po raz pierwszy w 1993 r. – 1 para. Później liczniej, np. w 2002 r. do 30 par, a w 2006 r. – 20 par.
87	Rybitwa czarna <i>Chlidonias niger</i> A197	PL – ochrona ścisła DP – zał. I KB – zał. II Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Prawdopodobnie lęgowa w latach 1998 – 1999 i 2002. Migrant, do 50 osobników.
88	Rybitwa popielata <i>Sterna paradisaea</i> A194	PL – ochrona ścisła PCzL – LC DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalotująca. Ostatnie obserwacje: w październiku 1977 r. – 1 osobnik.
89	Rybitwa rzeczna <i>Sterna hirundo</i> A193	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa i migrant. Ostatnie obserwacje: w 2001 r. 1 – 2 pary, a w 2004 r. – 2 pary.
90	Rybołów <i>Pandion haliaetus</i> A094	PL – ochrona ścisła PCzL – VU PCzK – VU DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant – pojedyncze osobniki notowano od końca marca do 2 połowy października.
91	Rycyk <i>Limosa limosa</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – NT	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant – pojedyncze ptaki. Do 1991 r. lęgowy.
92	Rzepołuch <i>Carduelis flavirostris</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant i zimujący.
93	Samotnik <i>Tringa ochropus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant. Ostatnie obserwacje: w sierpniu 1990 r. – 20 osobników.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
94	Sieweczka obroźna <i>Charadrius hiaticula</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – VU PCzK – VU Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	W niektóre lata prawdopodobnie lęgowa, np. w 1984 i 1999 r. Migrant. Piaszczyste i żwirowe, rzadziej błotniste wyspy i brzegi wód.
95	Sieweczka rzeczna <i>Charadrius dubius</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. W zależności od poziomu zbiornika Kozłowa Góra (Świerklaniec), od 1 do 5 par. Piaszczyste i żwirowe, rzadziej błotniste wyspy i brzegi wód, wymokliska.
96	Siewka złota <i>Pluvialis apricaria</i> A140	PL – ochrona ścisła PCzL - EX PCzK – EXP DP – zał. I, IIB i IIIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalutująca. Nagie i muliste brzegi wód. Do 2004 r. obserwowana dwukrotnie - VIII 1990 i IX 1991 r.
97	Siewnica <i>Pluvialis squatarola</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant. Nagie i muliste brzegi wód. Ostatnie obserwacje: w X 1982 – 60 osobników.
98	Słowik szary <i>Luscinia luscinia</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Możliwy lęgowy. Śpiewające samce w sezonie lęgowym (maj – czerwiec) w sąsiedztwie zbiornika Kozłowa Góra (Świerklaniec). Skraje lasów liściastych i mieszanych z bujnym podszytem, zarośla w dolinach rzecznych, parki i ogrody.
99	Śmieszka <i>Larus ridibundus</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. W latach 1982 – 2004 gniazdowało od 10 do 1800 par. Gniazduje kolonijnie na jeziorach, stawach hodowlanych, zbiornikach retencyjnych, wyspach w nurcie rzek, starorzeczach, rozlewiskach, żwirowniach, osadnikach.
100	Sokół wędrowny <i>Falco peregrinus</i> A103	PL – ochrona ścisła PCzL – CR PCzK – CR DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant. Tereny otwarte, brzegi wód. Ostatnie obserwacje: w latach 1983 – 2003.
101	Świergotek drzewny <i>Anthus trivialis</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy i migrant. Skraje drzewostanów oraz ich wnętrza w miejscach o rozluźnionym i nasłonecznionym charakterze.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
102	Świergotek łąkowy <i>Anthus pratensis</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy i migrant. Wilgotne i podtopione łąki i pastwiska, torfowiska. Ostatnie obserwacje: 2004 r. – 25–30 par.
103	Świergotek rdzawogardły <i>Anthus cervinus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalotujący. Preferuje mokradła porośnięte turzycami i niskimi zaroślami wierzby i brzozy.
104	Świerszczak <i>Locustella naevia</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Ugory i niekoszone łąki nad zbiornikiem Kozłowa Góra (Świerklaniec). Ostatnie obserwacje: w 2004 r. – 8 par.
105	Świstun <i>Anas penelope</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – CR PCzK – CR DP – zał. IIA i IIIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant, czasami zimujący. Ostatnie obserwacje: w marcu 1997 r. – 140 osobników.
106	Szczudłak <i>Himantopus himantopus</i> A131	PL – ochrona ścisła PCzK – EN DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalotujący. Ostatnie obserwacje: IV 2000 r. – 2 osobniki. Mokradła i bagna, starorzecza, stawy hodowlane.
107	Szlachar <i>Mergus serrator</i>	PL – ochrona ścisła PCzK – EN DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalotujący. Wymaga czystych i obfitujących w ryby jezior, nie toleruje na lęgowskich nasilającej się turystyki wodnej. Ostatnie obserwacje: XI-XII w latach 1996 i 2004.
108	Szlamnik <i>Limosa lapponica</i> A157	PL – ochrona ścisła DP – zał. I, IIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalotujący. Błotniste brzegi i pływizny. Ostatnie obserwacje: w VIII i IX 1991 r.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
109	Trzciniak <i>Acrocephalus arundinaceus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Trzciniowiska oraz szuwary trzciniowo – pałkowe. Ostatnie obserwacje: w 2004 r. 15 – 17 par. Odnotowany wzrost liczebności.
110	Trzcinniczek <i>Acrocephalus scirpaceus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. W 2004 r. minimum 5 par. Trzciniowiska oraz szuwary trzciniowo – pałkowe.
111	Uhla <i>Melanitta fusca</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant. Ostatnie obserwacje: jesienią w latach 1996 – 2004, do 4 osobników.
112	Warzęcha <i>Platalea leucorodia</i> A034	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalutująca. Ostatnie obserwacje: 12 XI 1999 i 24 VII 2002 r. – 1 osobnik.
113	Wąsatka <i>Panurus biarmicus</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – LC PCzK – LC Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Możliwe gniazdowanie. Trzciniowiska nad wodami, głównie w krajobrazie otwartym. Ostatnie obserwacje: 23 kwiecień 1995 – 1 osobnik.
114	Zausznik <i>Podiceps nigricollis</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. W latach 2000 – 2002 do 20 – 23 par, a w 2004 r. do 10 par. Migrant, do 100 osobnik. Płytkie jeziora i stawy hodowlane z dobrze rozwiniętą roślinnością szuwarową lub na obrzeżach wysp.
115	Zielonka <i>Porzana parva</i> A120	PL – ochrona ścisła PCzL – NT PCzK – NT DP – zał. I KB – zał. II Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Prawdopodobnie lęgowa – w 1996 i 2004 r. po 1 samcu. Szuwary trzciniowe i pałkowe nad wodami stojącymi i wolno płynącymi. Lęgi od V do VII / VIII.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
116	Zimorodek <i>Alcedo atthis</i> A229	PL – ochrona ścisła DP - zał. I Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. W 2004 r. – 1 para. Migrant i zimujący. Strome i podmyte brzegi wód, głównie płynących w otoczeniu lub sąsiedztwie co najmniej grup drzew. Lęgi od IV do VIII.
117	Żuraw <i>Grus grus</i> A127	PL – ochrona ścisła DP - zał. I KB – zał. II Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant. W niektóre sezony, np. we wrześniu 1999 r. noclegowisko na zbiorniku Kozłowa Góra (Świerklaniec) skupiało do 150 osobników. Podmokłe i zalane tereny otwarte, zakrzaczone i zadrzewione, w tym zalewiska bobra. Również w sąsiedztwie osad ludzkich. Żeruje m. in. na polach.

PL – Prawo krajowe (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 października 2011r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt; Dziennik Ustaw Nr 237, Poz.1419);

PCzL / PCzK – Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce – Zbigniew Głowaciński (Kraków 2002) / Polska Czerwona Księga Zwierząt. Kręgowce – Zbigniew Głowaciński (Warszawa 2001). Stosowane skróty kategorii zagrożenia: EXP – gatunki zanikłe lub prawdopodobnie zanikłe w Polsce; CR – gatunki skrajnie zagrożone; EN – gatunki bardzo wysokiego ryzyka, silnie zagrożone; VU – gatunki wysokiego ryzyka, narażone na wyginięcie; NT – gatunki niższego ryzyka, ale bliskie zagrożenia; LC – gatunki na razie nie zagrożone; DD – o statusie słabo rozpoznanym i zagrożeniu stwierdzonym, ale bliżej nieokreślonym.

DP – Dyrektywa Ptasia - Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa - wcześniej dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa. Załączniki : I – Gatunki objęte szczególną ochroną; II – Gatunki, na które wolno polować: IIA - na które wolno polować wszędzie; IIB - na które wolno polować tylko w krajach, w których stwierdzono ich występowanie; III – Gatunki, w przypadku których jest dozwolony obrót: IIIA - gatunki, w przypadku których wszelkie ograniczenia obrotu nie dotyczą legalnie pozyskanych ptaków; IIIB - gatunki, w przypadku których niektóre ograniczenia obrotu mogą zostać zawieszane przez poszczególne kraje.

Czerwona Lista IUCN – IUCN Red List of Threatened Species. Version 2011.2 v.3.1. Stosowane skróty kategorii zagrożenia: CR – gatunki skrajnie zagrożone; EN - gatunki silnie zagrożone; VU - gatunki wysokiego ryzyka; NT - gatunki bliskie zagrożenia; LC - gatunki najmniejszej troski; DD – niedostatecznie rozpoznane.

Nazwy łacińskie podane za: http://www.komisjafaunistyczna.pl/kf-pl/kfw_p3_lista.htm

IV.9.2.1. STREFY OCHRONNE PTAKÓW

Podstawy prawne ochrony strefowej zawiera Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz.U. 2004 Nr 92 poz. 880) oraz rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt z dnia 12 października 2012 r. (Dz.U. Nr 237, poz. 1419). W załączniku nr 5 do w/w rozporządzenia zamieszczono listę gatunków dziko występujących zwierząt, dla których wymagane jest ustalenie stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu lub regularnego przebywania. Informacje o stwierdzonych przypadkach gniazdowania zgłaszają leśnicy, ornitodrzy oraz służby konserwatorskie. Wyznaczanie

granic miejsc rozrodu i regularnego przebywania oraz prowadzenie wykazu gatunków chronionych strefowo leży w gestii regionalnego dyrektora ochrony środowiska.

Strefy zatwierdza i likwiduje dyrektor Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska. Granice stref ochrony oznacza się tablicami z napisem: „ostoja zwierząt” i informacją: „osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”. Liczba i powierzchnia stref ulegają częstym zmianom, co związane jest z zakładaniem nowych lub opuszczaniem starych gniazd, a także w rezultacie wystąpienia przypadków losowych np. zniszczenie gniazda w wyniku huraganu, gwałtownej burzy lub uderzenia pioruna. Strefa może zostać zlikwidowana przez dyrektora RDOŚ na wniosek nadleśnictwa. Zwyczajowo jednak decyzja taka może być wydana w przypadkach, gdy gniazdo jest przez trzy kolejne sezony niezajęte. W związku z tym każde gniazdo powinno być chociaż raz w sezonie kontrolowane i potwierdzone sporządzeniem notatki służbowej. Osoby kontrolujące gniazda muszą posiadać pisemne upoważnienie od dyrektora RDOŚ oraz powiadomić nadleśnictwo o prowadzeniu obserwacji w obrębie stref.

Strefa ochrony całorocznej ma na celu ochronę istniejących stanowisk lęgowych ptaków. Miejsce lęgu obejmuje drzewo gniazdowe oraz cały drzewostan (lub obszar) w jego otoczeniu. Strefa stwarza ptakom możliwość odpoczynku, pilnowania lęgu, obserwacji czy noclegu, a także zbudowania nowego gniazda w przypadku utraty dotychczasowego. Obowiązują tu zakazy: „przebywania osób, z wyjątkiem właściciela nieruchomości objętej strefą ochrony oraz osób sprawujących zarząd i nadzór nad obszarami objętymi strefą ochrony, oraz osób wykonujących prace na podstawie umowy zawartej z właścicielem lub zarządcą; wycinania drzew lub krzewów bez zezwolenia regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska; dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z potrzebą ochrony poszczególnych gatunków; wznoszenia obiektów, urządzeń i instalacji” (źródło: Ustawa o ochronie przyrody). Odstępstwo od tych zakazów możliwe jest tylko w celu wykonania niezbędnych prac sanitarnych w sytuacjach katastrofalnych. Planowane prace muszą być pisemnie zgłoszone dyrektorowi RDOŚ, który rozpatruje każdy przypadek indywidualnie.

Strefa ochrony okresowej powinna zapewniać ptakom spokój i bezpieczeństwo podczas wyprowadzania lęgów. W strefach tych, będących obszarami wyłączonymi okresowo z działalności gospodarczej, niezbędne prace związane z pozyskaniem drewna, hodowlą i ochroną lasu muszą być wykonywane poza okresowym terminem ochrony określonym ww. na początku rozdziału rozporządzenia.

Na terenie Nadleśnictwa Świerklaniec utworzona została 1 strefa ochronna w miejscu rozrodu i regularnego przebywania gatunku chronionego – sóweczki *Glaucidium passerinum*. Z uwagi na ochronę gatunkową zwierząt informacje dotyczące precyzyjnej lokalizacji są niejawnie i nie mogą być udostępniane publicznie.

(A217) SÓWECZKA *GLAUCIDIUM PASSERINUM*

Strefa utworzona decyzją Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Katowicach WPN.6442.5.2012.DC.3 w miejscu rozrodu i regularnego przebywania gatunku chronionego – sóweczki *Glaucidium passerinum*, o łącznej powierzchni 1,3340 ha, położona na terenie Nadleśnictwa Świerklaniec, w obrębie Żyglinek, w leśnictwie Mikołeska.

**IV.9.2.2. ZAGROŻENIA I ZALECENIA OCHRONNE DLA NAJCENNIJSZYCH GATUNKÓW
PTAKÓW (GATUNKI LEŚNE Z ZAŁĄCZNIKA I DYREKTYWY PTASIEJ)**

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec występuje szereg gatunków wymagających w ramach ochrony ustanowienia stref ochronnych w miejscach ich gniazdowania. Należą do nich:

- **Bielik *Haliaeetus albicilla***. Kod: A075 – duże prawdopodobieństwo gniazdowania gatunku. Obecnie brak stref ochronnych. W przypadku stwierdzenia zasiedlonego gniazda gatunku w czasie prac leśnych, należy je wstrzymać i zgłosić ten fakt do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Katowicach w celu ustanowienia strefy ochronnej.
- **Bocian czarny *Ciconia nigra***. Kod: A030 - duże prawdopodobieństwo gniazdowania gatunku. Obecnie brak stref ochronnych. W przypadku stwierdzenia zasiedlonego gniazda gatunku w czasie prac leśnych, należy je wstrzymać i zgłosić ten fakt do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Katowicach w celu ustanowienia strefy ochronnej.
- **Orlik krzykliwy *Aquila pomarina***. Kod: A089 – duże prawdopodobieństwo gniazdowania gatunku. Obecnie brak stref ochronnych. W przypadku stwierdzenia zasiedlonego gniazda gatunku w czasie prac leśnych, należy je wstrzymać i zgłosić ten fakt do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Katowicach w celu ustanowienia strefy ochronnej.
- **Włochatka *Aegolius funereus***. Kod: A223 – duże prawdopodobieństwo gniazdowania w drzewostanach ponad 100-letnich w leśnictwie Cynków. W przypadku stwierdzenia zasiedlonej dziupli gatunku w czasie prac leśnych, należy je wstrzymać i zgłosić ten fakt do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Katowicach w celu ustanowienia strefy ochronnej.

Pozostałe gatunki związane z siedliskiem leśnym stwierdzone na obszarze nadleśnictwa związane są głównie ze starymi drzewostanami. Należą do nich: **muchotówka mała *Ficedula parva*** (kod: A320), **muchotówka białoszyja *Ficedula albicollis*** (kod: A321), **dzięcioł czarny *Dryocopus martius*** (kod: A236), **dzięcioł średni *Dendrocopos***

medius (kod: A238) i **dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*** (kod: A234). Ochrona tych gatunków polega głównie na:

- zachowaniu odpowiednich zasobów starodrzewi liściastych i mieszanych;
- kreowaniu drzewostanów zasobnych w zamierające i martwe drzewa;
- ochronione drzew dziuplastych;
- wykonywaniu zabiegów w miejscach bytowania muchołówek poza okresem lęgowym (lęgi: maj-lipiec).

Gatunki preferujące urozmaicony krajobraz leśny lasów gospodarczych i związane z otwartymi powierzchniami zrębów, upraw leśnych oraz mozaiką młodych drzewostanów iglastych i fragmentami starszych drzewostanów to: **lelek *Caprimulgus europaeus*** (kod: A224) i **lerka *Lullula arborea*** (kod: A246). W ich przypadku wskazane jest zachowanie ostrożności na ich siedliskach szczególnie w okresie lęgów, które trwają od maja/czerwca do lipca/sierpnia.

Gatunkiem wpisanym na listę I zał. Dyrektywy Ptasiej występującym w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec jest również **trzmiełojad *Pernis apivorus*** (kod: A072). Dla właściwej ochrony tego gatunku wskazane jest w miejscach jego gniazdowania dostosowanie terminu wykonania zabiegów gospodarczych do okresu poza lęgowego (lęgi: od maj/czerwiec do lipiec/sierpień).

IV.9.3. PŁAZY I GADY

Z danych zwartych w inwentaryzacjach przyrodniczych gmin w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec danych z powszechnej inwentaryzacji Lasów Państwowych oraz danych własnych nadleśnictwa wynika, że w lasach nadleśnictwa bytuje 13 chronionych gatunków płazów oraz 6 chronionych gatunków gadów.

Tabela 22. Wykaz chronionych gatunków płazów i gadów w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
PŁAZY				
1	Grzebiuszka <i>Pelobates fuscus</i>	PL - ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Preferuje głównie tereny z glebami luźnymi lub słabo związłymi-piaszczystymi, piaszczysto-gliniastymi, czarnoziemami, w których łatwo może się zagrzebać. Często spotyka się ją także w ogródkach warzywnych i na polach uprawnych. W okresie godowym wybiera wody stojące i wolno płynące w krajobrazie otwartym, np. miejsca eksploatacji kruszyw (piasek, drobny żwir), stawy rybne.
2	Kumak górski <i>Bombina variegata</i> Kod: 1193	PL - ochrona ścisła DS – zał. II i IV Czerwona lista IUCN – LC	Obr. 1: 228 i	Szczegółowy opis poniżej tabeli
3	Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i> kod: 1188	PL - ochrona ścisła PCzL – DD DS – zał. II i IV Czerwona lista IUCN - LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Szczegółowy opis poniżej tabeli
4	Ropucha szara <i>Bufo bufo</i>	PL - ochrona ścisła Czerwona lista IUCN - LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: stosunkowo liczna w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa, zwłaszcza na terenach zalesionych. Preferuje wilgotne drzewostany w średnim wieku i starsze. Niezbędna obecność choć niewielkich akwenów o wodzie stojącej, najchętniej niezarybionych.
5	Ropucha paskówka <i>Bufo calamita</i>	PL - ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN - LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: W odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Preferuje tereny otwarte o suchych przepuszczalnych glebach, częsta w sąsiedztwie wyrobisk - zwirowni i kamieniołomów.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
6	Ropucha zielona <i>Bufo viridis</i>	PL - ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN - LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: stosunkowo liczna w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Preferuje tereny otwarte, zwłaszcza osiedla ludzkie, również duże miasta, np. Tarnowskie Góry. Na okres rozrodu wybiera wody stojące, zwłaszcza w osiedlach, np. fosy, baseny, „oczka” w ogrodach.
7	Rzekotka drzewna <i>Hyla arborea</i>	PL - ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN - LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: stosunkowo liczna w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Preferuje skraje wilgotnych i podmokłych zadrzewień i zakrzewień nad wodami; również w obrębie osiedli ludzkich.
8	Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i> kod: 1166	PL - ochrona ścisła PCzL – NT PCzK – NT DS – zał. II i IV Czerwona lista IUCN - LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Szczegółowy opis poniżej tabeli
9	Traszka zwyczajna <i>Triturus vulgaris</i>	PL - ochrona ścisła Czerwona lista IUCN - LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Głównie niezarybione małe akweny, często pochodzenia antropogenicznego (baseny p-pożarowe, fosy, glinianki, długo stagnujące kałuże na nieutwardzonych drogach oddziałowych w drzewostanach).
10	Żaba jeziorkowa <i>Rana lessonae</i>	PL - ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN - LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Preferuje wody stojące i wolno płynące, także na terenach zalesionych.
11	Żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i>	PL - ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN - LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Preferuje tereny podmokłe i akweny wód stojących i wolno płynących, również na obrzeżach lasów i borów mieszanych.
12	Żaba trawna <i>Rana temporaria</i>	PL - ochrona ścisła DS – zał. V Czerwona lista IUCN - LC	Obr. 2: 1 a;29 g; Obr. 3: 60 l;61 l;79 f;	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Preferuje tereny podmokłe i akweny wód stojących i wolno płynących, również wilgotne i podmokłe lasy oraz bory mieszane.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
13	Żaba wodna <i>Rana esculenta</i>	PL - ochrona ścisła DS – zał. V Czerwona lista IUCN - LC	Obr. 2: 1 a;29 g; Obr. 3: 60 l;61 l;79 f;	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Preferuje wody stojące i wolno płynące, także na terenach zalesionych.
GADY				
14	Jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i>	PL - ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN - LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Preferuje nasłonecznione miejsca, także w widnych lasach i borach. Zimuje od IX – X do IV.
15	Jaszczurka żyworodna <i>Lacerta vivipara</i>	PL - ochrona ścisła Czerwona lista IUCN - LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Zamieszkuje wilgotne siedliska leśne oraz strefę ekotonu i podmokłe tereny otwarte z kępami krzewów i drzew. Zimuje od X – XI do III.
16	Padalec <i>Anguis fragilis</i>	PL - ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Preferuje wilgotne lasy liściaste i mieszane, rzadziej wilgotne bory mieszane. Często występuje na obrzeżach drzewostanów, przy polanach i drogach. Chętnie kryje się pod kłodami leżących drzew. Zimuje od X do III / IV. Zagrożeniem jest usuwanie leżących drzew w lasach i borach mieszanych oraz ruch kołowy po leśnych drogach (częste przypadki).
17	Zaskroniec <i>Natrix natrix</i>	PL - ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LR/LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Notowany zwykle w sąsiedztwie wód stojących i płynących, także na terenach leśnych. Ścisłe związany z obecnością płazów (pokarm). Składanie jaj w VI i VII. Wylęg młodych w VIII i na pocz. IX. Zimuje od X do III / IV.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
18	Gniewosz plamisty <i>Coronella austriaca</i>	PL - ochrona ścisła PCzL – VU PCzK – VU DS – zał. IV	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: prawdopodobne, zwłaszcza nad Małą Panwią (Profus, Sura 2001, 2003). Skuteczna ochrona gniewosza polega na obecności niepenetrowanych przez człowieka kamieniołomów, stert kamieni, powalonych starych drzew z dziuplami / wnękami, a także utrzymywaniu polan i innych otwartych miejsc o skąpej roślinności wśród lasów i borów (Profus, Sura 2001, 2003).
19	Żmija zygzakowata <i>Vipera berus</i>	PL - ochrona ścisła Czerwona lista IUCN - LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: Gatunek częsty na terenie nadleśnictwa, zwłaszcza na północ od Tarnowskich Gór – stwierdzono minimum 50 stanowisk (Kowalewski i Profus 2007). Aktywna od III – początku IV do X, gody IV – początek VI. W VIII – IX samica rodzi do 18 młodych.

PL – Prawo krajowe (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 października 2011r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt; Dziennik Ustaw Nr 237, Poz.1419);

PCzL / PCzK – Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce – Zbigniew Głowaciński (Kraków 2002) / Polska Czerwona Księga Zwierząt. Kręgowce – Zbigniew Głowaciński (Warszawa 2001). Stosowane skróty kategorii zagrożenia: EXP – gatunki zanikłe lub prawdopodobnie zanikłe w Polsce; CR – gatunki skrajnie zagrożone; EN – gatunki bardzo wysokiego ryzyka, silnie zagrożone; VU – gatunki wysokiego ryzyka, narażone na wyginięcie; NT – gatunki niższego ryzyka, ale bliskie zagrożenia; LC – gatunki na razie niezagrożone; DD – o statusie słabo rozpoznany i zagrożeniu stwierdzonym, ale bliżej nieokreślonym.

DS – Dyrektywa Siedliskowa - Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory. Załączniki: II – Gatunki roślin i zwierząt ważne dla Wspólnoty, których ochrona wymaga wyznaczenia specjalnych obszarów ochrony; IV – Gatunki roślin i zwierząt ważnych dla Wspólnoty, które wymagają ścisłej ochrony; V - Gatunki zwierząt i roślin ważnych dla Wspólnoty, których pozyskiwanie ze stanu dzikiego i eksploatacja może podlegać działaniom w zakresie zarządzania.

Czerwona Lista IUCN – IUCN Red List of Threatened Species. Version 2011.2 v.3.1. Stosowane skróty kategorii zagrożenia: CR – gatunki skrajnie zagrożone; EN - gatunki silnie zagrożone; VU - gatunki wysokiego ryzyka; NT - gatunki bliskie zagrożenia; LC - gatunki najmniejszej troski; DD – niedostatecznie rozpoznane.

IV.9.3.1. ZAGROŻENIA I ZALECENIA OCHRONNE DLA NAJCENNIJSZYCH GATUNKÓW

ŁĄZÓW (GATUNKI Z ZAŁĄCZNIKA II DYREKTYWY SIEDLISKOWEJ)

Uwaga! Zagrożenia i zalecenia opisane dla poszczególnych gatunków zwierząt chronionych mają charakter ogólny i nie odnoszą się wyłącznie do gospodarki leśnej, ale również do innych czynników działających w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa. Nie wszystkie opisane zagrożenia występują aktualnie w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec, a tym bardziej na gruntach w jego zarządzie. Ich obecność na liście zagrożeń wynika z potencjalnej możliwości ich wystąpienia na tym terenie.

(KOD 1193) KUMAK GÓRSKI *BOMBINA VARIEGATA*

Gatunek rzadki, na terenie nadleśnictwa występuje lokalnie nad Brynicą. Preferuje niewielkie, płytkie zbiorniki wodne, jak: stawki, glinianki, rowy przydrożne, stawki osuwiskowe, żwirowiska nadrzeczne, młaki. Sezon rozrodczy trwa od IV do VIII włącznie. Gody odbywają się kilkanaście razy, trwając zaledwie 1–5 dni. Młode kumaki po przeobrażeniu przebywają początkowo w płytkich partiach zbiorników, młakach, nie oddalając się od miejsc, w których przyszły na świat.

Zagrożenia potencjalne dla gatunku:

- Sieć transportowa;
- Zanieczyszczenie i eutrofizacja wód;
- Zarastanie i zacinienie stawów;
- Wypełnianie rowów, stawów i sadzawek;
- Odwadnianie;
- Wysychanie zbiorników wodnych.

Zalecenia ochronne:

- Chronić zbiorniki wodne przed zanieczyszczeniami chemicznymi;
- Restaurować istniejące oczka wodne – nie dopuszczać do ich zaśmiecania, nadmiernego zamulenia i zacinienia;
- Zaleca się pozostawianie martwego drewna, stert gałęzi i liści w rejonie zbiorników zasiedlanych przez kumaka.

(KOD 1188) KUMAK NIZINNY *BOMBINA BOMBINA*

Gatunek w odpowiednich biotopach może występować na terytorium całego nadleśnictwa. Spotyka się go głównie na otwartych terenach podmokłych i przyleśnych, torfowiskach, płytkich wodach stojących, szczególnie w dolinach rzecznych. Ostatnio w związku z ekspansją bobra prawdopodobnie stabilizuje się liczebność populacji kumaka nizinnego. Gatunek odbywa gody od IV do VII. Jesienią młode kumaki po przeobrażeniu, wychodzą na ląd.

Zagrożenia potencjalne dla gatunku:

- Sieć transportowa;
- Zanieczyszczenie i eutrofizacja wód;
- Zarastanie i zacinienie stawów;
- Wypełnianie rowów, stawów i sadzawek;
- Odwadnianie;
- Wysychanie zbiorników wodnych.

Zalecenia ochronne:

- Chronić zbiorniki wodne przed zanieczyszczeniami chemicznymi;
- Restaurować istniejące oczka wodne – nie dopuszczać do ich zaśmiecania, nadmiernego zamulenia i zacinienia;
- Zaleca się pozostawianie martwego drewna, stert gałęzi i liści w rejonie zbiorników zasiedlanych przez kumaka.

(KOD 1166) TRASZKA GRZEBIENIASTA *TRITURUS CRISTATUS*

Gatunek rzadki. Na terytorium Nadleśnictwa Świerklaniec występuje lokalnie. Spotyka się ją głównie w bezrybnych akwenach wód stojących, często śródleśnych lub częściowo ocienionych drzewami. Okres rozrodu traszki trwa od III do VI i ma miejsce głównie w małych akwenach wód stojących. W sierpniu większość osobników, w tym przeobrażone młode, wychodzi na ląd.

Zagrożenia potencjalne dla gatunku:

- Zanikanie i zarastanie małych zbiorników wodnych;
- Zanieczyszczenie wód;
- Zasypywanie ziemią, gruzem i śmieciami stawów i sadzawek stanowiących miejsca rozrodu traszek;
- Eutrofizacja;
- Odwadnianie;
- Transport kołowy.

Zalecenia ochronne:

- Restaurować istniejące oczka wodne – nie dopuszczać do ich zaśmiecania, nadmiernego zamulenia i zacinienia;
- Zaleca się pozostawianie martwego drewna (leżących drzew, pniaków) w otoczeniu zasiedlanych przez traszką grzebieniastą zbiorników;
- Wskazane jest stworzenie zastępczych, niewielkich oczek wodnych (do 1 m głębokości) wokół znanych miejsc rozrodu.

IV.9.4. RYBY I SMOCKOUSTE

Dostępne dane z zakresu ichtiofauny wykazały obecność kilkudziesięciu gatunków ryb w rzekach i wodach stojących w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec, z czego tylko trzy stanowią gatunki chronione i wyjątkowo cenne. Do gatunków pospolitych, nieobjętych ochroną należą: amur *Ctenopharyngodon idella*, brzana *Barbus barbus*, certa *Vimba vimba*, ciernik *Gasterosteus aculeatus*, jazgarz *Gymnocephalus cernuus*, jaź *Leuciscus idus*, jelec *Leuciscus leuciscus*, karaś *Carassius carassius*, karaś srebrzysty

Carassius gibelio, karp *Cyprinus carpio*, kiełb *Gobio gobio*, kleń *Leuciscus cephalus*, krap *Abramis bjoerkna*, leszcz *Abramis brama*, lin *Tinca tinca*, lipień *Thymallus thymallus*, miętus *Lota lota*, okoń *Perca fluviatilis*, płoć *Rutilus rutilus*, rozpiór *Abramis ballerus*, sandacz *Sander lucioperca*, słonecznica *Leucaspis delineatus*, sumik karłowaty *Ictalurus nebulosus*, sum *Silurus glanis*, szczupak *Esox lucius*, świnka *Chondrostoma nasus*, ukleja *Alburnus alburnus*, tołpyga biała *Hypophthalmichthys molitrix*, tołpyga pstra *Hypophthalmichthys nobilis*, węgorz europejski *Anguilla anguilla* i wzdręga *Scardinius erythrophthalmus*.

Tabela 23. Wykaz chronionych i cennych gatunków ryb i smoczkoustych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Uwagi
1	Koza <i>Cobitis taenia</i> kod: 1149	PL – ochrona ścisła PCzL – DD CzLR – LC DS – zał. II Czerwona lista IUCN - LC	Występowanie: Zasiedla rzeki o dnie piaszczystym lub mulisto piaszczystym oraz słabo zeutrofizowane jeziora. wybiera miejsca pokryte miękkim substratem organicznym, o przepływie około 0,15 m/s. Brak pewnych stwierdzeń z całej południowej części Polski – Boroń 2004a. Zagrożenie stanowią zanieczyszczenia wód, przebudowa rzek, degradacja środowiska naturalnego.
2	Piskorz <i>Misgurnus fossilis</i> kod: 1145	PL – ochrona ścisła PCzL – NT PCzK – NT CzLR – VU DS – zał. II Czerwona lista IUCN - LC	Występowanie: Szerokie spektrum płytkich wód stojących i wolno płynących (również stawy rybne). Wg Boroń (2004b) znany z minimum 3 stanowisk w rejonie środkowego i górnego biegu Małej Panwi. Zagrożeniem jest regulacja cieków, „melioracje” i zanieczyszczenie wody.
3	Śliz pospolity <i>Barbatula barbatula</i>	PL - ochrona ścisła CzLR – LC Czerwona lista IUCN - LC	Występowanie: Preferuje odcinki rzek ze żwirowym lub kamienistym dnem oraz powalonymi do wody drzewami. Zagrożeniem jest zanieczyszczanie rzek ściekami przemysłowymi.

PL – Prawo krajowe (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 października 2011r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt; Dziennik Ustaw Nr 237, Poz.1419);

PCzL / PCzK – Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce – Zbigniew Głowaciński (Kraków 2002) / Polska Czerwona Księga Zwierząt. Kregowce – Zbigniew Głowaciński (Warszawa 2001). Stosowane skróty kategorii zagrożenia: EXP – gatunki zanikłe lub prawdopodobnie zanikłe w Polsce; CR – gatunki skrajnie zagrożone; EN – gatunki bardzo wysokiego ryzyka, silnie zagrożone; VU – gatunki wysokiego ryzyka, narażone na wyginięcie; NT – gatunki niższego ryzyka, ale bliskie zagrożenia; LC – gatunki na razie niezagrożone; DD – o statusie słabo rozpoznany i zagrożeniu stwierdzonym, ale bliżej nieokreślonym.

CzLR – Czerwona lista minogów i ryb – Andrzej Witkowski (Wrocław 2009). Stosowane skróty kategorii zagrożenia: EXP – gatunki zanikłe w Polsce; CR – gatunki krytycznie zagrożone; EN – gatunki silnie zagrożone; VU - gatunki narażone; NT – gatunki bliskie zagrożenia; DD – o statusie słabo rozpoznany; LC – gatunki najmniejszej troski.

DS – Dyrektywa Siedliskowa - Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory. Załączniki: II – Gatunki roślin i zwierząt ważne dla Wspólnoty, których ochrona wymaga wyznaczenia specjalnych obszarów ochrony; IV – Gatunki roślin i zwierząt ważnych dla Wspólnoty, które wymagają ścisłej ochrony; V -

Czerwona Lista IUCN – IUCN Red List of Threatened Species. Version 2011.2 v.3.1. Stosowane skróty kategorii zagrożenia: CR – gatunki skrajnie zagrożone; EN - gatunki silnie zagrożone; VU - gatunki wysokiego ryzyka; NT - gatunki bliskie zagrożenia; LC - gatunki najmniejszej troski; DD – niedostatecznie rozpoznane.

IV.9.5. BEZKRĘGOWCE

Z dostępnych źródeł informacji na temat zróżnicowania fauny bezkręgowców wynika, że w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa występuje 36 chronionych i zagrożonych gatunków, z czego najwięcej danych dotyczy grupy chrząszczy (18 gatunków), następnie motyli (7 gatunków), trzmieli (8 gatunków) oraz ważek (2 gatunki) i mięczaków (1 gatunek).

Tabela 24. Wykaz chronionych i cennych gatunków bezkręgowców w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
Chrząszcze <i>Coleoptera</i>				
1	Biegacz fioletowy <i>Carabus violaceus</i>	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: głównie w lasach liściastych i mieszanych, w górach także w borach regla górnego. Obecnie prowadzona gospodarka w lasach nie stanowi realnego zagrożenia dla gatunku.
2	Biegacz gajowy <i>Carabus nemoralis</i>	PL – ściśle chroniony	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: Spotykany w różnych typach lasów, a także w ogrodach, sadach i parkach. Jeden z najpospolitszych gatunków biegaczy. Obecnie prowadzona gospodarka w lasach (rębnie gniazdowe), nie stanowi realnego zagrożenia dla gatunku.
3	Biegacz gładki <i>Carabus glabratus</i>	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: gatunek nieczęsty, na terenie nadleśnictwa prawdopodobny. Spotykany w wilgotnych lasach różnych typów. Częstszy na pogórzach i w górach, na niżu rzadszy. Obecnie prowadzona gospodarka w lasach nie stanowi realnego zagrożenia dla gatunku.
4	Biegacz granulowany <i>Carabus granulatus</i>	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: Zamieszkuje wilgotne drzewostany różnych typów, a także pola i ogrody. Jeden z najpospolitszych gatunków rodzaju <i>Carabus</i> . Obecnie prowadzona gospodarka w lasach (rębnie gniazdowe), nie stanowi realnego zagrożenia gatunkowi.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
5	Biegacz leśny <i>Carabus sylvestris</i>	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: Zamieszkuje bory różnych typów, najchętniej świerkowe i jodłowe. Znany w Polsce tylko z południowej części kraju. Obecnie prowadzona gospodarka w lasach (rębnie gniazdowe), nie stanowi realnego zagrożenia dla gatunku.
6	Biegacz Linneusza <i>Carabus linnaei</i>	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: Spotykany w południowej części Polski. Na niżu preferuje drzewostany bukowe, zaś na pogórzu buczyny oraz bory świerkowe i jodłowe. Obecnie prowadzona gospodarka w lasach (rębnie gniazdowe), nie stanowi realnego zagrożenia dla gatunku.
7	Biegacz ogrodowy <i>Carabus hortensis</i>	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: Żyje w lasach i ogrodach, w borach rzadszy. Preferuje drzewostany prześwietlone, jasne. Jeden z najpospolitszych przedstawicieli rodzaju <i>Carabus</i> w Polsce. Obecnie prowadzona gospodarka w lasach (rębnie gniazdowe), nie stanowi realnego zagrożenia dla gatunku.
8	Biegacz pomarszczony <i>Carabus intricatus</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – LC Czerwona lista IUCN – LR/NT	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: gatunek nieczęsty, na terenie nadleśnictwa prawdopodobny. Żyje w starych lasach liściastych i mieszanych. Obecnie prowadzona gospodarka w lasach nie stanowi realnego zagrożenia dla gatunku.
9	Biegacz skórzasty (b. piaskowy) <i>Carabus coriaceus</i>	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: głównie na terenach piaszczystych. Preferuje drzewostany suche i świetliste, zazwyczaj liczniejszy w lasach niż w borach. W Polsce najczęstszy w południowej części, zwłaszcza w górach i na pogórzu. Obecnie prowadzona gospodarka w lasach nie stanowi realnego zagrożenia dla gatunku.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
10	Biegacz Ulrichiego <i>Carabus ulrichi</i>	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: Zasiedla tereny otwarte na glebach gliniastych oraz obfitujących w margle i gleby wapienne. Spotykany jedynie w południowej części kraju.
11	Biegacz urozmaicony <i>Carabus variolosus</i>	PL – ściśle chroniony	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: Wg Kubisza (2004) jedno stanowisko w rejonie Tarnowskich Gór. Gatunek wybitnie higrofilny, zasiedla wilgotne zarośla nad wodami.
12	Biegacz wręgaty <i>Carabus cancellatus</i>	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: zamieszkuje tereny otwarte, nasłonecznione, najczęściej na polach uprawnych.
13	Biegacz zielonozłoty <i>Carabus auronitens</i>	PL - ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: spotykany w drzewostanach liściastych i mieszanych, z udziałem dębu. Obecnie prowadzona gospodarka w lasach nie stanowi realnego zagrożenia dla gatunku.
14	Biegacz zmienny <i>Carabus scheidleri preysleri</i>	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: Takson znany z terenów otwartych, gdzie ukrywa się pod kamieniami, np. na polach ornych często pod grudami ziemi
15	Jelonek rogacz <i>Lucanus cervus</i> kod: 1083	PL - ochrona ścisła PCzL - EN PCzK EN DS – zał. II	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Szczegółowy opis poniżej tabeli

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obszary, oddziały (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
16	Kozioróg dębosz <i>Cerambyx cerdo</i> kod: 1088	PL - ochrona ścisła PCzL – VU PCzK - VU DS – zał. II i IV Czerwona lista IUCN - VU	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Szczegółowy opis poniżej tabeli
17	Pachnica dębowa <i>Osmoderma eremita</i> kod: 1084	PL - ochrona ścisła PCzL – VU PCzK - VU DS – zał. II i IV Czerwona lista IUCN - NT	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Szczegółowy opis poniżej tabeli
18	Tęcznik mniejszy <i>Calosoma inquisitor</i>	PL - ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: nasłonecznione lasy liściaste.
Ważki Odonata				
19	Zalotka większa <i>Leucorrhinia pectoralis</i> kod: 1042	PL - ochrona ścisła DS – zał. II i IV Czerwona Lista IUCN - LC	Obr. 2: 190 d; Obr. 3: 61 s;	Występowanie: Zasiedla duże spektrum wód stojących, od umiarkowanie kwaśnych po słabo zasadowe, zarówno mezo- jak i dystroficzne, a nawet eutroficzne. Najczęściej notowana nad śródlęsnymi jeziorami i bagnami oraz torfiankami = wyrobiskami na torfowiskach, zalanyymi wodą torfowiskami i jeziorami sąsiadującymi z torfowiskami. Prawdopodobnie korzystnie wpływa na jej rozmieszczenie ekspansja bobra <i>Castor fiber</i> , poprzez kreowanie śródlęsnych rozlewisk. Zagrożenia – odwodnienie torfowisk, eutrofizacja wód, wycinanie nadwodnych zadrzewień i zakrzewień, zanieczyszczenie wód.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obszar, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
20	Trzepla zielona <i>Ophiogomphus cecilia</i> kod: 1037	PL - ochrona ścisła DS – zał. II i IV Czerwona Lista IUCN - LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: potencjalnie całe terytorium nadleśnictwa Biotopem są małe, średnie i duże ciekły nizinne i podgórskie, preferując odcinki śródleśne, częściowo dobrze nasłonecznione oraz miejsca o różnorodnej strukturze przestrzennej koryta rzeki – obecność zróżnicowanej głębokości, leżących kamieni i głazów oraz powalonych drzew i urwistych brzegów. Optymalne dla gatunku dno piaszczyste lub tworzone przez drobny żwir. Siedlisko przyrodnicze – rzeki włosienicznikowe. Zagrożenia – regulacja koryta rzeki, zanieczyszczenie wody, usuwanie drzew i krzewów z zasiedlanych przez trzeplę odcinków rzeki.
Motyle Lepidoptera				
21	Mieniak strużnik <i>Apatura ilia</i>	PL – niechroniony PCzL – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: potencjalnie całe terytorium nadleśnictwa. Lasy liściaste i mieszane, głównie łęgi. Preferuje leśne gruntowe drogi i skraje lasów, czasami w parkach. Istotna jest obecność osiki <i>Populus tremula</i> . Troficznie związany z topolami <i>Populus</i> ssp. (gąsienica). Imago żeruje na wilgotnej ziemi, padlinie i odchodach.
22	Mieniak tęczowiec <i>Apatura iris</i>	PL – niechroniony PczL – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: Potencjalnie całe terytorium nadleśnictwa. Lasy liściaste i mieszane, głównie łęgi. Preferuje leśne gruntowe drogi i skraje lasów. Istotna jest obecność w drzewostanach i ich sąsiedztwie wierzby iwy <i>Salix caprea</i> , wierzby uszatej <i>Salix aurita</i> i wierzby szarej <i>Salix cinerea</i> , rzadziej wierzby kruchej, białej i purpurowej oraz osiki <i>Populus tremula</i> . Troficznie związany głównie z wierzbami - jw. (gąsienica) oraz na padlinie i odchodach (imago).

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obszary, oddziały (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
23	Modraszek telejus <i>Maculinea teleius</i> kod: 1059	PL – ochrona ścisła PCzL – LC PCzK - LR DS – zał. II i IV Czerwona lista IUCN – LR/NT	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: Dolina Małej Panwi i pozostałe wilgotne tereny Nadleśnictwa (Buszko 2004). Torfowiska niskie i węglanowe, zmiennowilgotne i świeże łąki (6410, 6510). Na terenach wyżynnych i podgórskich też na zboczach z wysiękami wody. Troficznie związany z krwisiąganiem lekarskim <i>Sanguisorba officinalis</i> . Gąsienice muszą być „adoptowane” przez mrówki z rodzaju <i>Myrmica</i> , np. <i>M. scabrinodis</i> , <i>M. rubra</i> i <i>M.gallieni</i> .
24	Modraszek nausitous <i>Maculinea nausithous</i> kod: 1061	PL – ochrona ścisła PCzL – LC PCzK - LR DS – zał. II i IV Czerwona lista IUCN – LR/NT	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: Znany ze stanowisk we wschodniej części Nadleśnictwa (Buszko 2004). Torfowiska niskie i łąki trzęślicowe. Troficznie związany z krwisiąganiem lekarskim <i>Sanguisorba officinalis</i> . Gąsienice muszą być „adoptowane” przez mrówki z rodzaju <i>Myrmica</i> – gł. <i>M. rubra</i> , czasem <i>M. scabrinodis</i> oraz <i>M. ruginogis</i> .
25	Paż królowej <i>Papilio machaon</i>	PL – niechroniony PCzL – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: potencjalnie całe terytorium nadleśnictwa. Łąki, ugory, zbocza wałów przeciwpowodziowych, nasłonecznione stoki wzgórz i pagórów, polany śródleśne, sąsiedztwo dróg i linii kolej. Zalatuje do sadów i ogrodów. Troficznie związany z roślinami baldaszkowatymi <i>Apiaceae</i> . Widywany od V do VIII – IX.
26	Szlaczkoń szafraniec <i>Colias myrmidone</i> kod: 4030	PL – ochrona ścisła PCzL - VU PCzK – VU DS – zał. II	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Podawany przez Buszko (2004). Otwarte środowiska kserotermiczne – suche śródleśne i przyleśne łąki, polany, wrzosowiska, przydroża i przytorza w borach sosnowych, nasłonecznione stoki wzgórz. Troficznie związany ze szczodrzeńcem <i>Chamaecytisus</i> ssp. Widywany od V do IX. Zagrożony likwidacją suchych łąk (zalesianie, zaorywanie), stosowaniem insektycydów oraz nawozów sztucznych (wzrost żyzności gleb eliminuje szczodrzeńce), a także wypalanie traw.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
27	Rojnik morfeusz <i>Heteropterus morpheus</i>	PL – niechroniony PCzL – NT	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: potencjalnie całe terytorium nadleśnictwa. Torfowiska niskie, łąki trzęślicowe, wilgotne polany śródleśne, przydroża w olsach, turzycowiska i obrzeża trzcinowisk. Troficznie związany z trzcinnikiem lancetowatym <i>Calamagrostis canescens</i> oraz trzęślicą modrą <i>Molinia caerulea</i> i trzciną pospolitą <i>Phragmites australis</i> (gąsienica) oraz kwiaty ostrożnia błotnego, <i>bukwicy lekarskiej</i> , mięty nadwodnej i sadzka konopiastego, a także odstonięta wilgotna gleba (imago) . Widywany od VI do VIII.
Trzmiel <i>Bombus</i>				
28	Trzmiel gajowy <i>Bombus lucorum</i>	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: potencjalnie całe terytorium nadleśnictwa. Widne drzewostany, obrzeża bardziej zwartych kompleksów leśnych.
29	Trzmiel kamiennik <i>Bombus lapidarius</i>	PL – ochrona częściowa	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: Potencjalnie całe terytorium nadleśnictwa. Tereny otwarte i obrzeża drzewostanów, widywany od IV do IX – X. Zagrożeniem jest zalesianie i zaorywanie terenów otwartych, wypalanie traw (gniazda czasami w syrkim gruncie, zwykle pod kamieniami i w szczelinach murów).
30	Trzmiel leśny <i>Bombus pratorum</i> (<i>B. sylvarum</i>)	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: potencjalnie całe terytorium nadleśnictwa. Świetliste drzewostany, leśne polany, przesieki, otwarte pobocza dróg leśnych, ogrody. Wiosną (od V) troficznie ściśle związany z jasnotą i dąbrówką.
31	Trzmiel ogrodowy <i>Bombus hortorum</i>	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: potencjalnie całe terytorium nadleśnictwa. Tereny otwarte, także przyleśne.
32	Trzmiel rdzawoodwłokowy <i>Bombus pomorum</i>	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: potencjalnie całe terytorium nadleśnictwa.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
33	Trzmiel ziemny <i>Bombus terrestris</i>	PL – ochrona częściowa	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: Potencjalnie całe terytorium nadleśnictwa. Tereny otwarte i obrzeża drzewostanów. Preferuje obecność koniczyny. Widywany od III do X.
34	Trzmiel zmienny <i>Bombus humilis</i>	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: potencjalnie całe terytorium nadleśnictwa.
35	Trzmiel żółty <i>Bombus muscorum</i>	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: potencjalnie całe terytorium nadleśnictwa.
Mięczaki <i>Mollusca</i>				
36	Ślimak winniczek <i>Helix pomatia</i>	PL – ochrona częściowa DS – zał. V Czerwona lista IUCN - LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: Stosunkowo liczny w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa, zwłaszcza na terenach zalesionych. Notowany też w zakrzewieniach śródpolnych i na obrzeżach osiedli.

IV.9.5.1. ZAGROŻENIA I ZALECENIA OCHRONNE DLA NAJCENNIJSZYCH GATUNKÓW

BEZKRĘGOWCÓW ZWIĄZANYCH Z SIEDLISKAMI LEŚNYMI (GATUNKI Z ZAŁĄCZNIKA II DYREKTYWY SIEDLISKOWEJ)

(KOD 1083) JELONEK ROGACZ *LUCANUS CERVUS*

Kubisz (2004) podaje co najmniej dwa stanowiska gatunku z terytorium nadleśnictwa. Preferuje on prześwietlone lasy liściaste głównie grądy i łągi, spotykany jest także na obrzeżach zwartych drzewostanów liściastych i mieszanych. Jelonek rogacz do rozwoju potrzebuje starych zamierających i martwych dębów, ale odnotowywano go również na buku, brzozie, wierzbach, wiązach, olszy, grabie, topolach, lipach, jesionie, kasztanowcach oraz drzewach owocowych.

Zagrożenia potencjalne dla gatunku:

- Nadmierne zmniejszanie powierzchni starodrzewów liściastych, zwłaszcza złożonych z dębów *Quercus* sp. oraz usuwanie leżących grubszych gałęzi, konarów i pniaków, a także zalesianie polan śródleśnych

Zalecenia ochronne:

- pozostawianie starych okazów dębów do ich naturalnego rozpadu.

(KOD 1088) KOZIORÓG DĘBOSZ *CERAMBYX CERDO*

Gatunek spotykany w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa w okolicach Tarnowskich Gór (Gutowski 2004). Kozioróg dębosz bytuje w starych (przeważnie osłabionych) drzewach liściastych rosnących w luźnym zwarcu. W Polsce spotykany głównie na dębie szypułkowym *Quercus robur*.

Zagrożenia potencjalne dla gatunku:

- izolacja większości stanowisk i brak przepływu genów pomiędzy poszczególnymi populacjami;
- usuwanie starych drzew liściastych, zwłaszcza w fazie ich zamierania – głównie dębów, ale także graba, jesionu, kasztanowca, topoli czarnej, głogu jednoszyjkowego, wiązów, lip, brzoź, wierzb.

Zalecenia ochronne:

- w miejscach zasiedlonych przez gatunek należy wyłączać z użytkowania zasiedlone drzewa, ujmować je w biogrupy w ramach pozostawiania fragmentów starodrzewu przewidzianego w §31 Zasad Hodowli Lasu i pozostawiać do naturalnego rozpadu.

(KOD 1084) PACHNICA DĘBOWA *OSMODERMA EREMITA*

W Nadleśnictwie Świerklaniec znajdują się odpowiednie siedliska dla tego gatunku. Jest to gatunek reliktowy lasów pierwotnych, preferuje świetliste drzewostany liściaste i mieszane. W środowisku zmienionym przez człowieka gatunek spotykany jest w parkach, zadrzewieniach cmentarnych oraz alejach. Rozwój pachnicy dębowej jest ściśle związany ze starymi dziuplastymi (koniecznie próchniejącymi) drzewami, przeważnie dębach, lipach, wierzbach, rzadziej buku, kasztanowcu, grabie i wiązie.

Zagrożenia potencjalne dla gatunku:

- usuwanie starych dziuplastych drzew liściastych, żywych i w fazie zamierania,
- izolacja większości stanowisk i brak przepływu genów pomiędzy poszczególnymi populacjami,

Zalecenia ochronne:

W miejscach występowania pachnicy należy zwracać uwagę na pozostawianie żywych i martwych drzew z nienaruszonymi dziupłami, zarówno w drzewach stojących, jak i leżących.

V. WALORY PRZYRODNICZO–LEŚNE

V.1. ROŚLINNOŚĆ POTENCJALNA

Roślinność potencjalna obszaru Nadleśnictwa Świerklaniec rysuje wyraźną granicę między zajmowanymi siedliskami. Zbiorowiska porastające żyzne i wilgotne siedliska skupiają się głównie w południowej części nadleśnictwa, natomiast bardziej suche i uboższe tereny północne porastają lasy szpilkowe.

Największy udział wśród roślinności potencjalnej Nadleśnictwa Świerklaniec zajmują lasy szpilkowe z grupy borów sosnowych, porastające północną część nadleśnictwa. W grupie borów sosnowych dominują suboceaniczne bory sosnowe *Leucobryo-Pinetum*, zajmując największą powierzchnię. Bory te w kierunku południowym i południowo-zachodnim przechodzą w mezotroficzne zbiorowiska kontynentalnych borów mieszanych sosnowo – dębowych *Pino-Quercetum*.

Drugim zbiorowiskiem pod względem zajmowanej powierzchni są eutroficzne lasy liściaste, należące do klasy *Quercu-Fagetea*, występujące w południowej części nadleśnictwa oraz płatowo wśród lasów szpilkowych. Przedstawicielami tej klasy są subkontynentalne grądy oraz żyzne buczyny sudeckie. Grądy reprezentowane są przez subkontynentalny grąd *Tilio-Carpinetum*, występujący w odmianie małopolskiej, formie wyżynnej w serii ubogiej i żyznej. Płaty żyznej serii grądu występują w południowym krańcu nadleśnictwa oraz na obszarach dopływowych Brynicy (potok spod Nakła, dopływ spod Siemoni, rów z Dąbrówki Wielkiej, rów z Orła Białego, ciek Szarlejka). Seria uboga wykształciła się w okolicach Miasteczka Śląskiego, Brynicy oraz w środkowo- zachodnim, północno-wschodnim i południowo-wschodnim krańcu nadleśnictwa.

Z grupy eutroficznych lasów liściastych znaczny udział powierzchniowy posiadają zbiorowiska żyznej buczyny sudeckiej, w formie podgórskiej *Dentario enneaphyllidis-Fagetum*, ciągnące się pasem wzdłuż południowo-wschodniej i południowo-zachodniej granicy. Pojedyncze płaty tego zbiorowiska wykształciły się w okolicach Ożarówic, Cynkowa, Krusin, Siemianowic.

Kolejnym zbiorowiskiem o znacznym udziale powierzchniowym w zasięgu nadleśnictwa są higrofilne lasy liściaste, wykształcone głównie w dolinach rzecznych, reprezentowane przez łągi jesionowo-olszowe *Fraxino-Alnetum*. Łągi o znacznej powierzchni wykształciły się głównie w środkowej i północnej części nadleśnictwa, wzdłuż dolin i dopływów głównych rzek: Brynicy i Małej Panwi. Miejscowo występują w dolinach Stoły, Granicznej Wody i Pniowca.

Istotny udział pod względem zajmowanej powierzchni posiadają oligotroficzne lasy liściaste z klasy *Quercetea robori-petraeae* reprezentowane przez acidofilny

środkowoeuropejski las dębowy *Calamagrostio arundinaceae- Quercetum*. Zbiorowiska te występują wyspowo w środkowo-wschodniej części nadleśnictwa, pośród zbiorowisk higrofilnych. Jeden płat tego zbiorowiska wykształcił się na obszarze między Jaworznikiem a dopływem Brynicy spod Siemoni.

Dominujące jednostki syntaksonomiczne potencjalnej roślinności naturalnej w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec określono na podstawie „Mapy potencjalnej roślinności naturalnej Polski” opracowanej pod redakcją W. Matuszkiewicza (PAN JP i PZ Warszawa 1995).

Tabela 25. Dominujące zespoły roślinności potencjalnej w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec oraz odpowiadające im typy siedliskowe lasu

Lp.	Roślinność potencjalna zespół roślinny	TSL
Eutroficzne lasy liściaste		
1	Grąd subkontynentalny odmiana małopolska, forma wyżynna; seria uboga <i>Tilio-Carpinetum</i>	LMśw, LMw, Lśw, Lw
2	Grąd subkontynentalny odmiana małopolska, forma wyżynna; seria żyzna <i>Tilio-Carpinetum</i>	LMśw, LMw, Lśw, Lw
3	Żyzna buczyna sudecka, forma podgórska <i>Dentario enneaphyllidis-Fagetum</i>	LMwyżśw
Higrofilne lasy liściaste		
4	Niżowy łęg jesionowo-olszowy <i>Fraxino-Alnetum</i>	Lł, OI
Oligotroficzne lasy liściaste		
5	Acydofilny środkowoeuropejski las dębowy <i>Calamagrostio arundinaceae-Quercetum</i>	LMśw, BMśw
Lasy szpilkowe		
6	Kontynentalne bory mieszane sosnowo-dębowe <i>Pino-Quercetum</i>	BMśw, LMśw
7	Suboceaniczny bór sosnowy <i>Leucobryo-Pinetum</i>	Bśw

V.2. SIEDLISKA PRZYRODNICZE - WYSTĘPOWANIE I ZALECENIA OCHRONNE

Siedlisko przyrodnicze jest pojęciem wprowadzonym przez przepisy prawa Unii Europejskiej w ramach wyznaczania obszarów sieci Natura 2000. Należy mieć na uwadze, że siedlisko przyrodnicze w ujęciu obszarów sieci Natura 2000 nie jest tożsame z definicją biologiczną, ekologiczną lub leśną siedliska. Pojęcie siedliska przyrodniczego wprowadziła w Unii Europejskiej Dyrektywa Siedliskowa 92/43/EWG, a Polskie prawo (Dz.U. 2004 nr 92 poz. 880 z późn. zmianami) w oparciu o tą dyrektywę definiuje siedlisko przyrodnicze, jako „obszar lądowy lub wodny, naturalny, półnaturalny lub antropogeniczny, wyodrębniony w oparciu o cechy geograficzne, abiotyczne i biotyczne” (art. 5). Siedliska przyrodnicze zostały wyznaczone celem ochrony miejsc bytowania cennych z punktu widzenia przyrodniczego gatunków roślin i zwierząt często zagrożonych wyginięciem. Na mocy ustawy o ochronie przyrody (art. 33) w Polsce został wprowadzony zakaz podejmowania działań mogących w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych, co w konsekwencji prowadziłoby do negatywnego oddziaływania na gatunki, dla których obszar chroniony został stworzony. Wyjątek od zakazu stanowi nadrzędny interes publiczny o charakterze społecznym lub gospodarczym, gdy nie ma żadnej innej alternatywy. W takim przypadku może dojść do zniszczenia siedliska, lecz konieczne są działania rekompensujące straty.

Tabela 26. Wykaz chronionych typów siedlisk przyrodniczych odnotowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świerklaniec

Lp.	Nazwa siedliska	Kod typu	Pow. siedliska [ha]
Siedliska nieleśne			
1	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)	6410	14,56
2	*Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)	7110	**)
3	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria-Caricetea nigrae</i>)	7140	**)
Siedliska leśne			
4	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	9170	21,04
5	*Bory i lasy bagienne	91D0	50,87

Lp.	Nazwa siedliska	Kod typu	Pow. siedliska [ha]
6	*Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i> , olsy źródłiskowe)	91E0	45,34
7	Łęgowe lasy dębowo – wiązowo – jesionowe (<i>Ficario-Ulmetum</i>)	91F0	2,84
Razem			

*siedlisko priorytetowe; **) siedlisko przyrodnicze występujące tylko w formie fragmentarycznej

Według informacji Instytutu Ochrony Przyrody PAN wykonującego monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych na terenie Polski na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec znajdują się dwa stanowiska monitoringowe siedliska 6210 - Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea*). Stanowiska te zlokalizowane są poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa, w okolicach Rogoźnika i Siemonii, w gminie Bobrowniki. Stan siedliska na pierwszym stanowisku jest właściwy (FV), zaś na stanowisku drugim stan zachowania siedliska określono jako niezadowolający (U1).

V.2.1. SIEDLISKA LEŚNE

9170 – GRĄD ŚRODKOWOEUROPEJSKI I SUBKONTYNTENTALNY (*GALIO-CARPINETUM*, *TILIO-CARPINETUM*)

Grądy środkowoeuropejskie charakteryzują się złożoną strukturą, dużym bogactwem florystycznym oraz wyraźnie zaznaczoną zmiennością sezonową. Wielowarstwowy oraz wielogatunkowy drzewostan składa się głównie z graba *Carpinus betulus*, dębu szypułkowego *Quercus robur* i lipy drobnolistnej *Tilia cordata*. Częstymi gatunkami domieszkowymi są: klon pospolity *Acer platanoides* oraz buk pospolity *Fagus sylvatica*, a na siedliskach najbardziej żyznych i wilgotnych także wiązy: polny *Ulmus minor*, szypułkowy *U. laevis* i górski *U. glabra*, klony: polny *Acer campestre* i jawor *A. pseudoplatanus*, jesion wyniosły *Fraxinus excelsior*, olsza czarna *Alnus glutinosa* oraz czeremcha pospolita *Padus avium*. W warstwie drzew ubogich postaci grądu występuje dąb bezszypułkowy *Quercus petraea*, który niekiedy może osiągać przewagę ilościową nad dębem szypułkowym. Warstwa zielna jest na ogół dobrze wykształcona, chociaż jej fizjonomia i skład florystyczny różnią się w zależności od żyzności i uwilgotnienia gleb. Większość gatunków należy do grupy roślin, które optimum ekologiczno-socjologiczne osiągają w mezo- i eutroficznych lasach liściastych. Na siedliskach stosunkowo najbardziej ubogich grąd środkowoeuropejski wykazuje florystyczne nawiązania do kwaśnych dąbrów, natomiast w warunkach siedlisk żyznych i wilgotnych wzbogacony jest o gatunki łęgowe. Charakterystyczną cechą jest

wyraźny aspekt wczesnowiosenny związany z rozwojem barwnie kwitnących i łąnowo występujących roślin zielnych, np.: zawilców – gajowego *Anemone nemorosa* i żółtego *A. ranunculoides* oraz kokoryczy pusteji *Corydalis cava*, oprócz których ukazują się między innymi: przylaszczka pospolita *Hepatica nobilis*, miodunka ćma *Pulmonaria obscura*, groszek wiosenny *Lathyrus vernus* i turzyca palczasta *Carex digitata*. Do stałych komponentów warstwy zielnej grądu środkowoeuropejskiego, poza już wymienionymi, należą: gwiazdnica wielkokwiatowa *Stellaria holostea*, gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, wiechlina gajowa *Poa nemoralis*, prosownica rozpięzchła *Milium effusum*, kokoryczka wielokwiatowa *Polygonatum multiflorum*, fiołek leśny *Viola reichenbachiana*, trędownik bulwiasty *Scrophularia nodosa*, żankiel zwyczajny *Sanicula europaea*, kopytnik pospolity *Asarum europaeum*, kłosownica leśna *Brachypodium sylvaticum*, fiołek przedziwny *Viola mirabilis*, podagrycznik pospolity *Aegopodium podagraria*, kuklik pospolity *Geum urbanum*, zerwa kłosa *Phyteuma spicatum*, pszeniec gajowy *Melampyrum nemorosum* i inne.

W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa siedlisko występuje w niewielkich płatach nad Dębnicą oraz w okolicy Kozłowej Góry.

Zagrożenia potencjalne dla siedliska:

- Uproszczenie struktury drzewostanu oraz niedobór martwego drewna;
- Neofityzacja w wyniku procesów spontanicznych (niekiedy zmiana stosunków świetlnych prowadzić może do masowego rozprzestrzeniania się niepożądanego i ekspansywnej turzycy drżączkowatej *Carex brizoides* lub obcego niecierpka drobnokwiatowego *Impatiens parviflora*).

Wskazania ochronne:

- Pozostawiać drzewa zamierające i martwe. Nie eliminować starych brzoź, osik, olsz i grabów (gatunki „dziuplotwórcze”);
- W przypadku płatów zniekształconych z I piętrem sosnowym lub świerkowym, przebudowywać w kierunku unaturalnienia – lecz bez stosowania cięcia zupełnego;
- Nie wprowadzać daglezi, dębu czerwonego, modrzewia, świerka i innych gatunków geograficznie lub ekologicznie obcych;
- Stopniowo eliminować „zniekształcenia”, np. usuwać sosnę i gatunki geograficznie obce w cięciach trzebieżowych.

***91D0 – SIEDLIŚKO PRIORYTETOWE – BORY I LASY BAGIENNE**

Bory i lasy bagienne najczęściej związane są z kompleksami torfowisk wysokich i przejściowych. Pozostają zwykle pod wpływem zasilania ubogą w związki odżywcze wodą opadową (ombrogeniczną) lub z płytkich warstw gruntowych (topogeniczną). Zbiorowiska budowane są głównie przez brzozę omszoną *Betula pubescens*, sosnę zwyczajną *Pinus*

sylvestris i świerka pospolitego *Picea abies* oraz gatunki specyficzne dla oligotroficznych i mezotroficznych terenów bagiennych, w tym gatunki z rodzajów torfowiec *Sphagnum* spp., turzyca *Carex* spp. i borówka *Vaccinium* spp. W Polsce typ wybitnie niejednorodny z przyczyn fitogeograficznych i lokalno-siedliskowych. Typowe sytuacje terenowe, w których występuje siedlisko, to torfowiska wysokie oraz torfowiska wypełniające zagłębienia wytopiskowe. Siedlisko można jednak spotkać także w nietypowych sytuacjach terenowych – nawet w dolinach rzecznych. Typowe postaci siedliska to bory, brzeziny i świerczyny bagienne, opisane jako odpowiednie zbiorowiska roślinne. Występuje jednak cała gama postaci przejściowych i nietypowych. Do siedliska przyrodniczego 91D0 też trzeba zaliczać inne, niekiedy trudne do ujęcia fitosocjologicznego bagienne lasy na torfach, cechujące się dominacją brzozy i sosny. Często stanowią one stadia sukcesyjne na torfowiskach. Problematyczne może być precyzyjne rozdzielanie siedliska 91D0 od nieleśnych siedlisk torfowiskowych (7110, 7120, 7140). Umowną granicą pomiędzy borem/lasem bagiennym a otwartym torfowiskiem porośniętym drzewami jest osiągnięcie przez warstwę drzew pokrycia >50%. Ze względu na poligeniczny charakter i znaczne wewnętrzne zróżnicowanie typu siedliska, nie ma jednego zestawu gatunków, który byłby typowy dla wszystkich podtypów. W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec siedlisko występuje w obrębie użytku ekologicznego „Bagno koło Mikołeski” oraz w obrębie OZW Bagno Bruch PLH240035, a także nad Małą Panwią w leśnictwie Cynków.

Zagrożenia dla siedliska:

- Naruszenie warunków wodnych siedliska

Wskazania ochronne:

- Jeżeli płyty siedliska są sztucznie odwodnione za pomocą rowów to ochrona polega na renaturalizacji stosunków wodnych przez blokowanie tego odpływu za pomocą zastawek i przegród o stałym, nieregulowanym piętrzeniu budowanych na rowach;
- Należy pozwalać na zarastanie rowów i nie oczyszczać ich odcinków;
- W miarę możliwości należy dążyć do stabilizowania poziomu wody na poziomie niewiele tylko niższym od powierzchni gruntu.

*91E0 – SIEDLISKO PRIORYTETOWE - ŁĘGI WIERZBOWE, TOPOLOWE, OLSZOWE I JESIONOWE (SALICETUM ALBAE, POPULETUM ALBAE, ALNENION GLUTINOSO-INCANAE, OLSY ŹRÓDLISKOWE)

Siedlisko łągów obejmuje nadrzeczne lasy, olszynki olszy szarej, drzewostany olszowe, jesionowe, wierzby białej i kruchej oraz topoli białej i czarnej. Siedlisko wykształca się na glebach zalewanych przez wody rzeczne, o wysokim poziomie wód gruntowych. Klasyfikowane jako gleby pobagienne lub napływowe aluwialne. Należy tu kilka istotnie różniących się podtypów drzewostanów, a mianowicie od jesionowo-olszowych na obszarach źródlisk i związanych z nimi cieków, przez olszowe w dolinach szybko płynących

rzek, olszyny nad wolno płynącymi strumieniami po nadbrzeżne lasy wierzbowe i topolowe nad dużymi rzekami. Runo łągów jest bardzo bogate reprezentowane przez m.in. niecierpek pospolity *Impatiens noli-tangere*, pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica*, gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, gwiazdnica gajowa *Stellaria nemorum*, śledziennica skrętolistna *Chrysosplenium alternifolium*, czartawa pospolita *Circaea lutetiana*, wietlica samicza *Athyrium filix-femina*, przytulia czepna *Galium aparine*, jaskier rozłogowy *Ranunculus repens*, jeżyny *Rubus* sp., żywokost lekarski *Symphytum officinale*, tojeść pospolita *Lysimachia vulgaris*.

W Nadleśnictwie Świerklaniec siedlisko występuje wzdłuż doliny Małej Panwi, Granicznej Wody, Pniowca oraz nad Potokiem spod Nakła.

Zagrożenia potencjalne dla siedliska:

- Zmiana stosunków wodnych;
- Neofityzacja w wyniku procesów spontanicznych (niekiedy zmiana stosunków świetlnych prowadzić może do masowego rozprzestrzeniania się niepożądaney i ekspansywnej turzycy drżączkowatej *Carex brizoides* lub obcego niecierpka drobnokwiatowego *Impatiens parviflora*).

Wskazania ochronne:

- Eliminować gatunki obcego pochodzenia (np. topola kanadyjska, jesion pensylwański; dotyczy także warstwy krzewów);
- Tolerować lokalne zabagnianie pojawiające się z naturalnych przyczyn.

91F0 – ŁĘGOWE LASY DĘBOWO–WIĄZOWO–JESIONOWE (FICARIO-ULMETUM)

Siedlisko zajmowane jest przez wilgotne lasy dębowo-wiązowo-jesionowe, związane z siedliskami okazjonalnie zalewanymi wodami rzeczными lub pozostające pod wpływem okresowych spływów wód powierzchniowych albo ruchomych wód gruntowych. Typowymi glebami tego siedliska są mady rzeczne próchniczne kształtowane pod wpływem wód powodziowych, które nioszą drobnoziarniste namuły o znacznej zawartości części pylastych i ilastych. Siedlisko występuje na terenie niżu oraz niektórych obszarów wyżyn Polski. Znaczna część łągów wiązowo-jesionowych wskutek działalności człowieka (budowa wałów przeciwpowodziowych, regulacja koryt rzecznych, melioracje) utraciła swe specyficzne właściwości, które doprowadziły do zjawiska grądowienia łągów. Typowy łąg wiązowo-jesionowy jest drzewostanem wielopiętrowym, wielogatunkowym i wielowiekowym. Głównymi gatunkami warstwy drzewostanu są dąb szypułkowy *Quercus robur* oraz jesion wyniosły *Fraxinus excelsior*, domieszkowo występują wiąz szypułkowy *Ulmus laevis* i wiąz polny *Ulmus minor*, klon jawor *Acer pseudoplatanus*, czeremcha zwyczajna *Padus avium*, lipa drobnolistna *Tilia cordata*, grab zwyczajny *Carpinus betulus*, olsza czarna *Alnus*

glutinosa, a także wierzby i rodzime gatunki topól. Bujna warstwa krzewów oprócz gatunków występujących w warstwie drzew reprezentowana jest przez: dereń świdwa *Cornus sanguinea*, głóg dwuszyjkowy *Crataegus laevigata*, bez czarny *Sambucus nigra*, kalina koralowa *Viburnum opulus*, porzeczka czerwona *Ribes spicatum*, leszczyna pospolita *Corylus avellana*. W runie dominują gatunki aspektu wiosennego ziarnopłon wiosenny *Ficaria verna*, złoć żółta *Gagea lutea*, zawilec żółty *Anemone ranunculoides*, kokorycz pusta *Corydalis cava* i kokorycz wątła *Corydalis intermedia*, bluszcz kurdybanek *Glechoma hederacea*. W Nadleśnictwie Świerklaniec siedlisko występuje w dolinie Pniowca.

Zagrożenia potencjalne dla siedliska:

- Zmiana stosunków wodnych poprzez regulację cieków oraz odwadnianie terenu;
- Neofityzacja w wyniku procesów spontanicznych (niekiedy zmiana stosunków świetlnych prowadzić może do masowego rozprzestrzeniania się niepożądanego i ekspansywnej turzycy drżączkowatej *Carex brizoides* lub obcego niecierpka drobnokwiatowego *Impatiens parviflora*).

Wskazania ochronne:

- W cięciach rębnych dbać o zachowanie i odtworzenie zasobów rozkładającego się drewna oraz o zachowanie nienaruszonych fragmentów starych drzewostanów;
- Pozostawiać drzewa zamierające i martwe, tak by osiągnąć zasoby rozkładającego się drewna;
- Nie eliminować starych brzoź, osik, olsz i grabów (gatunki „dziuplotwórcze”);
- Eliminować gatunki obcego pochodzenia (np. topola kanadyjska, jesion pensylwański; dotyczy także warstwy krzewów);
- Tolerować lokalne zabagnianie pojawiające się z naturalnych przyczyn.

V.2.2. SIEDLISKA NIELEŚNE

6410 – ZMIENNOWILGOTNE ŁĄKI TRZĘŚLICOWE

Łąki trzęślicowe są jedną z najbardziej zróżnicowanych półnaturalnych formacji łąkowych powstałych na skutek ekstensywnej gospodarki człowieka. Łąki te wyróżniają się wielogatunkową strukturą i swoistą fenologią rozwoju, a ich amplituda ekologiczna jest bardzo szeroka. Powstają zarówno na podłożach zasobnych, jak i mezotroficznych oraz oligotroficznych, wilgotnych i świeżych. Specyficzną cechą siedliska jest zmienny poziom wody gruntowej w ciągu roku, stanowiący zasadniczy element różnicujący i decydujący o wykształceniu się swoistej roślinności. Fizjonomicznie łąki trzęślicowe odznaczają się stałym udziałem trzęślicy modrej *Molinia caerulea*, która ma jednak małą wartość diagnostyczną. Najwierniejsze i zarazem najlepsze gatunki reprezentatywne dla tego typu biotopu to: kosaciec syberyjski *Iris sibirica*, goryczka wąskolistna *Gentiana pneumonanthe*, mieczyk dachówkowaty *Gladiolus imbricatus*, goździk pyszny *Dianthus superbus*, nasięźrzał

pospolity *Ophioglossum vulgatum*, przytulia północna *Galium boreale*, okrzyń łąkowy *Laserpitium prutenicum*, czarcikęs łąkowy *Succisa pratensis*, sierpik barwierski *Serratula tinctoria*, oman wierzbolistny *Inula salicina*, bukwica zwyczajna *Betonica officinalis*. Rozwój łąk trzęślicowych bywa najczęściej efektem melioracji torfowisk przejściowych lub niskich. Osuszenie tych siedlisk spowodowało wymuszenie w okresie wegetacyjnym znacznych ruchów pionowych wody w glebie. Zmienność poziomu zwierciadła wody gruntowej, która utrzymuje się wysoko wiosną i jesienią, a opada nisko lub bardzo nisko w pełni lata, daje możliwość koegzystencji wielu gatunkom roślin, często o skrajnie różnych wymaganiach siedliskowych, charakterystycznych dla omawianego siedliska przyrodniczego. Innym ważnym czynnikiem wpływającym na wykształcenie się łąk trzęślicowych było ekstensywne ich użytkowanie. Sianokosy rozpoczynano zwykle jesienią i wykonywano bardzo rzadko, nawet co kilka (np. 3–5) lat. Siedlisko to w Nadleśnictwie Świerklaniec występuje w leśnictwie Lubocz.

Zagrożenia potencjalne dla siedliska:

- Zmiana dotychczasowego sposobu użytkowania – intensyfikacja wypasu, zbyt częste koszenie lub porzucenie użytkowania kośnego;
- Melioracje.

Wskazania ochronne:

- W przypadku niektórych zarastających łąk wskazane jest ich odkrzaczenie i regularne wykaszanie (raz na 2-3 lata), z usuwaniem biomasy z powierzchni siedliska.

7110 - *SIEDLIŚKO PRIORYTETOWE – TORFOWISKA WYSOKIE Z ROŚLINNOŚCIĄ TORFOTWÓRCZĄ (ŻYWE)

Otwarte mszary na skrajnie ubogich w związki odżywcze, bardzo kwaśnych i silnie wilgotnych torfach, zasilane wyłącznie lub niemal wyłącznie przez wody opadowe i przez to wybitnie uzależnione od cech klimatu. Lustro wody w złożu torfowym jest położone wyżej w stosunku do poziomu wody gruntowej w otoczeniu torfowiska. Torfowiska wysokie cechuje makro- i mikromorfologiczne zróżnicowanie powierzchni złoża torfu i odpowiadające temu jakościowe i przestrzenne zróżnicowanie siedlisk i roślinności. Często posiadają kształt kopuły, której centralna część może być wyniesiona kilka metrów w stosunku do mineralnych krawędzi torfowiska. Z reguły wyróżniają się charakterystyczną strukturą kępkowo-dolinową. Kępki budują najczęściej torfowce o zabarwieniu od czerwonego do brunatnego, natomiast w dolinkach (znacznie mocniej uwodnionych) występują torfowce koloru zielonego, zielono-żółtego oraz gatunki roślin naczyniowych, takich jak: przygiętka biała *Rhynchospora alba*, turzyca bagienna *Carex limosa*, bagnica torfowa *Scheuchzeria palustris* (charakterystyczne dla torfowisk przejściowych). Torfowiska wysokie mogą być w niewielkim stopniu porośnięte

drzewami lub krzewami, jednak nie powinny one tworzyć zwartych płatów. Łączny procent pokrycia drzew nie powinien przekraczać 50%. Siedlisko to w Nadleśnictwie Świerklaniec występuje fragmentarycznie w obrębie OZW Bagno Bruch PLH240035, użytku ekologicznego „Bagno koło Mikołeski” oraz nad Małą Panwią.

Zagrożenia potencjalne dla siedliska:

- Zmiany warunków hydrologicznych na obszarze zlewni powierzchniowej torfowiska.

Wskazania ochronne:

- Blokowanie nadmiernego odpływu wody i/lub podnoszenie jej poziomu.

7140 – TORFOWISKA PRZEJŚCIOWE I TRZĘSAWISKA

Torfowiska rozwijające się przy powierzchni oligo– do mezotroficznych wód, o pośrednim typie zasilania, tj. korzystające z wody opadowej i w części również podziemnej lub powierzchniowej, porośnięte przez różnorodne torfotwórcze zbiorowiska roślinne, w formie kołyszących się na powierzchni wody kożuchów, pływających dywanów (pła), trzęsawisk, zbudowanych przez średnio wysokie i niskie turzyce, torfowce i mchy brunatne. Roślinność torfowisk przejściowych i trzęsawisk jest bardzo zróżnicowana florystycznie, ale wspólną cechą fitocenoz jest dwuwarstwowa struktura, na którą składają się warstwa mszysta i zielna; gatunki drzewiaste przy stałych warunkach wodnych mogą osiedlać się tylko sporadycznie i na krótki czas. Warstwę mszystą budują albo torfowce (wyłącznie lub w przewadze), i wtedy najczęściej jest ona bardzo zwarta, albo mchy właściwe, których udział może być bardzo zróżnicowany. Warstwa ta jest spajana przez kłącza i korzenie roślin naczyniowych, których zwarcie może być bardzo różne, nawet od 5 do 90%. Najczęściej są to zbiorowiska skrajnie ubogie florystycznie, rzadko liczba gatunków w płacie przekracza 20. Zarówno w warstwie zielnej, jak i mszystej zaznacza się dominacja 1-2 gatunków. Powoduje to, że fitocenozy mają wygląd: 1) płaskiego, dywanowego mszaru torfowcowego z nielicznymi gatunkami z grupy turzycowatych o niskim wzroście, np. wełnianki wąskolistnej *Eriophorum angustifolium*, przygielki białej *Rhynchospora alba*, turzycy dzióbkowatej *Carex rostrata*, turzycy nitkowatej *Carex lasiocarpa*; 2) turzycowiska z torfowcami; 3) mechowiska z turzycami; 4) turzycowiska ze znaczną domieszką roślin dwuliściennych, np. pięciopalecznika błotnego *Comarum palustre*, bobrka trójlistkowego *Menyanthes trifoliata*; 5) unoszącego się na powierzchni wody, słabo spletanego kożucha pionierskich gatunków wkraczających na otwarte lustro wody, jak czermień błotna *Calla palustris*, bobrek trójlistkowy *Menyanthes trifoliata*, pięciopalecznik błotny *Comarum palustre*.

W Nadleśnictwie Świerklaniec siedlisko zinwentaryzowano w obrębie OZW Bagno Bruch PLH240035 oraz użytku ekologicznego „Bagno koło Mikołeski”.

Zagrożenia potencjalne dla siedliska:

- Zmiany warunków hydrologicznych na obszarze zlewni powierzchniowej torfowiska.

Wskazania ochronne:

- Blokowanie nadmiernego odpływu wody i/lub podnoszenie jej poziomu.

V.3. PROGRAM MAŁEJ RETENCJI

Nadleśnictwo Świerklaniec posiada opracowany „Program małej retencji Nadleśnictwa Świerklaniec” wykonany w 2007 roku. Program obejmuje obszar nadleśnictwa, na terenie bezpośredniej zlewni Małej Panwi i Brynicy. Priorytetowe kierunki działań z zakresu małej retencji przyjęte w programie to:

- uzupełnienie i modernizacja obiektów melioracyjnych pod kątem zachowania równowagi ekologicznej biotopów;
- odbudowa, modernizacja i budowa nowych sztucznych zbiorników wodnych;
- modernizacja i utrzymanie stawów rybnych;
- magazynowanie dodatkowych zasobów wody z jednoczesnym podniesieniem walorów krajobrazowych i estetycznych środowiska przyrodniczego.

Fotografia. 8.   Obiekt małej retencji w leśnictwie Miasteczko (fot. Nadleśnictwo Świerklaniec)

Priorytety programu wynikają z obserwowanych na terenie całego nadleśnictwa problemów związanych z obniżeniem poziomu wód gruntowych na siedliskach wilgotnych

i bagiennych, objawiających się m.in. poprzez zamieranie świerka, sosny i dębu, wysuszenie śródleśnych bagien, torfowisk i mokradeł. Przesuszenie siedlisk obserwowane jest na około 40% powierzchni nadleśnictwa. Dodatkowym bodźcem do sporządzenia opisywanego programu była susza, która miała miejsce w 2003 roku i zagrożenie coraz częstszego występowania susz oraz gwałtownych wezbrań.

Przy rozpatrywaniu lokalizacji zbiorników małej retencji wzięto pod uwagę istnienie obszarów chronionych oraz cennych przyrodniczo po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody, ornitologów, botaników i zoologów (m.in. dr A. Rostański, prof. A. Herczek, K. Bielik). Kryteria lokalizacji zbiorników wynikają z miejscowych warunków hydrologicznych, geologicznych oraz terenowych, wymogów zagospodarowania przestrzennego, rozmiarów zapotrzebowania na retencję wody w danym regionie. Większość zbiorników zlokalizowano na małych ciekach wodnych (rowach zbierających wodę opadową) w przekrojach zamykających zlewnie o wielkości od kilku do kilkunastu km² (za: Program małej retencji Nadleśnictwa Świerklaniec).

Tabela 27. Zbiorcze zestawienie projektowanych obiektów małej retencji na terenie Nadleśnictwa Świerklaniec

Lp.	Nazwa obiektu	Lokalizacja	Gmina	Termin realizacji	Powierzchnia zbiornika [ha]	Pojemność [tys. m ³]	Koszt [tys. zł]
1	Mikoleska	34 o	Tworóg	2007-2008	0,53	7,2	75
2	Mikoleska	80 d	Tworóg	2007-2008	0,36	5,4	60
3	Mikoleska	190 d,f	Tworóg	2008-2010	1	15	170
4	Mikoleska	174 c	Tworóg	2008-2010	0,25	4,5	65
5	Mikoleska	174 c	Tworóg	2008-2010	0,25	4,5	65
6	Truszczyca	41 c	Tworóg	2009-2011	0,5	9	80
7	Mikoleska	38 j	Tworóg	2009-2011	1	15	170
8	Mikoleska	83 f	Tworóg	2009-2011	0,25	4,5	65
9	Miasteczko	69 f	Tworóg	2009-2011	0,5	9	80
10	Miasteczko	68 d	Tworóg	2009-2011	0,5	9	80
11	Miasteczko	5 z,f 71 b	Tworóg	2009-2011	1	15	170
Razem zlewnia Małej Panwi					6,14	98,1	1080
12	Świerklaniec	165 h	Świerklaniec	2009-2011	1	15	50
Razem zlewnia Brynicy					1	15	50

Do dnia 01.01.2013 r. zrealizowano następujące obiekty małej retencji na gruntach Nadleśnictwa Świerklaniec:

- Mikoleska 34 o -zrealizowane 0,89ha
- Mikoleska 80 d - zrealizowane 0,36ha

- Mikołeska 190 d,f - wycofane ze względu na negatywną opinie CDPGŚ
- Mikołeska 174 c - zrealizowane 0,31ha
- Mikołeska 174 c - zrealizowane 0,25ha
- Miasteczko 69 f - zrealizowane (69 c) 0,45ha
- Świerklaniec 165 h - zrealizowane 0,10ha

Dodatkowo:

- Lubocz 14k - zrealizowane 0,45ha

Pozostałe obiekty nie będą realizowane.

V.4. ZADRZEWIENIA I ZAKRZACZENIA NA TERENACH ZARZĄDZANYCH PRZEZ NADLEŚNICTWO WYSTĘPUJĄCE W FORMIE POWIERZCHNIOWEJ I CENNE PUNKTOWE

Istnienie zadrzewień śródpolnych ma bardzo duże znaczenie dla rozwoju fauny i flory otwartych przestrzeni oraz stref przejściowych. Wykorzystywane są jako miejsca odpoczynku podczas migracji dużych ssaków, chronią i wzbogacają glebę, są siedliskiem roślin i zwierząt, łagodzą susze, są schronieniem dla ssaków i innych zwierząt. Zadrzewienia i zakrzewienia mają pozytywny wpływ na „przełamywanie” monotoności krajobrazu polno-łąkowego. Zadrzewienia w formie liniowej (wzdłuż rowów i miedz) ograniczają również szkody powodowane przez erozję wietrzną na sąsiadujących polach.

Tabela 28. Zestawienie tabelaryczne wybranych zadrzewień występujących w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec

Lp.	Leśnictwo oddz. pododdz.	Gatunek panujący	Pow. [ha]	Wiek gat. pan.	Ogólny opis, skład gatunkowy
1	01- 1-a	SO	2,68	64	Ł: ZADRZEW: SO 64,BRZ 64
2	01- 1-h	OS	2,11		R: ZAKRZEW: OS ,BRZ 0,SO 0,WB 0;ZADRZEW: OS 60,OS 40,BRZ 25
3	01- 1-l	BRZ	0,76	30	PS: ZADRZEW: BRZ 30,OS 30,SO 30;ZAKRZEW: SO ,BRZ 0,OS 0,WB 0
4	01- 2-d	SO	2,67	89	Ł: ZADRZEW: SO 89
5	01- 2-k	WB	1,64	10	Ł: SAMOS: WB 10,BRZ 10;ZADRZEW: SO 50,BRZ 60
6	01- 3-b	SO	1,50	50	Ł: ZADRZEW: SO 50,BRZ 50;ZAKRZEW: WB ,BRZ 0,SO 0
7	01- 8~d	SO	0,03	74	LINIE: ZADRZEW: SO 74
8	02- 18-g	SO	2,40	60	Ł: ZADRZEW: SO 60,BRZ 60,OL 60,OL 40,GR 30,DB 30,ŚW 50,BRZ 90,OL 90
9	02- 19-h	DB	2,22	70	Ł: ZADRZEW: DB 70

Lp.	Leśnictwo oddz. pododdz.	Gatunek panujący	Pow. [ha]	Wiek gat. pan.	Ogólny opis, skład gatunkowy
10	02- 21-h	DB	6,87	80	Ł: ZADRZEW: DB 80,OL 80,OL 50,BRZ 80,BRZ 50,SO 80,OL 60,SO 70,SO 39
11	02- 24-a	BRZ	0,80		L ENERG: ZAKRZEW: BRZ ,KRU 0,DB 0,ŚW 0,SO 0
12	02- 28-c	SO	0,26	45	L ENERG: ZADRZEW: SO 45,KL 45,OL 45
13	02- 28-f	KL	0,07	55	INNE BUD: ZADRZEW: KL 55
14	02- 28-m	SO	0,87	50	L ENERG: ZADRZEW: SO 50,SO 120
15	02- 28-t	SO	0,11	45	L ENERG: ZADRZEW: SO 45
16	02- 28-cx	SO	0,43	45	L ENERG: ZADRZEW: SO 45
17	02- 28-dx	SO	0,05	45	B-R: ZADRZEW: SO 45
18	02- 28-fx	SO	0,68	45	Ł: ZADRZEW: SO 45;ZAKRZEW: SO ,BRZ 0
19	01- 32-c	OL	0,36	25	Ł: ZADRZEW: OL 25,OL 70,OL 40;SAMOS: WB 7,OL 7
20	02- 39--d	SO	0,04	17	LINIE: ZADRZEW: SO 17
21	02- 40--b	SO	0,10	49	LINIE: ZADRZEW: SO 49
22	02- 40--c	SO	0,06	34	LINIE: ZADRZEW: SO 34
23	01- 42-j	BRZ	2,41	20	R: ZADRZEW: BRZ 20
24	01- 42-l	BRZ	0,70	10	R: SAMOS: BRZ 10,OS 10,WB 10,SO 10
25	01- 42-n	OL	0,87	50	PS: ZADRZEW: OL 50,BRZ 60,OS 30
26	01- 48--a	SO	0,15	30	LINIE: ZADRZEW: SO 30
27	02- 50-h	SO	0,74	40	R: ZADRZEW: SO 40,OL 90
28	02- 50--b	SO	0,11	50	LINIE: ZADRZEW: SO 50
29	02- 54--b	SO	0,12	40	LINIE: ZADRZEW: SO 40
30	02- 55-l	LP	0,59	60	R: ZADRZEW: LP 60,BRZ 40;ZAKRZEW: SO
31	02- 55-r	SO	0,53		R: ZAKRZEW: SO
32	02- 63-b	SO	1,69		L ENERG: ZAKRZEW: SO ,ŚW 0,BRZ 0
33	02- 64-g	CZM	0,10		L ENERG: ZAKRZEW: CZM ,SO 0
34	02- 66-i	SO	2,06	10	Ł: SAMOS: SO 10;ZADRZEW: SO 50
35	02- 67-f	BRZ	1,89		L ENERG: ZAKRZEW: BRZ ,SO 0,ŚW 0,OS 0
36	01- 73-f	SO	5,44	60	Ł: ZADRZEW: SO 60,BRZ 50,BRZ 70,OL 70,SO 30
37	01- 73--c	SO	0,04	39	LINIE: ZADRZEW: SO 39,BRZ 39
38	01- 74-f	SO	1,42	54	Ł: ZADRZEW: SO 54,BRZ 54,BRZ 35
39	01- 74--a	SO	0,15	49	LINIE: ZADRZEW: SO 49
40	01- 75-d	SO	1,53	88	Ł: ZADRZEW: SO 88,BRZ 88,BRZ 35
41	01- 75-m	SO	1,71	54	Ł: ZADRZEW: SO 54,BRZ 54,OL 54,OS 54
42	01- 76-i	SO	5,52	50	Ł: ZADRZEW: SO 50
43	02- 77-f	BRZ	3,74	64	R: ZADRZEW: BRZ 64,SO 64,DB 64,TP 70
44	02- 77-j	OS	0,14	10	ZAB INNE: SAMOS: OS 10,LP 10,SO 10,DB 10;ZADRZEW: LP 60

Lp.	Leśnictwo oddz. pododdz.	Gatunek panujący	Pow. [ha]	Wiek gat. pan.	Ogólny opis, skład gatunkowy
45	02- 77-l	LSZ	0,33		S-R: ZAKRZEW: LSZ ;ZADRZEW: JB 60,GR 60
46	02- 77-m	SO	0,23	50	PS: ZADRZEW: SO 50,BRZ 50,DB 70
47	02- 83-k	DB	0,46	10	DROGI L: SAMOS: DB 10,BRZ 10,SO 10;ZADRZEW: DB 57,SO 57,SO 110,DB 80,DB 30,BRZ 30,SO 30,OL 30
48	02- 85-i	SO	0,48	10	L ENERG: SAMOS: SO 10,ŚW 10,BRZ 10,DB 10;ZADRZEW: SO 30,ŚW 30,GB 30,DB 30
49	04- 93-b	CZM	0,87		L ENERG: ZAKRZEW: CZM ,SO 0,BRZ 0,ŚW 0,KRU 0
50	04- 93-k	SO	0,66		L ENERG: ZAKRZEW: SO ,KRU 0,BRZ 0,CZM 0
51	04- 93-n	SO	6,12	78	Ł: ZADRZEW: SO 78
52	04- 94-j	SO	6,25	80	Ł: ZADRZEW: SO 80
53	04- 94--c	SO	0,06	18	LINIE: ZADRZEW: SO 18
54	04- 94--f	SO	0,11	18	LINIE: ZADRZEW: SO 18
55	04- 95--a	SO	0,10	18	LINIE: ZADRZEW: SO 18
56	04- 96-d	SO	3,08		L ENERG: ZAKRZEW: SO ,BRZ 0,ŚW 0,DB 0
57	04- 96-m	BRZ	0,09	90	INNE BUD: ZADRZEW: BRZ 90,OS 50
58	01- 100-h	OL	0,44	25	PS: ZADRZEW: OL 25
59	01- 100--b	OL	0,12	80	LINIE: ZADRZEW: OL 80
60	01- 101--a	ŚW	0,02	49	LINIE: ZADRZEW: ŚW 49
61	01- 101--b	ŚW	0,02	49	LINIE: ZADRZEW: ŚW 49
62	01- 101--g	SO	0,06	89	LINIE: ZADRZEW: SO 89
63	01- 109-b	OL	1,98	70	PS: ZADRZEW: OL 70,SO 89,BRZ 70,OL 50
64	01- 109-g	OL	0,76		Ł: ZAKRZEW: OL ,BRZ 0,WB 0
65	01- 109-j	BRZ	0,97	60	Ł: ZADRZEW: BRZ 60,SO 99;ZAKRZEW: WB ,OL 0,BRZ 0
66	01- 109--f	SO	0,04	89	LINIE: ZADRZEW: SO 89
67	01- 117--b	SO	0,20	64	LINIE: ZADRZEW: SO 64
68	01- 119-c	SO	2,69	66	Ł: ZADRZEW: SO 66
69	02- 123--b	SO	0,17	64	LINIE: ZADRZEW: SO 64
70	02- 130-a	BRZ	0,44	40	L ENERG: ZADRZEW: BRZ 40,SO 30;ZAKRZEW: ŚW ,SO 0
71	02- 131--b	SO	0,11	69	LINIE: ZADRZEW: SO 69
72	04- 137-g	SO	0,38	99	L ENERG: ZADRZEW: SO 99,SO 60,OS 50,BRZ 50,ŚW 50,DB 50;ZAKRZEW: ŚW ,SO 0,BRZ 0,OL 0
73	04- 138-c	ŚW	4,41	80	Ł: ZAKRZEW: ŚW 80,OL 80,DB 60,ŚW 50,SO 50,OL 60
74	04- 138-h	BRZ	0,73	50	L ENERG: ZADRZEW: BRZ 50;ZAKRZEW: ŚW ,BRZ 0,SO 0,JRZ 0,CZM 0,DB 0,OS 60,OS 40,SO 50,ŚW 35,DB 35,DB 50,ŚW 60
75	04- 138-k	SO	0,55	80	Ł: ZADRZEW: SO 80,ŚW 80,OL 80,BRZ 60
76	04- 139-a	OL	1,52	60	Ł: ZADRZEW: OL 60,BRZ 60,SO 70
77	04- 139-b	BRZ	1,98	54	L ENERG: ZADRZEW: BRZ 54,SO 54,OS 54,DB 54,ŚW 54,GR 54;ZAKRZEW: KRU ,CZM 0

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świerkianiec

Lp.	Leśnictwo oddz. pododdz.	Gatunek panujący	Pow. [ha]	Wiek gat. pan.	Ogólny opis, skład gatunkowy
78	04- 140-b	SO	0,76	27	L ENERG: ZADRZEW: SO 27,SO 55,OS 55,SO 100;ZAKRZEW: OS ,BRZ 0,SO 0
79	04- 140-c	CZM	0,10		L ENERG: ZAKRZEW: CZM ,JRZ 0,ŚW 0,OS 0
80	04- 140--g	SO	0,04	55	LINIE: ZADRZEW: SO 55
81	03- 164-a	ŚW	0,48	20	L ENERG: ZADRZEW: ŚW 20
82	04- 170--a	SO	0,08	85	LINIE: ZADRZEW: SO 85
83	04- 173-d	CZM	0,78		L ENERG: ZAKRZEW: CZM ,SO 0,ŚW 0
84	04- 173-h	SO	0,12	104	INNE BUD: ZADRZEW: SO 104
85	01- 177--b	SO	0,07	34	LINIE: ZADRZEW: SO 34
86	01- 178--b	SO	0,03	64	LINIE: ZADRZEW: SO 64
87	01- 179--c	SO	0,05	41	LINIE: ZADRZEW: SO 41
88	01- 181--d	SO	0,04	59	LINIE: ZADRZEW: SO 59
89	03- 195-c	DB	0,09	60	BUD INNE: ZADRZEW: DB 60
90	04- 198--b	SO	0,14	79	LINIE: ZADRZEW: SO 79
91	04- 204-d	SO	1,08	5	L ENERG: ZADRZEW: SO 5
92	04- 227-c	SO	0,38		L ENERG: ZAKRZEW: SO ,BRZ 0
93	04- 227-i	SO	0,51		L ENERG: ZAKRZEW: SO ,BRZ 0,ŚW 0
94	04- 227-l	BRZ	0,20		L ENERG: ZAKRZEW: BRZ ,SO 0
95	03- 228-h	SO	3,06	50	Ł: ZADRZEW: SO 50,OS 50,BRZ 50,OL 50;ZAKRZEW: WB
96	03- 229-i	OL	4,95	60	Ł: ZADRZEW: OL 60;ZAKRZEW: WB
97	03- 230-h	BRZ	3,61	30	Ł: ZADRZEW: BRZ 30,OL 30,OS 30,SO 30;ZAKRZEW: BEZ.C ,GŁG 0
98	03- 238-g	SO	0,87	35	R: ZADRZEW: SO 35
99	03- 238-n	DB	4,28	100	Ł: ZADRZEW: DB 100,JS 100
100	03- 238-o	DB	2,59	100	Ł: ZADRZEW: DB 100
101	03- 238--a	SO	0,06	109	LINIE: ZADRZEW: SO 109
102	04- 239-g	ŚW	0,26	80	R: ZADRZEW: ŚW 80,LP 80
103	04- 239-h	JS	0,99	100	Ł: ZADRZEW: JS 100,LP 70,JW 80
104	04- 239-i	SO	1,79	50	Ł: ZADRZEW: SO 50,SO 120
105	04- 239-k	SO	0,24	16	L ENERG: ZADRZEW: SO 16,ŚW 16
106	04- 239-t	BRZ	0,69	50	Ł: ZADRZEW: BRZ 50,OS 50,DB 80,SO 150,ŚW 80
107	03- 248-d	OL	3,82	50	Ł: ZADRZEW: OL 50,BRZ 50,DB 50,OS 30;ZAKRZEW: WB
108	03- 249-c	OL	4,45	70	Ł: ZADRZEW: OL 70
109	03- 253-c	JB	0,36	30	R: ZADRZEW: JB 30
110	03- 254-c	SO	2,28	25	R: ZADRZEW: SO 25
111	04- 255-b	ŚW	0,17	15	L ENERG: ZADRZEW: ŚW 15
112	04- 256-a	ŚW	0,24	15	L ENERG: ZADRZEW: ŚW 15,SO 6
113	04- 256--d	SO	0,09	110	LINIE: ZADRZEW: SO 110

Lp.	Leśnictwo oddz. pododdz.	Gatunek panujący	Pow. [ha]	Wiek gat. pan.	Ogólny opis, skład gatunkowy
114	03- 261-n	CZM	0,45		Ł: ZAKRZEW: CZM
115	03- 262-j	CZM	3,43		Ł: ZAKRZEW: CZM ,SO 0,BRZ 0
116	03- 262-l	SO	0,14	50	Ł: ZADRZEW: SO 50
117	03- 267--a	SO	0,03	49	LINIE: ZADRZEW: SO 49
118	05- 18-c	SO	0,42	40	PAS PPOŻ: ZADRZEW: SO 40,ŚW 40
119	05- 21-j	BRZ	0,29	10	L ENERG: SAMOS: BRZ 10,CZM 10,SO 10
120	05- 23-a	OL	1,13	69	Ł: ZADRZEW: OL 69,OL 99,DB 120,WZ 120,BRZ 69,TP 69
121	05- 23-s	BRZ	0,40	20	R: SAMOS: BRZ 20,ŚW 20,MD 20
122	05- 23-fx	DB	1,17	200	R: ZADRZEW: DB 200
123	05- 25-f	SO	0,31	33	L ENERG: ZADRZEW: SO 33,BRZ 33,DB 33
124	06- 26-m	DB	0,07	110	PARKING L: ZADRZEW: DB 110
125	06- 27-f	OL	2,50	58	Ł: ZADRZEW: OL 58,WB 75,DB.C 75
126	06- 29-n	BRZ	0,95	50	R: ZADRZEW: BRZ 50
127	07- 31-b	BRZ	14,56	68	Ł: ZADRZEW: BRZ 68,OL 68
128	05- 39-a	SO	1,06	60	PAS PPOŻ: ZADRZEW: SO 60,BRZ 60,ŚW 60
129	05- 41-c	SO	0,81	100	Ł: ZADRZEW: SO 100,OL 60
130	05- 49-d	DB	0,91	100	Ł: ZADRZEW: DB 100
131	06- 52-a	DB	3,20	110	R: ZADRZEW: DB 110,BRZ 50,SO 50
132	06- 53-g	BRZ	2,29	45	URZ WOD: ZADRZEW: BRZ 45,OL 45,DB 90,OL 90,JW 90,SO 90
133	05- 58-a	SO	1,13	75	PAS PPOŻ: ZADRZEW: SO 75,SO 35,ŚW 35
134	06- 70-a	DB	0,60	45	L ENERG: ZADRZEW: DB 45,SO 45,BRZ 45
135	07- 83-i	OL	1,01	40	Ł: ZADRZEW: OL 40,BRZ 40
136	05- 86-a	SO	1,08	35	PAS PPOŻ: ZADRZEW: SO 35,ŚW 35
137	06- 98-a	SO	1,01	25	L ENERG: SAMOS: SO 25,BRZ 25
138	05- 112-a	ŚW	1,28	35	PAS PPOŻ: ZADRZEW: ŚW 35,SO 35
139	07- 133-i	OS	0,63	40	R: ZADRZEW: OS 40,BRZ 40
140	05- 134-a	BRZ	1,13	40	PAS PPOŻ: ZADRZEW: BRZ 40,SO 40,ŚW 40
141	05- 134-i	SO	0,26	15	L ENERG: SAMOS: SO 15,BRZ 15,DB 15
142	05- 135-g	BRZ	0,52	10	L ENERG: SAMOS: BRZ 10,SO 10
143	05- 159-i	DB	0,41	100	PS: ZADRZEW: DB 100,AK 60,KSZ 60
144	05- 160-a	BRZ	0,45	40	PAS PPOŻ: ZADRZEW: BRZ 40
145	05- 160-d	BRZ	0,43	10	L ENERG: SAMOS: BRZ 10,JRZ 10,SO 10
146	05- 161-b	BRZ	0,36	15	L ENERG: SAMOS: BRZ 15,SO 15
147	06- 186-k	BRZ	0,96	69	Ł: ZADRZEW: BRZ 69,SO 33,OL 33
148	10- 11--b	SO	0,02	40	LINIE: ZADRZEW: SO 40
149	10- 13-c	ŚW	0,57	7	L ENERG: ZAKRZEW: ŚW 7,SO 7,BRZ 7
150	10- 14-g	BRZ	0,27	6	L ENERG: SAMOS: BRZ 6,SO 6,ŚW 6,OS 6

Lp.	Leśnictwo oddz. pododdz.	Gatunek panujący	Pow. [ha]	Wiek gat. pan.	Ogólny opis, skład gatunkowy
151	10- 29-d	BRZ	0,25	7	L ENERG: SAMOS: BRZ 7,WB 7,ŚW 7,SO 7
152	10- 30-d	ŚW	0,55	10	L ENERG: SAMOS: ŚW 10,BRZ 10
153	09- 31-j	LP	0,44	110	L-CTWO: ZADRZEW: LP 110
154	09- 31-k	BRZ	1,87	50	Ł: ZADRZEW: BRZ 50,OS 50,DB 50
155	09- 33-f	BRZ	1,04	15	L ENERG: SAMOS: BRZ 15,ŚW 15,CZM 15
156	10- 40-j	SO	0,96	90	Ł: ZADRZEW: SO 90,BRZ 90,BRZ 35,DB 35
157	10- 40-n	BRZ	0,47	30	Ł: ZADRZEW: BRZ 30,SO 20;ZAKRZEW: BRZ ,SO 0,OS 0
158	10- 41-o	LP	0,96	50	R: ZADRZEW: LP 50,DB 50,MD 30,GR 70;ZAKRZEW: JW ,KRU 0
159	10- 56-d	OL	0,36	57	STAW RYB: ZADRZEW: OL 57,OL 30,BRZ 102
160	10- 56-f	LP	0,13	110	ZAB INNE: ZADRZEW: LP 110
161	10- 56-g	LP	0,13	110	S-R: ZADRZEW: LP 110,JB 45,GR 45
162	10- 61-b	OL	1,48	50	Ł: ZADRZEW: OL 50
163	10- 61-k	WB	2,10	45	STAW RYB: ZADRZEW: WB 45,BRZ 45
164	10- 61-l	BRZ	3,74	50	STAW RYB: ZADRZEW: BRZ 50,OL 50
165	10- 61-x	BRZ	0,57	55	Ł: ZADRZEW: BRZ 55,SO 55,WZ 55
166	10- 61-bx	SO	0,88	130	Ł: ZADRZEW: SO 130,DB 70,ŚW 50
167	10- 61--c	BRZ	0,07	39	LINIE: ZADRZEW: BRZ 39
168	09- 62-i	JRZ	0,76		L ENERG: ZAKRZEW: JRZ ,SO 0,BRZ 0,DB 0
169	09- 63-c	CZM	1,53		L ENERG: ZAKRZEW: CZM ,BRZ 0,OS 0
170	09- 69-f	OL	2,66	15	Ł: SAMOS: OL 15,BRZ 15,SO 15
171	09- 70-c	OL	3,33	15	Ł: SAMOS: OL 15,BRZ 15
172	10- 76-j	OL	0,71	70	Ł: ZADRZEW: OL 70
173	10- 76--b	SO	0,16	110	LINIE: ZADRZEW: SO 110,SO 55
174	10- 78-j	SO	0,52	74	Ł: ZADRZEW: SO 74,BRZ 74
175	10- 80-h	SO	0,44	29	Ł: ZADRZEW: SO 29
176	10- 81--c	SO	0,04	70	LINIE: ZADRZEW: SO 70
177	10- 82--a	SO	0,02	140	LINIE: ZADRZEW: SO 140
178	08- 84-c	SO	0,15	150	PARKING L: ZADRZEW: SO 150,JW 50
179	08- 84-j	OS	0,30		R: ZAKRZEW: OS ,BRZ 0,DB 0
180	08- 84-k	KL	0,15	150	L-CTWO: ZADRZEW: KL 150
181	09- 86-c	CZM	0,05	6	L ENERG: ZAKRZEW: CZM 6
182	09- 86-m	CZM	0,09	7	L ENERG: ZAKRZEW: CZM 7,BRZ 7,DB 7
183	09- 86-p	AK	0,55	7	L ENERG: ZAKRZEW: AK 7,CZM 7,SO 7,DB 7
184	09- 88-b	SO	1,50	10	L ENERG: ZADRZEW: SO 10,BRZ 7;ZAKRZEW: KRU 7
185	09- 89-ay	CZM	1,49		L ENERG: ZAKRZEW: CZM ,KRU 0,BRZ 0,SO 0,ŚW 0
186	09- 90-b	SO	0,76		L ENERG: ZAKRZEW: SO ,CZM 0,DB 0

Lp.	Leśnictwo oddz. pododdz.	Gatunek panujący	Pow. [ha]	Wiek gat. pan.	Ogólny opis, skład gatunkowy
187	09- 90-h	SO	0,82	30	TURYST: ZADRZEW: SO 30,BRZ 40;ZAKRZEW: SO ,OS 0,CZM 0,DB 0
188	09- 91-d	DB	0,40	60	PARKING L: ZADRZEW: DB 60;ZAKRZEW: CZM
189	09- 91-j	BRZ	4,56	60	TURYST: ZADRZEW: BRZ 60,OS 45;ZAKRZEW: CZM ,BRZ 0,OS 0,SO 0
190	09- 92-c	OS	0,36	20	L ENERG: ZADRZEW: OS 20
191	09- 93-c	CZM	0,70		L ENERG: ZAKRZEW: CZM ,BRZ 0,OS 0,DB.C 0,JRZ 0
192	09- 93-i	OS	1,49	35	TURYST: ZADRZEW: OS 35
193	09- 93--b	SO	0,21	19	LINIE: ZADRZEW: SO 19
194	09- 94-g	CZM	0,40		L ENERG: ZAKRZEW: CZM ,DB.C 0,DB 0,BRZ 0
195	10- 105--b	BRZ	0,09	59	LINIE: ZADRZEW: BRZ 59
196	09- 116-b	SO	3,82	18	Ł: ZADRZEW: SO 18,OL 18
197	09- 119-f	SO	0,07		L ENERG: ZAKRZEW: SO ,CZM 0,KRU 0
198	09- 119-l	OS	0,73	30	TURYST: ZADRZEW: OS 30,SO 30;ZAKRZEW: BRZ ,CZM 0,OS 0,SO 0
199	09- 120-a	CZM	1,06		L ENERG: ZAKRZEW: CZM ,SO 0,ŚW 0,BRZ 0,OS 0
200	09- 120-f	OS	0,88	35	TURYST: ZADRZEW: OS 35;ZAKRZEW: OS ,LIG 0,CZM 0
201	09- 120-k	OS	3,18	40	TURYST: ZADRZEW: OS 40,SO 40;ZAKRZEW: KRU ,CZM 0,JRZ 0
202	09- 121-a	SO	1,02	30	TURYST: ZADRZEW: SO 30,BRZ 30
203	09- 121-c	OS	0,42	40	TURYST: ZADRZEW: OS 40
204	09- 121-f	SO	0,35	50	PARKING L: ZADRZEW: SO 50,BRZ 50,DB 50
205	09- 121-h	BRZ	2,00	80	TURYST: ZADRZEW: BRZ 80,OS 40
206	09- 122-a	BRZ	6,70	90	TURYST: ZADRZEW: BRZ 90,BRZ 50,SO 50,SO 30,MD 30
207	09- 125--b	SO	0,07	50	LINIE: ZADRZEW: SO 50
208	09- 126--b	BRZ	0,10	56	LINIE: ZADRZEW: BRZ 56
209	09- 126--c	BRZ	0,04	56	LINIE: ZADRZEW: BRZ 56
210	09- 127--b	BRZ	0,19	56	LINIE: ZADRZEW: BRZ 56
211	10- 133-g	BRZ	0,87	14	L ENERG: ZADRZEW: BRZ 14,SO.C 14,DB 14,ŚW 25,SO 25,OL 8
212	10- 134-d	CZM	0,25		L ENERG: ZAKRZEW: CZM
213	10- 134-h	SO.C	0,15		L ENERG: ZAKRZEW: SO.C ,DB 0,SO 0,BRZ 0
214	10- 134-r	OL	0,07	90	PS: ZADRZEW: OL 90
215	10- 134-w	BRZ	0,62	35	Ł: ZADRZEW: BRZ 35
216	09- 148-j	BRZ	1,64	15	Ł: ZADRZEW: BRZ 15
217	08- 149-d	SO.C	1,27	5	L ENERG: ZAKRZEW: BRZ ,CZM 0,OS 0
218	08- 149-g	CZM	2,65		Ł: ZAKRZEW: CZM ,WB 0
219	08- 150-d	SO	1,44	7	L ENERG: ZAKRZEW: BRZ ,DB.C 0

Lp.	Leśnictwo oddz. pododdz.	Gatunek panujący	Pow. [ha]	Wiek gat. pan.	Ogólny opis, skład gatunkowy
220	08- 157-a	SO	0,98	22	PS: ZADRZEW: SO 22,BRZ 22;ZAKRZEW: CZM 5,KRU 5
221	08- 157-j	BRZ	1,09	20	Ł: ZADRZEW: BRZ 20
222	08- 164--b	OL	0,06	21	LINIE: ZADRZEW: OL 21
223	08- 165--f	OL	0,22	35	LINIE: ZADRZEW: OL 35
224	08- 166--h	SO	0,03	43	LINIE: ZADRZEW: SO 43
225	08- 169-c	SO	1,72	9	L ENERG: ZAKRZEW: CZM ,BRZ 0,OS 0
226	08- 175-j	SO.C	1,73	20	L ENERG: ZADRZEW: SO.C 20,OS 20,BRZ 20;ZAKRZEW: AK 7
227	08- 176-g	LP	1,81	160	PS: ZADRZEW: LP 160,BRZ 80,DB 80
228	08- 176-h	JS	0,29	90	PS: ZADRZEW: JS 90
229	08- 178-i	BRZ	2,89	50	PS: ZADRZEW: BRZ 50,SO 30
230	08- 181-p	DB	0,68	150	INNE BUD: ZADRZEW: DB 150,MD 30
231	08- 182-s	OL	7,12	40	ZBIORNIK: ZADRZEW: OL 40,OS 40,BRZ 50
232	08- 183-n	WB	0,12	25	PS: ZADRZEW: WB 25
233	08- 183--b	BRZ	0,03	49	LINIE: ZADRZEW: BRZ 49
234	08- 183--c	SO	0,09	67	DROGI L: ZADRZEW: SO 67
235	08- 185-k	DB	0,08	130	CMENT NCZ: ZADRZEW: DB 130,AK 70;ZAKRZEW: GŁG ,KRU 0
236	08- 185--a	SO	0,04	81	LINIE: ZADRZEW: SO 81
237	08- 187-b	BRZ	0,94	60	R: ZADRZEW: BRZ 60
238	08- 187-d	OS	1,41	35	R: ZADRZEW: OS 35,BRZ 60
239	08- 187-g	DB	0,40	65	PS: ZADRZEW: DB 65,LP 65
240	08- 187-o	BRZ	3,46	50	Ł: ZADRZEW: BRZ 50,OS 30
241	08- 188-c	BRZ	10,45	10	Ł: SAMOS: BRZ 10,OL 10
242	08- 188-f	OS	1,81	20	Ł: ZADRZEW: OS 20
243	08- 189-s	KSZ	0,65	80	N-CTWO: ZADRZEW: KSZ 80,LP 60,JS 50,JW 110
244	11- 190-z	CZM	0,32	10	R: ZAKRZEW: CZM 10,OS 10,AK 10
245	11- 192-b	DB.C	0,24	13	L ENERG: ZADRZEW: DB.C 13,AK 13,OS 13
246	11- 198-b	DB.C	0,06	13	L ENERG: ZADRZEW: DB.C 13
247	11- 198-d	DER.B	0,43	7	L ENERG: ZADRZEW: DER.B 7,JW 7,WB 7,OS 7
248	11- 206--a	SO	0,09	69	LINIE: ZADRZEW: SO 69
249	11- 219--b	OL	0,16	49	LINIE: ZADRZEW: OL 49
250	11- 223-p	KSZ	0,88	80	R: ZADRZEW: KSZ 80
251	11- 223-s	DB	0,31	120	S-R: ZADRZEW: DB 120
252	11- 224-b	AK	1,58	7	L ENERG: ZADRZEW: AK 7,KRU 7,DER.B 7,BRZ 7,OS 7
253	11- 224-l	BRZ	1,33	54	TURYST: ZADRZEW: BRZ 54,OL 54,OS 54,WB 54,DB 54,SO 54,JW 54,TP 54,JS 54,DB.C 54,OL 90
254	11- 224-r	BRZ	0,16	54	PARK: ZADRZEW: BRZ 54,OL 54,OS 54,WB 54;ZAKRZEW: KRU ,JRZ 0,OS 0,WB 0

Lp.	Leśnictwo oddz. pododdz.	Gatunek panujący	Pow. [ha]	Wiek gat. pan.	Ogólny opis, skład gatunkowy
255	11- 225-d	KRU	2,59	7	L ENERG: ZAKRZEW: KRU 7,AK 7,DER.B 7
256	11- 228--b	DB.C	0,10	40	LINIE: ZADRZEW: DB.C 40
257	11- 235-h	BRZ	1,27	54	L ENERG: ZADRZEW: BRZ 54,SO 54,AK 54;ZAKRZEW: AK ,CZM 0,DB.C 0,BRZ 0
258	11- 236-c	AK	0,29		L ENERG: ZAKRZEW: AK ,CZM 0,GŁG 0,OL 0,KRU 0
259	11- 236-h	AK	0,06		L ENERG: ZAKRZEW: AK ,CZM 0,DB 0
260	11- 237-b	CZM	0,48		L ENERG: ZAKRZEW: CZM ,AK 0,JRZ 0,BRZ 0
261	11- 237-h	AK	0,06	30	PS: ZADRZEW: AK 30
262	11- 237-i	AK	0,57	30	PS: ZADRZEW: AK 30;ZAKRZEW: AK ,BRZ 0,SO 0
263	11- 237-j	AK	0,24		R: ZAKRZEW: AK ,BRZ 0,SO 0
264	11- 237-k	AK	0,07		TER ZDEW: ZAKRZEW: AK ,BRZ 0,SO 0
265	11- 237-m	AK	0,10		PS: ZAKRZEW: AK ,BRZ 0,SO 0
266	11- 237-n	AK	0,16	30	R: ZADRZEW: AK 30;ZAKRZEW: AK ,GŁG 0,BRZ 0,SO 0
267	11- 237-o	AK	0,09	30	TER ZDEW: ZADRZEW: AK 30;ZAKRZEW: AK ,GŁG 0
268	11- 237-r	ŚL.T	0,21		R: ZAKRZEW: ŚL.T ,GŁG 0,BRZ 0,SO 0,AK 0
269	11- 237--a	MD	0,11	54	LINIE: ZADRZEW: MD 54
270	11- 237--b	BRZ	0,19	54	LINIE: ZADRZEW: BRZ 54
271	11- 237--i	BRZ	0,04	54	LINIE: ZADRZEW: BRZ 54
272	11- 238-b	JS	0,32	50	URZ WOD: ZADRZEW: JS 50,BRZ 50,AK 40
273	11- 238--a	BRZ	0,04	49	LINIE: ZADRZEW: BRZ 49
274	11- 245-g	OS	0,48	25	Ł: ZADRZEW: OS 25,DB 25
275	11- 245-m	OS	0,69	25	Ł: ZADRZEW: OS 25,OS 60,DB 30
276	11- 245-r	BRZ	0,17	40	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 40,WB 40
277	11- 245-s	OS	0,06	40	R: ZADRZEW: OS 40
278	11- 245-x	WB	0,26	40	Ł: ZADRZEW: WB 40
279	11- 245-y	WB	0,03	40	DROGI P: ZADRZEW: WB 40,LP 40
280	11- 245-ax	BRZ	0,11	30	Ł: ZADRZEW: BRZ 30
281	11- 245-cx	OS	0,62	25	Ł: ZADRZEW: OS 25,DB 40,WB 25
282	11- 246-g	KRU	0,98		L ENERG: ZAKRZEW: KRU ,OS 0,JRZ 0,CZM 0,BRZ 0
283	11- 247-g	KRU	0,76		L ENERG: ZAKRZEW: KRU ,OS 0,JRZ 0
284	11- 248-l	BRZ	1,52	15	SAMOS: BRZ 15,OS 15,JS 15,DB 15

V.5. OBSZARY O SZCZEGÓLNYCH WALORACH PRZYRODNICZYCH

Lasy Nadleśnictwa Świerkianiec zaliczane do Lasów Lublinieckich są według systemu CORINE ostoją przyrody o znaczeniu europejskim. Lasy Lublinieckie są również ostoją zwierząt o randze krajowej. Kompleks leśny położony na granicy województw:

śląskiego i opolskiego, obejmujący również odcinek doliny Małej Panwi położony jest na głównym szlaku migracji dużych drapieżników w Polsce, sąsiaduje z Borami Stobrawskimi, parkiem krajobrazowym Lasy nad Dolną Liswartą i Parkiem Orlich Gniazd. Na terenie ostoi występuje szereg cennych gatunków drobnych i średnich ssaków, takich jak: bóbr (zał. II DS), wydra (zał. II DS), borsuk, rzęsorek rzeczek, wiewiórka i jeż zachodni (stanowisko poza granicą zwartego zasięgu). W pierwszej połowie XX w. odnotowano tutaj również koszatkę (PCzK). Lasy Lublinieckie są potencjalnym miejscem bytowania 2 watah wilków oraz około 10 rysi. Biorąc pod uwagę, że las ten rozciąga się również na terenie województwa opolskiego, liczba bytujących w nim wilków i rysi może być większa. W przypadku udanej reintrodukcji dużych drapieżników lub ich spontanicznej migracji, możliwe będzie podniesienie tego obszaru do rangi ostoi międzynarodowej.

Gmina Bobrowniki

- Obszar Wymysłów i Sączów – zwarty kompleks leśny oraz pola uprawne i pozostałości nieczynnej piaskowni w sołectwie Siemonia w sąsiedztwie Jeziora Świerklaniec. Teren atrakcyjny ze względu na dużą ilość niewielkich cieków i oczek wodnych oraz terenów podmokłych sąsiadujących z ostoją CORINE o znaczeniu międzynarodowym oraz krajowym.
- Obszar Myszkowice, Siemonia i Twardowice – mozaika siedlisk muraw kserotermicznych na stromych zboczach wzniesień, pól uprawnych, czyżni oraz lasów ze stanowiskami chronionych gatunków roślin oraz ptaków.
- Dolina rzeki Myśliny - w rejonie wzdłuż granicy gminy Ozimek i Kolonowskie silnie meandruje i jest miejscem bytowania rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt. Krajobraz jej ma charakter pierwotny i zasługuje na ochronę nie tylko w skali gminy, ale i województwa.
- Otoczenie zbiorników wodnych w Rogoźniku.
- Obszar źródliskowy potoku Jaworzniak.
- Południowy stok Góry Buczyna.
- Południowy stok Góry Dziewiczej w Myszkowicach.

W obowiązującej zmianie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Bobrowniki (2011) wyznaczono obszary o funkcji lokalnych korytarzy ekologicznych łączące Korzystną Górę z Górą Dziewiczą i łąkami w południowej części Sączowa oraz Korzystną Górę z Wałem w Siemoni biegnące poprzez lasy w obrębie ewidencyjnym Sączów i Siemonia, Sroczą Górę oraz lasy wokół jezior Rogozińskich.

Gmina Piekary Śląskie

Do najcenniejszych obszarów występowania fauny i flory w gminie Piekary Śląskie należą:

- Winna Góra - obszar dziczałego parku, gdzie występują drzewa pomnikowe.

- Las Dioblina – tereny leśne wraz z przyległymi łąkami i stawami, stanowiące obszar lęgowy dla szeregu gatunków ptaków. Jest to największy, zwarty kompleks leśny w Piekarach Śląskich (178 ha), będący najdalej na południe wysuniętym płatem leśnym mającym połączenie z ogromnym kompleksem Lasów Lublinieckich. Spośród gatunków roślin chronionych występują: kruszyna *Frangula alnus*, konwalia majowa *Convallaria majalis*, kalina koralowa *Viburnum opulus*, kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine* i miejscami siewki cisu *Taxus baccata*.
- Las Lipka – dobrze zachowany obszar leśny, posiadający wciąż znamiona pierwotnego lasu grądowego *Tilio-Carpinetum* z okazałymi dębami szypułkowymi *Quercus robur* stanowiącymi górne piętro drzew. W runie lasu można spotkać gatunki chronione: kruszynę pospolitą *Frangula alnus*, konwalię majową *Convallaria majalis*, kruszczyka szerokolistnego *Epipactis helleborine*, grążela żółtego *Nuphar lutea* oraz ciemną zieloną *Veratrum lobelianum*. Odnotowane tu ptaki lęgowe to: myszołów zwyczajny, kukułka, dzięcioł duży, świergotek drzewny, śpiewak, kos, rudzik, pierwiosnek, piecuszek, świstunka.
- Bekasowa Łąka – łąki nad Brynicą stanowiące miejsce rozrodu płazów i gadów (żaba wodna, żaba trawna, traszka zwyczajna) oraz stanowiska roślin chronionych (rokitnik zwyczajny *Hippophaë rhamnoides*, kruszczyk błotny *Epipactis palustris*, grążel żółty *Nuphar lutea*). Bytują tu między innymi następujące gatunki ptaków: kokoszki wodne, łyski, skowronki, pliszki żółte, klaskawki, łożówki.
- Staw Lipka – glinianka zarastająca roślinnością przywodną, występuje tu grążel żółty.
- Pola uprawne na północ od Osiedla pod Lipami – miejsce gniazdowania szeregu gatunku ptaków związanych z terenami otwartych pól i łąk.
- Kocie Górki – teren przemysłowy poddany naturalnej sukcesji. Występują tu: jaszczurka żyworodna, jaszczurka zwinka, ropucha zielona, żaba moczarowa, kumak nizinny, rzekotka drzewna, dziewięsił bezłodygowy, kalina koralowa, goryczka krzyżowa, kruszczyk szerokolistny, orlik pospolity.
- Dolina Brynicy – mozaika siedlisk łąkowych, nieużytków, zadrzewień i pól uprawnych oraz niewielkich zbiorników wodnych i starorzeczy. Stanowiska sprzyjające rozrodowi płazów i gadów, a także ptaków – kulczyka, kokoszki, łożówki i dzwońca. Ponadto występują tu: kukułka, turkawka, świerszczak, piecuszek, kapturka, potrzos i gąsiorek.
- Obszar pól i łąk na północ i na południe od zabudowań Dąbrówki Wielkiej z drogami gruntowymi i miedzami, kępami krzaków i pojedynczymi drzewami. Najcenniejszym elementem wzbogacającym ten obszar są oczka wodne z roślinnością szuwarową, w których gnieźdzą się kumaki nizinne i żaby zielone. Z ptaków lęgowych odnotowano tu gatunki związane z polami i łąkami oraz terenami podmokłymi, w tym:

skowronek, pliszka żółta, pokląskwa, kuropatwa, bażant, łyska, czajka, potrzos, łożówka i cierniówka. Występuje tu również chomik europejski – gryzoń objęty ochroną gatunkową. Gniazdują tu: bażant, skowronek, pliszka żółta, świergotek, pokląskwa, łożówka, cierniówka, remiz, makolągwa, ortolan i potrzyszcz. Jest to również teren łowiskowy pustulek i myszołowa.

- Obszar pomiędzy ulicą Sadowskiego a terenami zlikwidowanej kopalni „Andaluzja” – pola uprawne z miedzami i dzikimi wysypiskami gruzu. W południowej części obszaru znajdują się stawy zarośnięte roślinnością szuwarową. Odnotowano tu ponikło błotne, uczepek trójlistkowy, sit członowaty i trzcinę pospolitą. W stawach żyją żaby zielone i kumaki nizinne. Występują tu również liczne gatunki ptaków: wodnik, kokoszka, łyska, kuropatwa, czajka, kukułka, skowronek, pliszka żółta, pokląskwa, kłaskawka, łożówka, trzciniak, trzcinniczek, kapturka, cierniówka, remiz, potrzyszcz.
- Obszar pomiędzy granicą miasta na Brynicy a projektowaną drogą na lotnisko – pola uprawne, rozlewiska zarośnięte roślinnością szuwarową oraz liczne zadrzewienia i zakrzewienia. Obszar lęgowy dla wielu gatunków ptaków takich jak: krzyżówka, łyska, kokoszka, kuropatwa, grzywacz, skowronek, pliszka żółta, świergotek drzewny, kwiczoł, białorzotka, zaganiacz, bogatka, modraszka, piecuszek, trzcinniczek, wilga i ortolan.

Gmina Psary

- Brzękowice Wał – stanowiska goryczki orzęsionej oraz pierwiosnka lekarskiego na zboczu wału (murawy kserotermiczne) – zlokalizowane na całym wzniesieniu, w szczególności w części północno – wschodniej;
- Równa Góra – najcenniejszy obszar występowania muraw kserotermicznych z charakterystycznymi gatunkami murawowymi objętymi ochroną prawną, zlokalizowany w szczególności na południowym zboczu Równej Góry z występującym tam unikatowym stanowiskiem goryczki krzyżowej. Teren ten również, ze względu na położenie i panoramę przedstawia unikalne wartości krajobrazowe;
- Teren „Pod Prochownią” – murawy kserotermiczne zlokalizowane w szczególności przy ruinach starej Prochowni i dalej na wschód (okolice tzw. Krzaska) wraz z unikatowym zabytkowym budynkiem prochowni;
- Stanowisko zawilca w Górze Siewierskiej/Brzękowicach. Zarośla zawilca znajdują się nad lasem Biska około 300 m od drogi asfaltowej w Górze Siewierskiej – jest to jedno z nielicznych stanowisk w tej części Garbu Tarnogórskiego i jedyne na terenie gminy.

Gmina Świerklaniec

- Park Świerklaniecki – położony w południowo-wschodniej części gminy nad zbiornikiem Kozłowa Góra (Świerklaniec) wokół zamku w Świerklańcu. Jest to teren

parkowy z bardzo bogatym starodrzewem mający powierzchnię 180 ha. Powstał w XVIII wieku i był odzwierciedleniem ówczesnej mody określającej kompozycje parków krajobrazowych. Został on założony na dawnych mokradłach przy rzece Brynicy i pierwotnie istniejącego lasu świerkowego (Wyżgoł i in. 2001).

- Zbiornik Kozłowa Góra (Świerklaniec) – zbiornik wybudowany na przełomie lat 1935 - 39 w oparciu o spiętrzenie wód rzeki Brynicy. Jego całkowita powierzchnia przy maksymalnym poziomie wypiętrzenia (278,93 m n. p. m.) wynosi 5,87 km². Głębokość maksymalna zbiornika to 7m. Jezioro jest ważnym miejscem lęgowym wielu gatunków ptaków i posiada status ostoi CORINE. Zbiornik położony jest tuż na północ od zwartej aglomeracji przemysłowej Górnego Śląska, na południowy wschód od rozległego kompleksu Lasów Lubliniecko-Tarnogórskich. Leży z dala od dolin Odry i Wisły, które są głównymi szlakami wędrówek ptaków na Śląsku i daleko od innych większych zbiorników wodnych. Z tego względu jest ważną lokalną ostoją ptaków. W jego otoczeniu stwierdzono 202 gatunki ptaków, z tego 78 gatunków lęgowych i 124 gatunki przelotnych i zimujących. Bogactwo jego awifauny pozwala stawiać go w jednym rzędzie z największymi akwenami wodnymi Górnego Śląska: Jeziolem Goczałkowickim, zbiornikiem Łąka czy Jeziolem Turawskim. Kozłowa Góra ma szczególne znaczenie dla gatunków wodno-błotnych. Lęgną się tu gatunki figurujące w polskiej Czerwonej Księdze, jak bąk, rybitwa białowąsa, zielonka, sieweczka obrożna, a także gatunki chronione Dyrektywą Siedliskową UE: kropiatka, derkacz, zimorodek, dzierzba gąsiorek. Najliczniej reprezentowana jest mewa śmieszka, której kolonie liczyły maksymalnie 230 par. Kolonie lęgowe perkoza zausznika liczą okresowo do 90 gniazd. Z drapieżnych w trzciniowiskach zakładają gniazda 1-2 pary błotniaków stawowych (Ostański, Kościelny, 2009). Wśród gatunków lęgowych możemy znaleźć również takie jak perkoz dwuczuby, perkozek, czapla, bąk, wiele gatunków siwek. Podczas przelotów można spotkać bardzo rzadkie nur czarnoszyi, rybołów, czapla siwa, gęś gęgawa, bocian czarny (Gacek 2007). W chwili obecnej obszar ostoi ten nie jest objęty żadną formą ochrony w rozumieniu ustawy o ochronie przyrody. Wskazane jest zachowanie w obecnym stanie użytkowania terenów przyległych, czyli lasów Wymysłowickich i wzgórz w Siemoni, co pozwoli zachować zwarty kompleks urozmaiconych siedlisk.
- Obszary leśne pomiędzy zbiornikiem Chechło-Nakło a Ostrożnicą.
- Lokalne ciągi ekologiczne wzdłuż cieków.
- Cenne zbiorowiska nieleśne, bogate florystycznie łąki wilgotne.

Gmina Tarnowskie Góry

- Dolina rzeki Graniczna Woda – występują tu fragmenty siedlisk olsowych i lęgowych oraz fragmenty torfowisk i rozlewisk z roślinnością bagienną. Miejscami zachowały

się fragmenty starorzeczy, a rzeka posiada charakter zbliżony do naturalnego. Stwierdzono tu obecność szeregu rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt, m.in. czermień błotną, pływacza zwyczajnego, kukułkę szerokolistną, wełniankę i bagno zwyczajne. Równie bogata jest batrachofauna oraz ornitofauna obszaru.

V.6. OBIEKTY I MIEJSCA O WARTOŚCI HISTORYCZNEJ I KULTUROWEJ

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec występuje wiele obiektów o wartości historycznej i kulturowej, z których część wpisana jest do wojewódzkiego rejestru zabytków prowadzonego przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Katowicach. Większość z nich znajduje się na terenie miejscowości poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa. Najciekawsze z nich to zespół pałacowy wraz z „Domem Kawalerów” i zabytkowym parkiem w Świerklańcu, ruiny zamku w Orzechu, zespół pałacowy w Nakle czy Miasteczko Śląskie w ramach historycznego założenia miejskiego.

Tabela 29. Wykaz obiektów historycznych i kulturowych na gruntach Nadleśnictwa Świerklaniec

Lp.	Odział, pododział	Leśnictwo	Opis obiektu	Data powst. obiektu
1	185 i	Świerklaniec	Ruiny cmentarza	b.d.
2	143 g	Świerklaniec	Grób z okresu II Wojny Światowej	b.d.
3	163 a	Świerklaniec	Grób z okresu II Wojny Światowej	b.d.
4	181 l	Świerklaniec	Grób z okresu II Wojny Światowej	b.d.
5	234 a	Mieczysko	Grób byłego nadleśniczego Nadleśnictwa Brynica p. St. Czerwińskiego	1947 r.
6	213 a	Mieczysko	Grób żołnierza niemieckiego	b.d.
7	197, 214, 223	Wymysłów	Bunkry z II Wojny Światowej	1937-1939 r.
8	15, 16	Polski Las	Ruiny grobli	b.d.
9	169, 170	Imielów	„Pasieki” zalana kopalnia	1889 r.
10	146	Jędrysek	Grób z okresu II Wojny Światowej	b.d.
11	91 s	Truszczyca	Pomnik na grobie niemieckiego nadleśniczego Gerlacha z Żyglinka	Ok. 1900 r.
12	83 b	Pniowiec	Pomnik Powstańców Śląskich	1959 r.

V.7. CHARAKTERYSTYKA DRZEWOSTANÓW W ASPEKcie TYPOLOGII URZĄDZENIOWEJ

V.7.1. SIEDLISKOWE TYPY LASU

Typ siedliskowy lasu (typ siedliska leśnego) jest podstawową jednostką w systemie klasyfikacji siedlisk leśnych, obejmującą powierzchnie leśne o zbliżonych warunkach siedliskowych wynikających z żyzności i wilgotności gleb, podobieństwa cech klimatu oraz ukształtowania terenu i jego budowy geologicznej. Obszary należące do tego samego typu siedliskowego lasu wykazują podobne zdolności produkcyjne i przydatność dla hodowli lasu. Znajomość typu siedliska jest niezbędna w praktyce hodowlano-leśnej do zapewnienia trwałości, rozmiarów i jakości produkcji drewna. W obrębie typu siedliskowego lasu wyróżnia się typ lasu. Jest to jednostka obejmująca płyty lasu o podobnych warunkach siedliskowych z właściwym dla nich, względnie trwałym składem i strukturą drzewostanu oraz innych warstw roślinności. Wskazuje on ogólny cel hodowlany, wynikający z roli lasotwórczej gatunków drzew na danym siedlisku. Podstawą wydzielenia i nazewnictwa typu lasu jest skład gatunkowy drzewostanu, potencjalny dla warunków edaficznych danego typu siedliskowego lasu.

W wyniku inwentaryzacji siedlisk na terenie Nadleśnictwa Świerklaniec wyodrębniono 12 typów siedliskowych lasu, których zestawienie zawiera poniższa tabela. Dominują siedliska borów mieszanych świeżych i wilgotnych (69,25%) oraz lasów mieszanych wilgotnych (12,96%). Zauważalna jest przewaga siedlisk borowych (78,6%) oraz wilgotnych (54,06%). Najżyźniejsze siedliska lasu świeżego, wilgotnego i olsu zajmują zaledwie 2% powierzchni nadleśnictwa. Aktualna produktywność siedlisk nadleśnictwa jest obniżona o jeden lub dwa typy siedliskowe, a na terenach przyległych do zakładów przemysłowych siedliska wymagają rekultywacji (w odniesieniu do produktywności potencjalnej). Degradacja siedliska na omawianym terenie objawia się niską bonitacją (zwłaszcza sosny na wszystkich siedliskach), pogorszeniem jakości próchnicy, zmianami w chemizmie gleby oraz zmianami jakościowymi runa. Szczegółową charakterystykę poszczególnych typów siedliskowych lasu zawiera „Operat siedliskowy dla Nadleśnictwa Świerklaniec” (2007).

Tabela 30. Struktura powierzchniowa typów siedliskowych lasu w Nadleśnictwie Świerklaniec

TSL	Obręb		Obręb		Obręb		Nadleśnictwo Świerklaniec	
	[ha]	[%]	[ha]	[%]	[ha]	[%]	[ha]	[%]
Bśw	441,16	6,80	549,21	10,77	216,37	3,75	1206,74	6,95
Bw	50,87	0,78	-	-	78,89	1,37	129,76	0,75
Bb	33,7	0,52	14,43	0,28	1,45	0,03	49,58	0,29
BMśw	1526,87	23,52	1180,77	23,16	2394,75	41,52	5102,39	29,40
BMw	3311,65	51,02	2178,77	42,73	1425,62	24,72	6916,04	39,85
BMb	171,09	2,64	36,55	0,72	28,6	0,50	236,24	1,36
LMśw	237,86	3,66	217,62	4,27	531,94	9,22	987,42	5,69
LMw	566,78	8,73	833,28	16,34	851,1	14,76	2251,16	12,97
L Mb	107,64	1,66	22,04	0,43	3,16	0,05	132,84	0,77
Lśw	24,01	0,37	9,71	0,19	129,05	2,24	162,77	0,94
Lw	9,14	0,14	33,6	0,66	45,33	0,79	88,07	0,51
OI	9,74	0,15	22,54	0,44	61,45	1,07	93,73	0,54
Razem	6490,51	100,00	5098,52	100,00	5767,71	100,00	17356,74	100,00

V.7.2. BOGACTWO GATUNKOWE I STRUKTURA PIONOWA DRZEWOSTANÓW

Drzewostany Nadleśnictwa Świerklaniec charakteryzują się znacznym zróżnicowaniem gatunkowym. Ponad 20% z nich to drzewostany cztero i więcej gatunkowe, podobną powierzchnię zajmują również drzewostany trzygatunkowe. Drzewostany jedno i dwugatunkowe zajmują łącznie niemal 60% powierzchni leśnej nadleśnictwa.

Tabela 31. Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m³] drzewostanów wg grup wiekowych i bogactwa gatunkowego

Obręb, nadleśnictwo	Bogactwo gatunkowe, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m ³]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb Brynica	jednogatunkowe	299,69	1538,63	1266,83	3105,15	49,1
		42254	504903	434838	981995	59,1
	dwugatunkowe	585,50	760,04	369,48	1715,02	27,1
		81003	219523	124728	425253	25,6
	trzygatunkowe	450,08	306,31	211,56	967,95	15,3
		38047	83967	66953	188967	11,4
czter- i więcej gatunkowe	359,60	54,87	121,01	535,48	8,5	
	13306	15255	37350	65912	4,0	
Obręb Żyglinek	jednogatunkowe	253,25	287,43	80,87	621,55	12,6

Obręb, nadleśnictwo	Bogactwo gatunkowe, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m3]					
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]	
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat			
		41316	86677	21970	149963	14,8	
	dwugatunkowe	673,34	391,26	411,34	1475,94	30,0	
		105747	121261	123532	350540	34,5	
	trzygatunkowe	701,18	365,78	464,80	1531,76	31,1	
		96307	103490	136888	336685	33,1	
	czter- i więcej gatunkowe	766,88	272,33	251,39	1290,60	26,2	
		38601	72541	67559	178701	17,6	
	Obręb Świerklaniec	jednogatunkowe	150,65	390,78	477,70	1019,13	18,2
			23394	114807	140621	278822	23,1
		dwugatunkowe	418,90	607,12	432,75	1458,77	26,1
60539			164086	131395	356020	29,5	
trzygatunkowe		495,94	506,27	266,38	1268,59	22,7	
		59280	128226	78202	265708	22,0	
czter- i więcej gatunkowe		753,81	916,88	168,77	1839,46	32,9	
		59668	203366	42552	305587	25,3	
Nadleśnictwo Świerklaniec		jednogatunkowe	703,59	2216,84	1825,40	4745,83	28,2
			106964	706387	597430	1410781	36,3
	dwugatunkowe	1677,74	1758,42	1213,57	4649,73	27,6	
		247289	504870	379655	1131814	29,1	
	trzygatunkowe	1647,20	1178,36	942,74	3768,30	22,4	
		193634	315683	282043	791360	20,4	
	czter- i więcej gatunkowe	1880,29	1244,08	541,17	3665,54	21,8	
		111576	291162	147462	550200	14,2	

Budowa pionowa to jeden z podstawowych elementów określających charakter drzewostanów. Drzewostany można podzielić pod względem budowy pionowej na: jednopiętrowe, dwupiętrowe, trzypiętrowe i wielopiętrowe oraz o budowie przerębowej w klasie odnowienia (KO) i klasie do odnowienia (KDO). Złożona budowa pionowa jest pochodną wielu czynników związanych zarówno z prowadzeniem gospodarki leśnej, jak również wynikającą z uwarunkowań siedliskowych i wysokościowych.

Budowa pionowa nierozzerwalnie wiąże się ze zwarcie pionowym decydującym o stopniu wykorzystania światła. Im bardziej zróżnicowana jest budowa pionowa tym bardziej odporny jest drzewostan na ogólnie pojmowane czynniki szkodliwe.

Lasy Nadleśnictwa Świerklaniec charakteryzują się niewielkim zróżnicowaniem struktury pionowej – ponad 90% ich powierzchni zajmują drzewostany jednopiętrowe.

Jedynie w obrębie Brynica i Świerkianiec występują drzewostany dwupiętrowe, na łącznej powierzchni 180,32 ha, co stanowi niewiele ponad 1% powierzchni leśnej nadleśnictwa.

Tabela 32. Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m³] drzewostanów wg grup wiekowych i struktury

Obręb, nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m ³]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb Brynica	jednopiętrowe	1694,87	2631,06	1839,47	6165,40	97,5
		174611	813699	621065	1609374	96,8
	dwupiętrowe	0,00	22,99	82,56	105,55	1,7
		0	8529	29737	38266	2,3
	wielopiętrowe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	o budowie przerębowej	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	w KO i KDO	0,00	5,80	46,85	52,65	0,8
		0	1420	13068	14488	0,9
Obręb Żyglinek	jednopiętrowe	2394,65	1295,81	1126,13	4816,59	97,9
		281972	380719	333146	995837	98,0
	dwupiętrowe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	wielopiętrowe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	o budowie przerębowej	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	w KO i KDO	0,00	20,99	82,27	103,26	2,1
		0	3250	16803	20053	2,0
Obręb Świerkianiec	jednopiętrowe	1819,30	2386,65	1230,83	5436,78	97,3
		202881	602805	364363	1170050	97,0
	dwupiętrowe	0,00	5,53	69,15	74,68	1,3
		0	2035	20251	22286	1,8
	wielopiętrowe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	o budowie przerębowej	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	w KO i KDO	0,00	28,87	45,62	74,49	1,3
		0	5646	8156	13802	1,1
Nadleśnictwo	jednopiętrowe	5908,82	6313,52	4196,43	16418,77	97,6

Obręb, nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m3]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Świerklaniec		659463	1797223	1318574	3775260	97,2
	dwupiętrowe	0,00	28,52	151,71	180,23	1,1
		0	10564	49988	60552	1,6
	wielopiętrowe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	o budowie przerębowej	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	w KO i KDO	0,00	55,66	174,74	230,40	1,4
		0	10316	38027	48343	1,2

V.7.3. POCHODZENIE DRZEWOSTANÓW

Pochodzenie większości drzewostanów Nadleśnictwa Świerklaniec jest niemożliwe do określenia. Sytuacja ta jest spowodowana brakiem dokumentacji, która nie była prowadzona, bądź została utracona w okresie wojennym. Obecnie sprawy dotyczące leśnego materiału rozmnożeniowego reguluje Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. (Dz. U. Nr 73, poz. 761 z późn. zmianami) o leśnym materiale rozmnożeniowym wraz z dwoma rozporządzeniami Ministra Środowiska:

- z dnia 9 marca 2004 r. w sprawie wykazu obszarów i mapy regionów pochodzenia leśnego materiału podstawowego (Dz.U. 2004 nr 67 poz. 621 z późn. zmianami);
- z dnia 19 kwietnia 2004 r. w sprawie wykorzystania leśnego materiału rozmnożeniowego poza regionem jego pochodzenia (Dz.U. 2004 nr 84 poz. 791 z późn. zmianami).

Tabela 33. Zestawienie powierzchni [ha] wg rodzajów i pochodzenia drzewostanów oraz grup wiekowych

Obręb, nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m3]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb Brynica	z panującym gat. obcym	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	plantacje drzew szybkorosnących	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0

Obręb, nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m3]					
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]	
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat			
	odroślowe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0	
		0	0	0	0	0,0	
	z samosiewu	10,84	0,00	0,00	10,84	0,2	
		805	0	0	805	0,0	
	z sadzenia	389,41	0,27	5,02	394,70	6,2	
		15935	54	1406	17394	1,0	
	brak informacji	1294,47	2659,38	1964,05	5917,90	93,6	
		157928	823756	665336	1647020	98,9	
	Obręb Żyglinek	z panującym gat. obcym	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
			0	0	0	0	0,0
		plantacje drzew szybkorosnących	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
			0	0	0	0	0,0
odroślowe		0,00	0,00	0,00	0,00	0,0	
		0	0	0	0	0,0	
z samosiewu		4,58	6,25	0,00	10,83	0,2	
		514	906	0	1421	0,1	
z sadzenia		7,76	0,00	0,00	7,76	0,2	
		114	0	0	114	0,0	
brak informacji		2373,54	1305,20	1206,21	4884,95	99,6	
		279400	382260	354390	1016050	99,8	
Obręb Świerkianiec	z panującym gat. obcym	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0	
		0	0	0	0	0,0	
	plantacje drzew szybkorosnących	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0	
		0	0	0	0	0,0	
	odroślowe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0	
		0	0	0	0	0,0	
	z samosiewu	8,02	1,38	0,00	9,40	0,2	
		662	199	0	860	0,1	
	z sadzenia	513,18	1,26	0,00	514,44	9,2	
		33618	343	0	33961	2,8	
	brak informacji	1297,93	2418,60	1345,60	5062,13	90,6	
		168740	611001	394751	1174493	97,1	
Nadleśnictwo Świerkianiec	z panującym gat. obcym	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0	
		0	0	0	0	0,0	

Obręb, nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m3]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
	plantacje drzew szybkorosnących	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	odroślowe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	z samosiewu	23,44	7,63	0,00	31,07	0,2
		1981	1105	0	3086	0,1
	z sadzenia	910,35	1,53	5,02	916,90	5,5
		49666	396	1406	51468	1,3
	brak informacji	4965,94	6383,18	4515,86	15864,98	94,4
		606069	1817017	1414477	3837562	98,6

V.7.4. ZGODNOŚĆ SKŁADU GATUNKOWEGO Z SIEDLISKAMI

Analizując zgodność składu gatunkowego drzewostanów w odniesieniu do siedliska wyróżniamy drzewostany:

- o składzie zgodnym z warunkami siedliskowymi,
- o składzie częściowo zgodnym z siedliskiem,
- niezgodne.

Drzewostany o składzie gatunkowym zgodnym z siedliskiem uznaje się wówczas, gdy gatunek główny (zgodnie z przyjętym typem drzewostanu) jest gatunkiem panującym i w składzie gatunkowym drzewostanu występują wszystkie gatunki przyjętego typu drzewostanu; zaś suma udziałów występujących gatunków typu drzewostanu stanowi, co najmniej 50% składu gatunkowego tego drzewostanu (przy ocenie uwzględnia się również II piętro oraz podrost w KO - proporcjonalnie do ich udziału w składzie drzewostanu).

Skład drzewostanów jest częściowo zgodny z siedliskiem, kiedy gatunek główny (zgodnie z przyjętym typem drzewostanu) jest gatunkiem panującym w drzewostanie lub, gdy gatunek główny nie jest gatunkiem panującym i wraz z pozostałymi gatunkami typu drzewostanu stanowią, co najmniej 50% składu gatunkowego tego drzewostanu (przy ocenie uwzględnia się również II piętro oraz podrost w KO - proporcjonalnie do ich udziału w składzie drzewostanu).

Skład gatunkowy drzewostanów jest niezgodny z siedliskiem, jeżeli nie spełnia wymogów określonych powyżej, co oznacza, że gatunek główny (zgodnie z przyjętym typem drzewostanu) nie jest gatunkiem panującym, i jednocześnie w składzie gatunkowym

drzewostanu nie występują wszystkie gatunki przyjętego typu drzewostanu. W drzewostanach niezgodnych, dodatkowo wyróżnia się niezgodność obojętną – w przypadku, gdy zalecany gatunek liściasty zastąpiony jest przez inny gatunek liściasty oraz niezgodność negatywną - gdy zalecany gatunek liściasty oraz jodła i modrzew zastąpiony jest przez sosnę lub świerk.

Podczas prac taksacyjnych obecnej rewizji u.l. w Nadleśnictwie Świerklaniec dokonano oceny zgodności składu gatunkowego drzewostanów z siedliskiem. Drzewostany zgodne z siedliskiem zajmują ponad 83% powierzchni nadleśnictwa. Drzewostany o składzie gatunkowym częściowo zgodnym z siedliskiem występują głównie na siedliskach lasu mieszanego świeżego i wilgotnego i obejmują nieco ponad 15% powierzchni nadleśnictwa. Drzewostany niezgodne z siedliskiem występują jedynie na 227,18 ha i są to drzewostany gdzie zalecany gatunek liściasty zastąpiony jest przez inny gatunek liściasty.

Drzewostany zgodne z siedliskiem zajmują około 65% powierzchni leśnej nadleśnictwa, zaś drzewostany częściowo zgodne z siedliskiem – około 23%. Drzewostany o składzie niezgodnym z siedliskiem zajmują 715,6 ha, tj. 4% powierzchni leśnej nadleśnictwa i są to drzewostany, gdzie zalecany gatunek liściasty zastąpiony jest przez inny gatunek liściasty

Tabela 34. Zestawienie powierzchni wg zgodności składu gatunkowego drzewostanów z siedliskiem

Obręb, nadleśnictwo	Siedliskowy typ lasu	Typ drzewostanu	Drzewostany o składzie gatunkowym					
			zgodnym		częściowo zgodnym		niezgodnym obojętnie	
			ha	%	ha	%	ha	%
Obręb Brynica	BB	SO	32,90	100,0				
	BMB	SO	150,98	89,7	12,93	7,7	4,39	2,6
	BMŚW	SO	1402,17	93,6	87,96	5,9	8,52	0,6
	BMW	SO	3054,95	94,7	87,81	2,7	82,30	2,6
	BŚW	SO	420,11	97,1	11,87	2,7	0,64	0,1
	BW	SO	38,60	100,0				
	LMB	OL BRZ	2,44	2,4	72,60	70,3	28,28	27,4
	LMŚW	DB SO	66,05	28,9	149,03	65,3	13,25	5,8
	LMW	DB SO	60,26	10,8	465,57	83,7	30,40	5,5
	LŚW	BK DB			7,51	34,9	13,98	65,1
	LW	DB			0,91	10,0	8,23	90,0
	OL	OL	5,74	64,1	1,32	14,7	1,90	21,2
Obręb Żyglinek	BMB	SO	14,75	40,4	18,68	51,1	3,12	8,5
	BMŚW	SO	857,30	76,3	252,73	22,5	12,98	1,2

Obręb, nadleśnictwo	Siedliskowy typ lasu	Typ drzewostanu	Drzewostany o składzie gatunkowym					
			zgodnym		częściowo zgodnym		niezgodnym obojętnie	
			ha	%	ha	%	ha	%
	BMW	SO	1909,08	90,3	156,58	7,4	48,86	2,3
	BŚW	SO	529,56	99,4	3,22	0,6		
	LMB	OL BRZ			20,83	100,0		
	LMŚW	DB SO	106,88	49,2	96,70	44,5	13,54	6,2
	LMW	DB SO	95,47	11,8	632,86	77,9	83,84	10,3
	LŚW	BK DB			9,46	100,0		
	LW	DB	13,65	40,6	1,63	4,9	18,32	54,5
	OL	OL	11,66	58,9	7,95	40,1	0,20	1,0
Obręb Świerklaniec	BMB	SO	9,60	33,6	19,00	66,4		
	BMŚW	SO	1581,96	67,6	668,51	28,6	88,92	3,8
	BMW	SO	1053,32	76,6	238,97	17,4	83,54	6,1
	BŚW	SO	189,09	88,2	25,20	11,8		
	BW	SO	73,50	100,0				
	LMB	OL BRZ			2,68	100,0		
	LMŚW	DB SO	62,54	11,9	429,04	81,8	33,14	6,3
	LMW	DB SO	109,84	13,6	593,29	73,5	104,55	12,9
	LŚW	BK DB	22,81	18,7	91,73	75,3	7,30	6,0
	LW	DB	15,77	35,5	27,73	62,4	0,93	2,1
OL	OL	23,27	43,9	12,63	23,8	17,09	32,3	
Nadleśnictwo Świerklaniec	BB	SO	32,90	100,0				
	BMB	SO	175,33	75,1	50,61	21,7	7,51	3,2
	BMŚW	SO	3841,43	77,4	1009,20	20,3	110,42	2,2
	BMW	SO	6017,35	89,6	483,36	7,2	214,70	3,2
	BŚW	SO	1138,76	96,5	40,29	3,4	0,64	0,1
	BW	SO	112,10	100,0				
	LMB	OL BRZ	2,44	1,9	96,11	75,8	28,28	22,3
	LMŚW	DB SO	235,47	24,3	674,77	69,6	59,93	6,2
	LMW	DB SO	265,57	12,2	1691,72	77,7	218,79	10,1
	LŚW	BK DB	22,81	14,9	108,70	71,1	21,28	13,9
	LW	DB	29,42	33,8	30,27	34,7	27,48	31,5
OL	OL	40,67	49,7	21,90	26,8	19,19	23,5	

V.8. FORMY DEGENERACJI EKOSYSTEMÓW LEŚNYCH

V.8.1. BOROWACENIE

Zjawisko borowacenia, zwane także pinetyzacją, określa się w drzewostanach na siedliskach borów mieszanych, lasów mieszanych i lasów. Polega ono na ponadnormatywnym udziale gatunków iglastych takich jak sosna czy świerk w składzie gatunkowym drzewostanów. W zależności od udziału sosny lub świerka w górnej warstwie drzew wyróżniono następujące stopnie borowacenia:

- słabe, jeżeli udział sosny i świerka w składzie gatunkowym drzewostanu wynosi: ponad 80% na siedliskach borów mieszanych, 50-80% na siedliskach lasów mieszanych, 10-30% na siedliskach lasowych,
- średnie, jeżeli udział sosny lub świerka wynosi: ponad 80% na siedliskach lasów mieszanych, 30-60% na siedliskach lasowych,
- mocne, jeżeli udział sosny i świerka w składzie gatunkowym drzewostanu wynosi ponad 60% na siedliskach lasowych.

Tabela 35. Zestawienie powierzchni [ha] według form degeneracji lasu – borowacenie

Obręb, nadleśnictwo	Stopień borowacenia	Powierzchnia [ha]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb Brynica	brak	1018,09	587,28	213,87	1819,24	28,8
	słabe	571,36	1857,24	1575,37	4003,97	63,3
	średnie	100,00	211,74	170,79	482,53	7,6
	mocne	5,42	3,59	8,85	17,86	0,3
Obręb Żyglinek	brak	1444,86	495,21	265,92	2205,99	44,8
	słabe	888,56	719,84	824,34	2432,74	49,4
	średnie	61,23	101,75	118,14	281,12	5,7
	mocne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
Obręb Świerkianiec	brak	1234,89	1270,02	189,65	2694,56	48,2
	słabe	536,70	1074,47	963,00	2574,17	46,1
	średnie	47,71	65,10	188,82	301,63	5,4
	mocne	0,00	11,46	4,13	15,59	0,3
Nadleśnictwo Świerkianiec	brak	3697,84	2352,51	669,44	6719,79	39,9
	słabe	1996,62	3651,55	3362,71	9010,88	53,5
	średnie	208,94	378,59	477,75	1065,28	6,3
	mocne	5,42	15,05	12,98	33,45	0,2

Według powyższego zestawienia największą powierzchnię w nadleśnictwie zajmują drzewostany, w których nie stwierdzono borowacenia oraz stwierdzono w stopniu słabym (łącznie ponad 93,4%). Borowacenie w stopniu średnim stwierdzono na 6,3% powierzchni. Drzewostany o borowaceniu w stopniu mocnym zajmują znikomy obszar 0,2%. Zjawisko borowacenia najslabiej występuje w drzewostanach do 40 lat, taki rozkład zjawiska wynika ze sposobu prowadzenia gospodarki leśnej kiedyś i obecnie – odchodzenie od monokultur iglastych (świerkowych) w kierunku drzewostanów wielogatunkowych z dużym udziałem gatunków liściastych powoduje osłabienie borowacenia.

V.8.2. NEOFITYZACJA

Forma degeneracji lasu polegająca na wprowadzeniu sztucznym lub samoistnym wnikaniu do drzewostanów gatunków obcych drzew i krzewów nosi miano neofityzacji. Drzewostany posiadające w swoim składzie gatunkowym co najmniej 10 % gatunków obcego pochodzenia tj.: kasztanowiec biały, sosnę wejmutkę, sosnę Banksa, sosnę czarną dagleżę, dąb czerwony, czeremchę amerykańską, robinie akacjową wykazano w obszarze nadleśnictwa jako zdegradowane pod względem neofityzacji.

Neofity zostały zaewidencjonowane podczas prac urządzeniowych w składzie gatunkowym drzewostanu we wszystkich warstwach, przy czym w warstwie podszytu nie notowano procentowego udziału poszczególnych gatunków. W zestawieniu tabelarycznym gatunki neofitów występujące w podszytu znajdują się w kolumnie „wiek <= 40 lat”. Wszystkie neofity są wynikiem prowadzenia gospodarki leśnej i zostały wprowadzone sztucznie.

Tabela 36. Wykaz gatunków obcych występujących w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec

Gatunek	Powierzchnia [ha]			Ogółem
	Wiek			
	<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat	
sosna Banksa	0,28			0,28
sosna czarna	56,77	58,97		115,74
sosna wejmutka	0,23	3,01	0,31	3,55
dąb czerwony	58	144,53	4,28	206,81
robinia akacjowa	1,01	14,67	0,37	16,05

Najczęściej występującym gatunkiem obcym w lasach nadleśnictwa jest dąb czerwony i sosna czarna. Są to gatunki wykazujące wysoką odporność na zanieczyszczenia przemysłowe i przez to wprowadzane niegdyś do drzewostanów w strefach silnych uszkodzeń od emisji przemysłowych. Ze względu na dużą inwazyjność dąb czerwony i robinie

akacją należy stopniowo usuwać z obszarów chronionych w czasie prowadzenia przebudowy drzewostanów oraz innych działań ochronnych.

VI. ZAGROŻENIA

VI.1. STAN ZDROWOTNY LASÓW

Lasy Nadleśnictwa Świerklaniec są znacznie osłabione oddziaływaniem emisji przemysłowych z uwagi na bliskość zakładów przemysłowych Śląska. Poważne zagrożenie stanowi również składowisko odpadów zlokalizowane w pobliżu terenów leśnych przy Zakładach Chemicznych w Tarnowskich Górach. Poza emisjami gazowymi i pyłowymi zagrożenie dla drzewostanów stanowi również zakłócenie stosunków wodnych spowodowane poborem wód głębinowych dla celów komunalnych i potrzeb Huty Cynku „Miasteczko Śląskie” z odwiertów w Biblieli. Cały obszar nadleśnictwa znajduje się pod wpływem emisji przemysłowych, z czego 90% drzewostanów zaliczane jest do II strefy – uszkodzeń średnich, 9% do strefy III – uszkodzeń silnych, a 1% do strefy zarośli przemysłowych. Drzewostany w strefie IV znajdują się w obrębie Żyglinek i Brynica wokół Huty Cynku „Miasteczko Śląskie”. Wynikiem oddziaływania przemysłowego jest obniżona odporność biologiczna drzewostanów. Świadczy o tym zwiększona ilość wydzielającego się posuszu, będąca wynikiem oddziaływania szeregu czynników biotycznych i abiotycznych.

W minionym dziesięcioleciu do głównych czynników abiotycznych powodujących uszkodzenia drzewostanów należały: zakłócenia stosunków wodnych, głównie susze w 2007 i 2008 roku, oraz podtopienia występujące corocznie od 2007 roku, imisje zanieczyszczeń, a także wiatr – w 2008 roku wystąpiły szkody od huraganowego wiatru z 15 sierpnia. Łączna powierzchnia uszkodzeń od czynników abiotycznych wyniosła 9507,1 ha. Spośród czynników biotycznych największe szkody powodują patogeny grzybowe – głównie osutki sosny, które poraziły drzewostany na powierzchni 996,2 ha. Równie dotkliwe są uszkodzenia powodowane przez szeliniaka w drzewostanach najmłodszych klas wieku. Pojawy kornika drukarza notuje się od 2007 roku, jako wynik osłabienia drzewostanów na skutek suszy, podtopień i szkód od wiatru. Na podstawie analizy wzmożonych pojawów foliofagów sosny na terenie nadleśnictwa w latach 1985-2010 wyznaczono obszary ognisk gradacyjnego występowania osnui gwiaździstej, które zlokalizowane są w oddziałach 83, 110, 111, 158, 160-164, 179, 188-190, 192, 211-213 obrębu Świerklaniec, oraz 57-61, 83-85, 87, 89, 90 128, 129, 163, 188, 211 obrębu Brynica. Spośród roślinożerców największe szkody powodują jeleniowate oraz bóbr. Łączna powierzchnia uszkodzeń powodowanych przez patogeny grzybowe wyniosła w minionym dziesięcioleciu 1398,4 ha, szkody powodowane przez owady wystąpiły na powierzchni 1409,9 ha, zaś szkody od zgryzania i spałowania objęły 5596,8 ha drzewostanów. Działania ochronne prowadzone są na powierzchni 2053,09 ha, z czego większość dotyczy zwalczania szkodników pierwotnych i wtórnych

sosny i świerka oraz zabezpieczania upraw i młodników przed zgryzaniem (dane Zespołu Ochrony Lasu w Opolu).

VI.2. ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

Charakterystykę jakości powietrza na terenie Nadleśnictwa Świerklaniec sporządzono w oparciu o raport „Stanu środowiska w województwie śląskim w 2009 roku.” Stan powietrza na terenie nadleśnictwa określony został na podstawie wyników uzyskanych z punktów pomiarowych zlokalizowanych w Miasteczku Śląskim, Tarnowskich Górach, Chorzowie i Bytomiu oraz na podstawie ogólnej charakterystyki śląskich stref zanieczyszczeń powietrza. Obszar nadleśnictwa położony jest na terenie strefy tarnogórsko-będzińskiej, oraz niewielkiej części aglomeracji górnośląskiej. Koncentracja przemysłu wydobywczego, hutnictwa i przemysłu energetycznego w zagłębiu górnośląskim znacząco wpływa na stan powietrza jak i całego środowiska przyrodniczego w nadleśnictwie.

Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w nadleśnictwie jest emisja antropogeniczna, pochodząca z działalności przemysłowej, z sektora bytowego oraz emisja komunikacyjna. Monitoring zanieczyszczenia powietrza przeprowadzony w 2009 roku wykazał, że województwo śląskie wprowadziło około 19% z krajowych zanieczyszczeń pyłowych, 19% gazowych, 18% dwutlenku siarki i dwutlenku węgla, 19% tlenków azotu oraz 33% tlenku węgla. Emisja zanieczyszczeń gazowych bez dwutlenku węgla stanowiła 41% emisji krajowej tych zanieczyszczeń.

Tabela 37. Zmiany w procentach [%] emisji zanieczyszczeń w strefach Nadleśnictwa Świerklaniec w 2009 roku, w porównaniu do 2008 roku. (źródło: WIOŚ)

Nazwa strefy	Pył zawieszony	SO ₂	NO ₂	CO	CO ₂
Aglomeracja górnośląska	-20	-12	-7	-26	-14
Strefa tarnogórsko-będzińska	-38	-17	13	8	3

Istotne zmiany emisji zanieczyszczeń wystąpiły w latach 2008-2009, w tym okresie odnotowano znaczące redukcje zanieczyszczeń na obszarze aglomeracji górnośląskiej, jedyne zwiększone emisje odnoszą się do emisji tlenków azotu, tlenku węgla oraz dwutlenku węgla w strefie tarnogórsko-będzińskiej.

Wśród substancji, które na terenie nadleśnictwa przekraczały wartości krytyczne w roku 2009 wymienić należy pył zawieszony PM₁₀, benzo(a)piren oraz ozon. Pozostałe badane zanieczyszczenia nie przekraczały określonych dla nich standardów, pomimo wzrostu emisji w strefie tarnogórsko-będzińskiej. Dużą tendencją do przekraczania poziomów dopuszczalnych wykazuje pył zawieszony PM₁₀, zwłaszcza w sezonie zimowym

zwiększając częstość przekraczania standardów nawet dwu-, trzykrotnie. Główną przyczyną takiego stanu w okresie zimowym jest emisja z indywidualnego ogrzewania budynków, bliskość głównych dróg oraz emisja wtórna zanieczyszczeń pyłowych z powierzchni odkrytych, np. dróg, chodników, jak również niekorzystne warunki meteorologiczne występujące podczas powolnego rozprzestrzeniania się emitowanych lokalnie zanieczyszczeń.

Tabela 38. Wyniki pomiarów stężeń dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, benzenu i pyłu z przykładowych stacji powiatowych leżących w granicach i poza terytorium Nadleśnictwa Świerklaniec (źródło: WIOŚ)

Lokalizacja stacji	Średnioroczne stężenia [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]									
	2008					2009				
	Maksymalne 24-godz. stężenia SO_2	NO_2	C_6H_6	Maksymalne 24 godz. stężenia PM_{10}	Liczba przekroczeń poziomu dopuszczalnego 24-godz. PM_{10}	Maksymalne 24-godz. stężenia SO_2	NO_2	C_6H_6	Maksymalne 24-godzinne stężenia PM_{10}	Liczba przekroczeń poziomu dopuszczalnego 24-godz. PM_{10}
Miasteczko Śląskie	-	-	-	17	bez przekroczeń dopuszczalnych	-	-	-	18	bez przekroczeń dopuszczalnych
Tarnowskie Góry	-	-	3,1	-	-	-	-	4,6	-	-
Chorzów	55	45	3,2	60	185	67	45	4,7	50	138
Bytom	75	21	5,0	33	bez przekroczeń dopuszczalnych	85	23	5,1	42	105

Odnotowane korzystne zmiany w emisji zanieczyszczeń powietrza są efektem wielu podejmowanych w tym celu działań i inwestycji. Na terenie nadleśnictwa w roku 2009 zrealizowano inwestycje w ramach lokalnych programów obniżenia niskiej emisji w zasobach mieszkaniowych, dotyczyły one gmin: Tarnowskie Góry (zmniejszenie emisji: pyłu – 50,2 Mg/a, SO_2 – 28 Mg/a), Świerklaniec (zmniejszenie emisji: pyłu – 32,4 Mg/a, SO_2 – 12,2 Mg/a), Kalety (zmniejszenie emisji: pyłu – 32,2 Mg/a, SO_2 – 22,6 Mg/a), Piekary Śląskie (zmniejszenie emisji: pyłu – 39,7 Mg/a, SO_2 – 22 Mg/a).

VI.2.1. ZAKŁADY PRZEMYSŁOWE UCIAŹLIWE DLA ŚRODOWISKA

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec oraz w jego bezpośrednim sąsiedztwie występuje wiele zakładów przemysłowych, będących źródłami emisji zanieczyszczeń. Z zakładów szczególnie uciążliwych dla środowiska należy wymienić:

- Huta Cynku „Miasteczko Śląskie” S.A. w Miasteczku Śląskim;
- Zakłady Chemiczne „Tarnowskie Góry” w Tarnowskich górach (w likwidacji);
- Górnośląskie Przedsiębiorstwo Wodociągów S.A. w Katowicach;
- Elektrociepłownia Chorzów „ELCHO” Sp. z o.o. w Chorzowie.
- ArcelorMittal Poland S.A - Oddział Huta Królewska w Chorzowie;
- Kompania Węglowa S.A. – Oddział KWK „Piekary” w Piekarach Śląskich;
- Kompania Węglowa S.A. - Oddział KWK „Bobrek-Centrum” w Bytomiu;
- CARBO-KOKS Sp. z o.o. – Zakład Produkcyjny (koksownia) w Bytomiu

Obiektem, którego negatywne skutki działalności przemysłowej w wysokim stopniu zagrażają środowisku są Zakłady Chemiczne w Tarnowskich Górach w likwidacji. Obiekt ten został objęty krajowym planem naprawczym mającym na celu przywrócenie terenów poprzemysłowych do stanu umożliwiającego ich zagospodarowanie. Działania naprawcze są procesami długotrwałymi polegającymi na likwidacji składowisk i rekultywacji zdegradowanych terenów. Zakłady chemiczne zostały wytypowane jako jedno z dziesięciu najbardziej uciążliwych dla środowiska w skali kraju. W roku 1995 nagromadzenie odpadów niebezpiecznych na terenach omawianego zakładu sięgało 2,5 mln Mg. Odpady te składowane przez wiele lat bezpośrednio na rodzimym gruncie spowodowały ogromne zanieczyszczenie środowiska, w tym skażenie wód podziemnych czwartorzędowych i triasowych. Działania związane z usuwaniem istniejącego zagrożenia zostały podjęte przez zakłady w 2000 roku w ramach przedsięwzięcia „Ochrony Głównego Zbiornika Wód Podziemnych 330 - Gliwice”. Według stanu na koniec 2006 roku do unieszkodliwienia pozostało ok. 571 tys. m³ odpadów, co stanowi 38% całości zalegających odpadów, przewidzianych do usunięcia. Od 2007 roku prace naprawcze zostały wstrzymane, ze względu na brak środków finansowych, ponowne działania unieszkodliwiania i rekultywacji terenów poprzemysłowych wznowiono w 2010 roku, etap ten ma potrwać do końca 2012 roku. Wraz z planem naprawczym prowadzone są badania skażenia środowiska pozwalające na obserwację bieżących zmian w środowisku. Podobnym planem naprawczym o randze regionalnej są objęte tereny przemysłowe Huty Cynku „Miasteczko Śląskie” S.A.

VI.2.2. STREFY ZAGROŻENIA PRZEMYSŁOWEGO

Strefy uszkodzeń przemysłowych przyjęto zgodnie z decyzją KZP z IV rewizji PUL dla Nadleśnictwa Świerklaniec:

- II strefa uszkodzeń przemysłowych – 15697,97 ha (90,43%)
- III strefa uszkodzeń przemysłowych – 1522,45 ha (8,78%)
- IV strefa uszkodzeń przemysłowych – 136,32 ha (0,79%)

W II i III strefie uszkodzeń przemysłowych znajduje się 99,21% obszaru nadleśnictwa. Strefa IV obejmuje tereny wokół Huty Cynku „Miasteczko Śląskie”.

Fotografia. 9. Tereny wokół Huty Cynku „Miasteczko Śląskie (fot. M. Matyjaszczyk)

VI.3. PLANOWANE PRZEDSIĘWZIĘCIA ZABEZPIECZAJĄCE LASY PRZED NEGATYWNYM ODDZIAŁYWANIEM PRZYSZŁYCH INWESTYCJI

Podstawowe działania mające na celu zabezpieczenie środowiska przed negatywnym oddziaływaniem przyszłych inwestycji zapisane są w planach ochrony środowiska oraz w planach zagospodarowania przestrzennego gmin. Uwzględniają one działania na rzecz:

- ograniczenia zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, zwłaszcza w dużych aglomeracjach i wzdłuż tras komunikacyjnych,

- uregulowania gospodarki wodno-ściekowej w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa i bezpośrednim sąsiedztwie,
- inwestowania w budowę instalacji unieszkodliwiania i przerobu odpadów z terenu gmin,
- zwiększenia wykorzystania odpadów na cele gospodarcze,
- likwidacji i rekultywacji dzikich wysypisk śmieci, starych wyeksploatowanych składowisk,
- maksymalnej redukcji zanieczyszczeń stałych, płynnych i gazowych,
- dostosowania procesów produkcji do wymogów ochrony środowiska,
- wzrostu wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych stosownie do wymogów europejskich,
- przeciwdziałania nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska w związku z poważnymi awariami przemysłowymi,
- eliminowania lub zmniejszania skutków awarii przemysłowych dla środowiska,
- ochrony zasobów kopalin i rekultywacja terenów poeksploatacyjnych.

Główne kierunki działań w gospodarce leśnej zmierzające do ograniczenia negatywnych skutków przyszłych inwestycji to:

- właściwe prowadzenie prac z zakresu kształtowania stosunków wodnych,
- zwiększanie różnorodności biologicznej i zróżnicowania genetycznego kształtującego naturalną odporność lasów,
- doskonalenie gatunkowej i funkcjonalnej struktury lasów,
- kształtowanie granicy rolno-leśnej,
- wzmacnianie akumulacji węgla atmosferycznego w ekosystemach leśnych,
- właściwe zagospodarowanie łowieckie lasu,
- stosowanie biologicznych metod ochrony lasu,
- utrzymanie właściwego stanu sanitarnego lasu,
- prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej z zachowaniem zasad ochrony przyrody,
- dostosowanie prac hodowlanych do warunków mikrosiedliskowych,
- odpowiednia infrastruktura techniczna,
- odpowiednie rekreacyjne użytkowanie i zagospodarowanie lasu,
- zalesianie gruntów nieprzydatnych rolniczo,
- współdziałanie leśnictwa z samorządami i administracją państwową na różnych poziomach w regionie,
- współdziałanie i doskonalenie związków leśnictwa z innymi sektorami gospodarczymi w zakresie rozwoju regionalnego,
- kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

VI.4. STAN I KSZTAŁTOWANIE SIĘ STOSUNKÓW WODNYCH

VI.4.1. STAN CZYSTOŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH I PODZIEMNYCH

W roku 2010 monitoring stanu jakości wód powierzchniowych był prowadzony dla kilku cieków przepływających przez obszar nadleśnictwa: Stoły, Jaworznika, Szarlejki, Brynicy, Potoku spod Nakła, Rowu Świerklanieckiego. Badania wykazały, że stan fizykochemiczny wód we wszystkich punktach pomiarowych jest na poziomie poniżej dobrego. Klasyfikacja potencjału ekologicznego była prowadzona w dwóch punktach na rzece Stoła, gdzie potencjał wypadł na poziomie umiarkowanym i złym. W punkcie kontrolnym na rzece Jaworznik potencjał ekologiczny utrzymuje się na umiarkowanym poziomie, na rzece Szarlejka na słabym. Podczas monitoringu prowadzone były pomiary wskaźników eutrofizacji, badania te wykazały znaczny stopień eutrofizacji we wszystkich punktach pomiarowych. W latach 2007-2009 prowadzone były obserwacje stężenia kadmu w zlewni rzeki Mała Panew, gdzie stężenia te przekraczały wartość graniczną dobrego stanu chemicznego wód powierzchniowych ustaloną na poziomie 1,5 µg Cd/l. Kadm wprowadzany był do zlewni Małej Panwi wraz z wodami Granicznej Wody, co związane było z oddziaływaniem na środowisko Huty Cynku „Miasteczko Śląskie”. W analizowanym okresie stężenia kadmu w Granicznej Wodzie wahały się od 14 do 3600 µg Cd/l. Analiza wyników badań wód nadleśnictwa wykazała, że wody powierzchniowe są zanieczyszczone w głównej mierze biogenami, które klasyfikują wody poniżej stanu dobrego, jak również wskaźnikami zasolenia, które przedostają się do wód wraz ze ściekami z odwadniania śląskich kopalń. W roku 2009 górnictwo węgla kamiennego odprowadziło 70% ścieków przemysłowych, oraz 118,5 hm³ wód zasolonych (o stężeniu sumy chlorków i siarczanów powyżej 1800 mg/l). Ilość odprowadzanych wód zasolonych przez górnictwo węgla kamiennego od 2006 roku utrzymuje się na podobnym poziomie. Ogólnie w województwie śląskim odprowadzono do wód powierzchniowych 219,8 hm³ ścieków przemysłowych wymagających oczyszczania, w tym 20% nieoczyszczonych. Ogólna cena rzek pod kątem wymagań jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia w 2009 roku wypadła źle.

Ocena stanu chemicznego wód podziemnych w badanych punktach pomiarowych w województwie śląskim wykazała, że 74% wód osiągnęło dobry stan chemiczny, przy jednoczesnej niskiej jakości wód przeznaczonych do picia – 64% punktów pomiarowych. W przypadku wód niespełniających norm dla wód pitnych, wskaźnikami najczęściej przekraczającymi były: żelazo, mangan, odczyn pH, nikiel, związki azotu, twardość ogólna, arsen, bor. W punktach pomiarowych zlokalizowanych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa dominowały wody w II i III klasie. Większość wyników pomiarów nie odbiegała od badań

z 2008 roku, część wód wykazała się większym zanieczyszczeniem i spadła o jedną klasę. Przykładem są punkty zlokalizowane w Świerkłańcu, Tarnowskich Górach, Żyglinie, w których jakość wód w roku 2009 spadła z klasy II na III, podobnie obniżyła się jakość wód w Piekarach Śląskich z klasy III na IV. O słabym stanie chemicznym tych wód zdecydowały wskaźniki: żelazo, mangan, nikiel, azotany, potas, siarczany, molibden, cynk.

W okresie 2005-2009 na terenie powiatu tarnogórskiego prowadzony był monitoring zanieczyszczenia wód podziemnych utworów triasowych (GZWP - 330) trichloroetenem (TRI) i tetrachloroetenem (PER). Stężenia trichloroetenu (TRI) w 2009 roku wahały się od 2,4 µg/l do 740 µg/l, natomiast stężenia tetrachloroetenu (PER) zmieniały się w przedziale <0,01 µg/l do 290 µg/l. W stosunku do roku 2008 obserwowany był spadek stężeń badanych substancji. W obrębie nadleśnictwa znajdują się jednolite części wód podziemnych 132 i 134 zagrożone nie osiągnięciem dobrego stanu do roku 2015, oraz JCWPd 116 będący w grupie wód potencjalnie zagrożonych.

Gospodarowaniem wodami zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju reguluje ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz.U.2005. 239.2019 z późn. zm.), która transponuje do polskiego prawodawstwa zapisy Ramowej Dyrektywy Wodnej, tym samym obowiązek poprawy stanu wód i zaspokojenie potrzeb ludzi i gospodarki w terminie do 2015 roku.

VI.4.2. STAN GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ NA TERENIE GMIN

Problem gospodarki wodno-ściekowej w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec analizowano na obszarze gmin znajdujących się w zasięgu granic nadleśnictwa. Szczegółową charakterystyką gospodarki wodno-ściekowej nie została objęta gmina Psary, ze względu na nieznaczny udział powierzchniowy gminy w ogólnej powierzchni nadleśnictwa.

Gmina Koszęcin

W gminie Koszęcin szereg miejscowości posiada wodociągi, które zapewniają dostawę wody dobrej jakości. Łącznie wodociągi o długości ponad 100 kilometrów doprowadzają wodę do 2371 posesji. Sieć kanalizacji sanitarnej obejmuje cztery miejscowości Koszęcin, Rusinowice, Plądry i Strzebiń, w pozostałych miejscowościach ścieki gospodarczo - bytowe najczęściej gromadzone są w bezodpływowych zbiornikach ścieków. Gmina posiada dwie oczyszczalnie ścieków w Rusinowicach i Koszęcinie. Planuje się skanalizowanie całego obszaru gminy.

Gmina Woźniki

Obszar gminy jest w 100% zwodociągowany na terenie miasta i 99% na terenach wiejskich. Sieć wodociągowa obejmująca miasto i przyległe tereny zasilana jest z ujęć w

Woźnikach, Psarach, Lubszy, Pakulach i Dąbrowie Małej. Wieś Dyrdy i Sośnica zasilane są z ujęcia w rejonie Miotek - Bibiela. Sieć liczy 112 km. Woda z ujęć w Woźnikach i Psarach zawiera podwyższone stężenia żelaza i wymaga uzdatniania. Na terenie gminy istnieje sieć kanalizacji ściekowej (głównie jest to kanalizacja deszczowa), obejmuje ona miejscowości: Woźniki, Ligotę Woźnicką, Psary, Babienicę, Lubszę i Kamienicę. Gmina posiada oczyszczalnię ścieków w Woźnikach, oraz planuje budowę nowej mechaniczno-biologicznej oczyszczalni w Psarach. W gminie istnieją również lokalne - podmiotowe oczyszczalnie ścieków, spełniające potrzeby własne, są to oczyszczalnia przy Zakładach Mięsnych „Jandar” w Woźnikach, przyzakładowa Ośrodka Rehabilitacyjno – Wczasowego oraz przy Zespole Hotelowo – Restauracyjnym „Czarny Las” w Woźnikach.

Gmina Kalety

Zaopatrzenie gminy w wodę realizowane jest z ujęcia głębinowego w Bibieli. Woda z ujęcia „Bibiela” przeznaczona jest na zaopatrzenie ludności miast: Bytomia, Tarnowskich Gór, Piekar Śląskich i Kalet. Z sieci wodociągowej korzysta obecnie ok. 98% mieszkańców gminy tj. ok. 8600 osób. Na terenie gminy eksploatowanych jest łącznie około 23,5 km sieci kanalizacji sanitarnej i około 8,5 km kanalizacji deszczowej, obecnie gmina realizuje rozbudowę sieci kanalizacyjnej mającą na celu obejmiecie 90 - 95% gospodarstw, dla pozostałych mieszkańców budowy rozproszonej przewiduje się budowę przydomowych biologicznych oczyszczalni ścieków lub innego sprawnego systemu unieszkodliwiania ścieków. Gmina prowadzi wymianę starych wyeksploatowanych wodociągów na nowe, ze szczególnym uwzględnieniem wymiany rurociągów ze stali i azbestocementu. Szacunkowe, wskaźnikowe obliczenia wykazują, że na terenie gminy powstaje około 887 m³/d ścieków socjalno - bytowych wymagających oczyszczenia. Obecnie na terenie gminy eksploatowana jest jedna mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków, o nieznacznym stopieniu obciążenia, tj. ok. 46%. Po oczyszczeniu ścieki kierowane są do rzeki Mała Panew. Planuje się budowę dodatkowych oczyszczalni.

Gmina Miasteczko Śląskie

Zaopatrzenie w wodę realizowane jest z ujęcia głębinowego w Bibieli przez rurociągi magistralne biegnące przez Żyglin Żyglinek. Od rurociągów magistralnych wykonane są dwa połączenia w kierunku Tarnowskich Gór, z których są zaopatrywane poszczególne miejscowości. Ponadto część gminy korzysta z ujęć własnych Huty Cynku. Głównym dystrybutorem wody pitnej dla gminy jest Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Tarnowskich Górach, które kupuje wodę od Górnośląskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji w Katowicach. Z sieci wodociągowej korzysta obecnie ok. 98% mieszkańców tj. ok. 7600 osób. Obecnie na terenie gminy eksploatowanych jest łącznie około 15,5 km sieci kanalizacji sanitarnej i około 7,5 km kanalizacji deszczowej. Na terenie Gminy funkcjonuje mechaniczno - biologiczna oczyszczalnia, zlokalizowana w Miasteczku Śląskim,

oczyszczone ścieki z tej oczyszczalni odprowadzane są do potoku Graniczna Woda. Na terenie Huty „Miasteczko Śląskie” eksploatowana jest zakładowa mechaniczno – chemiczna oczyszczalnia ścieków. Dla potrzeb własnych Stacji Uzdatniania Wody w Biblieli funkcjonuje lokalna oczyszczalnia mechaniczna, która oczyszcza głównie popłuczyny z filtrów, wody chłodnicze oraz niewielkie ilości ścieków socjalno – bytowych. Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest Rów Zarachowski (lewy dopływ rzeki Mała Panew).

Gmina Tworóg

Gmina jest zwodociągowana na poziomie 95%, jedynie przysiółki Pusta Kuźnica i Osiek oraz część sołectwa Brynek nie są podłączone do sieci wodociągowej. Woda ujmowana jest z ujęć własnych zlokalizowanych w pięciu miejscowościach. Obszar leżący w granicach gminy zaopatrywany jest z ujęcia Mikołeska. Łączna długość sieci wodociągowej gminy wynosi 115 km. Planowana jest wymiana sieci Boruszowice i Honusek, oraz budowa sieci wodociągowej – Mikołeska, a także modernizacja istniejących odcinków. Obecnie sieć kanalizacyjna liczy 21 km. Planowany jest rozwój istniejącej sieci, zgodnie z ustaleniami „Wieloletniego planu inwestycyjnego gminy Tworóg”. Do roku 2015 planowane jest skanalizowane sołectw: Tworóg, Koty, Hanusek i Boruszowice, Nowa Wieś Tworoska, Brynek. Na obszarach o budowie rozproszonej projektowane są przydomowe oczyszczalnie ścieków. Obecnie na terenie gminy istnieje 10 takich oczyszczalni. Gmina posiada mechaniczno-biologiczną oczyszczalnię ścieków w Tworogu, oczyszczalnia obecnie obciążona jest w 27%, przyjmując ścieki ze sołectwa Tworóg i Koty. Docelowo oczyszczalnia ma oczyszczać ścieki z sołectw: Tworóg, Koty, Nowa Wieś, Brynek, Boruszowice – Hanusek oraz Potępa (gm. Krupski Młyn). Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest rzeka Stoła.

Gmina Tarnowskie Góry

Większość obszaru gminy jest skanalizowana i zwodociągowana. Na 100 km przypada 240,2 km sieci wodociągowej i 146,2 km sieci kanalizacyjnej. Ludność korzystająca z instalacji wodociągowej wynosi 98,4% ogółu ludności, z sieci kanalizacyjnej – 78,2%. Obecnie na terenie Tarnowskich Gór realizowany jest projekt modernizacji i rozbudowy kanalizacji wodno-ściekowej. Projekt obejmuje budowę 45,6 km kanalizacji sanitarnej oraz modernizację 0,4 km kanalizacji ogólnospławnej. Dzięki tym działaniom do wybudowanej sieci kanalizacyjnej zostanie przyłączonych 5,8 tys. osób, a aglomeracja Tarnowskie Góry zostanie wyposażona w system kanalizacji sanitarnej w 96 %. Projekt ma być ukończony w 2012 roku i jest dofinansowany ze środków europejskich Funduszu Spójności. Gmina korzysta z czterech oczyszczalni ścieków:

- "Śródmieście" - Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest rzeka Stoła. Z uwagi na fakt znacznego przeciążenia oczyszczalni oraz niewielkiej możliwości jej rozbudowy, podjęto prace mające na celu wybudowanie nowego obiektu, który będzie

dostosowany do obecnych warunków obciążenia i jednocześnie będzie bardziej oddalony od centrum miasta.

- "Repty" - Ścieki oczyszczone kierowane są do potoku Starotarnowickiego. Oczyszczalnia była modernizowana w 2000 roku, natomiast w roku 2006 obiekt wyposażono w stację mechanicznego oczyszczania.
- "Leśna" – Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest rzeka Stoła. Jest to mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków oparta o metodę złożeń biologicznych. Oczyszczalnia przyjmuje ścieki z dzielnic Strzybnica i Rybna oraz dowożone wozami asenizacyjnymi z pobliskich gmin.
- "Miasteczko Śląskie" – Oczyszczalnia zlokalizowana w sąsiedniej gminie. Obiekt przyjmuje ścieki bytowo-gospodarcze z terenu gminy Miasteczko Śląskie i dzielnicy Żyglin, oraz dowożone wozami asenizacyjnymi z pobliskich gmin w ilości ok. 740 m³/d. Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest potok Graniczna Woda.

Gmina Świerklaniec

Gmina zaopatrywana jest w wodę pitną przez Zakład Wodociągów i Kanalizacji – Gospodarstwo Pomocnicze. Nie wszystkie sołectwa gminy posiadają pełną sieć wodociągową, przedsięwzięcia w tym zakresie są realizowane od 2004 roku i wynoszą łącznie 500 m na rok, podobnie kształtuje się proces wymiany i modernizacji istniejącej sieci. W gminie Świerklaniec budowę sieci kanalizacyjnej rozpoczęto w 1999 roku. W tym czasie powstała również biologiczno-mechaniczna oczyszczalnia ścieków. Plan kanalizacji gminy przewiduje budowę kanalizacji w 10 zadaniach, które w efekcie końcowym obejmą wszystkie sołectwa. Aktualnie mieszkańcy obszarów nieskanalizowanych odprowadzają ścieki do szamb i wywożą je okresowo. W latach 2004-2010 będzie prowadzona była budowa kanalizacji sanitarnych w sołectwach Orzech, Nowe Chechło i Świerklaniec. Projektem przebudowy objęta została oczyszczalnia ścieków w Świerkłańcu, zwiększono jej przepustowość i wprowadzono nowoczesną gospodarkę osadem.

Gmina Ożarowice

W gminie Ożarowice 98% ogółu ludności korzysta z instalacji wodociągowej, natomiast z kanalizacyjnej - tylko 3%. 26 lipca 2007 roku gmina Ożarowice, wraz z gminą Miasteczko Śląskie oraz Mierzęcice podpisały umowę na realizację inwestycji pod nazwą „Infrastruktura około lotniskowa Międzynarodowego Portu Lotniczego Katowice w Pyrzowicach – gospodarka wodno-ściekowa”. W ramach projektu zostanie wybudowana zbiorcza oczyszczalnia ścieków dopływających i dowożonych taborem asenizacyjnym, o przepustowości ok. 2 500 m³/dobę, w pełni zhermetyzowana, wraz z całą infrastrukturą towarzyszącą. Projekt zakłada rozbudowę sieci kanalizacyjnej na obszarze wymienionych gmin. Dofinansowanie w wysokości 20 mln euro uzyskano z Europejskiego Funduszu

Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007 – 2013.

Gmina Kozięłowy

Do sieci wodociągowej podłączonych jest ok. 83% mieszkańców gminy Kozięłowy tj. około 12 030 osób. Gmina zaopatrywana jest w wodę z trzech wodociągów grupowych, obszar gminy znajdujący się w granicach nadleśnictwa zaopatrywany jest w wodę z ujęcia w Rzeniszowie. W trakcie realizacji jest rozbudowa wodociągów. Zaopatrzenie gminy w wodę odbywa się z lokalnych sieci wodociągowych bazujących na własnych ujęciach wód głębinowych z utworów triasowych. Na terenach nieobjętych zbiorowym systemem zaopatrzenia w wodę mieszkańcy korzystają z własnych ujęć studziennych. Łączna długość sieci wodociągowej wraz z przyłączami wynosi 271,5 km. Woda kierowana do sieci wodociągowej jest uzdatniana jedynie na ujęciu w Rzeniszowie. Gmina jest w małym stopniu skanalizowana, ścieki socjalno - bytowe z budynków zlokalizowanych na terenach nieskanalizowanych odprowadzane są przede wszystkim do szamb, lub bezpośrednio do lokalnych rowów przydrożnych i cieków. Na terenie gminy znajduje się mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków zlokalizowana na terenie miejscowości Rzeniszów, wybudowana w 1998 roku. Do oczyszczalni dopływają ścieki jedynie z niewielkiej części miejscowości Rzeniszowa. Oczyszczone ścieki odprowadzane są do rowu melioracyjnego, a następnie do rzeki Boży Stok. Na terenie gminy istnieje również oczyszczalnia ścieków należąca do Wytwórni Wód Gazowanych „Jurajska” w Postępie. Oczyszczone ścieki odprowadzane są do rzeki Warty. Gmina nie posiada systemu kanalizacji deszczowej. Wody deszczowe z ulic odpływają powierzchniowo do przydrożnych rowów, a następnie do pobliskich cieków. Gmina planuje się pełne zwodociągowanie i skanalizowanie całego terenu za wyjątkiem zabudowy rozproszonej, gdzie zakłada się budowę przydomowych oczyszczalni ścieków.

Gmina Bobrowniki

Gmina jest zaopatrywana w wodę z wodociągu grupowego Górnośląskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów S.A. w Katowicach, z ujęć gmin: Psary i Mierzęcice. Na terenie gminy Bobrowniki zlokalizowana jest stacja uzdatniania wody ujmowanej ze zbiornika powierzchniowego „Kozłowa Góra”. Północna część gminy Bobrowniki zaopatrywana jest w wodę z własnych ujęć głębinowych. Sołectwa Myszkowie, Sączów, Siemonia, Twardowice zaopatrywane są w wodę ze studni głębinowej w Myszkowicach. Druga studnia głębinowa zaopatruje tylko mieszkańców przysiółka Łubianki. Woda z obu studni podawana jest do sieci bez uzdatniania. Gmina posiada mechaniczno-biologiczną oczyszczalnię ścieków komunalnych, położoną w sołectwie Rogoźnik, nad potokiem Jawornik. Kanalizacja sanitarna gminy jest sukcesywnie rozbudowywana w sołectwach: Bobrowniki, Rogoźnik, Dobieszowice. Z terenów nieobjętych systemem kanalizacji

sanitarnej, ścieki komunalne gromadzone są w szczelnych osadnikach przydomowych, okresowo opróżnianych. Nieliczne nieruchomości wyposażone są w przydomowe oczyszczalnie ścieków. Odbiornikami wód opadowych są liczne cieki, dopływów potoku Jawornik i rzeki Brynica. W Bobrownikach, Rogoźniku, Dobieszowicach wybudowane zostały kanały deszczowe o długości około 20 km. Gmina planuje rozbudowę sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, oraz rozbudowę istniejącej oczyszczalni ścieków.

Gmina Piekary Śląskie

Stopień zwodociągowania gminy Piekary Śląskie wynosi 100%. Długość sieci wodociągowej eksploatowanej przez MPWiK Piekary Śląskie wynosi 176,8 km. Miasto nie posiada własnych ujęć wody komunalnej. Mieszkańcy są zaopatrywani w wodę pitną z sieci miejskiej. Woda pitna dostarczana jest poprzez 18 odgałęzień magistral wodociągowych GPW Katowice, korzystających z ujęć położonych poza terenem miasta: ujęcie głębinowe „Bibiela” oraz powierzchniowe „Dzieńkowice”. Awaryjnym źródłem zaopatrzenia w wodę pitną mieszkańców gminy Piekary Śląskie są ujęcia wody KWK „Julian” przy ul. Gen. Ziętka. Sieć wodociągowa gminy charakteryzuje się awaryjnością, wynikającą z prowadzonych działań górniczych. Na terenie miasta występuje zróżnicowany stopień skanalizowania. Na obszarze miasta działają dwie oczyszczalnie ścieków: „Północ” i „Brzózka”. Dzielnice Brzeziny Śląskie i Dąbrówka Wielka położone są poza zlewniami istniejących oczyszczalni, ścieki z tych dzielnic trafiają bez oczyszczania do odbiorników. Z terenu miasta odprowadzanych jest bez oczyszczania około 30% ilość ścieków sanitarnych. W ramach uporządkowania gospodarki ściekowej gmina zamierza wybudować nową oczyszczalnię ścieków „Południe” oraz zlikwidować oczyszczalnię „Brzózka”. Oczyszczalnia będzie gromadzić i oczyszczać ścieki z dzielnicy Brzeziny i Dąbrówka Wielka. Planowane jest skanalizowanie obszaru, gdzie w ogóle nie ma kanalizacji, czyli na obszarze Kozłowej Góry, Józefki, część dzielnicy Brzozowice, dzielnica Dąbrówka Wielka, dzielnica Brzeziny oraz osiedle Pod Lipami.

Tabela 39. Zestawienie ilości wytworzonych i oczyszczonych ścieków w oczyszczalniach omawianych gmin w zasięgu Nadleśnictwa Świerklaniec (źródło: WIOŚ)

Gmina	Lokalizacja oczyszczalni	Przepustowość technologiczna [m ³ /d]	Rzeczywista ilość ścieków oczyszczonych [m ³ /d]	Redukcja zanieczyszczeń wskaźnik - % redukcji
Koszęcin	Koszęcin	261	-	-
	Rusinowice	500	-	-
Woźniki	Woźniki	650	-	-
Kalety	Kalety	1450	675	-

Gmina	Lokalizacja oczyszczalni	Przepustowość technologiczna [m ³ /d]	Rzeczywista ilość ścieków oczyszczonych [m ³ /d]	Redukcja zanieczyszczeń wskaźnik - % redukcji
Miasteczko Śląskie	Miasteczko Śląskie	2100	444	BZT ₅ -76, ChZT- 65, Zaw. og. – 90
	Huta Cynku „Miasteczko Śląskie”	2880	1728	Zaw. og. – 59
	Stacja Uzdatniania Wody w Bibieli	1000	-	-
Tworóg	Tworóg	2379	640	BZT ₅ -88, ChZT- 98, Zaw. og. – 46
Tarnowskie Góry	„Śródmieście”	2600	4800	-
	„Repty”	2600	1300	BZT ₅ -96, ChZT- 93, Zaw. og. – 97
	„Leśna”	1500	800-950	BZT ₅ -92, ChZT- 87, Zaw. og. – 98
Świerklaniec	Świerklaniec	900-1000	-	-
Piekary Śląskie	Północ	10000	6250	-
	Brzózka	1600	1263	-
Ożarówice	Rzeniszów	300	52	-
	Wytwórnia Wód Gazowanych „Jurajska” w Postępie	550	-	-
Bobrowniki	Rogoźnik	1000	450	-

W roku 2009 z terenu województwa śląskiego odprowadzono do wód lub do ziemi 371,9 hm³ ścieków przemysłowych i komunalnych. Oczyszczania wymagało 369,8 hm³ ścieków, z czego procesowi oczyszczania poddano 86,5%, a pozostałe 13,5% odprowadzono bez oczyszczenia. Pozytywnym zjawiskiem na obszarze województwa jest sukcesywny wzrost liczby oczyszczalni komunalnych z podwyższonym usuwaniem biogenów, który w odniesieniu do 2000 roku wyniósł 77,1%. W analizowanym roku oszacowano, że 70,5% ludności ogółem korzystało z oczyszczalni ścieków, w poszczególnych powiatach w zasięgu nadleśnictwa kształtowało się to następująco:

- powiat będziński – 59,7% ogółu ludności w powiecie;
- powiat lubliniecki – 64,7% ogółu ludności w powiecie;
- powiat tarnogórski – 56,6% ogółu ludności w powiecie;

- powiat myszkowski – 64,2% ogółu ludności w powiecie;
- powiat miasto Piekary Śląskie – 90,6% ogółu ludności w powiecie.

VI.5. POZIOM ZANIECZYSZCZENIE GLEB

Poziom zanieczyszczeń gleb w województwie śląskim określony został według „Monitoringu Chemizmu Gleb Ornych Polski w latach 2005-2007, IOŚ Warszawa 2008”. Monitoring ten śledzi stan właściwości fizycznych, fizykochemicznych i chemicznych gleb gruntów ornych oraz zanieczyszczenia pierwiastkami śladowymi, wielopierścieniowymi węglowodorami aromatycznymi i siarką siarczanową. Z uzyskanych danych wynika, że gleby w większości badanych punktów w województwie śląskim są niezanieczyszczone bądź słabo zanieczyszczone metalami ciężkimi. Gleby nie wykazują znaczących zmian w porównaniu z rokiem 2000, w niektórych punktach pomiarowych zauważalny jest nawet spadek zanieczyszczenia metalami ciężkimi o jeden stopień. Od tych ogólnych danych odbiegają znacząco gleby w gminie Piekary Śląskie, gdzie stwierdzono wysoki stopień zanieczyszczeń gleb, przyczyną takiego stanu gleb są kopalnie Kompani Węglowej S.A. Pozostały obszar nadleśnictwa nie odbiega od norm ogólnych dla województwa. Zanieczyszczenia siarką siarczanową i wielopierścieniowymi węglowodorami aromatycznymi w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa występują raczej lokalnie, koncentrując się wokół zakładów przemysłowych. Gleby te w większości obszaru charakteryzują się niską zawartością siarki i WWA, oraz nie wykazywały większych zmian w latach 2000-2005. Badane gleby w Piekarach Śląskich wykazały zawartość 1,25 mg S-SO₄/100g gleby, co wskazuje na niską - naturalną zawartość tego wskaźnika w glebie, oraz 1392 µg WWA/kg gleby, określając małe zanieczyszczenie. Kolejnym badany parametrem zanieczyszczeń gleb jest stężenie jonów wodorowych w glebie. Pomiar prowadzone przez Okręgową Stację Chemiczno-Rolniczą w Gliwicach wykazały, że ponad połowa badanych gleb w województwie śląskim jest kwaśna i bardzo kwaśna. W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa gleby kwaśne przeważają w powiecie tarnogórskim, obejmując 60% powierzchni gleb, w mniejszym stopniu – 30% powierzchni gleb zajmują gleby w mieście Piekary Śląskie i 20% w powiecie będzińskim. Wyniki pomiarów zawartości fosforu i magnezu w glebach województwa śląskiego wskazały duże zróżnicowanie zawartości tych pierwiastków w glebie. Gleb ubogich w magnez jest 51% w skali województwa, 54% gleb jest ubogich w fosfor, 68% w potas. Coraz częstszym zjawiskiem powodującym degradację i utratę walorów przyrodniczych staje się wyłączenie gruntów rolnych i leśnych z produkcji poprzez przemianowanie przeznaczenia gruntu. Wyłączenie gruntów rolnych i leśnych z roku na rok wzrasta, w roku 2006 przemianowaniu uległo 450 ha gruntów, w latach 2008-2009 blisko 700 ha. Związane jest to głównie z rozwojem przemysłu wydobywczego i rozwojem aglomeracji miejskich.

VI.6. GOSPODARKA ODPADAMI NA TERENIE GMIN

Odpady to wszystkie przedmioty oraz substancje stałe, jak również niebędące ściekami substancje ciekłe, powstałe w wyniku działalności przemysłowej, gospodarczej lub bytowania człowieka i nieprzydatne w miejscu lub czasie, w którym powstały. Ze względu na miejsce powstawania wyróżnia się dwie kategorie odpadów:

- odpady komunalne łącznie z odpadami gromadzonymi selektywnie,
- odpady pochodzące z sektora gospodarczego, czyli odpady przemysłowe (z uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych).

Odpady komunalne to odpady powstające w gospodarstwach domowych i obiektach użyteczności publicznej. Można do nich także zaliczyć odpady uliczne i nieczystości gromadzone w zbiornikach bezodpływowych, a także odpady pochodzące od innych wytwórców, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Odpady przemysłowe to uboczne produkty pochodzące z procesów technologicznych, powstające na terenie zakładów przemysłowych. Są szkodliwe lub uciążliwe dla środowiska. Wśród odpadów przemysłowych na szczególną uwagę zasługują odpady niebezpieczne.

Monitoring gospodarki odpadami na terenie województwa śląskiego realizowany jest przez WIOŚ w Katowicach na podstawie danych pozyskiwanych w ramach:

- prowadzenia i aktualizacji bazy danych Karty Składowisk i Karty Spalarni, które zastąpiły prowadzoną do 2007 r. bazę SIGOP,
- działalności kontrolnej WIOŚ
- statystyki publicznej GUS,
- działalności prowadzonej przez Delegaturę w Bielsku-Białej i Częstochowie.

Wysoki stopień uprzemysłowienia województwa śląskiego przekłada się na ilości wytworzonych odpadów w sektorze gospodarczym. Największe ilości odpadów powstaje w środkowej części województwa, w rejonie przemysłu wydobywczego, hutnictwa żelaza i metali nieżelaznych oraz energetyki zawodowej. Z raportu WIOŚ wynika, że w roku 2009 na terenie województwa powstało 32,258 mln Mg odpadów przemysłowych. W porównaniu do roku 2008 jest to mniej o 3 mln Mg, zauważa się systematyczny spadek ilości wytwarzanych odpadów przemysłowych z roku na rok, wynikający z modernizacji przedsiębiorstw i racjonalnej gospodarki odpadowej. W powiatach w zasięgu nadleśnictwa ilości wytworzonych odpadów kształtują się na poziomie 130-350 tys. Mg w powiecie tarnogórskim i 350-1200 tys. Mg w mieście Piekary Śląskie. W przeliczeniu na mieszkańca tych powiatów daje to 180-200 kg na osobę w powiecie tarnogórskim i 260-308 kg Mg w mieście Piekary Śląskie.

VI.6.1. SELEKTYWNA ZBIÓRKA ODPADÓW

W województwie śląskim selektywna zbiórka odpadów prowadzona jest w ok. 70% gmin. W roku 2009 odpady selektywnie zebrane stanowiły 8,8% odpadów komunalnych. Największą ilość stanowiły odpady biodegradowalne – 24%, szkło – 22% i odpady wielkogabarytowe – 22%, w dalszej kolejności makulatura -14% i tworzywa sztuczne-12%.

Na obszarze poszczególnych gmin w zasięgu granic nadleśnictwa prowadzona jest selektywna zbiórka głównie tworzyw sztucznych, szkła i makulatury. Wraz ze wzrostem wytwarzanych odpadów zwiększone zostają prace władz poszczególnych gmin w kierunku racjonalnego gospodarowania odpadami. Zawarte w „Programach Gospodarki Odpadami” plany wskazują na zwiększenie nakładów na zbiórki odpadów segregowanych.

VI.6.1. ODPADY ŚCIEKOWE

Osady ściekowe powstające w wyniku prowadzenia procesów oczyszczania ścieków wymagają oddzielnego ujęcia w systemie gospodarki odpadami z racji powszechności wytwarzania, wzrastającej rokrocznie masy oraz specyfiki możliwości ich zagospodarowania.

Tabela 40. Przykładowa gospodarka osadami ściekowymi wytworzonymi w oczyszczalniach ścieków w 2009 roku na terenie powiatów w zasięgu granic Nadleśnictwa Świerklaniec (wg. GUS „Stan i ochrona środowiska” 2006 rok)

Powiat	Osady ściekowe [Mg s. m.]					
	ogółem wytworzone	Stosowane w rolnictwie	stosowane do rekultywacji terenów w tym gruntów na cele rolnicze	stosowane do uprawy roślin przeznaczonych do produkcji kompostu	przekształcone termicznie	składowane
myszkowski	828	-	668	5	-	98
będziński	1 811	78	1 341	-	-	363
lubliniecki	555	-	82	-	-	37
tarnogórski	445	-	-	-	-	82
miasto Piekary Śląskie	81	-	-	-	-	81
ogólnie województwo śląskie	63 095	965	27 404	3 259	-	17 455

VI.6.2. PROCES UNIESZKODLIWIANIA ODPADÓW

Nadal najbardziej rozpowszechnioną metodą unieszkodliwiania odpadów przemysłowych jest ich składowanie. Deponowane na składowiskach odpady ulegają niekontrolowanym procesom fizycznym, chemicznym i biologicznym, które mogą być źródłem uciążliwości dla otoczenia oraz przyczyną pogarszania jakości środowiska.

Obecnie na terenie województwa śląskiego funkcjonuje kilkaset instalacji i urządzeń służących do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów. W 2009 roku do instalacji odzysku skierowano ponad 97% z całości wytworzonych odpadów. Z pozostałej ilości, tylko niecałe 2% odpadów unieszkodliwiono poprzez składowanie. Proces odzysku i unieszkodliwiania odpadów na terenie województwa w porównaniu do lat ubiegłych znacznie się rozwinął. Odzyskowi poddawane są odpady wytwarzane w procesach przemysłowych oraz wysegregowane ze strumienia odpadów komunalnych, stanowiące bazę surowców wtórnych bądź też służące do produkcji paliw alternatywnych (głównym odbiorcą jest głównie przemysł cementowy). Odpady remontowe i budowlane oraz odpady pozyskiwane z byłych składowisk odpadów (górnictwych, hutniczych, energetycznych) przerabiane są na kruszywa drogowe, spoiwa i inne formy z przeznaczeniem do prac inżynierskich. Zauważalny jest również wzrost odzysku odpadów niebezpiecznych z sektora komunalnego, złomu akumulatorów kwasowo-ołowiowych, sprzętu elektrycznego i elektronicznego, pojazdów wycofanych z eksploatacji. Na terenie województwa funkcjonuje pięć instalacji do termicznego przekształcania odpadów przemysłowych i niebezpiecznych, w tym także odpadów medycznych i weterynaryjnych, pestycydów, olejów zawierających PCB, itp. Jedną z takich spalarni w Dąbrowie Górniczej jest największą instalacją tego typu w kraju. Na terenie województwa śląskiego w roku 2009 eksploatowane były cztery składowiska odpadów zawierających azbest, na których unieszkodliwianiu poddawane były odpady usuwane z dachów i elewacji budynków oraz inne odpady z zawartością azbestu.

VI.6.3. PROGNOZA ILOŚCI ODPADÓW

Prognozy ilości odpadów komunalnych sporządzane są w oparciu o dane i prognozy Głównego Urzędu Statystycznego (dane demograficzne), oraz wskaźniki i prognozy Krajowego Planu Gospodarki Odpadami. KPGO zakłada, że w najbliższych latach nie nastąpią istotne zmiany składu morfologicznego wytwarzanych odpadów komunalnych, a wzrost jednostkowego wskaźnika wytwarzania odpadów kształtował się będzie na poziomie 1% rocznie. Spodziewany jest wzrost poziomu selektywnego zbierania odpadów z obecnych 2% do 15%, co pociągnie za sobą zmiany ilości i składu odpadów niesegregowanych. Wśród najważniejszych czynników wpływających na zmianę ilości i morfologii odpadów wymienić należy: poziom zamożności mieszkańców, wysokość PKB,

poziom zatrudnienia, charakter zabudowy, poziom świadomości ekologicznej, zagęszczenie zakładów przemysłowych.

Tabela 41. Prognozowane zmiany ilościowe odpadów na terenie powiatów w zasięgu Nadleśnictwa Świerklaniec

Powiat	Ilość odpadów [Mg]					
	2009	2010	2011	2013	2015	2018
myszkowski	21 058	21 244	21 412	21 804	22 216	22 798
będziński	48 413	48 587	48 781	49 177	49 567	50 160
lubliniecki	19 805	19 959	20 116	20 426	20 762	21 271
tarnogórski	42 653	42 227	42 309	42 422	42 529	42 661
miasto Piekary Śląskie	21 465	21 461	21 488	21 402	21 352	21 192
ogólnie województwo śląskie	1 574 944	1 578 522	1 581 013	1 586 801	1 591 445	1 595 440

VI.6.4. ZAŁOŻENIA I CELE GOSPODARKI ODPADAMI

Planowane działania gospodarki odpadami poszczególnych gmin rozkładają się w czasie krótko- i długoterminowym. Za zasadnicze wytyczne przyjęte zostają założenia Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami, są to następujące działania:

- zintegrowane podejście do gospodarki odpadami,
- zapewnienie zorganizowanej zbiórki całej ilości wytwarzanych odpadów,
- minimalizacja ilości odpadów oraz zmniejszenie ich potencjału szkodliwości,
- wyższy poziom ponownego użycia (przedmioty wielokrotnego użytku),
- wzrost recyklingu, w tym recyklingu organicznego,
- wzrost odzysku energii oraz termicznego przekształcania,
- możliwość przyszłego rozwoju alternatywnych technologii przetwarzania odpadów (np. zgazowanie i odgazowanie),
- składowanie odpadów wcześniej przekształconych,
- zwiększony udział społeczny w procesie podejmowania decyzji,
- efektywna ochrona zdrowia i życia ludności oraz środowiska przed odpadami.

Istotne działania objęte w planach gospodarki odpadami poszczególnych gminach dotyczą również:

- zamknięcia i rekultywacji wszystkich składowisk niespełniających wymagań,
- pogłębiania świadomości ekologicznej mieszkańców gmin w zakresie segregowania i gospodarowania odpadami (min. w zakresie negatywnego wpływu spalania śmieci w paleniskach domowych, czy deponowania ich na „dzikich wysypiskach”),
- zmniejszenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów,
- zwiększenia zbiórki odpadów niebezpiecznych, wielkogabarytowych, budowlanych,
- wycofywania materiałów zawierających azbest, PCB,
- eliminowanie źródeł zanieczyszczenia środowiska odpadami,
- uregulowanie gospodarki odpadami małych i średnich przedsiębiorstw (wytwórców „szarej strefy odpadów” ok.5-8% ogólnej masy odpadów).

VI.7. ZAGROŻENIA BIOTYCZNE

Szkody powodowane przez czynniki biotyczne są skutkiem gospodarowania lasu w wieku XIX. Chęć osiągnięcia jak największych zysków w jak najkrótszym czasie doprowadziła do stworzenia monokultur sosnowych. Doprowadziło to do osłabienia drzewostanów i zwiększenia ich podatności na zagrożenia abiotyczne, a to z kolei do spadku odporności drzew na szkody powodowane przez owady i patogeny. Poniższa tabela przedstawia główne przyczyny zagrożeń biotycznych w poszczególnych obrębach oraz sumarycznie dla nadleśnictwa zarejestrowane podczas prac urządzeniowych.

Duże znaczenie gospodarcze mają uszkodzenia ze strony grzybów patogenicznych, głównie ze strony osutki, huby korzeniowej i opieńki. Drzewostany z widocznymi objawami tego typu uszkodzeń zarejestrowano na powierzchni 3172,28 ha co stanowi 29,53% ogólnej powierzchni drzewostanów uszkodzonych przez wszystkie czynniki.

Uszkodzenia od zwierzyny stanowią trzecią co do wielkości grupę uszkodzeń w Nadleśnictwie Świerklaniec z powierzchnią 2073,82 ha co daje 19,30% drzewostanów uszkodzonych. Tego rodzaju uszkodzenia występują zasadniczo w I i IIa klasie wieku drzewostanów. Zestawienie nie ujmuje uszkodzeń odnowień podokapowych i gniazd w drzewostanach odnawianych rębniami złożonymi.

Tabela 42. Zestawienie uszkodzeń biotycznych drzewostanów w nadleśnictwie Świerklaniec

Przyczyna uszkodzenia	Procent uszkodzeń				
	10-20 %	21-50 %	ponad 50%	OGÓŁEM	%
	powierzchnia całkowita [ha]				
zwierzyna	1532,31	545,58	–	2077,89	19,30
grzyby	1510,43	1659,66	4,92	3175,01	29,53
owady	448,45	142,13	3,32	593,90	5,52

VI.7.1. CHOROBY GRZYBOWE

W Nadleśnictwie Świerklaniec największe zagrożenie ze strony grzybów pasożytniczych w drzewostanach stanowi huba korzeni *Heterobasidion annosum*, opieńkowa zgnilizna korzeni *Armillaria species* i w niewielkim stopniu (uprawy i młodniki) mączniak dębu *Microsphaera alphitoides*.

W szkółkach nadleśnictwa zagrożeniem są szkody powodowane głównie przez osutkę sosny *Lophodermium pinastri*, zgorzel siewek (grzyby z rodzaju *Fusarium*, *Rhizoctonia*, *Phytium*, *Phytophthora*), mączniaka dębu *Microsphaera alphitoides*.

W dużym nasileniu występują choroby systemowe, takie jak zamieranie dębu, zamieranie brzozy, wiązów czy jesionów. Jest to efekt suszy i podtopień oraz imisji przemysłowych.

VI.7.2. SZKODNIKI OWADZIE

Uszkodzenia od owadów mają charakter lokalny. W warunkach Nadleśnictwa Świerklaniec w minionym okresie gospodarczym zwiększone występowanie odnotowano w przypadku:

- szeliniaka sosnowca *Hylobius abietis*, uszkadzającego uprawy i młodniki;
- kornika drukarza *Ips typographus*, zasiedlającego drzewa osłabione;
- osni gwiazdzistej *Acantholyda posticalis*, która atakuje igły sosny i może występować gradacyjnie.

Zarejestrowane podczas inwentaryzacji terenowej uszkodzenia od owadów występują na obszarze 593,90 ha, co stanowi jedynie 5,52% ogólnej powierzchni drzewostanów uszkodzonych przez wszystkie czynniki. Rozmiar występowania pozostałych szkodliwych dla lasu gatunków owadów mieści się w granicach dopuszczalnych i aktualnie nie stanowią one większego zagrożenia dla lasu.

VI.7.3. SZKODY POWODOWANE PRZEZ ZWIERZYNĘ PŁOWĄ

W warunkach Nadleśnictwa Świerklaniec uszkodzenia od zwierzyny stanowią największą grupę uszkodzeń. Dogodne warunki bytowania w większych kompleksach leśnych nadleśnictwa, znajdują praktycznie wszystkie gatunki jeleniowatych. Wśród powodowanych szkód można wyodrębnić szkody w uprawach, gdzie w wyniku zgryzania następuje zahamowanie procesów wzrostowych, doprowadzenie do formy krzaczastej drzewa, a także zamieranie oraz szkody w drzewostanach sosnowych młodszych i średnich klas wieku, gdzie drzewa są spałowane. Spałowanie jest bramą infekcyjną dla patogenów, powoduje martwicę, oraz osłabia wytrzymałość i kondycję drzewa.

VI.7.4. SZKODY POWODOWANE PRZEZ ZWIERZYNĘ DROBNĄ

Do grupy potencjalnych zagrożeń upraw i młodników należą również gryzonie. W warunkach Nadleśnictwa Świerklaniec stanowią tylko lokalne zagrożenie, głównie upraw. Większe szkody może wyrządzać bóbr, który bytuje nad Małą Panwią i potokiem spod Nakła.

VI.8. ZAGROŻENIA ABIOTYCZNE

Szkody abiotyczne są wynikiem wystąpienia klęsk żywiołowych w skali lokalnej (zmrozowiska), regionalnej (huragany) lub całego kraju (powodzie). W przeważającej części przeciwdziałanie im jest niemożliwe. Jednakże poprzez poprawne wykonanie zabiegów pielęgnacyjnych można w pewnym stopniu ograniczyć szkody powodowane przez okiści lub silne wiatry w drzewostanach II klasy wieku, które są najbardziej narażone na uszkodzenia.

W poniższej tabeli przedstawiono główne przyczyny zagrożenia abiotycznego dla nadleśnictwa zinwentaryzowane podczas prac urządzeniowych.

Istotne znaczenie gospodarcze mają uszkodzenia ze strony czynników klimatycznych. Największe uszkodzenia w tej grupie to głównie uszkodzenia drzewostanów od okiści i silnych wiatrów. Drzewostany z tymi uszkodzeniami zarejestrowano na powierzchni 4228,49 ha co stanowi niespełna 39,36% ogólnej powierzchni uszkodzeń.

Uszkodzenia pozostałe to:

- zakłócenia stosunków wodnych występujące w drzewostanach podtopionych na powierzchni 420,43 ha, co stanowi 3,89% ogólnej powierzchni drzewostanów uszkodzonych;
- stwierdzone w terenie, widoczne uszkodzenia od pożarów na powierzchni 15,82 ha co stanowi 0,15% ogólnej powierzchni drzewostanów uszkodzonych;
- uszkodzenia zaliczone do grupy uszkodzeń antropogenicznych, obejmują głównie drzewostany w IV strefie uszkodzeń przemysłowych. Istotne tego rodzaju

uszkodzenia stwierdzono na powierzchni ok. 242,04 ha, co stanowi 2,25% ogólnej powierzchni drzewostanów uszkodzonych.

Tabela 43. Zestawienie uszkodzeń biotycznych drzewostanów w Nadleśnictwie Świerklaniec

Przyczyna uszkodzenia	Procent uszkodzeń				
	10-20 %	21-50 %	ponad 50%	OGÓŁEM	%
	powierzchnia całkowita [ha]				
Klimat	3807,94	420,55	–	4228,49	39,36
Pożar	10,86	4,96	–	15,82	0,15
Antropogeniczne	80,78	87,19	74,07	242,04	2,25
Wodne	255,89	139,72	24,82	420,43	3,89

VI.8.1. POŻARY

Lasy Nadleśnictwa Świerklaniec należą do obszarów o dużym zagrożeniu pożarowym (I kategoria zagrożenia pożarowego).

Na zagrożenie pożarowe największy wpływ mają:

- udział siedlisk borowych w ogólnej powierzchni nadleśnictwa;
- udział drzewostanów iglastych w ogólnej powierzchni nadleśnictwa;
- udział młodszych klas wieku w ogólnej powierzchni nadleśnictwa;
- skomplikowana granica polno-leśna;
- sieć dróg i linii kolejowych przebiegających przez kompleksy leśne lub w bezpośrednim ich sąsiedztwie;
- sąsiedztwo aglomeracji miejskich, osad i rozmieszczenia zakładów przemysłowych;
- atrakcyjność turystyczna obszaru i jego dostępność, nasilenie ruchu turystycznego;
- stan sanitarny lasu, stopień zadrzewienia, intensywność zabiegów gospodarczych i sposób użytkowania drzewostanów;
- poziom edukacji społeczeństwa dotyczący bezpiecznego korzystania z lasu pod względem zagrożenia pożarowego.

Obszary o największym potencjalnym zagrożeniu pożarowym to:

- drzewostany osłabione wskutek emisji przemysłowych w okolicy Huty Cynku w Miasteczku Śląskim, zlokalizowane w obrębie Brynica i Żyglinek;
- drzewostany w rejonie zbiornika Chechło-Nakło, sąsiadujące z zabudowaniami miejscowości Miasteczko Śląskie, Chechło Nowe i Świerklaniec;

- drzewostany w sąsiedztwie zbiornika Kozłowa Góra (Świerklaniec) i jeziora Rogoźnickiego;
- okolice Starego i Nowego Zalewu sąsiadujące z osiedlem w Tarnowskich Górach-Strzybnicy.

Tabela 44. Pożary lasów Nadleśnictwa Świerklaniec w minionym okresie gospodarczym

Lp.	Rok	Ilość pożarów szt.	Rok	Ilość pożarów szt.
1	2003	87	2008	39
2	2004	64	2009	30
3	2005	87	2010	4
4	2006	22	2011	19
5	2007	73	2012	16
Razem			434	

VI.8.2. CZYNNIKI KLIMATYCZNE

VI.8.2.1. WIATR

Wiatr jest jednym z czynników przyrody nieożywionej mający duże znaczenie dla prowadzenia gospodarki leśnej. Słabo, ale stale wiejący wiatr może powodować szkody w drzewostanach zaniedbanych gospodarczo jak również na ścianach lasu graniczących z otwartą powierzchnią. Wiatry powodują przesuszenie gleby, zubożenie jej, utratę ciepła i wilgoci. Szkody powodowane przez wiatry mają głównie charakter uszkodzeń mechanicznych (obłamywanie gałęzi, naruszanie systemu korzeniowego, pęknięcia strzał, wiatrołomy, wiatrowały). Najbardziej narażone na szkodliwe działanie wiatru są drzewostany wzrastające na siedliskach wilgotnych, lukowate, przerzedzone, jednogatunkowe, zaniedbane pod względem pielęgnacyjnym (niebezpieczne jest gwałtowne rozluźnienie zwarcia w drzewostanach nietrzebionych). Na powstawanie szkód od wiatru w szczególności narażone są drzewostany porażone przez opieńkę i hubę korzeni oraz intensywnie spalowane przez zwierzynę. Mniejsza stabilność drzewostanów przedrębnych i rębnych na siedliskach wilgotnych może skutkować wymuszonym i przedwczesnym ich użytkowaniem po silniejszych wiatrach.

Przeciwdziałać szkodom od wiatru można za pomocą czynności gospodarczych z zakresu urządzania i hodowli lasu. Podstawowe czynności to:

- zachowanie ładu przestrzennego,
- zaplanowanie właściwego składu drzewostanów,

- planowanie rębni i bezpiecznego kierunku cięć,
- tworzenie ścian ochronnych,
- rozluźnienie więźby sadzenia na terenach zagrożonych,
- właściwe prowadzenie cięć pielęgnacyjnych,
- ograniczanie rozwoju szkodników wtórnych,
- prawidłowe zwalczanie masowych pojawów owadów,
- usuwanie wywrotów i złomów, przestrzeganie zasad higieny lasu,
- utrzymywanie odpowiedniego stanu zwierzyny łownej.

VI.8.2.2. WYŁADOWANIA ATMOSFERYCZNE

Na pioruny najbardziej narażone są wysokie drzewa rosnące na wilgotnych glebach, dobrze zakorzenione. Szkody mają charakter mechaniczny i fizjologiczny. Uszkodzenia polegają na powstawaniu rysy, obłamywaniu wierzchołków, rozłupaniu lub powalaniu pni. Szkodliwe jest zamieranie grup drzew stojących wokół drzewa rażonego piorunem, zwłaszcza w drzewostanach świerkowych. Porażone kępy mogą stwarzać zagrożenie rozwojem szkodników wtórnych. Pioruny mogą być także przyczyną powstawania pożarów, zwłaszcza przy braku opadów.

VI.8.2.3. OPADY I OSADY ATMOSFERYCZNE

Nadmierne opady atmosferyczne mogą stanowić zagrożenie dla lasu. Występują one w postaci deszczu, gradu, okiści, gołoledzi i szadzi. Bardzo silne deszcze mogą powodować mechaniczne uszkodzenia roślin. Nadmierne nagromadzenie się wody w glebie może powodować upłynnienie wierzchniej warstwy gruntu, co na silnie nachylonych stokach może powodować osunięcia i lawiny błotne.

Szkody wywołane gradem mogą być bardzo duże zwłaszcza w młodych drzewostanach do 15 roku życia: sadzonki na uprawach mogą być całkowicie zniszczone. W starszych drzewostanach szkody polegają na uszkodzeniu liści, kwiatów, owoców, pędów i kory. Następstwem uszkodzeń mogą być choroby drzew, wzrost podatności na zasiedlenie przez szkodniki wtórne.

Śnieg przy bezwietrznej pogodzie i temperaturze ok. 0°C może powodować okiść. Szkody powodowane przez okiść mają charakter uszkodzeń mechanicznych - łamanie gałęzi i wierzchołków, przeginanie, a nawet wywroty drzew. W warunkach Nadleśnictwa Świerkianiec, wysoką wrażliwość na działanie okiści wykazują drzewostany głównie sosnowe, Ib do IIb klasy wieku. Zapobieganie szkodom polega na doborze odpowiedniego składu gatunkowego oraz wykonywaniu odnowień (rozrzedzaniu więźby) i zabiegów pielęgnacyjnych uodparniających drzewostany ot tego typu uszkodzeń. Ostatnio znaczne szkody, wyrządzone w drzewostanach ze strony okiści miały miejsce w październiku 2009r.

Zarówno uszkodzenia od okiści, jak również od silnych wiatrów, stanowiące grupę uszkodzeń od czynników atmosferycznych, aktualnie w warunkach Nadleśnictwa Świerklaniec stanowią istotny problem z gospodarczego punktu widzenia. Łączny rozmiar powierzchniowy tych uszkodzeń wynosi 1042 ha, co stanowi prawie 16% ogólnej powierzchni drzewostanów uszkodzonych.

Gołoledź powstaje, gdy na zmrożone kory i pnie drzew pada deszcz. Powstająca warstwa lodu może powodować nadmierne obciążenie drzew i ich uszkodzenia. Wrażliwe gatunki to sosna, olsza i buk. Mało wrażliwe są jodła, modrzew i brzoza. Szadź powstaje w wyniku zetknięcia oziębionej mgły z gałązkami korony drzew. Powoduje szkody podobne do tych od gołoledzi.

VI.8.3. CZYNNIKI ANTROPOGENICZNE

Z czynników antropogenicznych mających negatywny wpływ na zdrowotny stan drzewostanów Nadleśnictwa Świerklaniec wymienić należy:

- a) imisje przemysłowe (stopniowo coraz mniejsze znaczenie na skutek wdrażania inwestycji proekologicznych w dużych zakładach przemysłowych i tym samym znacznego zmniejszenia stopnia zanieczyszczenia środowiska naturalnego). W dalszym ciągu jednak będzie mieć miejsce negatywne oddziaływanie na drzewostany skumulowanych wcześniej w glebie toksycznych substancji (szerzej w dalszej części opracowania). Dla całego Nadleśnictwa strefy uszkodzeń przemysłowych przyjęto z poprzedniego PUL.
- b) zaśmiecanie lasu wskutek intensywnego ruchu turystycznego.
- c) zanieczyszczenie wód bieżących (rowy, potoki) wskutek nielegalnego wypuszczania ścieków komunalnych w sąsiedztwie terenów zurbanizowanych.
- d) w mniejszym stopniu pożary.

Imisje przemysłowe:

Istotnym do niedawna elementem ograniczającym gospodarkę leśną w nadleśnictwie było oddziaływanie atmosferycznych zanieczyszczeń powietrza (emisji przemysłowych). Decyzją KZP przyjęto strefy uszkodzeń przemysłowych z poprzedniego planu gospodarczego (IV rewizja PUL). Do niedawna najbardziej uciążliwe dla środowiska przyrodniczego zakłady przemysłowe zlokalizowane w pobliżu lasów nadleśnictwa to:

- Huta Cynku „Miasteczko Śląskie” S.A. w Miasteczku Śląskim;
- Zakłady Chemiczne „Tarnowskie Góry” w Tarnowskich górach (w likwidacji);
- Górnośląskie Przedsiębiorstwo Wodociągów S.A. w Katowicach;
- Elektrociepłownia Chorzów „ELCHO” Sp. z o.o. w Chorzowie.
- ArcelorMittal Poland S.A - Oddział Huta Królewska w Chorzowie;

- Kompania Węglowa S.A. – Oddział KWK „Piekary” w Piekarach Śląskich;
- Kompania Węglowa S.A. - Oddział KWK „Bobrek-Centrum” w Bytomiu;
- CARBO-KOKS Sp. z o.o. – Zakład Produkcyjny (koksownia) w Bytomiu

W ostatnich latach obserwuje się znaczny spadek stężeń zanieczyszczeń i tym samym niższy stopień zanieczyszczenia środowiska naturalnego. Jest to związane z ograniczeniem wielkości produkcji wielkoprzemysłowej oraz ze skuteczną realizacją inwestycji proekologicznych zmierzających do ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza w największych zakładach przemysłowych.

Zaśmiecanie lasu

Istotnym problemem nadleśnictwa jest zaśmiecanie lasu odpadami komunalnymi, które spotyka się w postaci dzikich wysypisk śmieci. Problem dotyczy zarówno lasów nadleśnictwa jak również lasów będących pod jego nadzorem (głównie lasy komunalne). Wprowadzona stosunkowo od niedawna możliwość korzystania z usług zakładów komunalnych przez indywidualne gospodarstwa rolne może zmienić sytuację.

Zanieczyszczenia wód powierzchniowych

O przydatności wód powierzchniowych decydują występujące zanieczyszczenia fizyczno-chemiczne i mikrobiologiczne pochodzące ze źródeł punktowych, obszarowych i liniowych. Podstawowymi punktowymi źródłami zanieczyszczenia wód powierzchniowych pozostają nadal zakłady przemysłowe i większe skupiska ludności, odprowadzające ścieki do odbiorników systemami kanalizacyjnymi. Dla obszaru działania nadleśnictwa istotną rolę odgrywa oddziaływanie źródeł przemysłowych i mniejszą źródeł komunalnych. Zwiększająca się ilość przyłączy wodociągowych sprzyja powstawaniu większych ilości ścieków, które niejednokrotnie odprowadzane są, wspólnie ze ściekami z hodowli zwierząt, bez jakiegokolwiek oczyszczenia do rowów melioracyjnych i rzek. Zanieczyszczenia obszarowe pochodzą głównie z wypłukiwania opadami atmosferycznymi obszarów przede wszystkim rolnych. Substancjami zanieczyszczającymi, wymywanymi z terenów użytkowanych rolniczo do wód, są w szczególności składniki nawozów mineralnych i organicznych, chemiczne środki ochrony roślin, a także ścieki i osady odprowadzone do gleby.

VII. WYTYCZNE DO ORGANIZACJI GOSPODARSTWA LEŚNEGO, REGULACJI ZASOBÓW ORAZ WYKONYWANIA PRAC LEŚNYCH

VII.1. OGÓLNE ZAŁOŻENIA PROWADZENIA GOSPODARKI LEŚNEJ

Prowadzenie gospodarki leśnej powinno być zgodne z zasadą trwałości lasów. Zasada ta powinna być jednakowo rozumiana przez wszystkie środowiska, zarówno przez leśników jak i pozostałe grupy zawodowe oraz innych uczestników życia gospodarczego i społecznego. W jednoznacznym rozumieniu pomocne są kryteria i wskaźniki trwałości lasów. Ujednolicenie pojęcia ciągłości lasów przy pomocy kryteriów i wskaźników pozwala na dokonywanie porównań na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Kryteria miar i cech trwałego rozwoju w europejskim ujęciu posiadają 6 głównych kierunków:

- zachowanie i zwiększanie udziału lasów w globalnym bilansie węgla,
- utrzymanie zdrowia i trwałości ekosystemów leśnych,
- utrzymanie produkcyjnej zasobności lasów,
- zachowanie biologicznej różnorodności,
- ochrona zasobów genowych i wodnych w lasach,
- utrzymanie i wzmacnianie długofalowych, wielostronnych korzyści społecznych i ekonomicznych płynących z lasów.

Przedstawione kryteria uzupełnione są 20 wskaźnikami trwałego i zrównoważonego rozwoju lasów. Jest to wybór naukowo uzasadnionych, technicznie możliwych do praktycznego zastosowania i ekonomicznie niezbyt kosztownych przedsięwzięć. Całość umożliwia śledzenie i porównanie kierunków i tempa zmian w lasach i leśnictwie europejskim.

VII.2. REGULACJA UŻYTKOWANIA RĘBNEGO

Zgodnie z założeniami posiedzenia Komisji Założeń Planu dla Nadleśnictwa Świerklaniec dla celów planowania urzędzeniowego, całość lasów podzielono na gospodarstwa wg pełnionej przez nie dominującej funkcji (z uwzględnieniem wszystkich funkcji pozostałych) oraz przyjętych celów gospodarowania na następujące gospodarstwa:

Tabela 45. Zestawienie powierzchniowe i procentowe gospodarstw w ramach obrębów

Lp.	Gospodarstwo	Obręb Brynica		Obręb Żyglinek		Obręb Świerklaniec		Nadleśnictwo	
		Powierzchnia ha / %							
1	Specjalne	389,49	6,00	135,61	2,63	456,54	7,92	981,64	5,55
2	Lasów ochronnych	6101,02	94,00	4962,91	97,37	5311,17	92,08	16375,10	94,45
3	Ogółem	6490,51	100	5098,52	100	5767,71	100	17356,74	100

VII.2.1. GOSPODARSTWO SPECJALNE

Gospodarstwo specjalne (S) utworzono na powierzchni 981,64 ha, tj. 5,55% powierzchni leśnej nadleśnictwa, do którego zakwalifikowano:

- lasy na powierzchniach po dawnej eksploatacji rud galmanowych (Pasieki),
- lasy stanowiące cenne fragmenty rodzimej przyrody, w tym na siedliskach bagiennych i łągowych,
- lasy stanowiące ostoje zwierząt objętych ochroną gatunkową,
- lasy przeznaczone do masowego wypoczynku i w ich najbliższym otoczeniu (Nakło - Chechło, Zielona, Rogoźnik, Pniowiec)
- IV strefa uszkodzeń przemysłowych

VII.2.2. GOSPODARSTWO LASÓW OCHRONNYCH

Gospodarstwo lasów ochronnych (O) utworzono na powierzchni 16375,10 ha tj. 94,45% powierzchni leśnej nadleśnictwa. Do gospodarstwa lasów ochronnych należą wszystkie drzewostany zaliczone do lasów ochronnych z wyjątkiem drzewostanów zaliczonych do gospodarstwa specjalnego.

VII.3. OBRĘBY SIEDLISKOWE

Obręby siedliskowe (gospodarstwo leśne) jest to jednostka gospodarcza obejmująca drzewostany różnego wieku, lecz rosnące w podobnych warunkach siedliskowych i zagospodarowane w tej samej kolei rębności i tą samą grupą rębni. Nie jest to jednostka przestrzennie zwarta, a drzewostany o jednolitych cechach nie muszą przylegać do siebie.

Obręby siedliskowe są jednostkami długookresowego planowania hodowlanego o podobnych warunkach siedliskowych, składzie gatunkowym drzewostanów, dominujących funkcji lasu, celu hodowlanym wyrażonym gospodarczym typem drzewostanu, docelowym

składzie drzewostanu, składem odnowieniowym, celu gospodarczym produkcji wyrażonym głównym sortymentem.

Tabela 46. Jednostki regulacji użytkowania rębego i długookresowego planowania hodowlanego (gospodarstwa siedliskowe)

Gospodarstwo siedliskowe	Pow. [ha]	Typ Drzewostanu	Siedliskowe Typy Lasu	Rębnia	Wiek rębności	Techniczny cel produkcji
Gospodarstwo specjalne						
I	30,81	BŚW	SO	Ib / Ic	110	Zachowanie funkcji ochronnych z ewentualną produkcją sortymentów wielkowymiarowych
II	9,9	BW	SO	Ib / Ic	110	
III	49,58	BB	SO	bez rębni	110	
IV	373,04	BMŚW	SO	Ib / IIIa	110	
V	113,63	BMW	SO	Ib / Ic	110	
VI	236,24	BMB	SO	bez rębni	110	
VII	20,6	LMŚW	DB-SO	IIIa / Ib	110	
VIII	15	LMW	DB-SO	IIIa / Ib	110	
IX	132,84	LMB	OL-BRZ	bez rębni	60	
Razem gospodarstwo specjalne					981,64	
Gospodarstwo lasów ochronnych						
I	1175,93	BŚW	SO	Ib / Ic	110	Produkcja sortymentów wielkowymiarowych przy zachowaniu funkcji ochronnych
II	119,86	BW	SO	Ib / Ic	110	
III	4729,35	BMŚW	SO	Ib / IIIa	110	
IV	6802,41	BMW	SO	Ib / Ic	110	
V	966,82	LMŚW	DB-SO	IIIa / Ib	110	
VI	2236,16	LMW	DB-SO	IIIa / Ib	110	
VII	162,77	LŚW	BK-DB	IIIb / IVd	160	
VIII	88,07	LW	DB	IIIb / IVd	160	
IX	93,73	OL	OL	Ib,c / IIIa	80	
Razem gospodarstwo lasów ochronnych					16375,1	

VII.4. WYTYCZNE W SPRAWIE POPRAWY STANU ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO W TRAKCIE WYKONYWANIA PRAC LEŚNYCH

Dla zminimalizowania szkód w środowisku przyrodniczym podczas wykonywania prac leśnych należy praktykować i wprowadzać możliwie najmniej uciążliwe technologie. W tym celu wskazane jest:

- pozyskiwanie drewna kłodowanego;
- w miarę możliwości stosowanie w szerszym zakresie zrywki nasiębiejnej;
- wykorzystywanie stałych szlaków operacyjno-zrywkowych w celu ograniczenia zasięgu szkód powodowanych w czasie pozyskiwania drewna;

- w miejscach, gdzie są zlokalizowane stanowiska roślin objętych ochroną prawną wykonywanie prac związanych z pozyskaniem drewna po zakończeniu wegetacji przez rośliny runa;
- stosowanie w trakcie prac leśnych olejów biodegradowalnych,
- zachowanie w stanie zbliżonym do naturalnego i odtwarzanie śródleśnych zbiorników i cieków wodnych,
- zachowanie w dolinach rzek lasów łągowych, olsów i innych naturalnych formacji przyrodniczych jako ostoje rzadkich gatunków roślin i zwierząt oraz regulatorów wilgotności siedlisk i mikroklimatu,
- zachowanie w stanie nienaruszonym śródleśnych nieużytków jak np. bagna, trzęsawiska, mszary, torfowiska, remizy, wrzosowiska, wraz z ich florą i fauną w celu ochrony pełnej różnorodności przyrodniczej i dalsze traktowanie ich jako użytki ekologiczne,
- inicjowanie naturalnego odnowienia lasu na wszystkich siedliskach o ile uzasadnia to skład gatunkowy drzewostanów ich jakość i pochodzenie,
- ograniczenie powierzchni zrębów zupełnych i unikanie prostych linii zrębowych,
- wzbogacanie składu gatunkowego drzewostanów i rozpraszanie ryzyka hodowlanego na możliwie dużą liczbę gatunków drzew i krzewów leśnych,
- w drzewostanach zdrowych, niezagrożonych przez szkodliwe owady leśne i grzyby patogeniczne, należy pozostawiać w lesie drobne gałęzie i posusz jałowy,
- dostosowanie liczebności zwierzyny płowej w lasach oraz jej struktury wiekowej i płciowej do poziomu zapewniającego możliwości realizacji celów hodowli lasu,
- zwiększanie naturalnej bazy żerowej dla zwierzyny w lasach,
- pozostawianie na zrębach grupy i kępy drzew domieszkowych i biocenotycznych,
- kanalizowanie ruchu turystycznego na odpowiednie szlaki i trasy przygotowane.

VIII. PLAN DZIAŁAŃ - ZESTAWIENIE PRAC OBJĘTYCH PROGRAMEM OCHRONY PRZYRODY

VIII.1. KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH

Podstawą w kształtowaniu odpowiednich stosunków wodnych w nadleśnictwie jest właściwa ochrona siedlisk leśnych, głównie siedlisk wilgotnych i łągowych. Pełnią one w przyrodzie swoistą rolę magazynu, który przyjmuje wodę, magazynuje ją, a na końcu uwalnia poprzez transpirację i wysięki.

Jedną z podstawowych metod pozwalających właściwie regulować zasobami wodnymi jest mała retencja wodna. Stanowi ona istotną część racjonalnej gospodarki człowieka. Oznacza wszelkie działania ukierunkowane na magazynowanie wody w zbiornikach, ciekach, glebie, które będzie skutkowało zwiększeniem lokalnych zasobów wodnych i pozytywnym oddziaływaniem na środowisko przyrodnicze. Dlatego w ramach poprawienia retencyjności wskazane są następujące działania:

- przebudowa drzewostanów zmierzająca do dostosowania ich składu gatunkowego do zgodnego z siedliskiem;
- przeciwdziałanie degradacji gleb leśnych;
- ograniczanie spływów powierzchniowych;
- budowa nowych zbiorników retencyjnych;
- ograniczanie nadmiernego odpływu wód powierzchniowych przez budowę budowli piętrzących na ciekach;
- zwiększanie uwilgotnienia siedlisk przez podniesienie poziomu zwierciadła wód gruntowych;
- ochrona naturalnych obiektów małej retencji, tj. torfowisk, zbiorników wodnych, źródlisk, młak, itp.;
- odtwarzanie naturalnych stosunków wodnych na terenach mokradłowych przez hamowanie odprowadzania wód siecią rowów melioracyjnych.

VIII.2. KSZTAŁTOWANIE STREFY EKOTONOWEJ

Na styku dwóch biocenoz naturalnych występuje szerszy lub węższy pas przejściowy zwany inaczej ekotonem. Odznacza się on większym bogactwem flory i fauny niż sąsiadujące ze sobą ekosystemy. Szczególnie korzystne są szerokie ekotony będące miejscem bytowania gatunków charakterystycznych dla obu sąsiadujących biocenoz oraz tzw. gatunków stykowych.

Ekoton pełni szczególne funkcje ekologiczne. Jako strefa przejściowa stanowi naturalną barierę chroniącą środowisko leśne przed negatywnymi czynnikami związanymi z bezpośrednim sąsiedztwem terenów otwartych. Ochronę tej strefy, jak również formowanie jej w miejscach, gdzie będzie ona pełniła pożądaną rolę, wymuszają zasady zrównoważonej gospodarki leśnej. Zgodnie z nimi na obrzeżach lasów zaleca się tworzenie pasa ochronnego o szerokości 20-30 m, na który składają się odpowiednie gatunki krzewów i drzew. Dotyczy to również szerokich dróg oraz linii kolejowych przebiegających przez lasy. Skład gatunkowy tworzonych stref musi być dostosowany do warunków siedliskowych. Przy planowaniu, zakładaniu i pielęgnowaniu ekotonów należy:

- promować istniejące odnowienia naturalne różnych gatunków drzew i krzewów;
- wprowadzać gatunki drzew i krzewów rodzimego pochodzenia, zgodne z danym siedliskiem;
- stosować luźniejszą więźbę sadzenia;
- dla sadzonek krzewów stosować zmieszanie grupowe (kilka sadzonek jednego gatunku w jednej grupie);
- wykonywać odpowiednie cięcia pielęgnacyjne prowadzące do formowania się silnie ugałęzionych drzew;
- w trakcie cięć należy popierać drzewa silnie ukorzenione i ugałęzione.

VIII.3. KSZTAŁTOWANIE GRANICY POLNO – LEŚNEJ

Głównym zagadnieniem związanym z kształtowaniem granicy polno-leśnej jest odpowiednie zagospodarowanie terenów położonych w bezpośrednim sąsiedztwie kompleksów leśnych. Dotyczy to przede wszystkim budownictwa mieszkaniowego i zagrodowego na terenach enklaw wśród kompleksów leśnych lub wzdłuż granicy z lasami. Zabudowa tego typu miejsc zwiększa lokalnie presję na środowisko leśne i powoduje pojawianie się negatywnych zjawisk, przyczyniających się do jego degradacji. Należą do nich:

- dzikie wysypiska śmieci;
- nielegalny wywóz nieczystości do lasu zanieczyszczających wody gruntowe;
- obniżenie poziomu wód gruntowych przez kopanie studni;
- zakłócanie spokoju i ciszy;
- wydeptywanie brzegów lasu;
- pojawienie się szkodników w postaci wałęsających się psów i kotów;
- nielegalne pozyskiwanie stroiszu i choinek;
- kłusownictwo.

Zapobieganie tego typu problemom powinno odbywać się na etapie planowania w ramach sporządzania planów przestrzennego zagospodarowania lub w czasie wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Właściwa lokalizacja budynków oraz związanej z nimi infrastruktury pozwoli zminimalizować negatywne ich oddziaływanie na środowisko leśne.

Kolejnym problemem związanym z właściwym kształtowaniem granicy polno-leśnej jest ochrona nieleśnych siedlisk sąsiadujących bezpośrednio z lasem. W wielu przypadkach decydują one o różnorodności zarówno krajobrazowej, jak i gatunkowej, ponieważ stanowią często miejsca występowania cennych przyrodniczo gatunków roślin i zwierząt. W celu ochrony tego typu miejsc należy właściwie planować nowe zalesienia. Przed ich zaplanowaniem i przeprowadzeniem zaleca się wykonywanie odpowiedniej waloryzacji przyrodniczej, która pozwoli uniknąć niezamierzonego zniszczenia cennych przyrodniczo siedlisk nieleśnych.

VIII.4. OCHRONA RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ

VIII.4.1. SZCZEGÓLWE ZAGADNIENIA W ZAKRESIE OCHRONY BIORÓŻNORODNOŚCI

Ochrona różnorodności biologicznej w lasach realizowana jest na podstawie obowiązujących w Lasach Państwowych zarządzeń i instrukcji. W celu ochrony, jak również powiększenia różnorodności biologicznej w lasach Nadleśnictwa Świerkianiec, należy dostosować się do następujących zaleceń:

- w celu zachowania różnorodności ekosystemowej należy jak najszerszej wykorzystywać zmienność w ramach mikrosiedlisk wprowadzając na te niewielkie powierzchnie właściwe im gatunki;
- w celu zachowania bogactwa i różnorodności krajobrazowej należy unikać zalesiania śródleśnych pastwisk, bagien, łąk, nieużytków i innych podobnych im powierzchni.
- dla zachowania różnorodności gatunkowej należy w lasach zwracać uwagę na dostosowanie się do zalecanych składów odnowieniowych przy zakładaniu upraw. W lasach na siedliskach żyźniejszych należy dążyć do zapewnienia dostępu światła do dolnych warstw.
- dla zachowania różnorodności genowej należy dążyć, by pozyskiwany materiał siewny pochodził z jak największej liczby osobników oraz różnych miejsc nadleśnictwa.

VIII.4.2. OCHRONA FAUNY KRĘGOWCÓW – ZALECENIA

Praktyczne działania na rzecz ochrony fauny kręgowców powinny skupiać się na eliminowaniu zagrożeń ze strony człowieka i odtwarzaniu warunków siedliska, umożliwiających zachowanie i rozwój populacji chronionych gatunków. Szczególnie ważna jest tu ochrona naturalnych schronień. W celu zapewnienia odpowiedniej ochrony siedlisk chronionych gatunków kręgowców w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świerklaniec, jak również zabezpieczenia potencjalnych miejsc ich bytowania wskazane jest prowadzenie dodatkowych działań ochronnych.

W zakresie ochrony nietoperzy ważne jest:

- ograniczenie działalności gospodarczej w otoczeniu znanych zimowisk nietoperzy;
- oszczędzanie drzew dziuplastych (głównie dębów i drzew liściastych) w trakcie prac zrębowych;
- preferowanie gospodarki przerębowej w znanych rejonach występowania nietoperzy;
- utrzymywanie mozaikowości środowiska leśnego;
- preferowanie biologicznych metod ochrony lasu;
- zakładanie budek lęgowych w drzewostanach młodszych klas wieku;
- odpowiednie kształtowanie granicy polno-leśnej w taki sposób, aby była jak najbardziej urozmaicona;
- ochrona śródleśnych oczek wodnych, stawów i innych zbiorników wodnych.

W zakresie ochrony ssaków ziemnowodnych ważne jest:

- wprowadzanie drzew i krzewów przy brzegach strumieni i rzek, które pozbawione są jakiejkolwiek roślinności;
- niestosowanie przy zbiornikach wodnych nawozów sztucznych i pestycydów;
- ochrona stawów bobrowych;
- pozostawianie wzdłuż cieków gatunków drzew i krzewów preferowanych w diecie bobra (wierzba, topola, osika, brzoza);
- dbanie w trakcie remontu i budowy dróg oraz mostów o bezpieczne przejścia dla bobrów.

W zakresie szczegółowych zaleceń w sprawie realizacji zadań z zakresu gospodarki leśnej w strefach ochrony gatunków wskazane jest, aby:

- wykonanie zabiegów rębnych w granicach stref ochronnych ptaków zostało rozłożone na całe dziesięciolecie;

- jeżeli wykonanie któregoś z zabiegów wpłynie negatywnie na występowanie ptaków w wyznaczonych dla nich strefach ochronnych, należy niezwłocznie wstrzymać wszystkie prace przewidziane do wykonania w w/w strefach;
- pozostawienie starodrzewia podczas prowadzenia cięć uprzętających w rębniach gniazdowych i częściowych powinno nastąpić możliwie najbliżej granicy strefy ściślej (w kierunku gniazda ptaków).

W zakresie ochrony płazów i gadów ważne są:

- Ochrona zbiorników wodnych przed zanieczyszczeniami chemicznymi;
- Restaurowanie istniejących oczek wodnych – nie dopuszczać do ich zaśmiecania, nadmiernego zamulenia i zacienienia;
- Pozostawianie martwego drewna, stert gałęzi i liści w rejonie zbiorników;
- Wskazane jest stworzenie niewielkich oczek wodnych na terenach leśnych;
- Pozostawianie karp korzeniowych na powierzchniach leśnych.

VIII.4.3. OCHRONA FAUNY BEZKRĘGOWCÓW – ZALECENIA

Działania dotyczące fauny bezkręgowej polegają na ochronie pierwotności i naturalności siedlisk oraz naturalnych procesów w nich zachodzących. Ochronie powinny podlegać zarówno siedliska gatunków, w których stwierdzono ich obecność, jak również miejsca ich potencjalnego występowania. W Nadleśnictwie Świerkianiec faunę bezkręgowców reprezentuje przede wszystkim grupa chrząszczy *Coleoptera*, w której wyróżniono aż 18 gatunków chronionych, w tym wiele o znaczeniu dla Wspólnoty Europejskiej. Należą do nich związane z siedliskami leśnymi chrząszcze saproksyliczne. Ich ochrona powinna obejmować:

- zabezpieczenie odpowiedniej ilości starodrzewia na powierzchniach leśnych;
- pozostawianie drzew dziuplastych i z widocznymi wypróchnieniami do ich naturalnego rozpadu;
- zabezpieczenie odpowiedniej ilości martwego drewna;
- w przypadku kozioroga dębosza, jelonka rogacza oraz pachnicy dębowej należy stosować zalecenia opisane w punkcie IV.9.5.1. W przypadku pozostałych bezkręgowców objętych ochroną prawną w miejscach potwierdzonego ich występowania należy zachować ostrożność w trakcie wykonywania prac leśnych;
- zapewnienie następstwa pokoleniowego drzew wolno rosnących wokół zasiedlonych przez cenne gatunki chrząszczy starych drzew.

Drugą grupę chronionych gatunków fauny bezkręgowej w Nadleśnictwie Świerkianiec stanowią motyle *Lepidoptera* związane z siedliskami łąkowymi. Ochrona ich siedlisk polega

głównie na utrzymaniu dotychczasowego sposobu ich użytkowania. Dlatego w zakresie ochrony tych gatunków wskazane jest:

- przestrzeganie właściwych terminów koszenia łąk wraz z usuwaniem z nich pokosu;
- utrzymanie dotychczasowego poziom wilgotności łąk;
- ograniczenie stosowania herbicydów, ciężkiego sprzętu oraz intensywnego nawożenia;
- zapobieganie naturalnej sukcesji krzewów i drzew na terenie występowania motyli łąkowych.

Pozostałe działania w zakresie ochrony potencjalnych miejsc występowania cennych gatunków bezkręgowców powinny skupiać się również na:

- właściwym kształtowaniu stref ekotonowych na granicy las-pole, las-woda;
- promowaniu naturalnych odnowień jesionu wyniosłego na siedliskach wilgotnych;
- ochronie śródleśnych oczek wodnych, torfowisk i wysięków wodnych;
- ograniczaniu stosowania chemicznych środków ochrony lasu.

VIII.4.4. OCHRONA CENNYCH ROŚLIN NACZYNIOWYCH – ZALECENIA

Właściwa ochrona cennych gatunków flory w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa powinna skupiać się nie tylko na ochronie ich siedlisk, ale również na bezpośredniej ochronie stanowisk tych gatunków.

Chronione gatunki związane z siedliskami wodnymi nie wymagają szczególnych zabiegów ochronnych. W ich przypadku należy utrzymywać w stanie niezmienionym naturalne zbiorniki wodne, w których one występują.

W przypadku gatunków roślin związanych z siedliskami leśnymi, występujących w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa pospolicie, charakteryzujących się dużymi zdolnościami regeneracyjnymi i tworzących liczne populacje, odpowiednie zalecenia ochronne będą dotyczyć szczególnie sytuacji, w których w miejscach ich występowania wykonywane będą prace leśne związane z cięciami rębными i pozyskaniem drewna. W takich sytuacjach należy:

- w trakcie wykonywanych cięć rębnych w miarę możliwości stosować w szerszym zakresie zrywkę nasiębierną, ograniczającą uszkodzenia roślinności runa, w którym występują chronione gatunki;
- wykorzystywać stałe szlaki operacyjno-zrywkowe w celu ograniczenia zasięgu szkód powodowanych w czasie pozyskiwania drewna;
- na powierzchniach zrębowych miejsca występowania chronionych gatunków ujmować w biogrupy;

- nie zaburzać i nie zmieniać stosunków wodnych na siedliskach gatunków chronionych.

W przypadku gatunków roślin związanych z siedliskami leśnymi, występujących w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa rzadko i szczególnie cennych w skali regionu należy:

- wykonywać prace leśne poza okresem wegetacyjnym, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach w okresie zimowym;
- dostosowywać zabiegi gospodarcze do wymogów ochronnych gatunków;
- przeprowadzać odpowiednie szkolenia pracowników z rozpoznawania i zakresu ochrony gatunków;
- w trakcie wykonywanych cięć rębnych w miarę możliwości stosować w szerszym zakresie zrywkę nasiębierną, ograniczającą uszkodzenia roślinności runa, w którym występują chronione gatunki;
- wykorzystywać stałe szlaki operacyjno-zrywkowe w celu ograniczenia zasięgu szkód powodowanych w czasie pozyskiwania drewna;
- na powierzchniach zrębowych miejsca występowania chronionych gatunków ujmować w biogrupy;
- nie zaburzać i nie zmieniać stosunków wodnych na siedliskach gatunków chronionych.

W zakresie ochrony gatunków roślin związanych z siedliskami nieleśnymi należy:

- chronić płyty nieleśnych siedlisk znajdujące się w mozaice z drzewostanem (m.in.: młaki, torfowiska, łąki, źródliska);
- nie lokalizować składów drewna i szlaków operacyjnych w w/w miejscach;
- przeciwdziałać sukcesji wtórnej na przyrodniczych siedliskach łąkowych;
- nie zmieniać stosunków wodnych na siedliskach gatunków chronionych;
- przeciwdziałać inwazji gatunków obcych na siedliska nieleśne (m.in.: rdestowców, nawłoci).

VIII.4.5. OCHRONA SIEDLISK HYDROGENICZNYCH – ZALECENIA

Siedliska hydrogeniczne to siedliska, o których istnieniu i funkcjonowaniu decyduje woda. Zalicza się do nich siedliska związane z zalewanymi dnami dolin rzecznych, tarasów nadzalewowych, bezodpływowych obszarów bagiennych oraz mniejszych i większych zbiorników wodnych i cieków. Siedliska te odgrywają znaczącą rolę w krajobrazie i stanowią miejsca występowania szczególnie cennych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt.

Z racji swojego szczególnego bogactwa przyrodniczego oraz dużych zasobów wodnych siedliska te powinny być szczególnie chronione. W związku z tym w miejscach ich występowanie wskazane jest:

- utrzymanie stałych stosunków wodnych i zachowanie właściwego stanu siedlisk hydrogenicznych;
- odtwarzanie właściwych siedlisku stosunków wodnych w miejscach, gdzie zostały one zaburzone przez wcześniej prowadzone melioracje;
- niewprowadzanie gatunków obcych ekologicznie i geograficznie hydrogenicznym siedliskom leśnym;
- wyłączenie z użytkowania gospodarczego szczególnie cennych fragmentów lasów łęgowych i bagiennych;
- zapobieganie sukcesji wtórnej na nieleśnych siedliskach hydrogenicznych (torfowiska, łąki wilgotne);
- nieplanowanie zrębów zupełnych w bezpośrednim otoczeniu śródleśnych zbiorników wodnych, torfowisk, młak, źródlisk, itp.
- niezalesianie nieleśnych siedlisk przyrodniczych (np. łąk, torfowisk);
- nieprowadzenie prac konserwacyjnych na rowach (np. pogłębianie, udroźnianie), powyżej których zlokalizowane są hydrogeniczne siedliska przyrodnicze.

VIII.5. OCHRONA PRZECIWPOŻAROWA

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 22 marca 2006 w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów (Dz. U. Nr 58 z 2006r. poz.405) dla lasów zaliczonych do I lub II kategorii zagrożenia pożarowego ustala się stopnie zagrożenia pożarowego. W okresach występowania 1., 2. lub 3. stopnia zagrożenia pożarowego wymagane jest prowadzenie obserwacji mającej na celu wczesne wykrycie pożaru, zawiadomienie o jego powstaniu, a także podjęcie działań ratowniczych. Obserwacja lasu nadleśnictwa jest prowadzona przez:

- obserwacje ze stałych punktów obserwacji naziemnej,
- naziemne patrole przeciwpożarowe,
- patrole lotnicze.

Obecnie funkcjonujący system obserwacyjno – alarmowy w Nadleśnictwie Świerklaniec opiera się na stałych punktach obserwacji naziemnej, w postaci dostrzegalni ppoż. – punkty wyposażone są w książkę meldunków, instrukcję postępowania dla osoby prowadzącej obserwację, sprzęt łącznościowy (radiostacje, telefony), lornetki, kierunkomierze. Wieże obserwacyjne zlokalizowane są w:

- obr. Świerklaniec, oddz.: 84j (L-ctwo Świerklaniec),
- obr. Żyglinek, oddz.: 93g (L-ctwo Truszczyca).

Wieże obserwacyjne Nadleśnictwa Świerklaniec zabezpieczają wymóg obserwacji zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska. Ponadto mogą one korespondować w zakresie patrolowania i lokalizacji pożarów z wieżami z nadleśnictw sąsiednich.

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świerklaniec znajduje się 15 punktów czerpania wody, dalsze trzy znajdują się na gruntach obcych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa. Dodatkowe zabezpieczenie stanowi 7 punktów poboru wody przez śmigłowce, które pokrywają swym zasięgiem całe terytorium nadleśnictwa. Najbliższa baza lotnicza znajduje się przy Nadleśnictwie Brynek, skąd średni czas dolotu wynosi 9 minut. Część miejscowości znajdujących się w terytorialnym zasięgu działania Nadleśnictwa Świerklaniec przyłączona jest do sieci wodociągowych, do których woda dostarczana jest z lokalnych ujęć głębinowych. Do celów przeciwpożarowych wykorzystywana jest w miarę potrzeby istniejąca sieć hydrantowa o wydajności 10 l/s. Nadleśnictwo współpracuje z pięcioma Komendami Powiatowymi Państwowej Straży Pożarnej: w Będzinie, Lublińcu, Piekarach Śląskich, Tarnowskich Górach i Myszkowie.

Nadleśnictwo Świerklaniec, jako jednostka organizacyjna Lasów Państwowych jest częścią systemu alarmowo-dyspozycyjnego R.D.L.P. w Katowicach – tworzy w nim punkt alarmowo-dyspozycyjny P.A.D. Punkt alarmowo-dyspozycyjny nadleśnictwa znajduje się w jego budynku administracyjnym i wyposażony jest w wymagany sprzęt łącznościowy oraz dokumentację i mapy.

VIII.6. PROMOCJA I EDUKACJA EKOLOGICZNA

Jednym z priorytetów gospodarki wielofunkcyjnej, obok proekologicznej i racjonalnej gospodarki, jest szerokie udostępnienie lasów społeczeństwu w celach edukacyjnych i rekreacyjnych. Od 2004 roku Nadleśnictwo Świerklaniec realizuje „Program edukacji leśnej społeczeństwa”, który został utworzony na podstawie zarządzenia nr 57 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 9 maja 2003 r. Program ten określa cele i zadania edukacji leśnej społeczeństwa realizowane na poziomie nadleśnictwa.

W ramach działań edukacyjnych Nadleśnictwo Świerklaniec prowadzi zajęcia terenowe organizowane wspólnie ze szkołami podstawowymi i gimnazjami w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa, szczególnie w leśnictwach Świerklaniec, Nakło, Wymysłów, Jędrysek oraz Mikołeska, a także prelekcje i pogadanki o tematyce przyrodniczo-leśnej oraz przeciwpożarowej w szkołach i przedszkolach.

Nadleśnictwo jest organizatorem następujących akcji:

- Sprzątanie świata
- Ratujmy kasztanowce
- Choinka dla zwierząt

- Warsztaty edukacyjne „Rok w lesie”
- Ogólnopolskiego Tygodnia Liczenia Sów
- Choinki Nadziei
- Wakacje w lesie
- Wspólne sadzenie lasu
- Zima w lesie
- Las płonie szybko... rośnie wolno – akcja ppoż

oraz współorganizatorem akcji:

- Dzień drzewa
- Cietrzewisko na terenie GOSIR w Koszęcinie
- Dzień Ziemi
- Grzybobranie w Kaletach

Dodatkowo bierze czynny udział poprzez ocenianie prac oraz współfinansowanie nagród w konkursie organizowanym przez LOP:

- Mój las
- Moje Drzewo

W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa wyznaczono następujące ścieżki edukacyjne:

- **Leśna ścieżka dydaktyczna.** Ścieżka o długości 4,5 km rozpoczyna się przy szkółce w Kaletach–Jędrysku a kończy się w Kaletach–Truszczyca przy wiacie edukacyjnej z miejscem na ognisko. Na trasie wyznaczono 10 przystanków tematycznych.
- **Ścieżka przyrodniczo-dydaktyczna „Aleja Dębów”.** Ścieżka o długości 3 km biegnie wzdłuż ul. Dębowej w Kaletach. Na trasie tej wyznaczonych zostało 5 przystanków tematycznych. Główną atrakcją alei są zabytkowe dęby szypułkowe szacowane na 300 do 600 lat. Cała trasa wpisana jest na listę obiektów prawnie chronionych, a w 1989 roku dęby zostały wpisane do rejestru pomników przyrody. Corocznie odbywa się tu bieg o „Złoty Dąb” organizowany przez gminę Kalety.
- **Ścieżka przyrodniczo-dydaktyczna „Z cisem Donnersmarcka”.** Ścieżka rozpoczyna się przy ul. Mickiewicza w Kaletach–Jędrysku i tworzy pętlę biegnąc lasami przez leśnictwo Lubocz, Mikołeska i Pniowiec, skąd wraca do Kalet i kończy się przy leśniczówce Jędrysek, gdzie znajduje się miejsce na odpoczynek. Ze względu na długość ścieżki (22 km) najlepiej przebyć ją rowerem. Czas przejażdżki zajmuje około 3 godziny. Na ścieżce wyznaczono 9 przystanków tematycznych. Największą atrakcją ścieżki jest cis Donnersmarcka, którego wiek szacowany jest na

ok. 500 lat, będący obecnie najgrubszym egzemplarzem rosnącym na terenie Lasów Państwowych – jego obwód wynosi 214 cm przy wysokości 16 m.

- **Ścieżka przyrodniczo-dydaktyczna „Zielona Pętla”.** Ścieżka o długości 9 km biegnąca od ul. Stawowej przy moście na rzece Mała Panew w Kaletach-Zielonej przez lasy Nadleśnictwa Świerklaniec i Koszęcin, gdzie punktem granicznym jest „Garbaty Most” na rzece. Na trasie wyznaczono 5 przystanków tematycznych. Największą atrakcją ścieżki są bobry, które obrały stawy w Zielonej za swoje żerowiska.
- **Ścieżka przyrodniczo-dydaktyczna po Gminie Miasteczko Śląskie.**

VIII.7. ROZWÓJ TURYSTYKI I REKREACJI

Lasy Nadleśnictwa Świerklaniec w związku ze swoją lokalizacją oraz dogodną komunikacją, stanowią wspaniałą bazę wypoczynkową dla mieszkańców Śląska i nie tylko. Turyści chętnie odpoczywają wokół zbiorników wodnych Chechło, Zielona, Rogoźnik czy Pniowiec, spacerują, zbierają jagody i grzyby w przyległych lasach. Należy jednocześnie zwrócić uwagę na zabytki architektoniczne znajdujące się w najbliższym sąsiedztwie jak m.in. zespół pałacowo-parkowy z Pałacem Kawalera w Świerklańcu, zamek w Nakle Śląskim, zabytkowa kopalnia srebra czy liczne zabytki architektury sakralnej. Dodatkowo przez interesujące tereny i obiekty przyrodnicze prowadzą szlaki turystyczne, ścieżki rowerowe, w okolicach zbiorników wodnych zlokalizowane są pola biwakowe, przy drogach publicznych znajduje się wiele miejsc postoju.

Przez obszar Nadleśnictwa Świerklaniec prowadzą następujące szlaki turystyczne:

- **Szlak Powstańców Śląskich:** Woźniki – Kalety- Koszęcin. Oznaczony kolorem niebieskim, prowadzi miłośników historii przez około 190 kilometrów w dwóch województwach – opolskim i śląskim. Szlak przybliży turystom miejsca szczególnie ważne dla wydarzeń z lat 1919-1921, kiedy to Ślązacy walczyli o przynależność Górnego Śląska do niepodległej II Rzeczypospolitej.
- **Szlak Gwarków Tarnogórskich:** Repty Śląskie – Kolonia Woźnicka. Oznaczony kolorem żółty, pozwala poznać miejscowości związane z tarnogórskim górnictwem. Północno - wschodni odcinek szlaku prowadzi przez rozległe lasy, gdzie znajduje się zatopiona kopalnia „Bibiela”.
- **Szlak Nakielski:** Nakło Śląskie – Jezioro Nakło-Chechło. Oznakowany kolorem czarnym szlak ułatwia dojście do zalewu Nakło - Chechło. Powierzchnia jeziora wynosi 66 ha i z uwagi na wpływ wody z podziemnych źródeł woda w jeziorze charakteryzuje się dużą czystością. Jezioro otoczone jest lasami, wokół liczne ośrodki kempingowe, restauracje, kioski i kawiarnie. Możliwość kąpieli, plażowania,

żeglowania. W centralnej części czynna jest wypożyczalnia sprzętu wodno-sportowego oraz dwa pola biwakowe.

- **Szlak Segiecki:** Tarnowskie Góry – Pniowiec. Oznaczony kolorem czarnym.
- **Szlak Świerklaniecki:** Miasteczko Śląskie – Świerklaniec – Rogoźnik. Oznaczony kolorem niebieskim szlak jest propozycją wypoczynku nad wodą, stanowi dogodnie dojście do dużych akwenów rekreacyjnych do zalewów w Rogoźniku, Świerklańcu, Chochle.
- **Szlak Rowerowy 100-lecia Turystyki:** Rybnik – Tworóg – Brynek Hanusek – Boruszowice – Miasteczko Śląskie – Chechło – Tarnowskie Góry. Oznakowany kolorem zielonym szlak stanowi turystyczną wizytówkę Śląska prezentującą jego największe atrakcje.
- **Szlak rowerowy „Pasieki”:** Zalew Chechło-Nakło – kościół w Żyglinie – Zameczek w Biblieli - Pasieki. Oznakowany kolorem czerwonym.
- **Szlak Husarii Polskiej:** Będzin- Kozłowa Góra- Orzech – Nakło Śląskie- Tarnowskie Góry – Repty Stare. Oznakowany kolorem czerwonym szlak poprowadzi wzdłuż trasy przejazdu wojsk króla Jana III Sobieskiego w drodze na odsiecz Wiednia w 1683 roku. Zaliczany jest do głównych szlaków województwa Śląskiego.

IX. LITERATURA

- Aktualizacja Gminnego Planu Gospodarki Odpadami dla Gminy Tworóg. Projekt 2011. Tworóg, kwiecień 2008
- Aktualizacja Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Śląskiego. Katowice, maj 2009
- Anonymus. 2011. Colydiidae, Rindenkafer. w: www.entomologie-stuttgart.de/ask/node/732imenu=ste
- Bartel R. 2004. Ryby. w: Adamski et al. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Gatunki zwierząt (z wyjątkiem ptaków). T.6. Ministerstwo Środowiska. Warszawa.
- Bereszyński A. i Kepel A. 2004. Ssaki. w: Adamski et al. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Gatunki zwierząt (z wyjątkiem ptaków). T.6. Ministerstwo Środowiska. Warszawa.
- Bernard R. 2004. *Leucorrhinia pectoralis*. w: Adamski et al. Gatunki zwierząt. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Ministerstwo Środowiska. W-wa.
- Bernard R. 2004. *Ophiogomphus cecilia*. w: Adamski et al. Gatunki zwierząt. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Ministerstwo Środowiska. W-wa.
- Boroń A. 2004a. *Cobitis taenia*. w: Adamski et al. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Gatunki zwierząt (z wyjątkiem ptaków). T.6. Ministerstwo Środowiska. Warszawa.
- Boroń A. 2004b. *Misgurnus fossilis*. w: Adamski et al. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Gatunki zwierząt (z wyjątkiem ptaków). T.6. Ministerstwo Środowiska. Warszawa.
- Buszko J. i Masłowski J. 2008. Motyle dzienne Polski. Wyd. „Koliber”. Nowy Sącz.
- Buszko J. 2004. *Colias myrmidone*. w: Adamski et al. Gatunki zwierząt. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Ministerstwo Środowiska. W-wa.
- Cempulik P. (red.) 1999: Przyroda na Górnym Śląsku, jak zachować jej najcenniejsze wartości. Tarnowskie Góry. PTPP Pro Natura. Wrocław.
- Cempulik P. 1998. Przyroda na Górnym Śląsku. Jak zachować jej najcenniejsze wartości. Piekary Śląskie. Wydawnictwo Kubajak, Krzeszowice.
- Cempulik P. Holeksa K., Betleja J. 1995. Waloryzacja przyrodnicza Piekar Śląskich. PTPP "pro Natura". Wrocław-Bytom. Na zlecenie Urzędu Miejskiego w Piekarach Śląskich.

- Czerwona lista chrząszczy (Coleoptera) Górnego Śląska (Kubisz D., Kuśka A., Pawłowski J. 1998. W: Raporty Opinie, 3: 8-68.).
- Czerwona lista grzybów wielkoowocnikowych Górnego Śląska (Wojewoda W. 1999. W: Raporty Opinie, 4: 8-51.).
- Czerwona lista kręgowców Górnego Śląska (Czyłok A., Parusel J. B., Kuliński W. (Red.) 1996. W: Raporty Opinie, 1: 43-58.).
- Czerwona lista mchów Górnego Śląska (Jędrzejko K. 1997. W: Raporty Opinie, 2: 18-37).
- Czerwona lista mięczaków słodkowodnych (Gastropoda i Bivalvia) Górnego Śląska
- Czerwona lista motyli dziennych (Rhopalocera) Górnego Śląska (Buszko J. 1998. W: Raporty Opinie, 3: 69-82.).
- Czerwona lista pająków (Araneae) Górnego Śląska (Staręga W., Majkus Z., Miszta A. 2001. W: Raporty Opinie, 5: 8-36.).
- Czerwona lista porostów Górnego Śląska (Kiszka J., Leśniański G. 1999. W: Raporty Opinie, 4: 52-110.).
- Czerwona lista roślin naczyniowych Górnego Śląska (Parusel J. B., Wika S., Bula R. (Red.) 1996. W: Raporty Opinie, 1: 8-42.).
- Czerwona lista wątrobowców Górnego Śląska (Jędrzejko K. 1997. W: Raporty Opinie, 2: 7-17.).
- Czerwona lista zbiorowisk roślinnych Górnego Śląska (Celiński F., Wika S., Parusel J. B. (Red.) 1997. W: Raporty Opinie, 2: 38-68.).
- Engelhardt W. (red.) 1998. Flora i fauna wód śródlądowych. Multico. Warszawa.
- Gacek D., Pietrucha D., 2007: Piekary Śląskie i okolice przewodnik historyczno-krajoznawczy. Miejskie Centrum Informacji i Turystyki w Piekarach Śląskich sp. Z o.o., Piekary Śląskie. s. 181-188, 200-230
- Gerstmeier R. i Romig T. 2002. Słodkowodne ryby Europy. Multico. Warszawa.
- Głowaciński Z. i Rafiński J. 2003. Atlas płazów i gadów Polski. BMŚ. Warszawa – Kraków.
- Głowaciński Z. 2001. Polska czerwona księga zwierząt. Kręgowce. PWRiL. Warszawa.
- Gminny Program Ochrony Środowiska - Gmina Koszęcin. Koszęcin, grudzień 2003
- Gutowski J.M. 2004. *Cerambyx cerdo*. w: Adamski et al. Gatunki zwierząt. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Ministerstwo Środowiska. W-wa.
- IUCN 2012. IUCN Red List of Threatened Species. Version 2012.1. <www.iucnredlist.org>. Downloaded on 16 August 2012
- IUCN Red List of Threatened Species. Version 2011.2.
- IUCN. 2012.1. IUCN red list categories and criteria: Version 3.1. IUCN Species Survival Commission. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.

- Jaguś A., Rzętała M., 2003: Zbiornik Kozłowa Góra: funkcjonowanie i ochrona na tle charakterystyki geograficznej i limnologicznej. Polskie Towarzystwo Geograficzne, Warszawa. s. 55-60
- Jermaczek A. 2004. *Dryocopus martius* (L., 1758) dzięcioł czarny. w: Gromadzki M. (red.) Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Gatunki zwierząt (z wyjątkiem ptaków). T.8. Ministerstwo Środowiska. Warszawa.
- Kaźmierczakowa R., Zarzycki K. i in., 2001, Polska czerwona księga roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe. PAN Instytut Botaniki im. W. Szafera, Instytut Ochrony Przyrody. Kraków
- Kleczkowski A. S. (red.) 1990. Mapa obszarów GZWP w Polsce wymagających szczególnej ochrony 1:500 000 z objaśnieniami. Instytut Hydrogeologii i Geologii Inżynierskiej AGH, Kraków.
- Komisja Faunistyczna. 2005. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2004. w: Notatki Ornitologiczne. 46, 3: 157 - 178.
- Komisja Faunistyczna. 2006. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2005. w: Notatki Ornitologiczne. 47, 2: 97 - 124.
- Komisja Faunistyczna. 2007. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2006. w: Notatki Ornitologiczne. 48, 2: 107 - 136.
- Komisja Faunistyczna. 2008. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2007. w: Notatki Ornitologiczne. 49, 2: 81 - 115.
- Komisja Faunistyczna. 2009. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2008. w: Notatki Ornitologiczne. 50, 2: 111 – 142.
- Komisja Faunistyczna. 2010. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2009. w: Ornis Polonica. 51, 2: 117 – 148.
- Kondracki J. 2009. Geografia regionalna Polski. PWN Warszawa
- Kosiński Z. 2004. *Dendrocopos medius* (L., 1758) dzięcioł średni. w: Gromadzki M. (red.) Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Ptaki. T.8. Ministerstwo Środowiska. Warszawa.
- Kosiński Z., Bilińska E., Dereziński J., Jeleń J. i Kempa M. 2010. Dzięcioł czarny *Dryocopus martius* i buk *Fagus sylvatica* gatunkami zwornikowymi dla siniaka *Columba oenas* w zachodniej Polsce. w: Ornis Polonica. 51, 1: 1 – 13.
- Kościelny H., Belik K. Ptaki Nadleśnictwa Świerklaniec. Tarnowskie Góry 2001
- Kowalewski L. i Profus P. 2007. Rozmieszczenie, biometria i ekologia żmii zygzakowatej *Vipera berus* L. na Górnym Śląsku i Wyżynie Częstochowskiej. w: Chrońmy przyrodę ojczystą. 63: 58 - 90.
- Kozłowski M.W. 2008. Owady Polski. Multico. Warszawa.
- Kozłowski M.W. 2009. Owady Polski. Chrząszcze. Multico. Warszawa.

- Kubisz D. 2004. *Carabus variolosus*. w: Adamski et al. Gatunki zwierząt. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Ministerstwo Środowiska. W-wa.
- Kubisz D. 2004. *Cucujus cinnaberinus*. w: Adamski et al. Gatunki zwierząt. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Ministerstwo Środowiska. W-wa.
- Kubisz D. 2004. *Graphoderus bilineatus*. w: Adamski et al. Gatunki zwierząt. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Ministerstwo Środowiska. W-wa.
- Kubisz D. 2004. *Lucanus cervus*. w: Adamski et al. Gatunki zwierząt. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Ministerstwo Środowiska. W-wa.
- Kubisz D. 2004. *Osmoderma eremita*. w: Adamski et al. Gatunki zwierząt. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Ministerstwo Środowiska. W-wa.
- Liberski J. 2008. Owady krajowe a prawo. w: terrarium.co.pl
- Liro A. (red): Koncepcja krajowej sieci ekologicznej ECONET - Polska. Wyd. IUCN, Warszawa 1995
- Mapa Głównych Zbiorników Wód Podziemnych. Państwowy Instytut Geologiczny
- Mapa Podziału Hydrograficznego Polski. Zakład Hydrografii i Morfologii Koryt Rzecznych Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej
- Matuszkiewicz J. 2002. Zespoły Leśne Polski. Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa: 1-357.
- Matuszkiewicz W. 2005. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. PWN, Warszawa.
- Matuszkiewicz W., Faliński J.B., Kostrowicki A.S., Matuszkiewicz J.M., Olaczek R., Wojterski T., 1995, Potencjalna roślinność naturalna Polski. Mapa przeglądowa 1:300 000. Arkusze 1-12, IGiPZ PAN, Warszawa.
- Opracowanie przyrodnicze gmin Świerklaniec, Tarnowskie Góry, na północ od drogi Brynek-Tarnowskie Góry-Świerklaniec-Siewierz. Praca zbiorowa pod kierunkiem A. Herczka. Wyd. Ekologii UW w Katowicach, Katowice 1995.
- Ostański M., Kościelny H. Ptaki lęgowe zbiornika Świerklaniec. [w:] Przyroda Górnego Śląska nr 58, zima 2009, s. 8-9;
- P. Cempulik. Waloryzacja przyrodnicza miasta Piekary Śląskie. Maszynopis Wydziału Ekologii i Rolnictwa Urzędu Miasta w Piekarach Śląskich, Piekary Śląskie 1995
- Pfleger V. 1988. Mekkysi. Artia. Praha.

- Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy i Miasta Koziegłowy na lata 2008-2011. Kraków-Koziegłowy, grudzień 2007
- Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Ożarówce na lata 2005-2015. Ożarówce, 2005
- Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Psary na lata 2004-2015. Psary, wrzesień 2004
- Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Świerklaniec na lata 2006-2015. Świerklaniec, luty 2006
- Plan Gospodarki Odpadami dla Miasta Tarnowskie Góry na lata 2009-2012 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2013-2016. Tarnowskie Góry, wrzesień 2009
- Plan Gospodarki Odpadami Gminy Miasteczko Śląskie. Miasteczko Śląskie, 2006
- Plan Gospodarki Odpadami Miasta i Gminy Woźniki na lata 2007-2010 z perspektywą do roku 2018. Woźniki, maj 2009
- Plan Gospodarki Odpadami Miasta Kalety na lata 2007-2010 z perspektywą do roku 2015. Kalety, grudzień 2007
- Prognoza oddziaływania na środowisko projektu zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Bobrowniki
- Program Ochrony Środowiska Gminy Kalety. Kalety, wrzesień 2003
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy i Miasta Koziegłowy na lata 2008-2011. Kraków-Koziegłowy, grudzień 2007
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Psary na lata 2004-2015. Psary, wrzesień 2004
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Tarnowskie Góry na lata 2008-2011 z perspektywą lat 2012-2015. Tarnowskie Góry, październik 2008
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Tworóg. Mikołów, maj 2009
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Woźniki na lata 2004-2015. Częstochowa, marzec 2004
- Program Ochrony Środowiska Gminy Miasteczko Śląskie. Bielsko-Biała, maj 2002
- Program Ochrony Środowiska Gminy Ożarówce na lata 2009-2016. Aktualizacja. Ożarówce, październik 2009
- Program Ochrony Środowiska i Plan Gospodarki Odpadami w Gminie Bobrowniki. Bobrowniki, maj 2004
- Program Ochrony Środowiska obejmujący Plan Gospodarki Odpadami dla Miasta Piekary Śląskie, etap I. Katowice, listopad 2003
- Program Ochrony Środowiska obejmujący Plan Gospodarki Odpadami dla Miasta Piekary Śląskie, etap II. Katowice, luty 2004
- Pucek Z. 1984. Klucz do oznaczania ssaków Polski. PWN. Warszawa.
- Rafiński J. 2001. *Triturus cristatus* (Laurenti, 1768) Traszka grzebieniasta. w: Głowaciński Z. (red.) Polska czerwona księga zwierząt. PWRiL. Warszawa.

- Raport o stanie środowiska w województwie śląskim w 2010 roku. Biblioteka Monitoringu Środowiska, Katowice 2011
- Reichholf-Riehm H. 1997. Owady. Świat Książki. Warszawa.
- Reismann K. 2010. Click beetle *Lacon quercinus*. w: www. kerbtier.de
- Richling A., Ostaszewska K. (red). 2005. Geografia fizyczna Polski. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 października 2011 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt. Dz.U. 2011 nr 237 poz. 1419
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 stycznia 2012 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin. Dz.U. 2012 nr 0 poz. 81
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących grzybów objętych ochroną. Dz.U. 2004 nr 168 poz. 1765
- Sachanowicz K. i Ciechanowski M. 2008. Nietoperze Polski. Multico. Warszawa.
- Stajszczyk M. i Sikora A. 2004. *Picus canus* dzięcioł Gmel., 1788 dzięcioł zielonosiwy. w: Gromadzki M. (red.) Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Ptaki. T.8. Ministerstwo Środowiska. Warszawa.
- Stajszczyk M. 2004. *Ficedula parva* (Bechst., 1794) muchołówka mała w: Gromadzki M. (red.) Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Ptaki. T.8. Ministerstwo Środowiska. Warszawa.
- Stajszczyk M. 2009. Bóbr szansą dla Europy. w: Zielona Planeta. 6.
- Stajszczyk M. 2010. Łyska. w: Ptaki OTOP. 4: 16 - 19.
- Stajszczyk M. 2011. Kumak nizinny. w: Zielona Planeta. 3 (96): 19 - 20.
- Stajszczyk M. 2011. Wydry coraz bliżej nas. w: Zielona Planeta. 1.
- Standardowy Formularz Danych dla Obszaru OZW Bagno Bruch koło Pyrzowic PLH240035. 2009
- "Standardowy Formularz Danych dla Obszaru OZW Podziemia Tarnogórsko-Bytomskie PLH240003. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków; Centrum Dziedzictwa Przyrodniczego Górnego Śląska w Katowicach; M. Góral - Zespół PK woj. śląskiego; UNEP-GRID W-wa. 2008"
- Stanek V.J. 1984. Wielki atlas owadów. PWRiL. Warszawa.
- Strategia rozwoju Gminy Świerklaniec na lata 2004-2010. Świerklaniec, grudzień 2003
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Psary. Psary, listopad 2009
- Szczepańczyk A. 2007. Powyrobiskowe tereny w zachodniej części miasta Piekary Śląskie jako potencjalny użytek ekologiczny [w:] Kształtowanie środowiska geograficznego i ochrona przyrody na obszarach uprzemysłowionych i zurbanizowanych, 38. WBiOŚ UŚ, WNoZ UŚ, Katowice - Sosnowiec

- Szlama D. et al. 2006. Ptaki Zbiornika Świerklaniec. w: Ptaki Śląska. 16: 71 – 90.
- Tomiałojć L. i Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. PTPP pro Natura. Wrocław.
- Walankiewicz W. 2004. *Ficedula albicollis* (Temm., 1815) muchołówka białoszyja w: Gromadzki M. (red.) Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Ptaki. T.8. Ministerstwo Środowiska. Warszawa
- Waloryzacja przyrodnicza północno-środkowej części województwa katowickiego. Praca zbiorowa pod kierunkiem A. Herczka. Wyd. Ekologii UW w Katowicach, Katowice 1995.
- Watała C. 1995. Przegląd biegaczy (*Carabus* sp.) Polski. w: Acta Univ. Lodensis. Folia Zool. 3.
- Wiktor A. 2004. Ślimaki lądowe Polski. Mantis
- Wrodarczyk R. 1999. Kocie Górki. Radzianczanin nr. 6.
- Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bobrowniki. Bobrowniki, Katowice, sierpień 2010
- Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Piekary Śląskie. Piekary Śląskie, 2008